Vjaĉeslavo Rybakov
Gravitavio «Carido»

Dankojn pro lingvaj korektoj kaj konsiloj al:

Sergej Verŝinin, Sergio Pokrovskij, Valentin Melnikov, Kalle Kniivilä, Martin Weichert, Bertilo Wennergren, Don Harlow, Nikolai Griŝin

Jurij Finkel

La patro ne sentis inferan odoron

kaj ellasis Satanon al mond'.

Alberto Haushoffer, Moabito, 1944

Saguramo

1

Elasta maso de varma vento nehaste ruliĝis renkonte al ni. Ĉio brilis, kvazaŭ jubilante: blua ĉielo, arbaraj bedoj de montetoj, disflugantaj en nebulan foron, helverdaj rubandoj de du riveroj malproksime malsupre, ludila, anguloze ŝvebanta akutpinta bloko de majesta SveticĤoveli. Kaj — silento. Viva silento. Nur fajfetas en la oreloj vastaĵo, saturita per dolĉa ebrio de genisto, kaj impete ekplaŭdas, ondiĝante pro ventoblovoj, longa blanka robo de Stanjo.

— Kia belo, — afekciite diris Stanjo. — Dio, kia belo! Ĉi tie eblas stari dum horoj…

Iraklo kontente gruntis en sian barbon. Stanjo turniĝis, gardeme movis la fingropintojn laŭ kruda, flav-okra muro de la preĝejo.

— Varma…

— Suno, — diris mi.

— Suno… Kaj en Peterburgo nun estas pluvo, vento, — ŝi denove karesis la muron. — Mil kvincent jarojn staras ĝi kaj varmiĝas ĉi tie.

— Kelkfoje ĝi estis forte detruita, — diris Iraklo malgaje. — Persoj, araboj… Sed ni rekonstruadis, — kaj en lia voĉo aŭdiĝis sama fiero, kiel en la diskreta grunteto antaŭ minuto, kvazaŭ li mem, kun siaj proksimaj kamaradoj, rekonstruadis tiujn belaĵojn, projektis komplikajn parafojn de riveroj, starigis montan palisaron laŭ maldekstra bordo de Kurao.

— Iraklo Georgieviĉ, ĉu estas vere, ke alto de preĝejo Ĝvari, — kaj ŝi denove, salutante la grandŝtonan aspran

muron jam kiel malnovan amikon, movis laŭ ĝi la manplaton, — rilatas al alto de la monto, sur kiu ĝi staras, kiel kapo de homo al ties korpo? Mi ie legis, ke ĝuste tial ĝi aspektas tiel harmonie el ajna punkto de la valo.

— Mi ne mezuris, Stanislava Solomonovna, — digne respondis Iraklo. — Artosciencistoj asertas, ke estas tiel.

Ŝi ete kapjesis, jam denove rigardante en malproksimon, kaj paŝis antaŭen, forte ektirinte post si preskaŭ nigran sur sunverŝita pavimo makulon de sia stumpigita ombro. «Gar!..» — nevole komencis mi, sed ĝustatempe haltis. Se mi sukcesus diri «Gardu vin!», aŭ, des pli, «Gardu vin, Stanjo», ŝi tute povus aliri la randon mem de la deklivo kaj balanci la piedon super tricentmetra abismo. Eble, eĉ saltus, kiu scias.

— Iraklo Georgieviĉ, — ne turniĝante al ni, ŝi montris per la mano dekstren, kontraŭ fluo de Aragvo, — kaj je-en tie, post riverturno… estas iuj ruinoj, ĉu?

— Ruinoj de fortikaĵo Bebrisciĥe. Tie estas tre bele, Stanislava Solomonovna. Kaj estas vera inundo de tiom ŝatata de vi genisto, aero estas miela. Ankaŭ tien ni nepre veturos, sed alian fojon. Post tagmanĝo, aŭ eĉ morgaŭ.

— Apenaŭ post la tagmanĝo, — voĉis mi. — Stanjo ja estas ĵus post la vojaĝo.

Al Ĝvari ni veturis survoje de la flughaveno.

Stanjo turniĝetis kaj el sub la frunto rigardis min per vaste malfermitaj, mirigitaj okuloj.

— Mi neniom laciĝis.

Deturniĝinte, ŝi aldonis neglekte:

— Nur se por la dua tagduono vi havas aliajn planojn…

Kaj denove, kiel ĉiam pli kaj pli ofte dum lastaj semajnoj, mi eksentis min kvazaŭ je mil verstoj[1] for de ŝi; kvazaŭ je mil jaroj for de ŝi. Kvazaŭ en tombo for de ŝi.

Ŝi nehaste ekiris laŭ rando de la placeto; ni, vole-nevole, sekvis ŝin.

— Kaj tute ili ne bruas, kunfluiĝante,[2] — diris ŝi, rigardante malsupren. — Kaj ne brakumas. Oni brakumas jen kiel, — ŝi momente montris. Kiel angulozaj serpentoj ekflugis la brakoj, ŝi mem fleksiĝis, kurbiĝis malsupren risorte — kaj mia koro stumblis, la korpo memoris. — Sed tiuj ĉi pace, sensone, eĉ sen plaŭdeto eniras unu la alian. Kiel maljunaj, dum tuta vivo fidelaj geedzoj. Strange li vidis…

— Kaj Ĝvari neniam estis monaĥejo, — subridetante, aldonis Iraklo.

— La poeto bezonis — do, li pravis, — tuj respondis Stanjo, ne rimarkante, ke atakas ne tiom la replikon de Iraklo, kiom sian propran antaŭan. — Se poeto en apudvoja ŝtono ekvidis vespermanĝon — li faros el ĝi vespermanĝon, estu certa.

— Sed ja la vespermanĝo estos papera, Stanislava Solomonovna!

— Unu tiu papera transvivos milon da viandaj.

Kun gaja indulgemo Iraklo disigis la manojn, agnoskante sian malvenkon — kvazaŭ lin konfuzus infano per argumento kiel «Sed ja feoj ĉiam venas ĝustatempe».

— Ĉu mi ordonu hodiaŭ paperan sacivon,[3] — mediteme diris li poste, — paperan aĥaŝenon…[4] — kaj palpebrumis al mi.

Stanjo, iranta je paŝo antaŭe, eĉ ne turniĝis. Iraklo iom konfuzite ĉirkaŭglatigis la barbon.

— Tamen, mi timas, ke mia kuiristo min ne komprenos, — balbutis li.

Iel nekonvene komenciĝas tiu longe atendita semajno, pensis mi. Tiu suna, tiu libera, tiu senzorga… Mi alflugis hieraŭ vespere, kaj mi kaj Iraklo preskaŭ ne dormis; babilis, ridis, trinketis junan vinon kaj kalkulis stelojn, kaj mi ankaŭ horojn kalkulis — kaj matene rapidege veturis de Saguramo al la aerodromo, kaj mi kalkulis jam minutojn, kaj diradis: «Jen nun Stanjo ekmovis aleronojn», «Jen nun ŝi eligis ĉasion»; dum Iraklo, sibarite kuŝante sur la benko kaj per unu mano neglekte balancante la stirradon, sincere ridegis kaj per libera manplato montris ĉiujn tiujn aviajn manovrojn. Kaj jen — interpikado. Iraklo videble same sentis streĉon.

— Mi pensas foje, — diris li, evidente penante forigi la streĉon kaj paroligi Stanjon, — ke la Rusia kulturo de la antaŭa jarcento multon perdus sen Kaŭkazo. Se oni fortranĉus ĝin, aperus tia vundo… Elfluus tuta sango.

— Ne elfluus, — neglekte respondis Stanjo. — Mickiewicz,[5] ekzemple, restus, kia estis. Lin malmulte interesis palmoj kaj gazavat-oj.[6]

— Aĥ, nu eble Mickiewicz, — kun troigite heligita mieno ekkapjesis Iraklo. Senteblis, ke li estis incitita. — Kiel mi povis forgesi!

— Certe, ĝi eniris en karnon kaj sangon, — pacige diris mi. — Kaj ne nur en la antaŭa jarcento, — ankaŭ en la nuna… Eblas opinii, ke ĉi tie estas unu el koroj de Rusio.

— Dio, kiaj floroj! — ekkriis Stanjo kaj impetis de la placeto malsupren laŭ malkruta deklivo; kaj la longa blanka robo

kiel senpeza nubo ekbolis malantaŭ ŝi, kvazaŭ ŝi levis dum kurado lanugon de milionoj da leontodoj. Ŝiros ŝi la modan ĉifonon, pensis mi, ĉi tie estas ja ne polaj veluraj herbejoj… Sed tion mi ne diris laŭte, certe.

— Ĉamo, — sekvante ŝin per rigardo, diris Iraklo — ĉu kun ironio, ĉu kun admiro. Plej verŝajne, kun ambaŭ.

Certe, ŝi kroĉiĝis. Ŝi abrupte haltis tiel, ke preskaŭ falis. Sed jam momenton poste iu ajn dirus, ke ŝi haltis ĝuste tie, kie deziris.

— Konfesu, Stanislava Solomonovna, — kriis Iraklo, — en vi fluas ankaŭ guto da kartvela sango!

Ŝi turniĝis al ni — preskaŭ ĝis la zono en malmola herbo kaj flamantaj floroj.

— En mi estas miksita tiom da ĉio — ne eblas memori! — la voĉo sonoris. — Sed naskiĝis mi en Varsovio. Kaj tute fieras pri tio!

— Vere, — voĉis mi. — Kaj la nazeto estas tia… kun ĝibeto.

— Ordinara juda nazaĉo! — firme obĵetis ŝi kaj forturniĝis, brilante, kvazaŭ neĝa, meze de varmega ĉielarka ŝaŭmo de sunigita deklivo.

— Ĉu ne estas tie iuj venenaĵoj? — demandis mi, penante ne montri maltrankvilon per la voĉo. Iraklo oblikve rigardis al mi per bruna okulo kaj komencis kalkuli:

— Kobroj, tarantuloj, karakurtoj…

— Mi komprenis, — suspiris mi.

Dum ioma tempo ni silentis. La tago arde spiris, fajfetis vento. Iraklo prenis cigaredojn, proponis al mi.

— Dankon, mi ne fumas dum ripozo.

— Mi memoras. Simple al mi ŝajnis, ke nun vi deziros, — li eltiris longan, kun ora cirklo ĉe filtrilo, «Mtkvari». Kaptinte ĝin per la lipoj, li klakis per fajrigilo. Varmega vento forblovadis la flamon. Tamen, li fajrigis.

— Pro kio ni vere povas perdi la tutan sangon, — diris mi, — tio estas pro impetemo.

— Kiel do?

— Mi eĉ mem ne tre bone komprenas. Ekokupiĝi kune, atingi rapide kaj ekdormi sur laŭroj. Nur ĉe ni povus aperi proverbo: «Laboro farita — ripozo merita». Ja laboron, se ĝi estas vera laboro, okupiĝo, sed ne mallongdaŭra glorago, finfari ne eblas, ĝi daŭras kaj daŭras. Sed ne!

Iraklo kun dubo balancis la kapon.

— Ne, ne, eĉ la lingvo tion fiksas. Prenu ilian «millioner» (milionisto) kaj nian «millionŝĉik» (milionulo). Milionisto, juĝante laŭ la finaĵo, estas tiu, kiu faras ion kun milionoj. Sed milionulo estas tiu, kiu havas milionojn, kaj fino. En la centro de la atento estas ne agado, sed atingita senmova posedo.

Iraklo enspiris fumon, mediteme per duonfermitaj okuloj rigardante al la ok-edra tamburo de la preĝejo. Ŝajnis, la tamburo fandiĝas en ora fajro. Deskuante cindron, li frapetis la cigaredon per meza fingro. Denove balancis la kapon.

— Unue, ni parolis pri Rusia kulturo, sed vi parolas pri rusa nacia karaktero. Jam tio estas substituo. Kaj due, pro kio tiu

karaktero vere povas perdi la tutan sangon — tio estas, pardonu, pro ia ekstaza emo al memvipado. Vi eĉ pretekstojn elpensas, kiel speciale, kvankam ili eltenas nenian kritikon. Se sekvi vian logikon — eblas pensi, ke «pogonŝĉik» («bruto-pelulo») estas tiu, kiu havas epoletojn («pogony») sur ŝultroj, — li facile frapis min je la ŝultro, tegita per senmanika ĉemizo, — sed tute ne tiu, kiu pelas brutaron.[7]

— Kaptis, — diris mi, silentinte. — Ĉi tie vi min kaptis, — ridetis mi. — Kaj kie! En la medio de mia lingvo!

— La propra lingvo estas tro kutima. Dio scias, kion eblas elpensi, se ronĝas minuskomplekso. De ekstere pli videblas, — li denove enspiris fumon kaj denove oblikve rigardis al mi, ĉi-foje singarde: ĉu li ne ofendis. — Kvankam kion signifas de ekstere… Per unu piedo — de ekstere, per alia — de interne. Kiel multaj en tiu ĉi lando.

Nun jam mi tuŝis per la manplato lian ŝultron.

— Aŭskultu, Iraklo. Jen tiuj montoj…

— Ĉu maldekstre?

— Jes, tiuj, kien la Tiflisa tunelo foriras…

— Aŭskultu, Aleksandro, — samtone diris li. — Kiam caro Vaĥtango Gorgasal, laciĝinte dum ĉasado, deĉevaliĝis apud nekonata fonto kaj decidis lavi la vizaĝon, li mergis la manojn en akvon kaj mirigite ekkriis: «Tbili»! «Varma»! De tio venis la nomo de la urbo. Memoru, mi petas.

— Pardonu. Bone, sed kial vi al mi plendas, sed en Peterburgo kaj kie ajn aŭdas dekfoje dum tago «Tifliso» kaj ne kontraŭdiras eĉ vorton?

Li ĵetis la cigaredstumpon kaj zorgeme enbatis ĝin per kalkanumo en sekan teron, por ke ne restu eĉ ĝia spuro.

— Ĉar fremduloj ĝin eĉ Pnom-Peno nomu. Vi ja ne estas fremda. Ĉu vi komprenis?

— Komprenis.

— Ĉu vi diros ankoraŭ «Tifliso»?

— Amaze laparakic ki ar ŝendzleba!

— Pri tio ne indas eĉ paroli… — aŭtomate tradukis li; li ekhavis tian afekciitan aspekton, ke mi ekridis. — Ba! Ĉu vi, kara, la kartvelan lernas? Kaj kiel vi trejnis prononcon!

— Ho ve, nur fragmentojn, — konfesis mi. — Foliumis frazaron antaŭ la flugo. Sed se mi havus tempon kaj kapablojn — ĉiujn lingvojn ellernus, honestan vorton. Venu ĉu al Revelo, ĉu al Vernyj — kaj al mi estus plezuro, kaj al homoj estus respekto. Sed…

— Krevos via kapo pro tia skalo, — subridis Iraklo. — Jen vere rusa karaktero. Se lerni lingvojn — do ĉiujn samtempe. Kaj se ne ĉiujn — do neniun. En plej bona okazo — de ĉiu po frazo. Imperia animo via… Indulgu vin.

— Didad gmadlobt.[8]

— Ne dankinde.

— Mi jen kion intencis demandi. En tiujn montojn — ĉu eblas iri promeni? Ĉu estas vojetoj? Aŭ tie estas tro krute?

Iraklo nehaste movis rigardon al Stanjo. Ŝi estis jam je kvindek paŝoj.

— Jes, jes, mi parolas pri ŝi.

— Nu, Stanislava Solomonovna ja, kiel mi vidas, ĉie trairos, — li deiris de mi je paŝo kaj kun afekta skeptiko ĉirkaŭrigardis min de la kapo ĝis la piedoj. Mi ekridetis.

— Vi ofendas min, amiko Iraklo. Certe, post mia tridekjariĝo mi iom dikiĝis, sed en juna aĝo mi iradis kaj laŭ spegulo de Uŝbo,[9] kaj sur la pinton de Komunismo…[10]

— Ho, nu certe! Kiel mi povis forgesi! Ne eblas, ke ortodoksa komunisto ne grimpus sur sian Fuĝi-monton!

— Kara, kiel ĉi tie rilatas Fuĝi-monto! — ekbolis mi. — Simple malfacila interesa itinero! Simple tiel okazis, ke plejmulto da knaboj, grimpintaj tien unuafoje kaj donintaj en la dudek oka jaro la nomon, apartenis al nia konfesio!

Li ekridis, brilante per blankaj dentoj el la nigra barbo.

— Evidentiĝas, ke ankaŭ vin eblas kolerigi, — diris li. — Sincere dirante, rigardante, kiel kun vi kondutas iuj ĉeestantoj, mi pensis, ke vi estas anĝelo de kvieteco.

Mi forturniĝis, rigardante al McĤeto. Kuntiris la ŝultrojn.

— Ja al vi estas tiel malfacile, ĉar vi ĉion perceptas serioze, — nelaŭte diris Iraklo. — Kaj por tiuj, kiuj estas kun vi — same ĉio estas serioze.

Mi kuntiris la ŝultrojn denove.

— Kaj kiel fartas Liza? — demandis li.

— Ĉio estas bona. Ŝi kondukis min hieraŭ preskaŭ ĝis la aviŝtuparo.

— Ĉu vi tial flugis en malsamaj avioj?

— Nu, ni ne parolis pri tio entute, sed, eble, Stanjo estis certa, ke mi estos kondukata. Ŝi mem elpensis ian prokraston, por flugi hodiaŭ… eĉ ne diris, kian.

— Kaj Paŭlinjo?

— Kaj Paŭlinjo kondukis. Dum tuta vojo rakontis fabelon pri sia insulo, jam ne fabelon, sed tutan novelon. Sur unu duono loĝas homoj, kiuj ankoraŭ scipovas iomete pensi, sed nur pri tio, kie trovi manĝaĵon, kaj sur la alia — kiuj pensi jam tute ne scipovas. «Kial?!» — «Paĉjo, nu kiel vi ne komprenas? Ja Merlin donis al ili sufiĉe da pano, kaj nun ili tute forgesis pensi, ĉar la tuta insulo longe malsatis kaj la homoj komencis pensi nur pri manĝaĵo!». Jen, vidu… Tio jam estas ne fabelo, tio jam estas filozofia traktaĵo.

— Ĉu ŝi aĝas dek unu?

— Baldaŭ estos dek tri, Iraklo.

— Sankta Georgo, kiel flugas tempo. Kaj ĉu Liza… scias?

— Foje al mi ŝajnas, ke ŝi konjektas pri ĉio kaj decidis ignori, ja mi ne foriras. Hieraŭ ŝi tiel rigardis… Kaj diris tiel trankvile: «Ripozu tie bone, nin ne forgesu… Al Iraklo transdonu riverencon. Anĝelo gardu vin en la vojo». Foje ŝajnas, ke ŝi konjektas, sed pelas tiujn pensojn, ne kredas. Kaj foje — ke ŝi eĉ pensi pri tielaĵo ne povas, kaj se ŝi ekscios, ŝi simple murdos min tuj, kaj pra…

— Ŝ-ŝ.

Alvenis Stanjo — nehaste, kontentigite: grandega brakpleno da floroj kuŝis kiel bebo sur brakoj. Di-patrino. Kaj unu floron ŝi, certe, enpikis super la orelo — delikata blank-roza pafo de lumo en nigraj, iomete krispaj haroj. Ĉapelon al ŝi, pensis mi. Sub tia suno trovarmiĝos la kapo…

— Kia bela floro. Kaj kiel konvenas al vi, Stanjo. Kiel ĝi nomiĝas?

— Vi tutegale ne memoros, — respondis ŝi kaj, ne haltante, preteriris nin, laŭ ombra muro de la preĝejo al vojeto, kondukanta al demontiĝo. Iraklo, oblikve rigardante al mi, malaprobe, sed sensone klakis per la lango. Mi kun pena indulgemo ridetis: kion fari, se ŝi havas tian humoron. Sed en la animo estis tristo.

— Ĉiu virino estas prokrastita mino, — kliniĝinte al mi, mallaŭte konsolis Iraklo. — Oni neniam scias, en kiu momento ŝi enuos demonstri fidelon kaj ekdeziros demonstri sendependecon. Sed tio nenion signifas. Nur… — li subridis. — Nur eble kruron forŝiros eksplodo, ne pli.

Mi silentis.

Fidelon antaŭ aliuloj Stanjo neniam demonstris.

Antaŭ la demontiĝo ŝi turniĝis, mirigite rigardis al ni iomete el sub la frunto.

— Kion do vi?.. Ni iru.

Ni ekiris. La bebo balancis centon da diverskoloraj kapetoj.

Adiaŭe mi ĉirkaŭrigardis la diafane belan vastaĵon malsupre — ankoraŭ unu paŝo, kaj la pinto, sur kiu staris Ĝvari, konveksante malantaŭ niaj dorsoj, ŝirmus la valon. La koro ekdoloris pro amo al tiuj lokoj. Ĉu amo povas esti senresponda? Iraklo… liaj amikoj… «Miaj amikoj estas viaj amikoj!» De kie do venas tiu nigra sento, ombranta blindigan lumon de suda tago — sento, ke tiu ĉi belo jam ne estas mia, ke mi vidas ĝin lastan fojon? Kiu sendis al mi tiun mallumon? Strange, sed mi estas certa: ĝi venis el ekstere, el nekonataj al mi malvastaĵoj, ĝi estas fremda…

Ni komencis malleviĝi. Renkonte al ni, elfalante el grandega turista aŭtobuso, per densa vico leviĝis homoj, sur kiuj pendis amaso da vidaparataro, aŭdiĝis multevoĉa hispana parolo, kaj mi ekĝojis, kiel ni bone sukcesis — ni estis ĉe Ĝvari nur triope.

La aŭto de Iraklo atendis nin ĉe vojrando, tie, kie ni lasis ĝin antaŭ horo, — luksa, neĝblanka kabrioleto «Russo-Balt», kun forigebla supro. La supro estis forigita, la pordoj — malfermitaj, ŝlosilo kun sukcena breloko, montranta kapeton de Egle la Kolubra Reĝino — sendube donaco de iu balta belulino — defie fideme elstaris el la regpanelo. En tio estas la tuta Iraklo. Kvankam, verŝajne lian aŭton oni konas en la regiono.

— Iraklo Georgieviĉ, permesu, ke mi sidu apud vi, antaŭe?

— Mi opinios tion honoro, Stanislava Solomonovna.

Ŝi donis al mi la bebon.

— Tenu vi, bonvolu. Ĉi tie ĝi ne lokiĝas, ŝirmas la stirradon. Se simple ĵeti sur la benkon, ĝi disfalos.

— Certe, mi tenos, ne dubu.

Neniun homon eblas renkonti dufoje, pensis mi, solece eksidante sur vastan malantaŭan benkon. Dum homo vivas, li ŝanĝiĝadas ĉiusekunde, eĉ se li mem tion ne rimarkas ĝis iu tempo — kaj jen pasas semajno, eĉ eble kvin tagoj, kaj li estas alia, vi renkontas jam ne tiun, kiun adiaŭis; saman alton li havas, samajn kutimojn kaj emojn, sed li mem estas alia, li vin ne memoras; kaj — ĉio rekomenciĝas. Kaj kun mi ja okazas sama inferaĵo; ja ankaŭ mi vivas kaj, sekve, ŝanĝiĝas ĉiusekunde. Tiel estas malhoneste! Mi ne deziras!

Sed ŝajnigi sin antaŭa, por ne vundi tiun, kiun renkontis post kvintaga disiĝo — ĉu estas honeste?

Do, digna homo devas esti malhonesta, por kompensi malhonestecon de la mondo. Ja ĝi estas fia, fia mondo, se ĝi estas konstruita tiel: gardema — mensogas, honesta — tuj vundas per vero…

Varmega jubilanta vento, ĉirkaŭante ventoŝirmilon, blovis en la vizaĝon. Disverŝaĵoj de floroj ĉe vojrandoj kuradis kaj anstataŭis unu alian. Siblante, la vojo dancis renkonten, kiel serpento.

Bela malhonesta mondo.

Iraklo brave bremsis ĝuste apud pordego de sia Sagurama vilao. Elsaltis el la aŭto, galante malfermis pordeton flanke de Stanjo.

— Mi petas.

Poste, subridante, malfermis pordeton por mi. Kun la bukedo mi estis tute senhelpa.

— Mi petas ankaŭ vin.

Premante per ambaŭ manoj, li mem malfermis antaŭ ni klapon de la aĵura pordego. Malkrute supren en la malluman profundon de la ĝardeno estis foriranta vojeto.

— Bonvenon al la azilo de suomo povra.[11]

Amuze, li jam ne unuan fojon nomas tiel sian familian neston. Mi neniam kuraĝis demandi, pri kio temas. Mi suspektas, ke la ludo aperis jam antaŭlonge, danke al multjara familia amikeco de princoj Ĉavĉavadze kun baronoj Mannerheim. Ĝiaj radikoj foriras en, verŝajne, tridekajn

jarojn. Ankaŭ Iraklo siatempe longe servis kune kun Urho. Mi neniam estis aparte proksima al Urho, kaj neniam havis okazon viziti lian palaceton apud Viipuri, sed, mi opinias, se tio okazus, ĉe pordego li nepre invitus eniri en malriĉan kabanon, alkroĉiĝintan al kruta deklivo de alianca montaro. [12] Aŭ ion similan.

Finfine ombro. Nur en la ĝardeno mi komprenis, kiel, malgraŭ tuta mia amo al suno, pro malkutimo mi laciĝis de ĝi. Vera malvarmo ne estis, tamen, eĉ ĉi tie — seka varmigita aero langvore ludis per foliaro, blovetis inter arboj, bizare ĵetante ondojn de odoroj de unu al alia, tiel, ke, pasante preter oleandro aŭ jasmeno, ni subite sentis aromon de glicino, kaj apud la glicino subite traflugis strieto de viskoza melaso de genisto. Aperis deziro sidiĝi sur teron, apogi sian dorson kontraŭ trunko de ekzemple jen tiu pistakarbo, fermi la okulojn kaj spiri, spiri…

— Mi volas atentigi vin, Stanislava Solomonovna, — jen antikva fonto. Ĝi estas sorĉa. Jam antaŭ pli ol tricent jaroj homoj rimarkis, ke ĉiu gluto forigas unu pekon.

— Ho-o! Mi ĝuste nun havas tian soifon! Necesas trinki kaj trinki!

Ŝi rapide alkuris altan blokon el ruĝaj brikoj, en kies niĉo apenaŭ aŭdeble lirlis kristale pura akvo. Penante stari malproksime de ĝi, por ne malsekigi la robon, kaj eĉ metinte unu manon malantaŭ la dorson, per manplato de la alia ŝi ĉerpis kaj trinkis, trinkis. Nur ŝi ne malvarmumu… Tuj post sunardo, kaj ŝia gorĝo estas malforta, mi sciis.

Ŝi forturniĝis, rektiĝis, forskuante akvon de la mano. La vizaĝo estas feliĉa, la okuloj brilas, kaj tremetas sennoma floro en nigraj bukloj. Kaj humide briletas la mentono.

— Bongusta! Kaj dudek sep pekoj estas for! Ĉu mi povas ankoraŭ, ĝi ne sekiĝos?

— Kiom via animo deziras, Stanislava Solomonovna. Mi vidas, vi estas granda pekulino. Aŭ vi decidis rezervi por estonteco? Nur ne malvarmumu.

Li kvazaŭ legis miajn pensojn.

Eble, li vere legis iomete. Amiko.

— Aleksandro hieraŭ same komencis trinkegi, — Iraklo ruze rigardis al mi kaj denove palpebrumis. — Sed poste rapide komprenis, ke ekzistas trinkaĵoj multe pli kuracaj.

Stanjo tute infanece tiris la kolon, por ke de la mentono ne falu gutoj sur la robon.

— Ankoraŭ dek kvin, — ŝi denove turniĝis al ni, viŝante la ridetantajn lipojn per malantaŭa flanko de la manplato. — Ĉu? Ne, pli kuracaj ne ekzistas.

— Sed ĉu junaj vinoj? — evidente ofendiĝis Iraklo.

— Dankon, Iraklo Georgieviĉ, sed tio estas ne por mi.

Ĉu io okazis al ŝi?

Ŝi subite aliris min. Rigardis iomete el sub la frunto.

— Ĉu ĉi tie eblas preni duŝon, Saĉjo? Ĉu mi sukcesos antaŭ la tagmanĝo?

— Sendube. Mi tuj vin kondukos.

Finfine aperis io konata en intonacioj. Kaj tuj forflugis la tristo, restis nur miro: pri kia mallumo mi deliris, el kia kesto

de Pandora? Ja ĉio estas bona, ĉio estas mirakla. Trankvilo, suno. Spiri…

— Kiel bele estas ĉi tie, — diris ŝi.

— Jes. Mi sciis, ke al vi plaĉos. Ni iru.

— Ĉu vi scias, kion mi pensis tie, ĉe Ĝvari? Estas absolute necese foje vidi per propraj okuloj tiujn belajn lokojn, pri kiuj antaŭ tio oni nur legis kaj nur de poetoj sciis, kiel ili estas belaj. Konvinkiĝi, ke ili ne estas elpensitaj. Tiam tuj iĝas klare, ke ankaŭ ceteraj belaĵoj, pri kiuj ni legas — konscienco, fidelo, amo — ankaŭ ne estas elpensaĵo.

— Ĉu al vi foje ŝajnas, ke ili estas elpensaĵo?

Ŝi kuntiris la ŝultrojn.

— Same kiel al vi.

— Nu, ne-e…

Ŝi subridis kun malgaja ĉionindulga supereco.

— Rakontu al iu alia. Mi ja scias.

Maljuna oĉjo Revaz', kvazaŭ elsaltinta el pentraĵoj de Pirosmani, sidis en plektita fotelo apud enirejo, en ombro, svingante por ventumo per lasta numero de «Apolono», kaj evidente atendis nin — ekvidis kaj tuj ekstaris.

— Gamarĝobat,[13] sinjorino! Gamarĝobat, batono knjaz![14]

— Saluton, oĉjo Revaz'.

«Revaz» kaj «knjaz», danke al lia prononco, konsistigis, laŭ mi, idealan rimon. Mi oblikve rigardetis al Stanjo — ĉu ŝi

rimarkis? Ĉu ne naskos ĉi tiu detalo, ekzemple, epigramon? Al mi ĉiam estis treege agrable kaj eĉ flate, se en ŝiaj versoj mi divenis eĥojn de impresoj, de kiuj mi estis se ne kaŭzanto, do almenaŭ atestanto. Ne, ŝia vizaĝo restis malatenta.

— Tio estas Stanislava Solomonovna, granda talento, — diris mi. — Tio estas Revazo Vaĥtangoviĉ, granda animo.

— Saluton, Revazo Vaĥtangoviĉ.

— Eniru dom', mi petas. Dom' estas malvarme, — li parolis kun forta misprononco, sed al mi eĉ la misprononco plaĉis, eĉ la misprononco estis saturita je suno. Li faris paŝon flanken, preterlasante Stanjon al ŝtupetoj, kaj, kiam ŝi trairis, kliniĝis al mi. Diris duonvoĉe: — Al vi depeŝo venis, batono. En kovert', — kaj, ŝovinte la manon en poŝon de vasta pantalono, trovis la koverton. Donis al mi.

— Dankon, oĉjo Revaz', — mi deŝovis la dekstran kubuton, kaj oĉjo Revaz' metis la koverton sub mian akselon — mi alpremis ĝin al la flanko kaj, plu portante la centkapan bebon, enmanigitan al mi de Stanjo, eniris en la domon.

Ĉi tie, en vere malvarmeta antaŭĉambro, Stanjo kaj princineto Tamriko jam turtumis, sukcesinte konatiĝi sen mi.

— Viroj ĉiam hastas ne tie, kie necesas, kaj ĉiam malfruiĝas ne tie, kie necesas, — diris la princineto, ekvidinte min. — Mi jam ĉion scias — kaj kiel nomiĝas nia gastino, kaj pri Ĝvari, kaj ke necesas duŝo. Vi estas libera, Saĉjo.

Jes. Stanjo scipovis esti fulmorapida, mi ja havis okazon tion sperti.

— Tiam mi vere leviĝos en mian ĉambron por minuto kaj almenaŭ liberigos la manojn.

— Mi ordonos porti al vi vazon kun akvo, — la princineto per rigardo de sperta eksperto mezuris la bukedon. — Du vazojn.

— Metu ĝin dume singarde, — diris Stanjo, starante dorse al mi. — Mi venos — aranĝos.

Mi faligis la bukedon sur tablon, ŝiris la koverton laŭ rando. Certe, la papero ŝiriĝis ne tie, kie necesas, — la fingroj hastis kaj senpaciencis; saltanta en la okulojn surtajpo «Al princo Trubeckoj A. L. en proprajn manojn» kun krako duoniĝis.

Kiel mi suspektis, nura ciferaĵo. Dum kelkaj sekundoj, mordante la lipojn, mi sensence okulumis elfalintan el la koverto malgrandan malmolan folieton kun ses kolumnoj de kvinciferaj nombroj, poste ekstaris. Mi malfermis ŝrankon; el flanka poŝo de la jako prenis komp-ĉifrilon, aranĝitan kiel notlibreto. Enmetis en la fendon la folieton kaj premis per la fingroj sur nerimarkeblaj punktoj de ĵakoj de la rekonilo; dum du sekundoj la rekonilo legis miajn fingrospurojn, indekson de ŝvito… Poste sur malhela ekraneto ekŝprucis saltantaj sensencaj literoj kaj, treminte dum momento, enviciĝis en stabilan linion: «Ricevinte ĉi tion vi devas senprokraste reveni ĉefurbon partopreni enketon treega graveco. Vicministro ŝtata sekureco Rusio I. V. Lamsdorf».

Mi demetis la ĉifrilon. Ekster kontakto kun mia mano ĝi tuj estingis la tekston.

Mi leviĝis kaj malrapide aliris al malfermita fenestro, kondukanta en la ĝardenon. Apogiĝis per ambaŭ manoj je larĝa fenestrobreto. Sunlumo foriris de ĝi, eble, antaŭ duonhoro, la suno kaŝiĝis malantaŭ domangulo, sed la fenestrobreto ĝis nun estis pli varma, ol la manoj. De ĉi tie, de sur dua etaĝo, super brilanta foliaro la valo videblis je

dekoj da verstoj — tio estis preskaŭ ĉiuj ĉefaj teroj de antikva Kartli.

Jen, ripozis mi.

Jen, restis mi kun la amatino en paradizo.

La ebriiga odoro de pitosporo,[15] kiu floris sub la fenestro, tuj iĝis ne mia. Fora, kiel rememoro.

Ne, tamen necesas ekfumi. Mi ekturniĝis laŭ la ĉambro, serĉante cigaredojn; trovis. Denove venis al la fenestro kaj blovis aĉan fumon en bonodorantan vastaĵon. Estis aŭdeble kiel malsupre, malantaŭ angulo, ŝercas kartvele knaboj, trenantaj pakaĵon de Stanjo el la aŭto en la domon.

Afablega Ivano Volfoviĉ! Por ke li sendu al mi tian ĉifraĵon, devus okazi io vere eksterordinara. Ja mi intervidiĝis kun li nur hieraŭ matene, kaj li, tirante siajn eksmodajn vangoharojn, pufigante ilin per la montrofingro, tiel sincere, tiel hejmece enviis al mi. «Kiaj lokoj! Kia lingvo! Cinandali, kvareli, kindzmarauli… ĉiu vorto estas plena je profundega senco! Ripozu, kara, ripozu. Vi havas plenan rajton. La afero de Tarbagatajaj narkobaronoj forvoris de vi duonjaron da vivo».

Kaj jen, bonvolu. «Ricevinte ĉi tion…»

Ne, sufiĉas. Ja povus ni plu promeni ĝis la vespero! Kaj oĉjo Revaz' povus, ekzemple, ekdormi, ne atendinte nin. Ja ĉiel povus esti! Ĝis la mateno mi ne moviĝos el ĉi tie!

Sed — kio do okazis?

Mi ne volas, ne deziras pensi pri tio! Jam forgesis!

Sed ja io terura… Kaj ĉu morgaŭ, ĉu postmorgaŭ — mi denove plonĝos en tion kun la kapo.

— Amiko Aleksandro! — laŭte kriis Iraklo de malsupre. — La tablo estas aranĝita!

2

— Vi laciĝis, amata.

— Ne.

— Ja laciĝis. Kisas jam sen forto.

— Ne, Stanjo, ne.

— Mi ja sentas.

— Ĉu vi jam ne deziras?

— Mi ĉiam deziras. Ĉiam kuŝus ĉi tiel. Sed vi ripozu iomete.

Kiel karese ŝi prononcis tiun «ĉ-t». Varsovio.

— Mi ja nenien malaperos, Saĉjo.

— Mi malaperos.

— Vi malaperos. Sed mi ne. Kiam mi necesos — mi ĉiam estos apude.

Ŝi ne mensogis. Sed ankaŭ ne diris veron. Ŝi simple — diris.

Ŝi eksidis. Mallevis la piedojn al lanugeca, vasta je la tuta planko, tapiŝo. Zorgeme rigardis al la fenestro. La vastaĵo kovriĝis per miela nebulo.

— Kiel vi pensas, ĉu ne estis aŭdeble, kiel mi ĉi tie jelpetis?

— Estas mole dirite... — balbutis mi.

— Ja mi sopiris pri vi, — klarigis ŝi kaj ekstaris. Malrapide aliris la fenestron. Mi rigardis. Ŝi sentis mian rigardon, certe,

kaj ne turniĝis — malhaste iris kaj permesis al mi admiri ŝin. Preskaŭ dancis. Elasta, fleksema, brunhaŭta — por momento mi ŝajnis al mi fakiro kun fluto, sorĉanta… kiun?

— Vesperiĝas, — diris ŝi. Silentis iom; mi admire rigardis. — Nun ni al Bebrisciĥe jam ne veturos, certe.

— Al mi vere aperis aliaj planoj por dua tagduono.

Ŝi ne respondis. Verŝajne, ŝi jam ne memoris tiujn siajn vortojn.

— Sed morgaŭ matene, — reve prononcis ŝi post paŭzo. — Imagu, dum tuta semajno ni estos ĉi tie! Mi tiel dankas vin.

Kaj subite, levinte manojn, ŝi ekturniĝis laŭ la ĉambro. Nigraj haroj disflugis per rapida karuselo, la mamoj tente tremis. Jam denove aperis deziro premi ilin per la manplato.

— Kiel bone! Kiel bone! Mi estas fe-li-ĉa!

«Ricevinte ĉi tion…»

Mi jam ne memoras! Ne memoras!

— Belegajn bukedojn vi faris.

— Jes, tion mi scipovas, — ŝi turniĝis al mi kaj iom mirigite ĵetis rigardon el sub la frunto. Kvazaŭ por ŝi estis surprizo: mi rigardas al ŝi, sed ne al la bukedoj. — Kiel vi rigardas…

— Kiel?

— Bone. Ĉu mi similas al Liza?

La gorĝo spasmis. Mi glutis.

— Tute ne similas.

— Kaj ĉu en lito similas?

— Tute ne similas.

— Ĉu vi diverse sentas kun mi kaj kun ŝi?

— Tute diverse.

— Ĉu ne tutegalas?

— Ne.

— Ĉu vi estis feliĉa kun ŝi, ĝis ni ne kunpuŝiĝis?

— Mi eĉ nun kun ŝi feliĉas. Kaj kun vi feliĉas.

Ŝi ridetis iom malestime.

— Vi devus akcepti islamon, sed ne komunismon.

— Tiam mi ne povus trinki vinon.

— Oj, stultulino mi estas! — ŝi svingis la manojn. — Molestas per paroloj, sed la viro, nature, volas ankoraŭ drinki! Ĉu vi volas, mi surmetu ion kaj kuru malsupren, tie sur la tablo restis botelo.

— Vi estas tro zorgema.

— Ne ekzistas «tro». Jam antikvuloj diris: nobla virino post kuniĝo devas zorgi pri amato, kiel patrino pri infano — ĉar virino en kuniĝo naskiĝas, sed viro mortas. Kaj sportistoj rimarkis: post tiu afero rezultoj de virinoj pliboniĝas, sed de viroj — fi!

— Mi penu elvivi, — respondis mi kaj, etendinte la manon en fendon inter la litkapo kaj la muro, eltiris preskaŭ plenan

botelon da «aĥaŝeno». Pardonu, Ivano Volfoviĉ, mi nenion memoras. Stanjo ekridis. — Ĉu vi trinkos?

— Ne. Mi de vi estas ebria, tio sufiĉas.

Mi verŝis por mi du glutojn en pokalon, trinkis. Demandis singarde:

— Ĉu vi estas en ordo?

— En absoluta. Ja ne maltrankviliĝu vi, simple estas sana vivmaniero. Mi ankaŭ fumi ĉesis.

— Sed kio okazis?

Ŝi ekridis ruze. Karesis unu el bukedoj. Al ŝi vere plaĉis, kiel mi rigardas al ŝi, kaj ŝi paŝadis, promenis laŭ la ĉambro — de la ŝranko al muro kun ponardoj kaj sabroj, de la sabroj al muro kun familiaj fotoj, poste al grandega surplanka vazo… El la haroj super la orelo, tremante, plu elstaris forgesita trunketo de anonima floro, nuda kaj orfa, al ĝi ne konvenis nudeco; ĉiujn ĝiajn petalojn ni fordraŝis je la kuseno.

— Ja vi min tiel petegis! Tian konvinkan argumenton donis!

— Kian?

— Mi ne diros.

— Jam antaŭ duonjaro mi rezignis petegi…

— Min argumentoj atingas, kiel ĝirafon.[16] Ne maltrankviliĝu, Saĉjo. Simple mi pensis: mi estas je kvar jaroj pli aĝa, ol ŝi, mi devas tre-e observi min. Almenaŭ subteni egalecon, — kaj subite ŝi montretis dum momento la langopinton. — Ja mi eĉ ne scias, kiel ŝi aspektas. Kaj Paŭlinjo. Vi almenaŭ fotojn montru.

— Por kio?

— Ja parencaj homoj.

— Se tio ne estus vi, mi decidus, ke virino senlime paradas.

— Tio signifas, ke mi senlime bele sentas. Kaj sentas mi, ke mi senlime amas vin.

— Kun vi estas malfacile paroli. Vi tiel posedas vortojn…

— Vi posedas min, kaj mi posedas vortojn. Do, vi posedas vortojn prokure. Reĝu silente, kaj parolos mi.

Ŝi eksidis sur la fenestrobreto, per nuda dorso al la ĝardeno, superverŝita per flav-roza lumo.

— Vortoj… Ili, damnitaj, estas kreitaj ĝuste por trompo. Homoj estas diversaj, ĉiu havas sian amon, sian malamon, sian timon. Kaj vorto estas unu sama por ĉiuj. Tiu, kiu parolas, subkomprenas tute ne tiun amon kaj ne tiun timon, kiun subkomprenas, aŭdinte, la alparolato. Tial estas pli bone silenti pri tiuj temoj… aŭ paroli nur por ĝojigi tiun, kiu estas apude… aŭ, se diri serioze, klarigadi ĝuste sian amon. Ja nur por tiu sola vorto necesas tutan romanon, tutan poemon verki. Mi jen, dum flugis, — ŝi ridetis, — du versaĵojn pri vi verkis. Tamen, tion, ke ili estas pri vi, neniu komprenos.

— Kaj ĉu mi? — stulte fierante, demandis mi.

— Kaj vi, — ŝi denove ridetis, — des pli.

— Legu.

— Ne.

— Legu.

— Ne, ne. Mi ne deziras nun. Ja ju pli oni maĉas sian komprenon, des pli oni foriras de la aliula. Por kio vi foriru de mi? Jen vi, apude. Tio ne tre ofte okazas. Baldaŭ vi denove forveturos ien, kaj mi dume publikigos — tiam legu, — ŝi metis unu kruron al la fenestrobreto, ĉirkaŭvolvis ĝin per la brakoj. — Kia mirakla aero iras de ekstere, — profunde enspiris ŝi. — Ni ankoraŭ promenos antaŭ vespermanĝo, ĉu? El la fonto trinkos.

— Nepre. Kaj antaŭ vespermanĝo. Kaj antaŭ dormo.

— Antaŭ dormo tio estas aparte necesa.

«…Senprokraste reveni ĉefurbon…»

Mi verŝis plenan pokalon kaj eltrinkis, ne deŝirante. El la pokalo ekscite venis odoro de vinberĝardenoj, naĝantaj en suna oceano.

— Ĉu al la aerodromo vi veturis el la hejmo?

— Hejmo… — la suna oceano ekverŝiĝis en la sangon. — Hejmo estas loko, kie eblas ne adaptiĝi. Ne kontroli vortojn. Esti laca, kiam laciĝis, silenti, kiam silentemas — kaj dum tio ne timi, ke ofendos. Ne ŝajnigi sin eĉ je momento — nek per gesto, nek per rigardo…

— Tiel neniam estas.

— Eble. Tial mi neniam havis hejmon.

— Sed eble, simple vi neniam estis hejme?

— Sukcesa bato.

— Saĉjo, mi ne volis ofendi! Vi estas la plej bona, mi ja scias! Simple mi tre volas esti via hejmo… kaj al mi ŝajnas, mi

povus. Sed kiam mi pensas, ke vi vizitos la hejmon du-tri-foje monate, kaj ceteran tempon estos en la alia… kaj eble, eĉ en la tria — jen tie, jen tie hejmoj aperados kaj defalados de vi, kiel folioj, sekiĝantaj pro manko de vi… Ho ne, ne. Ĉiam mi diras stultaĵojn. Kapricas. Ne aŭskultu. Tio estas, ĉar mi malstreĉiĝis, ja mi nun tro bone fartas. Kaj se mi subite naskus de vi, ĉu vi min forlasus?

— Ne, certe, — malrapide diris mi.

— Ne? Ĉu vere ne? — ŝia voĉo eksonoris, kaj eklumis la vizaĝo.

— Stulta vorto — forlasus… Ja vi estas mia familio. Mi estus kun vi, kiom povus. Sed, vidu… jam rompita. Ĉar neniam plu sentus min digna homo.

— Sed ĉu nun vi sentas?

Tio estis vangofrapo. Vangofrapo sub la zonon, tiel scipovas nur virinoj. Jes, ne mi parolu pri honesteco. Kun peno, kvazaŭ boateto, naviganta kontraŭ forta fluo, mi demetis la pokalon malproksimen; en paradiza silento abrupte ektintis vitro.

— Ne tre. Sed dum mi donas al vi pli da ĝojo ol da malĝojo — ja vi mem tiel diras…

— Jes, certe jes! Do — kio?

— Do tio havas almenaŭ ian sencon.

— Sed tiam mi havus eĉ pli da ĝojo, Saĉjo!

— Sed li? Ja mi ne povos doni al li tiom da atento, kiom… li meritas.

— Al mi vi same ne ĉiam donas tiom da atento, kiom mi meritas. Sed kiu diros, ke mi al vi kreskas malbona?

Uragano. Vortoj estas ne pli, ol flugantaj laŭ vento folioj. Se venis uragano — la folioj devas deŝiriĝi kaj flugi, sed ilia flugo nenion signifas. Ĝi signifas nur, ke venis uragano. La uragano foriros — kaj ili falos. Kaj stultulo, ne, sadisto estos tiu, kiu, veninte al naĝanta en koto folieto, ekriproĉos ĝin: «Ja vi jam flugis, nu, ek, ankoraŭ, ja tio estas tiel bela!»

Do, ĉu vere estas pli honeste silenti, ne ĵetante al vento vortojn, kaj silente fari tion, kion oni deziras; simple penante laŭeble ne malutili dum tio al aliuloj, same silente?

— Stanjo, vi mem ne komprenas, kion vi parolas.

— Certe, ne komprenas, mia afero estas virina. Sed vi, masklo, diru sincere — ĉu vi ne estus almenaŭ flatita?

Mi nur balancis la kapon.

— Nature, se sen kvereloj kaj skandaloj — mi treege fierus.

Ŝi ekstaris de la fenestrobreto, ridetante. Nehaste alvenis min.

— Kontraŭ via volo mi neniam ion ajn faros.

Sidiĝinte ĉe miaj piedoj, ŝi kliniĝis. Hipnotigite rigardis, kiel mi, tremetante, ŝvelas sub ŝia rigardo — kaj mem senkonscie tremetis kun mi.

— Nu jen, — diris ŝi preskaŭ adore, — vi denove min deziras.

Ŝi tuŝis per la fingropintoj. Poste, ekstarinte super mi sur genuoj, tuŝis per la brusto. Poste per la lipoj. Denove

deŝoviĝis, enrigardante. La disvolvitaj haroj pendis preskaŭ ĝis la littuko.

— Ĝi rememorigas al mi idon de iu raba birdo. Postulema kaj sendefenda. Iomete kreskis — kaj jam emas beki! Sed mem, sola — nenion povas, necesas alflugi, el ajna foro alflugi al ĝi kaj nutri, nutri…

Ŝi levis la vizaĝon. La okuloj brilis.

— Mi amas vin, Stanjo, — diris mi.

— Mi alflugos. El ajna foro, almenaŭ por tago, por horo, por kiom vi diros. Alflugos, alflugos! — ŝi movis la fingropintojn laŭ la duonmalfermitaj, sekiĝintaj pro kisoj lipoj. — Ĉu vi deziras ĉi tien?

— Ne. Prefere donacu al la masklo inon.

Per rapida elasta fulmo ŝi turniĝis al mi per la dorso, falis sur la flankon — nur risorte ektremis la matraco. Pikanta kirlo de haroj brulvundis mian vangon.

— Ĉu tiel?

3

Al la programo «Tempo»[17] ni malfruiĝis ĝuste je minuto. Kiam, petole finridante kaj finflustrante, ni malleviĝis en la salonon, Iraklo kaj Tamriko jam sidis antaŭ la televidilo, kaj mi tuj komprenis, ke okazis io terurega. Iraklo turniĝis al la sono de la paŝoj, lia vizaĝo estis tute griza.

— … Je la deka kaj dek sep laŭ Peterburga tempo, — per morta voĉo informis la anoncisto. — Gravitavio «Carido» iris de bazo Tjuratamo, kie grandprinco Aleksandro Petroviĉ troviĝis kun inspekta vojaĝo, al flughaveno Pulkovo. Cirkonstancoj de la katastrofo sendube atestas pri tio, ke okazis atenco…

— Dio! — ne sukcesis reteni ekkrion la princineto.

Mi malvarmiĝis. Mi ĉion ekkonsciis momente — eĉ tion, ke ekzistas nek savo, nek prokrasto por mi kaj Stanjo. Mi rigardis al ŝi — ŝi aŭskultis, etendinte la kolon, kiel antaŭe ĉe la fonto, kaj ŝia frunto estis sufere faldita. Mi prenis el la poŝo la ĉifrilon kun la depeŝo, tuŝis per la fingroj la ĵakojn kaj montris al ŝi la ekraneton. Dum sekundo ŝi nekomprenante legis, poste kun teruro ekrigardis en miajn okulojn.

— Tion mi ricevis tage, — diris mi. — Intencis prokrasti ĝis morgaŭ.

Ŝi prenis mian manon kun la ĉifrilo, alportis al la lipoj kaj kisis.

— Dankon pro la hodiaŭo.

Mi ekiris al la telefono. Prenis la parolilon, ekklavumis numeron. Malantaŭ mia dorso Stanjo ion klarigadis al la gastigantoj — mi ne aŭdis.

— Fraŭlino, kiam vi havas la plej proksiman flugon al Peterburgo? Je la dudek dua kaj kvindek?

— Ni sukcesos, — abrupte prononcis Iraklo. — Mi veturigos.

— Rezervu unu lokon…

— Du! — despere ekkriis Stanjo.

Mi konfuze turniĝis al ŝi.

— Stanjo, eble vi ankoraŭ iom ripozu sub la suno…

Ŝi eĉ ne donis al mi respondon. Eĉ forturniĝis.

— Du lokojn. Kaĵinskaja Stanislava Solomonovna, Trubeckoj Aleksandro Lvoviĉ. Ne, ne Levonoviĉ, simple Lvoviĉ. Jes, je duonhoro pli frue, mi komprenis. Gmadlobt daĥmarebisatvis.[18]

Mi surmetis la parolilon. Ĝi preskaŭ elglitis el ŝvitaj fingroj.

Iraklo aliris min. Peze mallevis la manplatojn sur miajn ŝultrojn kaj forte skuis. Li iel tuj malaltiĝis.

— Trovu ilin kaj mortigu, — kun firma raŭko diris li.

— Mi penos, — respondis mi.

— Mi kafon kuiros al vi, — mallaŭte diris Tamriko.

Jam en la aŭto, meze de stela aroma nokto — maldiketa lunarko naĝis tiel trankvile — Stanjo demandis, kiam Iraklo deiris por fermi la pordegon:

— Ĉu Liza vin renkontos?

— Ne. Ili eĉ ne scias.

— Bone. Do, ni sukcesos tie interkisi por adiaŭo.

— Mi venos, Stanjo! — mia gorĝo spasmis pro tenero kaj kompato. Mi sciis, tio estas malvero, neniu povas veni al iu ajn dufoje. — Mi venos!

— Mi estas via hejmo, — respondis ŝi.

En karesa mallumo jen tie, jen ĉi tie pulse sonoretis cikadoj.

Peterburgo

1

La reto de orbitaj gravitiloj, nutrataj de sunbaterioj, en nura horo trenis la sepcentlokan gigantan liniŝipon laŭ balistika kurbo de Tbiliso ĝis Peterburgo.

Dum la vojo ni preskaŭ ne parolis, nur interŝanĝis iujn negravajn replikojn. «Ĉu vi deziras al la fenestro?» — «Tutegale estas mallume». «Via vizaĝo sukcesis iomete sunbruniĝi, la vangoj brulas» — «Ili pro vi brulas, Saĉjo». — «Ĉu ni trinku ankoraŭ kafon?» Pri la afero, atendanta min, mi penis ne pensi; estas stulte konstrui apriorajn versiojn, nenion sciante, — ties multajn fragmentojn mi aŭdis kaj en la vico por registriĝo, kaj en la vico al la aviŝtuparo, ĉiuj estis stultegaj. Najbaroj susuris per gazetoj, jen tie, jen ĉi tie ekflamadis obtuzaj konversacioj, turniĝantaj ĉirkaŭ la katastrofo — mi ne penis kapti rigardon de Stanjo, mi rigardis al ŝi deflanke, sed ŝi sidis, fiksrigardante antaŭen kaj kvazaŭ ŝtoniĝinte, kaj nur per ambaŭ manoj glatigadis, karesis, trankviligadis mian manplaton, senespere alpremiĝintan tra nesentebla blanka ŝtofo al la varma rondaĵo de ŝia femuro. Nur kiam la piloto dekroĉiĝis de la gravita tiro, kaj, korektante la kurson en aerodinamika reĝimo, komencis preparon al la alteriĝo, Stanjo, ĝis nun ne deziranta renkonti mian rigardon, subite komencis deklami. Eĉ ŝia voĉo ŝanĝiĝadis pro versoj — iĝis malalta, iomete raŭka. Pasia. Kvazaŭ de aglino. Tio estis voĉo de ŝia naturo, tiel ŝi ĝemis en lito, kaj mi fieris: al mi ŝajnis, ke tio signifis, ke mi povas doni al ŝi saman feliĉon, kian donas al ŝi la fundamento de ŝia vivo, la akso de turniĝo de la ekstera vantaĵo — ŝia talento. «Kvazaŭ la devon mi plenumas. Kvazaŭ de l' koro mi forflugas de la amitoj, de l' amatoj». Ŝi havis plurajn tekstojn, verkitajn kvazaŭ de viraj personoj. Verŝajne, de tiuj, kun kiuj ŝi estis; mi konjektis, ke da viroj ŝi havis pli, ol mi da virinoj. Se tiu ĉi teksto estis el tiuj, kiujn ŝi

verkis dum la vojo ĉi tien, do, tiel ŝi imagis min. La animo pli peziĝis — ŝi eraris. Kun ŝi mi ne plenumis ian ajn devon; verŝajne mi simple timigis ŝin, tro ofte kaj kun tro granda pieco uzante vortojn «devo», «devas»… Kiel ŝi koleris, kiam mi, anstataŭ ol diri «Vespere mi volas veturi al vi» diris «Vespere mi devas veturi al vi»; dum por mi tio estis sinonimoj. De ŝia koro mi nenien forflugis kaj ne povis forflugi. Mi simple tion ne scipovis. De viraj personoj ŝi ankaŭ verkis pri si mem.

La ĉefurbo renkontis nin per malbona vetero. La avio haltis; Stanjo, leviĝinte, surmetis pluvmantelon. Ĝi ankoraŭ estis malseketa. Kaj ŝia pakaĵo ankoraŭ estis malseketa — la sama oblikva, malvarma pluvo, kiu malsekigis ĝin matene, verŝiĝis sur ĝin nun, vespere, kiam portisto, grakĝemante kaj kriante: «Atenton!», rulis ĝin al taksia haltejo. La pluvo jen ĉesis, jen, obeante koleran frenezon de ventoblovoj, denove ĵetiĝis el malvarma mallumo, ĝi verŝiĝis onde, kaj la ĵusa kartvela sunbrilo jam ŝajnis efemera ĉielarka ekbrilo, vidita en sonĝo. Ŝovinte la manojn en la poŝojn de la groŝkosta ĉina pluvmanteleto, neglekte surmetinte la kapuĉon, kaj eĉ ne peninte butonumi sin, Stanjo en malpezaj ŝuetoj paŝis rekte laŭ la glacia bolo de nigraj flakoj.

— Ne malvarmumu, Stanjo.

Ŝi kvazaŭ ne aŭdis. En freneza lumo de alterigaj lumiloj ŝia vizaĝo fantome fajreris. Ŝi ĝis la fino ne turnis sin al mi. Ni ne interkisis por adiaŭo. Kvankam min neniu renkontis. Super ni de tempo al tempo kun longa sibla bruo glisis alteriĝantaj ŝipoj, iliaj poziciaj lumoj apenaŭ penetris tra aero, saturita per akvo. Mi kun la portisto transŝarĝis la pakaĵon de Stanjo, mi donis al la ulo rublon («Multajn dankojn, sinjoro…»), Stanjo silente paŝis en la aŭton, silente batfermis la pordeton kaj la taksio ekveturigis ŝin en la modestan loĝejon, kiun ŝi jam duan jaron luis en la tria

etaĝo de deca domo en Kamennoostrovskij; kaj mi, per la manplato forigante akvon de la vizaĝo, revenis en flughavendomon, fordonis en deponejon mian vojaĝsakon — mi sentis, ke mi baldaŭ denove flugos, kaj el aŭtomata telefono vokis la ministrejon.

— Ha lo?

— Ivano Volfoviĉ!

De la lango preskaŭ elflugis kutima «Bonan vesperon!». Mi sukcesis kapti ĝin ĉe la vosto.

— Jes, estas mi. Parolu!

— Tio estas Trubeckoj. Mi estas en Pulkovo.

— Aĥ, kara mia, ni vin longe atendas!

— Ĉu mi tuj venu?

— Ja nature tuj. Ne konvena estas tago por prokrastoj.

Finfine ankaŭ mi kaŝiĝis de la pluvo en aŭto. El la poŝo de la tute malseka jako mi prenis tute malsekan tukon, komencis froti la vizaĝon, la kolon, la harojn. Lumo de lanternoj flagretis sur kurantaj laŭ la vitroj akvostrietoj, la tegmento de la aŭto tondris kiel tamburo.

— Al la Palaca placo, ŝoforo.

Kaj same kiel mi dum lastaj du horoj pelis for pensojn pri la afero, atendanta min, diligente ne aŭskultante atingantajn min fragmentojn de konversacioj, turniĝantaj ĉirkaŭ la malfeliĉo, samtiel nun mi, kvazaŭ polvon el tapiŝo, komencis batforigi el la memoro la febre karesajn manojn de Stanjo kaj ŝian mortan, forflugintan en vakuon rigardon.

Grandprinco Aleksandro Petroviĉ. Tridek kvar jaroj… estis. Skrupule digna homo, talenta matematikisto kaj bona organizanto. Revulo. Oficiale li estis estro de Rusia parto de Rusi-Nordamerika projekto «Ares-97», fakte — dekstra mano de la maljuna Koroljov; li kaptis ĉiun vorton de la granda inĝeniero, ĉiam estis preta helpi al la afero kaj per sia morala aŭtoritato, kaj per sia ŝtata influo. Mi havis okazojn kelkfoje renkonti lin en diversspecaj oficialaj kaj neoficialaj aranĝoj, kaj post tiuj renkontoj ĉiam restis varma sento; li estis rare agrabla homo. Ne eblis imagi, ke li havis malamikojn. Tiajn malamikojn.

La taksio turniĝis al Transbalkana avenuo. La juna ŝoforo neglekte turnadis la stirradon kaj ion apenaŭ aŭdeble, morne fajfetis. Brilanta kaĉo de gutoj faladis tra la lumo de la aŭtolanternoj. De tempo al tempo sub la pneŭmatikoj mallonge kaj sovaĝe graŭlis flakoj.

«Ares-97». De la momento, kiam iĝis klare, ke termonuklea motoro estas afero malproksima, oni decidis moviĝi laŭ tiu provita vojo, laŭ kiu ekde fino de la kvindekaj jaroj oni iris ĉi tie, sur la planedo. Sur stabilajn suncentrajn orbitojn en spaco inter la orbitoj de Tero kaj Marso estis proponite per ordinaraj senpilotaj aparatoj kun likvaĵaj motoroj ĵeti du seriojn da potencaj gravitiloj, kiuj, en certa pozicio — ĝi ripetiĝus nur fojon dum jaro kaj duono — provizus moviĝon de ŝipo kun praktike ajna tunaro kun konstanta akcelo dek metrojn dum sekundo je sekundo. La inercia fazo de la flugo tiamaniere estus tute likvidita, kosmonaŭtoj renkontus nek la senpezecon, nek ĝiajn malagrablajn konsekvencojn, kaj daŭro de la flugo malplilongiĝus de pluraj monatoj ĝis — en la plej malbona okazo — semajnoj. Krome, unufoje pendiginte en la kosmo ĉenon de tiraj gravitiloj, la problemon de trafiko inter Tero kaj Marso eblus solvi unufoje por ĉiam — ĉiuokaze, ĝis aperos iaj principe novaj ebloj kiel, ekzemple, trapikado de tridimensia metriko. Ĉiun jaron kaj

duono, sen ajnaj ekstraj elspezoj, ne trabruligante la multesuferantan atmosferon per novaj eliggasoj de duzoj kaj minimume influante ankoraŭ ne tute esploritajn, sed jam tre timigajn geofizikajn efektojn de flama trabatado de la ĉielo, iĝos eble, se aperos deziro, sendi al Marso ŝipon ĉu kun dudek, ĉu kun tridek homoj, aŭ eĉ tutajn eskadrojn po ok aŭ dek ŝipoj kun kvinhoraj intervaloj; kaj fervoruloj jam revis pri koloniigo de la ruĝa planedo. La tira ĉeno devis konsisti el dudek ĉeneroj — dek gravitiloj provizus akceladon for de Tero kaj kontraŭan bremsadon survoje al Tero, aliaj dek — bremsadon survoje al Marso kaj kontraŭan akceladon for de Marso. Se atenti, krome, ke dum tridek jaroj da ekspluatado de la orbita ĉeno de gravitiloj neniu ŝipo averiis dum la tira fazo de flugo, tia varianto de ekspedicio aspektis ne nur pli ekologiema, ne nur malpli multekosta, sed ankaŭ multege pli fidinda, ol ajna reakcia — eĉ se Livermoro aŭ Novosibirsko donus, finfine, la termonuklean motoron. La flugo estis planita por septembro de la naŭdek sepa jaro. La realigo de la projekto okazis kun ĉiuj eblaj reciprokaj riverencoj kaj respektosignoj de la gvidaj landoj; kun ceremonia, vera azia ĝentileco oni sekvis plenan egalecon. Kapon al kapo, gravitilon al gravitilo — ni faris unu, kaj ili faris unu, proksimume foje dum duonjaro, sed ne nepre je unu sama tago. Ni la akcelan, kaj ili la akcelan. Ni la bremsan, kaj ili la bremsan. Por la unua duono de julio estis planita vica lanĉo — de la kvina kaj la sesa el la apudtera dekopo; la dato estis ankoraŭ precizigota kaj konsentigota kun la usonanoj. Restinte du monatojn senvojaĝe en la Tjuratama kosmodromo, la grandprinco liberiĝis por du tagoj kaj ekveturis al la ĉefurbo, por raporti pri preteco de la afero antaŭ la caro, Dumo[19] kaj ministraro. Necesas tuj komunikiĝi kun la usonanoj kaj ekscii, ĉu ne okazis ĉe ili provoj de diversioj aŭ atencoj.

Aŭ tio estis iu ilia patrioto skizofrenia…

Deliro.

Ĉu triaj landoj… Estas fragmentaj informoj pri ekzisto de rondoj en Japanio, en Germanio, ofenditaj pri malgranda, laŭ ilia vidpunkto, partopreno de iliaj ŝtatoj en la internacia projekto de la jarcento. Laŭ ilia opinio, tio mallevas prestiĝon de iliaj nacioj. Fi-naciistoj, hundo ilin formanĝu. Estas bone, ke ili estas malmultaj, kaj ke ilin kutime neniu aŭskultas. La germanoj siatempe tre insistis, ke «cele de plena balanco de partopreno de la ĉefaj flankoj» ĉiuj lanĉoj plenumiĝu de unu sama kosmodromo, kaj tiu estu de iu tria lando, kaj tuj kun senĝena insisto proponis sian kosman bazon en maro de Bismarck — ne proksime estas veturigi tien trans la oceano ĉiujn materialoj kaj por la usonanoj, kaj por ni!

Ne, ne. Estas sensence nun konstruadi versiojn. Mi nun neniel diferencas de kretenoj, posedantaj nulan informon, balbutantaj pri frankmasona komploto kaj pri tio, ke di-sinjoro punis orgojlon de la homo, ekdezirinta grimpi sur la ĉielon. Aŭdis mi hodiaŭ tielaĵojn — rigardis al Stanjo, sentis Stanjon, sed aŭdis pretere.

Ĉio. Stanjo jam estas hejme, en varmo, jam sendube prenis banon, kuŝiĝis sub litkovrilon kun iu libro aŭ manuskripto, aŭ televida ekrano flagretas per io distra kontraŭ la lito — tiel bone estas kuŝi apude, brakuminte unu la alian, vangon ĉe vango kaj senpense-ĝoje spekti ĉian sensencaĵon… Sufiĉas! Kion ŝi nun pensas pri mi — mi tion de ĉi tie ne ŝanĝus, eĉ se forronĝus mian pugnon.

Aŭ mi tro fieriĝas, kaj ŝi nun tute ne pri mi pensas?

Sed nur antaŭ iuj kvin horoj ŝi gorĝe, longe ekkriadis sub mi… kaj dancis: mi estas feliĉa!

Sed — matene? Kiel malestime ŝi kondutis matene, ĉe Ĝvari!

Dio, ĉu tio estis? Ĉu tio estis hodiaŭ — varmego, ĉirpado, blua vastaĵo? Kaj la plej granda tragedio estis tio, ke la kara virino kondutas fremdece.

Ĉio, sufiĉas.

Ni alveturis.

2

La Ministrejo de Ŝtata Sekureco troviĝis en maldekstra alo de malnova domo de la Ĝenerala Stabo. Montrinte al kozako, iomete mirigita de mia aspekto, la malsekiĝintan paspermesilon, mi surkuris laŭ larĝa ŝtuparo sur la trian etaĝon — blanka jako, helblua ĉemizo kun malfermita kolumo, blanka pantalono, blankaj someraj ŝuoj; tipa milionulo sur ferdeko de propra jaĥto. En la ŝuoj plaŭdetis akvo. Ne, ne milionulo, certe — pelulo. Servodeva oficiro.

La koridoroj estis malplenaj, kaj, ŝajnis, la domo dormas, kiel devus esti en tiu ĉi horo. Sed laŭ apenaŭ kapteblaj signoj, kiujn, certe, ne rimarkus fremdulo, mi sentis, ke tie, malantaŭ ĉiu fermita pordo, estas disŝovita formikejo. Nature. Tielaĵoj ne okazis en Rusujo ekde tempoj de grafo Palen.[20] Kvankam, estis ankoraŭ Karakozov[21] — tute malsana homo… Kaj ankaŭ minuskompleksa Pestel[22] rezonadis, ŝvebante en nuboj, pri murdo de caro por popolaj liberoj. Interese, se lasi lin kun Aleksandro Pavloviĉ[23] solaj — ĉu vere li kuraĝus? Aŭ li al servutuloj prokurus — vi, Ivaĉjo, unue laŭ mia ordono per falĉilo sentripigu la cezaron, kaj poste vi ricevos liberon… La revemaj antaŭuloj timigis Nikolaon Pavloviĉon[24] tiel, ke li dum la tuta cetera vivo singultadis pro vorto «libero» — nu, kaj li kondutis adekvate, forbalais pensulojn el la ŝtataparato, lasis nur solajn nekontraŭdiremajn ŝtelulojn; preskaŭ forfekis Rusion…

La sekretario estis bravulo; eĉ la brovon ne movis, ekvidinte inter ĉi tiuj severaj muroj tian ekzotaspektan miraklon, kiel nuna mi.

— Ivano Volfoviĉ atendas vin, sinjoro kolonelo. Mi petas.

Kaj malfermis antaŭ mi pezajn pordoklapojn.

Lamsdorf ekstaris malantaŭ tablo kaj, aŭdeble krakante per densa ŝtofo de gladita uniformo, ekiris renkonte al mi, etendis ambaŭ manojn. Lia osteca baltgermana vizaĝo malgaje longiĝis.

— Kia vi estas suda, kara mia, kia vi estas malseka… Pardonu min, maljunulon, ke mi tiel senceremonie plukis vin el la kartvelaj floraĵoj en nian marĉon. Vi estros la enketon. Kaj tion difinis ne mi, — li pikis per la fingro supren. — Estas faktoroj… Sed ne pensu, je Kristo, — li serioze ektimis, ke diris sentakte, — ke mi al vi ne konfidus… Sed ja laciĝis vi dum la printempo, kiel diablo ĉe fajrujo, ja mi scias!…

«Ĉi tien, kara, sidiĝu. Ni tuj varmigilon ŝaltos, vi sekiĝos, — grakĝemante, li elrulis olean varmigilon el malantaŭ de malnovega ĉina ekrano, ŝirmanta ripozanguleton — tableto, elektra tekruĉo, skatoletoj kun dolĉaĵoj; la generalo estis fama dolĉemulo. Li enpikis la kontaktilon en la kontaktingon. — Ĉu vi deziras teon?

— Dankon, Ivano Volfoviĉ, mi tiel tagmanĝis ĉe princo Iraklo, ke nun dum du tagoj povos nek manĝi, nek trinki. Pli bone ni turnu nin rekte al la afero.

— Aĥ, bone, aĥ, bravaj knaboj! Almenaŭ tagon sukcesis akapari. Kia bedaŭro, ke princo Iraklo tiel frue demisiis!

— Por li sufiĉas aferoj en la kartvela parlamento.

— Jes, mi ja povas imagi… Ĉu tie estas varme?

— Varme, Ivano Volfoviĉ.

— Ĉu ĉio floras?

— Oĥ, floras.

Li malĝoje suspiris, eksidis ne ĉe la tablon, sed en la fotelon kontraŭ mi. Metis la kruron sur la kruron, senkompate tirante la maldekstran vangoharaĵon tiel, ke ĝi preskaŭ atingis la epoleton. En nigran, duonkovritan per pezaj kurtenoj fenestron frapadis pluvo.

— Al la afero, vi diras… Terura afero, kara Aleksandro Lvoviĉ, terura… Mi eĉ ne scias, kiel komenci.

Mi atendis. De la varmigilo komencis poiomete flui polv-odora varmo.

— Je la oka kaj kvardek tri elflugis la carido el Tjuratamo. Kun li estis sekretario, profesoro Korĉagin, vi lin konis…

— Ne proksime. Konsultis dufoje.

— Nu jes, nu jes. Kiam vi reprezentis nin en la ŝtata komisiono pri la averio en la Kramatorska gravitmotora uzino. Mi memoras, certe, — li ekfrapadis sin per la montrofingro laŭ la vangoharaĵoj, poste denove ektiris la maldekstran al la ŝultro. — La kuracisto, du gardaj oficiroj kaj du pilotoj, ĉiuj homoj estas niaj, kontrolitaj, konstantaj, estis dum pluraj jaroj kun la carido…

— Ĉu neniu saviĝis? — stulte demandis mi. Ankoraŭ vivis iu freneza espero, malgraŭ ĉio aŭdita. Ivano Volfoviĉ eĉ grakis. Ofendite strabis al mi. Ekstaris, kunmetis la manojn malantaŭ la dorso, kaj ekiris diagonale laŭ la kabineto. Knaretis la pargeto sub eluzita tapiŝo.

— Kara mia, — sufere ekkriis la generalo, haltinte apud la tablo, — ili ja de tri verstoj faladis! De tri verstoj! Komprenu do!

Kun bruo eltirinte unu el la kestoj, li prenis staketon da fotoj kaj revenis al mi.

— Jen rigardu la rompaĵojn! Aerfotoj…

Jes. Mi rapide trarigardis la fotojn. Vere. Per iuj fragmentoj tero estis plugita je kvin metroj profunde.

— La disĵeteco de la rompaĵoj proksimas al elipsa, je unu versto kaj duono laŭ la granda akso. Kaj ili ja ne simple faladis, ja okazis eksplodo, kara mia! La tuta motora sekcio estis detruita!

— Ĉu mino kun horloĝa meĥanismo aŭ simple kunigita kun iu manovro? Ekzemple, je unua movo de alerono — ekfunkci…

— Aĥ, kara mia, — suspirinte, Lamsdorf forprenis de mi la fotojn kaj, ebenigante la staketon, kvazaŭ kartaron, kelkfoje frapis ĝian eĝon je malfermita manplato. — Ĉu eblas nun kompreni? Tamen, la rompaĵoj, certe, estos ankoraŭ skrupule esploritaj. Sed, dirante honeste, ĉu tio tiel gravas?

— Gravus difini por komenco, kia estis la mino, kies produkto, ekzemple.

— Jen, ĝuste vi okupiĝu… Oĥ, kio do mi, idioto maljuna! — subite ekvigliĝis li. Svingante per la staketo, kvazaŭ per aldona naĝilo-akcelilo, li preskaŭ saltante revenis al la tablo, levis parolilon de unu el la telefonoj kaj rapide klakumis triciferan numeron. Do, la internan.

— Lamsdorf vokas, kiel vi ordonis, — balbutis li kulpe. — Jes, venis nia princo, jam antaŭ dudek minutoj. Mi enkondukas lin en la aferon poiomete. Jes, ni atendas.

Li surmetis la parolilon kaj suspiris faciligite.

— Nu, kion ankoraŭ pri tio… Eksplodis ili jam alflugante, nemalproksime de Lodejnoje Pole ili estis disĵetitaj. Post ses

minutoj ili devis malkroĉiĝi de la gravita tiro kaj transiri al la aerodinamika reĝimo… Do, pri aleronoj, aŭ pri kio vi deziris — ne konvenas, Aleksandro Lvoviĉ. Aliflanke — ankaŭ en Tjuratamo oni jam iomete trovis. De la momento de antaŭfluga teĥnika kontrolo ĝis la momento de la starto — tio estas intervalo je dudek minutoj — al la ŝipo teorie havis alireblon kvar homoj. Ĉiuj estas aerodromaj teĥnikistoj, homoj ne hazardaj. Unu estis ekskludita tuj — teorie li havis alireblon, sed tiun eblon, se eblas tiel diri, ne uzis — laboris en alia loko. Tio estas konfirmita samtempe de kvin atestantoj. Dum la tuta mateno li finriparadis post ĝenerala riparo lokan serĉan avieton. Kio koncernas tri ceterajn…

Mole malfermiĝis pordo en fino de la kabineto. Ne tiu, tra kiu oni enlasis min. Eniris nealta, tre rekte tenanta sin, tre pala homo en civila, funebra vestaĵo; en profundo de liaj okuloj glaciiĝis silenta doloro. Mi abrupte ekstaris, penis klaki per la kalkanumoj de la plaŭdantaj ŝuoj. Ĝislarme mi hontis pri mia maldeca ripoza vestaĵo.

— Saluton, princo, — mallaŭte diris la enirinto, etendante al mi la manon. Mi gardeme premis ĝin. La koro doloris pro kompato.

— Siro,[25] — diris mi, — hodiaŭ kune kun vi funebras tuta Rusio.

— Tio estas perdo por tuta Rusio, ne nur por mi, — aŭdiĝis nelaŭta respondo. — Aleks estis talenta kaj bonkora knabo, via samnomulo, princo…

— Jes, Siro, — nenion alian mi trovis por respondo.

— Ivano Volfoviĉ, — diris la imperiestro, iomete turniĝinte al Lamsdorf, — ĉu vi permesos al mi kaj Aleksandro Lvoviĉ resti solaj dum duonhoro?

— Sendube, via cara moŝto. Ĉu mi eliru?

— Ne necesas, — la imperiestro ridetis per solaj lipoj. La okuloj tutegale restis, kiel de batita hundo. — Ni uzos vian malantaŭan akceptejon, — kaj li faris al mi invitan geston al la pordo, tra kiu li eniris antaŭ minuto.

Tie okazis prokrasteto; li tralasis min antaŭen — mi, konfuziĝinte, preskaŭ stumblis. Li milde prenis min je la kubuto kaj insiste puŝis en la pordon unua.

En tiu ĉi ĉambro mi neniam estis. Ĝi ŝajnis negranda — estis pli ĉeleto, ol ĉambro; malklare flagretis laŭ la muroj vitrizitaj bretaroj kun libroj; en la angulo, malproksima de la kovrita per kurtenoj, tremigata de la pluvo fenestro, staris malalta ronda tableto kun du molaj foteloj kaj orfa, virge pura cindrujo meze. Lampo, mediteme klininte super la tableto sian kloŝon, ĵetis malsupren flavan faskon de kaŝiga lumo. La imperiestro okupis unu el la foteloj, per gesto proponis al mi eksidi en la alia. Li silentis iom, kolektante pensojn. Prenis el la pantalona poŝo pezan arĝentan cigaredujon, malfermis kaj proponis al mi.

— Fumu, princo, mi petas.

Fumi mi ne deziris, sed rifuzi estus sentakte. Mi prenis, ankaŭ li prenis; kaŝinte la cigaredujon, li proponis al mi fajron. Ekfumis mem. Liaj fingroj tremetis. Li alŝovis la cindrujon — pli proksime al mi, ol al si.

— Ĉu bonfartas princino Elizabeta Nikolavna? — subite demandis li.

— Dankon, Siro, bone, danke al dio.[26]

— Kaj la filino… Paŭlinjo, se mi ne eraras?

— Vi ne eraras, Siro. Mi estas bonstata.

— Ĉu vi ankoraŭ ne informis ilin pri via reveno el Tifliso?

— Mi ne sukcesis, Siro.

— Eble, dume ne necesas por ajna okazo… A! — kun ĉagreno pri si mem li svingis per la mano kun la cigaredo kaj rompis la frazon. — Tio estas ne mia afero. Kiel pli bone atingi sukceson, pensu vi, profesiuloj, — li silentetis. — Mi proponis, ke vi, princo, estru la enketon, pro kelkaj rezonoj, mi ilin malkovros iom pli poste. Kaj dume…

Li profunde enspiris fumon, penseme rigardante al mia vizaĝo per konveksaj, tristaj okuloj. Tra luma konuso super la tableto, dormeme ŝanĝante formojn, vojaĝis fumaj ameboj.

— Diru, princo. Vi ja estas komunisto?

— Mi havas tian honoron, Siro.

— Ĉu donas via kredo al vi kontentecon?

— Jes.

— Ĉu ĝi donas al vi fortojn por vivo?

— Donas, Siro.

— Kiel vi rilatas al aliaj konfesioj?

— Kun maksimuma bonkoreco. Ni opinias, ke sen kredo je iu valoro, supera rilate de la propra persono, homo ankoraŭ ne meritas nomon de homo, li estas nur treege ruza kaj tre vorema besto. Eĉ pli, ju pli multenombraj estas kredoj, des pli diversa kaj riĉa estas paletro de la Homaro. Estas alia afero — kiel tiu supera valoro influas ilian konduton. Se kredo je via dio, je via popolo, je via komunismo aŭ je

ankoraŭ io sublimas vin, donas fortojn tutanime donaci kaj pardoni — estu glora via dio, via popolo, via komunismo. Sed se la kredo tiel malsuperigas vin, ke igas vin perforti kaj forpreni — nur groŝon kostas via dio, via popolo, via komunismo.

— Jes, digne. Ĉu ne tro ĝenos vin en malmultaj vortoj rakonti al mi, en kio, propre, konsistas via instruo?

Por tio mi neniel estis preta. Mi devis serioze alsuĉiĝi al la cigaredo, poste nehaste forskui en la cindrujon neĝblankan cindron.

— Siro, mi estas ne teoriisto, ne skolasto…

— Vi estas bonega laboranto kaj sendube fidela al Rusio homo — tio sufiĉas. Rezonadoj de teologoj min ĉiam tre malmulte interesis, senrilate al ilia konfesia aparteno. Teoriumi eblas longe, se teorio estas via profesio; sed en ĉiutaga korbatado ajna kredo redukteblas al kelkaj simplaj kaj plej gravaj vortoj. Mi aŭskultas, princo.

Mi ankoraŭ prokrastis, serĉante vortojn. Li rigardis kuraĝige.

— Ĉiuj gregaj bestoj, Siro, havas certajn normojn de konduto, direktitajn al tio, ke oni ne malutilu senpravigite unu al la alia, kaj al elementa unuigo de penoj en komunaj agoj. Tiuj normoj aperas tute spontane — tiel laboras en kolektivo la instinkto de memkonservado. La homa etiko, ĉiuj ĝiaj specoj, estas ne pli ol vica stadio de komplikiĝo de tiuj normoj tiugrade, kiugrade la homo estas vica stadio de komplikiĝo de la animala regno. Tamen individuisma, ambicia racio, aperinta al la homo laŭ volo de la naturo, ekstaris sur la vojo de tiuj normoj. Ĝuste pro tio iĝis necese apogi ilin per diversaj elpensitaj sanktaj aŭtoritatoj, kuŝantaj kvazaŭ ekster la specio Homo Sapiens, kvazaŭ super ĝi. Kaj tamen, kiom ajn estu aŭtoritata tiu aŭ alia dieca fonto de

alvokoj al bonkoreco kaj kompato, ĉiam troveblis homoj, por kiuj tiuj alvokoj estis nura vana sono, rita ludo. Aliflanke, ĉiam troveblis homoj, kiuj bezonis nek sanktigon, nek ritigon de etiko; en sia simpleco ili entute ne povas konduti maletike, ili organe abomenas trompon, por ili fia kaj fremda estas perforto… Kaj tio, kaj alio estas ludo de genoj. Unu homo estas talenta en violonludado, alia — en malkovrado de sekretoj de atomaj nukleoj, tria — en trompado, kvara — en bonfarado. Sed nur per la kvaraj plene riveliĝas genetike programita strebo de la specio konservi sin. Ni estas konvinkitaj, ke ĉiuj kreintoj de etikaj religioj, inklude la mondajn — budaismon, kristismon, islamon — apartenis al tiuj kvaraj. Ja, esence, iliaj postuloj redukteblas al unu integra postulato: bono por proksimulo estas super la mia. Ĉar «mi», «mia» signifas individuajn, egoismajn ambiciojn, kaj «proksimulo», ajna, tutegale kiu, personigas la specion Homo. Diverĝoj komenciĝas jam sur rita nivelo, tie, kie tiun ĉi bazan biologian dogmon necesas enskribi en kuntekston de konkreta civilizo, konkreta socia strukturo. Sed malfeliĉo de la etikaj religioj estis en tio, ke ili, por firmiĝi kaj konkeri amasojn, devis tiel aŭ alie kunfandiĝi kun aparato de perforto — ŝtato, kaj komencante inkludi en siajn ordonojn postulojn de perforto, en tiu aŭ alia grado transformiĝis en sian malon. Ĉiu religio strebis iĝi ŝtata, ĉar en tiu situacio ĉiuj ĝiaj malamikoj iĝis malamikoj de la ŝtato kun ĝia potenca aparato de premado, armeo kaj kaŝesplorado. Sed en tiu sama situacio ĉiujn malamikojn de la ŝtato la religio devis deklari siaj malamikoj — kaj okazis nekorektebla etika rompo. Tion bone konfirmas tio, ke ju pli poste aperis religio, tio estas, ju pli evoluintaj, rigidaj kaj fortaj ŝtataj strukturoj ekzistis en la mondo en la momento de ĝia apero — des plian ŝtatecon demonstras la religio. De la sufiĉe fremda al ŝtato budaismo, tra la kristismo, pretendinta al supereco super mondaj cezaroj, al la islamo, kreinta tutan vicon da rektaj teokratioj.

— Tre logike, — diris la imperiestro. Li aŭskultis atente, iom ŝoviĝinte antaŭen kaj ne movante atentan rigardon for de mia vizaĝo. Malvigle fumis la forgesitaj cigaredoj.

— Ni plene rezignis ajnan ritaron. Ni tute ne strebas al organizita interagado kun monda potenco. Ni apelas, esence, nur al tiuj, kiujn mi nomis la kvaraj — al homoj kun etika dominanto en la konduto. Ilia vivo dum ĉiuj tempoj estis malfacila, ĝi restas malfacila ankaŭ nun. Ili tute neintence ricevas por si la unuan baton en ajnaj sociaj skuoj, ĝis la fino penante stari inter tiuj, kiuj strebas buĉi unuj la aliajn — kaj tial, nemalofte, ilin buĉas kaj unuj kaj la aliaj. Ili ofte aspektas kaj montriĝas malpli fortaj en ĉiutagaj peripetioj… Ni kolektas ilin, armas per scioj, klarigas al ili ilian rolon en vivo de la specio, hardas kapablon manifesti abstraktan bonkorecon de sentoj en konkreta bonkoreco de konduto. Ni ankaŭ penas faciligi kaj fari honora similiĝon al tiuj homoj por tiuj, kiuj ne havas klare esprimitan etikan dominanton, sed pro tiuj aŭ aliaj kaŭzoj inklinas al ĝi. Tio estas nemalmulte.

— Pri kio do okupiĝas viaj… mi jam ne scias, kiel diri… teoriistoj?

— Ho, por ili sufiĉas aferoj. Nu, ekzemple, diri: «Bono de proksimulo pli gravas» — tio estas simple. Simple ankaŭ estas realigi tiujn vortojn, kiam vi kaj la proksimulo estas sur neloĝata insulo. Sed en nia vanta mondo, kie da proksimuloj estas sendube pli ol unu, ĉiuhore antaŭ homo ekstaras problemoj multe pli komplikaj ol tiuj, kiujn solvadas matematikistoj en taskoj pri pluraj korpoj.

— Ĉu ankaŭ tie vi opinias ebla ellabori iujn regulojn?

— Regulojn — neniaokaze, Siro. Sed psiĥologiajn rekomendojn — sendube. Certaj trejnadoj, meditaj

praktikoj… sed mi ne kompetentas pri tio, Siro, mi petas pardoni.

— Bone, — li finfine forskuis en la cigaredujon longan blankan vosteton de cindro, jam kurbiĝintan sub propra pezo. — Mi iel preterlasis… Ja la komunismo komenciĝis kiel ekonomika teorio.

— Ho! — mi neglekte svingis la manon. — Eŭropo, freneziĝinta de riĉeco! Ŝajne, komence en la kapon de Markso nenio venis, krom aliulaj vaporkaldronoj kaj milionaj havaĵoj! «Batas horo de kapitalisma propraĵo. Senproprigantoj estas senproprigataj»! En tio, ke komunistoj rezignis la vulgaran ideon de komunigo de propraĵo kaj leviĝis al la ideo de komunigo de interesoj, estas granda merito de komunistoj de via regno, Siro.

— Lenin… — singarde, kvazaŭ gustumante la vorton, prononcis la imperiestro.

— Jes.

— Komunigo de interesoj — tio sonas iel… timige dubsence.

— Pardonu, Siro, sed eĉ vorto «arkanĝelo» iĝas insulta, kiam ĝin prononcas satano. Temas, certe, ne pri tio, ke oni al ĉiuj altrudu unu komunan intereson, sed pri tio, ke ĉiu individua intereso atentu interesojn de ĉirkaŭantoj kaj, aliflanke, ke ĉiu individua intereso, tuta ilia spektro, estu egale grava kaj estiminda por ĉiuj. Tio estas idealo, certe… kiel ĉiu religia idealo.

— En junaĝo mi legis iujn verkojn de Lenin, sed mi konfesu, princo, ili ne interesis min, ne absorbis.

Mi silentis iom.

— Mi riskos supozi, Siro, ke tiutempe vi estis juna kaj memfida. La vivo ŝajnis al vi gaja hazardludo, en kiu vi havas ĉiujn asojn.

— Eble, — la imperiestro ridetis per anguletoj de la lipoj. — En aliaj cirkonstancoj mi kun plezuro konversacius kun vi pri tio, vi estas bona interparolanto. Sed unue ni finu tion, kion ni komencis. En la eksponita de vi mi ne vidas religian elementon. Tute prudenta, tute materiisma, treege humaneca etika instruo, kaj ne pli. Post kelkaj minutoj vi komprenos, kial mi tiel interesiĝas pri tio. Diru al mi jen kion. Ĉu eblas religia fanatikismo en la komunismo, kaj kiajn formojn ĝi povus havi, se la komunismo mem religian elementon, kiel al mi ŝajnas, ne havas?

— Via cara moŝto, per kio diferencas etika religio de etika instruo? Nur per tio, ke ĝiaj dogmoj apogiĝas je iu sankta aŭtoritato, je iu nefindirita vero, kiu, esence, ĝuste estas objekto de la kredo — kaj ĉiuj ceteraj ordonoj tute materiisme sekvas el ĝi. Sankta aŭtoritato por ni estas la specio Homo. Nepruvita vero, je kiu necesas kredi tutkore, estas tio, ke tiu specio meritas ekziston. Ja tio el nenio sekvas logike. Neniu skribis tion per kometoj sur ĉieloj. Homoj kondutis kaj kondutas ofte tiel, kvazaŭ por ili estas tutegale, ĉu naskiĝos sekva generacio aŭ ne. Malestimo al homoj kuŝas en fundamento de tia konduto — subkonscie enradikiĝinta, speciale, ankaŭ pro tio, ke ĉiuj religioj rigardas nian ekzistadon nur kiel preparan kaj pekan etapon de la eterna ekzistado. Ekkredi je tio, ke tiu ĉi peka formikejo estas supera valoro, estas malfacile, kaj por kelkaj eĉ abomene. Tio, kion mi rakontis antaŭe, estis de racio — kaj jen tio mallonga kaj ĉefa el la koro, pri kio vi petis, Siro, siaspeca simbolo de kredo. La homa gento bezonas ekziston, do, ĉiu mia konscia ago devas porti al iu utilon. Kaj temas ne nur pri filantropeco aŭ senpensa memoferado. Se nia komplika socio por sia plenvalora vivo postulas milojn da

diversaj aferoj, plej bone helpi al homoj mi povas, farante kiel eble plej bone mian aferon. Do, ĉiu mia sukceso estas por homoj, sed neniuokaze — homoj por mia sukceso.

— Digna kredo, — diris la imperiestro, — mi povus, tamen, disputi pri la peka formikejo kiel supera valoro — sed disputo pri vereco de nepruveblaj veraĵoj… aŭ ni diru eĉ tiel — egale pruveblaj veraĵoj, estas okupiĝo por koleraj stultuloj, serĉantaj pretekston por interbatado.

— Vere tiel.

— Kaj entute vi tiom alloge kaj konvinke tion eksponis… ĉio ŝajnas tiel natura kaj evidenta, ke mi pretus akcepti viajn votojn.

— Mi estus feliĉa, via cara moŝto, — diris mi. — Sed mi timas, ke por Rusia caro tio estas nepermeseble formala.

Li denove subridetis.

— Mi multe aŭdis pri tio, ke plejmultaj viaj kamaradoj estas bonegaj homoj kaj treege fidindaj laborantoj. Mi ĝojas vidi, ke influo de via konfesio ade kreskas, ĉar ĝia bona influo al ĉiuj sferoj de vivo de la lando estas nedisputebla. Kaj nun mi pli bone komprenas, kial. Sed jen en kio estas la afero…

Liaj okuloj malleviĝis, nun li evitis renkonti mian rigardon. Silentinte, li denove prenis kaj malfermis la cigaredujon. Etendis ĝin al mi. Mi negative balancis la kapon. La imperiestro, pensinte, klakfermis la cigaredujon kaj formetis ĝin.

— Ivano Volfoviĉ jam diris al vi, ke en la rondon de la suspektatoj ekde la komenco trafis nur kvar homoj. Unu estus tuj ekskludita. Du aliaj estas jam trovitaj, pridemanditaj kaj liberigitaj: estas evidente, ke ili ne estas

kulpaj. Kelkaj strangaĵoj, kiel oni al mi diris, estis rimarkitaj antaŭ nelonge de la katastrofo en konduto de la kvara… vidu, kia koincido — en mia kalkulo, samkiel en la via, li estas kvara. Kaj tiu kvara malaperis.

— Kiel malaperis?

— Li estas nenie. Lin oni trovis nek en laborejo, nek hejme, nek en klubo… Li ne forveturis el Tjuratamo. Kaj, ŝajnas, li ne estas en Tjuratamo. Kaj li… li estas komunisto, Aleksandro Lvoviĉ. Via kamarado.

Mi kunplektis la fingrojn.

— Nun mi komprenas.

— Mi proponas al vi, ĝuste al vi, okupiĝi pri tiu afero, ĉar al mi ŝajnas, ke vi plej bone povos kompreni psiĤologion de tiu homo, analizi liajn ligojn, imagi motivojn… Dio scias, kion ankoraŭ. Sed ĝuste tial mi donas al vi ankaŭ rajton tuj rezigni la aferon. Neniuj mallaŭdoj sekvos. Revenu al Kartvelio, revenu hejmen, kien vi volas, vi meritas ripozon. Se la konscienco ne permesas al vi estri la enketon, kie la ĉefa suspektato tuj iĝis ano de via konfesio…

— Permesas, — iom pli akre, ol mi volis, diris mi. — Eĉ pli, mi devas esplori tion. Ĉi tie estas io stranga. Mi ne kredas, ke komunisto povus atenci la princon-heredonton… eĉ simple homon! Mi ekokupiĝas.

— Mi dankas vin, — diris la imperiestro kaj ekstaris. Mi tuj eksaltis. — Kiel orfiĝinta patro dankas, — li silentis iom. — Pro la Tarbagataja afero, atentante antaŭajn meritojn, la ministro prezentis vin al ordeno de sankta Andreo Unuevokita. Dumon la ordono jam trapasis, kaj ĝi estas jam sur mia tablo.

— Tio estas nemeritita honoro por mi, — decideme diris mi. — La unua kavaliro de la ordeno estis generalo-admiralo grafo Golovin, unu el la unuaj — caro Petro… — mi permesis al mi iomete rideti. — Ĉiuj miaj antaŭaj, kaj eĉ estontaj meritoj estas apenaŭ kompareblaj kun agoj de Petro la Granda.

— Kiu scias, — ĵetis la imperiestro. — Sed mi atendos subskribi la ordonon ĝis fino de tiu ĉi enketo. — Li afekte prokrastis. — Por ne foratentigi vin per ceremonio de dekoraciado… Kaj nun — Dio estu kun vi, princo. Iru.

3

Estis ĉirkaŭ la tria, kiam mi eniris mian kabineton. Laco jam montris sin, kaj turniĝis la kapo — preskaŭ sendorma gaja antaŭa nokto, Ĝvari kaj Saguramo, Iraklo kaj Stanjo, kindzmaraulo kaj aĥaŝeno; kaj poste, spasmimpete, kvazaŭ iu per kozaka sabro hakis buntan teatran dekoracion, denove MŜS kaj tiu stranga aŭdienco… Kiom da ĉio lokiĝis en unu tagnokto!

Sed mi dankis la sorton, ke tiun aferon ricevis mi.

En ĝi estis io stranga.

Mi boligis iomete da akvo, faris densegan kafon, metinte en la tason pro malbona humoro tutajn kvar kulerojn. Dum la bolanta densa likvaĵo estis malvarmiĝanta ĝis tiu stato, ke eblus trinki, ne bruliĝante, mi malgraŭ ĉio elfumis ankoraŭ unu cigaredon. Trinkaĉante, mi obtuze kontemplis, kiel rampas en aero, serpentumante, diafane-grizaj rubandoj. Mia vestaĵo jam sekiĝis, pro la kafo mi finfine varmiĝis tute.

Vata silento ŝvelis en la kabineto. Eĉ la pluvo ĉesis kaj el la placo, de la fenestro, ne aŭdiĝis eĉ sono.

Stanjo, verŝajne, jam dormas. Se nur ŝi ne suferas, kompatinda, pro sendormeco denove. Tamen, apenaŭ, ja ŝi hodiaŭ tiel laciĝis. Min oni kvazaŭ denove ĵetis en bolaĵon: antaŭ la elturmentitaj, trosekiĝintaj okuloj subite blindige ekflamis pli reale, ol la realo mem: en miela lumo de suda vespero ŝi movas la fingron laŭ la ĉerizaj, iomete ŝvelintaj lipoj: ĉu vi deziras ĉi tien? La telegramo jam kuŝis en la ĉifrilo — sed mi pensis, ke estas tuta nokto antaŭe. Jen ĝi, tiu nokto. Verda tempo sur ekraneto de surtabla elektronika horloĝo egalmezure transflugadis de unu cifero al alia. La tria kaj dek du.

Kaj Liza dormas, certe.

Aŭ mi nenion komprenas, kaj ŝi, jam delonge kompreninte ĉion, solece kuŝas sen dormo kaj pense vidas min tie, en cipresa paradizo, brakumanta ne ŝin?

Mi eĉ timas telefoni matene.

Jen ĝi, mia cipresa paradizo. Ne deteninte min, mi forte batis per la manplatoj la tablon. La sono estis nenature laŭta.

Kaj Paŭlinjo, sendube, dormegas. Se nur ne enrampis sub litkovrilon kun lampo kaj libro, se nur ne malutilas denove al la okuloj, fiulino. Kiomfoje mi kaj Liza kaptis ŝin je tio, klarigis, admonis — ne, ĉio vanas.

Mi subite komprenis, ke mi jam sopiras pri ili. Ĉu mi veturu hejmen tuj? Ĉi tie estas proksime. Eble, ili ĝojos.

Ja tutegale ĝis la mateno labori ne eblas.

Ne eblas. Ne eblas, ke komunisto iĝis murdinto. Mi ne kredas. Ĉi tie estas io stranga.

Prove mi premis per la fingroj butonojn de interna komunikilo. Kaj, tute kontraŭ ĉiaj atendoj, raŭketa voĉo de Kurakin tuj respondis:

— Mi aŭskultas.

— Teodoro Vikentiĉ, kara! Mi neniel atendis trovi vin nun ĉi tie…

— Aleksandro Lvoviĉ! Kiel do ne atendis, ĉu Lamsdorf ne diris al vi? Li ja kategorie malpermesis al mi foriri, jam fine de la tago telefonis kaj diris, ke vi estos tre baldaŭ, kaj ke mi

nepre estos necesa al vi. Dormu, diris, se estos tre necese, ĉe la tablo.

— Kaj ĉu vi dormis?

— Ĵus dormetis dum horo, — li tuse purigis la gorĝon.

— Bonege. Venu al mi.

Post minuto mia anstataŭanto jam eniris en la kabineton; la vizaĝo estis vigla, kvazaŭ li ne dormis ĵus, kurbiĝinte en oficeja brakseĝo — kiu diris, ke servuto estas abolita?

La uniformo estis kvazaŭ ĵus el sub gladilo, estis agrable rigardi. Ne tiel, kiel ĉe mi. Kurakin eniris kaj, ne deteninte sin, familiare ekridis.

— Jes, eltiris vin oni, evidente, el klimato multe pli bona, ol la nia.

— Tamen tiel por ĉiuj estas tuj videble, kiel mi hastis. Ni kune enketos la katastrofon de «Carido», mi gratulas vin.

— Do, vi prenis la aferon, Volfoviĉ diris, ke tio estis ankoraŭ ne decidita.

— Jam decidita. Ja eksidu, Teodoro Vikentiĉ, vi laciĝos stari. Des pli en tia tempo. Ĉu vi parolis kun la ŝtatsekureca sekcio de Lodejnoe Pole?

— Plurfoje.

— Ĉu ili finis kolektadon de fragmentoj?

— En momento de la lasta interparolo — tio estis je la dudek unua kaj nul du…

Ĝuste kiam mi kaj Stanjo, intermurmurante, estis malleviĝantaj en la salonon.

— …ne finis. Estas tro multe da malgrandaj fragmentoj, la grundon foje necesas laŭlitere kribri. Kaj tie ankoraŭ estas rivERetoj, marĉoj…

— Bone. Tio estas, malbone, certe, sed pli vaste ol pantalono ne eblas paŝi. Morgaŭ matene necesas komunikiĝi kun iu el projektestroj kaj ekscii takte: ĉu ne povus, diablo prenu, la motoro mem doni tian efekton. Nu, almenaŭ unu ŝanco el miliono — eble io subite forbrulis tie, trovarmiĝis, malkontaktiĝis…

— Lamsdorf jam komunikiĝis. Profesoro Efraimson el la katedro de gravitmeĥaniko ĵuris, ke tio estas absolute ekskludenda.

— Sciencistaj kapoj estas saĝaj, Teodoro Vikentiĉ, sed kvadrataj. Ĉi tie necesas praktikulo. Ho! Mi mem komunikiĝos kun la Kramatora gravitmotora, tie oni min devas memori, ni konversacios neoficiale. Plue. Necesas sendi unu aŭ du niajn ekspertojn por skrupula esploro de la fragmentoj. Ili trovu restaĵojn de la mino. Kies mino? Kia? Kiel konstruita? Se ili tiujn restaĵojn tute ne trovos, ili almenaŭ kalkulu, kian karakteron havis la eksplodo, kian forton… Kaj — urĝe! Kaj ĉiujn fragmentojn — al ni, ĉi tien. Kun ili ni umados, mi pensas, ne unu kaj ne du fojojn.

— Komprenite.

— Morgaŭ mi elflugos al Tjuratamo. Tie oni ion interesan jam trovis, mi tiel komprenis Lamsdorf-on, sed ĉio ĉi estas «difektita telefono».

— Kiun vi volus preni?

Mi silentis iom.

— Tute mi stultiĝis en la sudo. Jungas ĉaron antaŭ ĉevalo. [27] Ni skizu rondon de personoj, partoprenontaj en la afero. Kaj krom ili jam estu neniu. Havu ni, ni diru, kvar grupojn. Vi estas mia anstataŭanto, kaj plu estos tiu; mi kaj vi membros neniun grupon. Ĝenerala gvidado, tiel ni diru. Grupo «Az»: [28] ekspertoj, cerba centro. Fakulo pri gravitmeĥaniko, fakulo pri eksplodaj aparatoj kaj… jen kio ankoraŭ. Fakulo pri ŝanĝitaj statoj de psiĥo.

La brovoj de Kurakin iomete tremeris.

— Kio estas tio?

— Verdire, mi mem ne tre bone scias. Serĉu inter kuracistoj-narkologoj, eble… Iu, kiu komprenas pri afekciaj agoj, pri hipnoprogramado, jen! Tio estas eĉ pli bona.

— Komprenite, — kun dubo diris Kurakin.

— Tri homoj. Grupo «Buki»[29] — ni diru, ankaŭ tri homoj. Ilia sorto estu fosi en arkivoj, sliparoj, forblovi, kiam necesos, polvon de pasintaj jaroj. Grupo «Vedi»[30] — ordinaraj detektivoj. Nu, ne ordinaraj, certe, sed pli bonaj. Mi pensas, ke por ni oni aranĝos «liberan vojon», donos ĉiujn, kiujn ni petos. Kvar homoj. Kaj grupo «Dobro»[31] — ni diru, ses homoj. Nia gardo. Kaj sur iliajn ŝultrojn falos, okaze de bezono, perforta interagado kun kontraŭulo.

Mi intence preterlasis la kvaran literon de la alfabeto. En similaj okazoj mi ĉiam agis tiel. La nomo mem rememorigu al niaj batalistoj pri la celo, pri la senco de ilia agado. Ja scias mi — kun pistolo en la manoj, sub kugloj, estas tre facile fali en sensencan malamegon. Estis precedencoj.

— Prilaboru la liston laŭnome, Teodoro Vikentiĉ. Kaj mi rigardos. Ĉu horo al vi sufiĉos?

— Mi provos.

— Provu. Mi estos ĉi tie.

— Permesu foriri.

— Jes, certe. Nun ne estas tempo por formalaĵoj.

La pordo malfermiĝis post li, kaj denove kvazaŭ oni ŝovis en ĉiun orelon po tuta bulo da vato. La okuloj brulis. Kaj komencis dolori la kapo — io pulsis ĉu en la nuko, ĉu en la verto. Plej verŝajne, en ambaŭ. Malantaŭ la fenestroj ne heliĝis, kvankam jam proksimiĝis la kvara horo. Kiel ofte okazas, anstataŭ blankaj noktoj la naturo donis al ni nigrajn nubojn.

Mi jam tre deziris telefoni al Liza. Kaj al Stanjo. Al ambaŭ. Simple ekscii, kiel ili fartas. Ne, eble, unue al Stanjo. Pri ŝi mi maltrankvilis pli, ŝi povus malvarmumi en la flughaveno.

Kion mi tiam diraĉis al la caro, pri malfacilaĵoj, kiujn suferas matematikistoj dum solvado de taskoj pri pluraj korpoj? Jen vere. Pluraj korpoj.

Ne, je tiu horo telefoni hejmen — ĉu en tiun, ĉu en la alian — estas nepenseble. Kaj mi telefonis al la sekcio de Lodejnoe Pole — ja tie sendube iu ne dormas.

Tie oni vere ne dormis, eĉ pli, estis atendantaj telefonvokon el la ĉefurbo. Kolektado de fragmentoj de la katastrofo estis ĉesigita je la dudek tria kaj kvardek sep. Tion, kion oni ne trovis, jam trovos neniu, eble nur hazarde — pluvas, la grundo malsekiĝis, marĉoj ŝvelis. Ĉio, kion oni sukcesis trovi, kun maksimuma gardemo estas stokita sub tegmento, en la

akceptejo de la sekcio kaj sur la ŝtuparo. La Lodejno-Pole-anoj mem eĉ ne penis iel analizi la trovaĵojn, timante ion preterlasi aŭ neintence ŝanĝi. Mi aprobis kaj diris, ke ne pli poste ol tagmezo venos la ekspertoj.

Jes, mi preskaŭ forgesis. Tio estas — tute forgesis: komence pensis, sed poste forgesis en vanto — kaj estas kompreneble, kial. Pri laborkapablo de tiu ĉi versio mi ne kredis. Sed por purigi la konsciencon mi decidis ellabori ĝin ĝis la fino. Kiu scias…

Mi telefonis al la ĉifra fako — tie oni deĵoras tutan tagnokton, ne tiel, kiel hejme.

Tamen, la hejmo havas aliajn avantaĝojn.

— Trubeckoj parolas.

Tie oni jam sciis, kion tio signifas.

— Al Vaŝingtona ataŝeo Karavajĉuk. «Strikte sekrete. Urĝe. Penu, kiel per oficialaj kanaloj, tiel per aliaj atingeblaj al vi rimedoj ekscii, ĉu ne okazis iam, speciale lastatempe, penoj de diversioj aŭ terorismaj agoj en sfero de Nordamerika parto de la projekto «Ares-97». Ĉu ne havas FBI informojn pri preparataj nun aŭ preventitaj antaŭe similspecaj agoj. La motivo ne estas kamuflata: MŜS de Rusio lige kun la katastrofo de gravitavio «Carido» prilaboras version, laŭ kiu iuj fortoj rezistas al realigo de la tuta projekto. Centro». Senprokraste ĉifru kaj sendu.

Ankaŭ tio dume estas finita.

Kial do mi havas tian strangan senton pri la afero? Blinda konvinkiteco pri tio, ke kunbatalanto ne kapablas je krimo — tio estas, certe, liriko; kvankam ankaŭ ĝin ne indas neglekti, sed opinii, ke homo, iam votinta «per ĉiu sia penso kaj ago

laŭ fortoj kaj scioj strebi al plia gloro de la homa gento», povas murdi, nurnure freneziĝinte — tio estas tro. Sed estis ankoraŭ io… Kiel diris la caro? «Strangaĵoj estis rimarkitaj en lia konduto antaŭ nelonge de la katastrofo». Jen. Kiaj strangaĵoj? Kial Lamsdorf nenion diris? Ah, stulte, estas bone, ke li nenion diris, necesas flugi kaj esplori memstare. Ankoraŭ kvar horojn necesas atendi. Ekzistas nenio pli malbona, ol atendado. Kaj kio estas la plej ofenda kaj peza: nun mankas okupiĝo, kaj kiam venos la mateno, mi devos disŝiriĝi: kaj Liza, kaj Stanjo, kaj Tjuratamo, kaj Lodejnoe Pole…

La pordo malfermiĝis, kaj enkuris, svingante paperan folieton, ĝoja Kurakin.

— Estas tia fakulo! — kriis li, grandpaŝe irante al la tablo. Li eksidis, ĵetis la kruron sur la kruron, kaj sendis al mi laŭ la tablo la folion kun vicoj de nomoj. — Estas eĉ strange, ke ni ne tuj komprenis. Pro sendormeco, ne alie. Mi komence eĉ ofendiĝis — jen neplenumebla ordono, pensis. Iru nesciate kien. Sed ja kompo[32] ĉion memoras. Voldemaro Kruus, ĉu vi memoras? Li malblokis memoron al amneziuloj, kiuj estis en la afero «Zombioj».

Certe mi memoris. Vere estas strange, ke ni ne rememoris tuj. Ankoraŭ ne eniris laboran reĝimon. Kruus estas brila psiĥologo.

— Estas alia afero, — Kurakin ŝanĝis la tonon, — mi ne komprenas, por kio tio al vi necesas… en tiu ĉi okazo. Jen la listo, rigardu.

— Mi jam rigardas, — respondis mi, legante la nomojn. — Jes, «Az» — bonege… a ha…

Kurakin evidente estis kontenta pri si. Li sukcesis je kvaronhoro antaŭ la tempolimo.

— «Buki» — mi konsentas. Brave, Teodoro Vikentiĉ.

Li floris. De dormema ŝveleco de liaj vangoj, kiun mi rimarkis antaŭ horo, ne restis eĉ spuro.

— «Vedi» — mi konsentas. Bonegaj knaboj. «Dobro»… stop'. Ĉu Tarasov?!

— Kaj kio? — konfuziĝis Kurakin. Mi levis la vizaĝon de la listo. Nur tiaj eraroj al ni ne sufiĉis en la komenco mem. Mi treege ne deziris mallaŭdi tiun, kiun antaŭ minuto mi laŭmerite laŭdis, sed…

— Li ja estas budaisto!

La majoro silentis, svingante okulharojn. Ŝajne, li ankoraŭ ne komprenis.

— Kiu donis al vi rajton, majoro Kurakin, meti homon en situacion, en kiu preskaŭ nepre li devos elekti inter devo al lia kredo kaj devo al la afero kaj kamaradoj? Ĉu vi ne komprenas, kian psiĥan traŭmon tio povas kaŭzi?

Kurakin sub miaj okuloj estis ruĝiĝanta, kiel kuirata kankro.

— Mi eĉ ne parolas pri interesoj de la afero. Tarasov estas bonega detektivo, sen disputoj, sed okaze de pafa kontakto kun ebla kontraŭulo li tute povas fuŝi.

Eĉ la frunto de la kompatindulo ŝvitiĝis. Kaj la okuloj tuj estingiĝis kaj iĝis, kiel de morta fiŝo.

— Mi kulpas, sinjoro kolonelo, — senespere diris li.

— Tiaj bagateloj povas multe kosti. Sed li estas bona kandidato, ni movu lin al «Vedi». Kaj anstataŭ li ni metu,

ekzemple, Venĉjon Libkin. Mi lin memoras laŭ Tarbagatajo. Li estas bonega batalanto.

— Li ferias, — mallaŭte diris Kurakin.

Mi levetis mian sekiĝintan tropikan jakon kaj svingis ĝiajn manikojn, kiel flugilojn.

— Verdire ankaŭ mi ferias… Nu, ne gravas. Estu iu alia, rigardu vi mem. Venĉjo ja laciĝis.

Mi residiĝis, apogis la zumantan kapon per ambaŭ pugnoj kaj eklegis plu.

La liston finis Ramilo RaĤĉiev, kaj mi denove ridetis. Aŭ per tio la majoro volis plezurigi min, aŭ la knabo jam hieraŭ, aŭdinte, ke la aferon oni donas al mi, anticipe petis, ke oni direktu lin al mi. Li penis ĉie esti proksima al mi, kaj, sincere dirante, mi mem havis al la juna krimea tataro ion similan al patraj sentoj. Kun la patro de Ramilo, fama oceanologo Fazilo RaĤĉiev, mi konatiĝis antaŭ ok jaroj; la cirkonstancoj de la konatiĝo ne tre helpis al amikeco, iu el ŝipanaro de sciencesplora marŝipo «Vitjazj», uzante tion, ke scienco ne havas limojn kaj la ŝipo vizitas diversajn havenojn, sendis sur ĝi spionajn informojn por, kiel ni rapide sukcesis trovi, Irana speciala servo — kaj, kiam ni kaptis la malamikon ĉe la vosto, li lerte kaj sukcese penis suspektigi nin pri RaĤĉiev, ĉar li estis la sola islamano sur la ŝipo. Sed mi ne trompiĝis, kaj mi kaj Fazilo amikiĝis, kaj mi iĝis dezirata gasto en lia domo, en krimea vilaĝeto Otuzo.

Rave kaj reve ridetante al la paperfolio, mi pendigis la kapon inter la pugnoj. Dum sinsekvaj tri someroj mi kun Liza kaj Paŭlinjo gastis ĉe ili, luis duĉambran someran dometon kun verando je duonversto de la maro, en komfortega Otuza valo, apud Karadago[33] mem. Kiel dolĉe estis veturi al kutima, rapide iĝinta parenca loko — ruliĝi laŭ ŝoseo de

Simferopolo tra Karasu-bazar al Feodosio, post Uzun-Sirt turniĝi maldekstren… kaj sur ĉiu vojkruciĝo trabakitaj de la suno krimeaj tataroj rekte el malfermitaj pakaĵujoj de siaj aŭtoj interrompante unu alian proponadas glacie malvarman kumison kaj aromajn mielajn melonojn. La maro estas mirakla, la naturo mirinde belas; sur remboateto ni navigis kun jelpanta pro ekstazo Paŭlinjo al Satana Pordego, en ora tagiĝa aŭreolo ni grimpis sur Karadagon, al rokoj-Reĝoj, por renkonti kviete emergantan el malantaŭ Kiik-Altam sunan diskon, banis nin en Karadagaj golfetoj ĝis langvoro… kaj, kuŝiginte Paŭlinjon dormi, forkuradis kun Liza malantaŭ Mielan rokon, situantan je du paŝoj de la vilaĝo, sed jam en sovaĝa, scita stepo, kaj rekte sub steloj, odorantaj je seka absinto, junece amoris nin. Kaj matene Paŭlino-dikulino, arogantulino — tiutempe ŝi vere estis, mole dirante, diketa, kvankam nun ŝi longiĝis, kiel vimeno — ŝteliris al la mastra domo por subrigardi, kiel la fama oceanologo, sterninte sub la genuojn tapiŝeton kaj turniĝinte per la vizaĝo al sud-oriento, ĉirkaŭglatigante la mallarĝan barbon, ion sensone parolas kaj de tempo al tempo klinas sin; kaj, reveninte, ŝi montris terurajn okulojn kaj per tondrelaŭta flustro rakontis: «Kaj poste li faras, ĉu vi scias kiel? Li faras jen kiel! Kaj poste jen tiel per la frunto — bum! Tute ne kiel ni! Kaj per la lipoj ĉiam bu-bu-bu! bu-bu-bu! Tiel bele! Paĉjo, se mi jam estas baptita, ĉu mi rajtas iĝi islamanino?» — «Panjon demandu». — «Panjo?» — «Ne rajtas» — «Oj, kiel domaĝe! Nu kial ne eblas samtempe kaj tio, kaj tio, kaj tio?!» Kaj vespere ni dum horoj sidadis ĉe longa tablo de la mastra domo, sub vinberaj arkaĵoj — «iomete manĝis»; Roza Raĥĉieva rakontis pri sekretoj de tatara kuirarto, Liza — pri tiuj de la rusa kaj balta; Fazilo rakontadis pri maroj, mi — pri spionoj, kaj finanta lernejon, rapida kaj forta, kiel pantero, Ramilo aŭskultis, pensis, kaj elektis min heroo. Kiel do li estis feliĉa, kiam, fininte la superan militan lernejon, li trafis al Peterburgo, apud min.

Kaj post longa vespermanĝo, kuŝiginte Paŭlinjon dormi, mi kaj Liza forkuradis bani nin en luna vojeto, kaj rekte sur fama Karadaga ŝtonetaro, aŭ eĉ en akvo…

— Sinjoro kolonelo!

Kurakin singarde tuŝis min ĉe la ŝultro. Mi tremeris; kaj ĝuste tiam mia kapo finfine falis inter la disiĝintaj pugnoj.

— Ha? Kio?

— Sinjoro kolonelo, vekiĝu!

4

— Lizanjo, bonan matenon!

— Saĉjo, kara! Saluton! De kie vi?

Pro faciliĝo eĉ miaj genuoj moliĝis. Mi sidiĝis sur la tablon, sentante, ke la lipoj per si mem komencas rideti. La voĉeto estis proksima, ĝojigita, kvieta. Ĉio estas bona.

— Imagu, mi estas ĉi tie. Sed ne por longe.

— Ĉu io okazis?

Kaj ŝi ekmalkvietiĝis tute parence. Ne foriĝante, sed proksimiĝante.

— Ja ne, bagateloj. Mi alkuros hejmen por horo. Eble, vi ne iros al la universitato hodiaŭ… aŭ almenaŭ prokrastos?

Somere Liza konsultigis abiturientojn pri eŭropaj lingvoj en la universitato. Dum cetera jaro ŝi instruis samtie. Estas kaj bona okupiĝo, kaj ioma aldona mono. Ne ekzistas superflua mono.

— Mi penos. Mi tuj telefonos al la katedro.

Kaj faris neniun superfluan demandon, saĝulino mia.

— Kiel estas Paŭlinjo?

— Ĉio estas bona. Ŝi novan fabelon verkas! Tiujn, kiuj scipovis pensi nur pri manĝaĵo, atakis giganto-manĝegulo…

— Fajne! Oĥ, bone, kial ni telefone… Mi kuras!

— Ĉu vi estas malsata?

— Mi ne scias. Eble jes.

— Mi tuj ordonos. Mi atendas!

Kutime mi iradis hejmen perpiede. Monumentaj lokoj, spirantaj per norde diskreta imperia digno; el ĉiuj urboj, kiujn mi vidis, tian aŭreolon emanas nur Peterburgo kaj Stokholmo. Tra Palaca placo, sub fenestroj de «restadejo de la rusa car'», kiel skribis iam Aleksandro Sergeiĉ,[34] kaj por elekto: aŭ trans ponton al la Universitato kaj Belarta Akademio, aŭ laŭ kajo preter la leonoj,[35] al Sinodo, aŭ tra Admiraleja ĝardeneto kaj Senata placo, kaj poste same trans ponton, ĉi-okaze la Nikolaan. Poste, frapetinte per la mano la postamenton de meditema Kruzenŝterno.[36] iomete plu laŭ pompa kajo kaj dekstren, al negranda, prizorgata palaceto en Deksesa linio[37] Sed nun mankis tempo, kaj mi vokis aŭton.

Brakuminte ŝin, mi ne povis deŝiriĝi. Ŝi estis hela, freŝa, tenera, kaj eĉ anguloza ligna kruceto el sub ŝia ĥalateto pikis mian bruston parence. Ŝi kaŝis sian vizaĝon sur mia brusto kaj staris trankvile; kaj pensis, verŝajne, pri kompatindaj abiturientoj, kiuj venos je difinita horo kaj kun incito ekscios, ke la leciono estas movita al tagmezo. Mi aŭdis, kiel batas ŝia koro, kaj mem perdis spiron. Glitis per la mano laŭ ŝia fleksebla dorso, poste pli malsupre, alpremante ŝian korpon al la mia. La ekscitiĝo de tiu sovaĝa tagnokto montriĝis en ĉio; Liza, obeeme alpremiĝinte per la femuroj, iom kliniĝis malantaŭen, levis la rozkoloriĝintan vizaĝon, rigardante en miajn okulojn, kaj kun petoleme afektita mirego demandis:

— Oj, kio tie estas tia akra?

Pro la frumatena bruo el la pordo de la koridoreto, kondukanta en la infanĉambron, eltiriĝis Paŭlinjo, kaj, dum

momento kompreninte la situacion, kun jelpo ruliĝis laŭ la ŝtuparo al ni. Baldaŭ ŝi la panjon atingos per alto. Ŝi vaste dismetis maldikajn braketojn kaj kaptis en brakumon nin ambaŭ. Ŝi ekde frua infaneco tre ŝatis, kiel ni brakumas nin, kaj ĉiam strebis aliĝi. Eĉ foje ŝi mem komencis gvidi: «Nu, kial vi sidas kiel gefratoj? Ek, brakumu vin! Kisu!» Kaj kiam ni, ridetante, kuntuŝis niajn lipojn, ŝi ravite kaj rabe ekjelpis, saltis sur niajn genuojn, per unu brako brakumis je la kolo min, per la alia — la panjon, kaj ŝovis sian vizaĝeton al ni, por kisiĝi triope.

— Paĉjo alveturis! Patreto! Nia amata! Kaj mi ne sukcesis verki la fabelon! Kaj ĉu vi jam ripozis?

— Jes, Paŭlinjo, — respondis mi. — Mi jam ripozis.

— Bonege, panjo, ĉu? Kiel rapide.

— Ĉu necesas longe, se oni scipovas, — diris Liza. Ŝi havis feliĉan vizaĝon. Ŝi leviĝis sur la piedpintoj kaj kisis mian nerazitan mentonon.

5

Zumo. Zumo. Zumo. Ankoraŭ zumo. Ĉu ŝi sukcesis ien foriri? Malklara nebulo de centoj da obtuzigitaj interparoloj kaj centoj da skrapantaj paŝoj pendis en grandega halo, de tempo al tempo ĝin trapenetris sibla voĉo de laŭtparoliloj, anoncantaj flugojn. Senemocia doktoro Kruus, tenante en longa mano diskretan valizeton, staris iom malproksime, kaj ofte rigardis la horloĝon. Ne, ĝis la enŝipiĝo restis ankoraŭ ok minutoj. Klimov kaj Grigoroviĉ el grupo «Vedi», pasie gestante, ion pruvadis unu al la alia, sidante rekte sur ŝtuparo, kondukanta al la dua etaĝo.

Klako.

— Stanjo, ha lo! Bonan matenon!

— Saĉjo! — la voĉo estis turmentita, malsana. — Ho dio, nu ne eblas ja tiel! Mi tutan nokton ne dormis, atendis, kiam vi telefonos…

Jen al vi.

— Kaj mi, male, timis veki vin, pensis, ke vi ripozas.

— Jes, ja, ripozis, kredu min. Eĉ al malamiko mi tion ne dezirus. Kie vi estas?

— En flughaveno. Ni nun forflugas por aferoj.

— Ĉu por longe?

— Precize mi ne scias. Por kelkaj tagoj, ne pli.

— Ĉu vi sukcesis dormi?

— Jes, certe.

— Ĉu hejmen vi alkuris? — la demandoj estas zorgemaj, sed la tono estis fremda. «La devon mi plenumas… De l' koro mi forflugas…» Eble, ŝi jam plenumas devon? Kun tia tono eblas respondi nur, ke ĉio estas en ordo.

— Ĉio estas en ordo. Alkuris, certe.

— Ĉu oni vin manĝigis? Ĉu vi alivestiĝis en sekan vestaĵon?

— Ĉio, ĉio estas en ordo. Kiel estas vi?

— Bagateloj.

Tio povus signifi kaj ke la humida vetero denove atakis ŝiajn bronkojn. Kaj ke iu gazeto denove prokrastas pagon, kaj hejme mankas mono. Kaj kion ajn. Tre plursignifa estas vorto «bagateloj», kiam oni prononcas ĝin tiel. Sed pridemandi ŝin pri detaloj estas senutile — ŝi neniuokaze diros. Restas nur senforte divenadi ĝis zumado sub la kranio, aŭ svingi per la mano, tutegale mi nun per nenio povas helpi. Sed se tiel svingi unu fojon, duan fojon, trian — kaj jen proksima homo iĝas fremda. Kaj se divenadi unu fojon, duan, trian — eblas freneziĝi. Vasta elekteblo.

— Stanjo, kiam mi revenos, mi tuj telefonos.

— Telefonu.

— Sciu, mi treege deziris alkuri al vi ĝuste meze de la nokto…

— Kial do vi ne alkuris?

Mi glutis aeron.

— Stanjo, sed vi tiel foriris en la haveno…

— Ordinare mi foriris, per la piedoj. Saĉjo, verŝajne vi jam devas iri, — ŝi kvazaŭ vidis el sia Kamennoostrovskij, ke Kruus denove rigardis la horloĝon, kaj, takte ne rigardante al mia flanko, faris signon al la detektivoj; tiuj leviĝis, Klimov metis sur la ŝultron rimenon de bunta junulara sako kun pentritaj sur ŝvelinta flanko palmoj kaj knabinoj en bankostumoj, Grigoroviĉ, movinte la ŝultrojn, pli oportune lokis sur la dorso eksmodan dorsosakon. Konspirantoj.

Mi ne sciis, kion diri. Pro senhelpeco aperis larmoj.

— Gardu vin, Saĉjo, mi petegas, — obtuze diris Stanjo kaj surmetis la parolilon.

Tjuratamo

1

Varmego.

Onde tremas la horizonto. La stepo ankoraŭ ne estas forbruligita, ankoraŭ ne iĝis morte-bruna kaj polvoza, sed jam estas tuŝita de malmola flaveco. Ardas helblua antaŭvespera ĉielo; mankas nubetoj sur ĝi, nur malhela punkteto de akcipitro fluas tra zenito.

De Kaspia maro ĉi tien, de ĉi tie al Altajo, tra Altajo en Mongolion kaj pluen, pluen, finiĝante nur kun la kontinento, etendiĝas tiu ĉi admirinda, ne havanta egalajn al si, dissternita kaj presita per miljara suna inundo herba oceano.

La granda stepo. Grandioza kaldrono, bolinta dudek jarcentojn. Kiomfoje ĝi elverŝis ondojn, bruligantajn la lok-sidan mondon! Granda kulturo; ne tiom, eble, laŭ siaj finaj atingoj — kvankam ĉu ni, ŝtopiĝintaj en pezajn klifojn de senmovaj domoj, juĝu pri tio — kiom laŭ originaleco kaj daŭro de tiu originaleco.

Venas huna car' Atilo…

Ie ĉi tie — nu, eble, iomete pli sude — trapasis iam tiuj, kiuj, komence inundinte duonon de Rusujo per sango, poste elteninte ondon de responda ekspansio, delonge iĝis kun tiu Rusujo kvazaŭ du flankoj de unu medalo; altvalora medalo, per kiu avara je premioj historio dekoracias tiujn, kiuj sukcesis elvivi kaj kunviviĝi.

Sankta tero.

Kvazaŭ meditante deirinte for de la ceteraj kaj kaptinte momenton, kiam oni ne rigardis al mi, mi surgenuiĝis kaj rapide kisis tiun sekan kaj firman, kiel arbo, teron. Leviĝis.

De la hangaroj jam rapidis, saltetante sur nevideblaj de ĉi tie malglataĵoj, malfermita ĵipo; jam videblis estro de la Tjuratama sekcio de ŝtatsekureco kolonelo Bolsoĥojev, staranta en la aŭto apud ŝoforo kaj videble saltetanta kune kun la ĵipo. Per unu mano li kroĉiĝis al la ventoŝirmilo, per la alia tenis kaskedon ĉe viziero.

Mi malrapide ekiris renkonte al li. La ĵipo eksaltis kaj, skuiĝinte per la tuta korpo, haltis senmove; Bolsoĥojev, kun anticipe etendita mano, elsaltis sur teron. Ni manpremis.

— Saluton, Jaĥonto Aldabergenoviĉ.

— Saluton, Aleksandro Lvoviĉ, bonvenon, — li tuŝis la kaskedon, antaŭe, verŝajne, surmetitan tro streĉe, por ĝin ne forblovu vento. — Jes, Ibrajo vin tre precize alterigis. Ĝuste el tiu ĉi loko estis elfluganta «Carido». Ĝis la hangaroj estas tricent dudek metroj. La tiraŭton, kiu elrulis la gravitavion el la stacio sur la kampon, stiris Usmano Ĝumbajev. Kaj laŭ liaj propraj vortoj, kaj laŭ ĉiuj atestoj — al la aparato li ne proksimiĝis. Li kondukis la tiraŭton el la garaĝo — jen niaj garaĝoj, maldekstre — ne elirante el la kajuto; atendis, ĝis oni alkroĉos; elkondukis sur la kampon, atendis, ĝis oni malkroĉos, same ne elirante el la kajuto, kaj kun teĥnikisto Kislenko revenis al la garaĝo.

Dum la konversacio ni nerimarkite aliris la avieton, veturigintan nin el Vernyj. Mi prezentis al Bolsoĥojev miajn homojn, kaŝiĝintajn de suno en ombro de negranda, duone vitrizita stacidomo.

— Ĉu mi ankoraŭ necesas, Jaĥonto Aldabergenoviĉ? — demandis la juna piloto, elŝoviĝinte el la kajuto. Bolsoĥojev demande rigardis min. Mi geste resendis la demandon al li.

— Tjuratamo estas jen, je tri verstoj, — diris Bolsoĥojev, svinginte la manon al masivo de neĝeblankaj plurloĝejaj

domoj, etendiĝinta al norda horizonto kaj degelanta en suna vualo. — Tie, — la kolonelo montris per la fingro al sud-okcidento, — estas startaj kapsuloj, tio estas pli fore, je ĉirkaŭ dek sep verstoj. Sed, kiel mi komprenas, al ni ne necesas tien iri?

— Dume ne necesas.

— Tiuokaze, flugu, kara, — diris Bolsoĥojev al la piloto. Tiu kapjesis, adiaŭe movis la manplaton, kaj entiris la kapon en la kajuton. Parabolaj riceviloj sur kresto de la avieto ekmoviĝis, viviĝante, direktis sin en unu punkton, kaj la avieto senbrue ekflugis supren. Ĉiam pli rapide… jen blindige trembrilis respegulo de suno, reflektita de iu el vitroj de la kajuto, jen ĝi iĝis malhela punkto, kiel la akcipitro — kaj malaperis.

— Rakontu plu, Jaĥonto Aldabergenoviĉ, — petis mi.

— Steĉjo Ĉereviĉnij dum la tuta mateno umadis en najbara al «Carido» nesto, — kapjesinte, daŭrigis Bolsoĥojev. — Unu nia serĉavio, «Pomo», antaŭ tri tagoj revenis post ĝenerala riparo, kaj Steĉjo estas tia pedanto… Iu sensilo malbone funkciis, ne kontaktis, ŝajne, kaj li estis esploranta la skemon. Ĝis «Carido» al li estis sufiĉe fari nur unu paŝon. Sed en la hangaro ja ĉiam estas homoj. Aliaj teĥnikistoj, kaj krome gardisto, starigita ĉe «Carido» post la teĥnika kontrolo, ĵuras, ke Ĉereviĉnij el la motora sekcio de «Pomo» ne eliris. Post forflugo de la grandprinco li tie ankoraŭ umadis dum ĉirkaŭ kvar horoj, eĉ malfruis por tagmanĝo. Fine, la gardisto mem, Vardvano Nuriev. Dudek jaroj da senriproĉa servado. En depozicioj de atestantoj estas, certe, truoj je unu aŭ du minutoj, sed ĝenerale ĉio montras, ke proksime al la gravitavio li ne aliris. Kaj krome: duonhoron antaŭ surposteniĝo, li venis al la laborejo, tra paskontrolo venis, kun tute malplenaj manoj.

— La eksplodaparaton al li povus transdoni, ekzemple, tiu Ĉereviĉnij. Ĝi povus esti anticipe kaŝita, ni diru, ie en «Pomo». Sufiĉas nur duonminuto…

— Jes, tiel ankaŭ povus esti. Versioj estas pluraj, sed la plej probabla ŝajnas alia. Tamen, se vi permesos, Aleksandro Lvoviĉ, unue mi volus fari al vi demandon.

— Je dio, Jaĥonto Aldabergenoviĉ, bonvolu.

— Ĉu la fakto de minado de «Carido» estas absolute pruvita? — Bolsoĥojev per voĉo substrekis la vorton «absolute». — Ĉu ne estos tiel, ke ni vane…

— Sed kial vi demandis, Jaĥonto Aldabergenoviĉ? Ĉu vi havas iujn dubojn?

— Nu, kiel diri… — ĝenite balbutis la kolonelo, kaj subite, decidinte, diris: — Ne nur dubojn, sed mi simple ne povas imagi!

Kruus kompreneme kunpremis la lipojn, kaj forturnis rigardon, bedaŭre balancante la kapon. Klimov nazgruntis, turmentante per flavaj dentoj malmultekostan cigaredeton, havantan malbonsignan aspekton. Grigoroviĉ, kovrante sin de la suno per la manplato, observis la akcipitron, dronantan en blanka ĉielbluo.

— Jen ni parolas nun kvazaŭ pri io sufiĉe ordinara, afero kiel multaj… sed mi sentas min kiel en deliro, kiel en koŝmara sonĝo! Jen tiel, simple, murdi kvin homojn — kaj eĉ pli, Aleksandron Petroviĉ-on! Ja lin ĉiuj amis ĉi tie… Eble, tamen estis malfeliĉa akcidento?

— Ho ve, Jaĥonto Aldabergenoviĉ, — respondis mi. — Formale tio ankoraŭ ne estas pruvita, sed la fizikistoj kredigas, ke la motoro neniel povis doni eksplodon. Mi

matene en Kramatorskon speciale telefonis, parolis kun tri inĝenieroj de la gravitmotora uzino — ne. Ĉiuj unuvoĉe: ne. Nu, kaj kio koncernas la fakton — miaj homoj frumatene elflugis al Lodejnoe Pole, por skrupule esplori kolektitajn fragmentojn de la ŝipo. De vi ni provos telefoni tien — eble, ili jam ion trovis.

Bolsoĥojev silentis iom.

— Do, en la aŭton, ĉu? — diris li malgaje. — Ĉu ni veturu al la hangaroj?

Ne hastante, ni ekiris al la ĵipo. Unua komprenis Klimov:

— Ni ne lokiĝos.

— Jes, vere, — Bolsoĥojev eĉ stumblis. — Pardonu… mi vin solan atendis, Aleksandro Petroviĉ. Oni min iel malĝuste informis.

— Ni iru perpiede ĉiuj kune, — proponis mi. — Ĝuste laŭ vojo vi sukcesos priskribi la situacion.

Bolsoĥojev kun preteco kapjesis kaj faris al la ŝoforo, atendanta en la ĵipo, liberigan geston per la mano. La ĵipo, mallaŭte graŭletinta en atenda reĝimo, estrece ekgraŭlis kaj eksaltis de la loko; abrupte turniĝis, kliniĝante kaj risorte saltetante, kaj ekimpetis al la garaĝoj.

— Suspektoj falas antaŭ ĉio sur Igoron Fomiĉ Kislenko nur tial, ke li, diference de la menciita de mi triopo, malaperis senspure tuj post la forflugo de «Carido», — ekparolis Bolsoĥojev. — Aliflanke, li dufoje dum lastaj minutoj antaŭ la starto restis kun la aparato praktike sola — nek el la aparato, nek el la tiraŭto li estis videbla. En la hangaro li sola kroĉis je pruaj hokoj du trenkablojn; tiam lin, verdire, povus vidi la gardisto. La gardisto tiun operacion reale ne estis

observanta, sed Kislenko pri tio ne povis scii. Preterpasanta meĥanikisto Guŝĉin vidis pretere, kiel Kislenko umas kun la dua kablo, sed ion suspektindan en liaj agoj ne rimarkis — ni konversaciis kun Guŝĉin tre skrupule. Kaj, fine, la plej probabla momento — malkroĉo de la trenkabloj. Tio estas du aŭ tri minutoj, kaj neniu estis ĉirkaŭe. Magnetan, ekzemple, minon alkroĉi ie ĉe la poŭpo — estas sekunda afero, se scii, kie al ĝi ne minacas deŝiro per aerfluo. Kislenko, spertega teĥnikisto, tian kaŝitan lokon sendube povus elpensi.

Vere, estis en ĉio ĉi io de koŝmara sonĝo. En la konversacio jen kaj jen flugis vortoj: spertega teĥnikisto, senriproĉa servado, kontrolita homo, fidinda laboranto… Kaj ja alie ne povus esti — Tjuratamo! Sed samtempe sep tute senkulpaj homoj pereis per terura morto.

Kaj kion nun sentas la grandprincino Anastasia? Belulino, saĝulino, vera amiko; mi havis okazon danci kun ŝi en lasta Kristnaska balo — kiel li kaptadis rigardon de la edzo!

Kion sentus Liza aŭ Stanjo, se min…

Kaj — mi, se ŝin aŭ ŝin?

Kiel sengarda estas homa korpo! Eĉ karesante, eblas fari doloron; kion do diri pri intenca malutilo. Kiel tiu dieca guteto bezonas zorgon; kiomaj blindige belaj sentoj kaj agoj pendas sur hareto, en plena sklaveco de maldikega haŭteto, de mizeraj kotaj buletoj sur vandoj de angioj, de iu sinovio, de kaŝita fonto de hormonoj — ni gardu, gardu nin reciproke, helpu kaj pardonu, zorgu, kiel malsanulojn, ja ni ĉiuj malsanas je tiu karno, rompebla, kiel konko de heliko, kaj vivavida, kiel avidas sunon verda folio. Alie simple ne eblas elvivi!

— Sed kion tio, fakte, signifas — malaperis? — demandis mi.

— Malaperis — tio estas malaperis, kaj ĉio, — suspiris Bolsoĥojev. — Baldaŭ post la forflugo li iris hejmen por tagmanĝi, — li loĝas ĉi tie relative nemalproksime, en la proksima rando de Tjuratamo; de la haltejo de buso, kiu kursas inter la flughaveno kaj la urbo, estas distanco je tri minutoj de paŝado; tial li kutime tagmanĝis ne en la kantino, sed hejme… Kaj jen — ni ricevas mesaĝon el la ĉefurbo. Nu, dum ni ekturniĝis, pasis horo, ne malpli. Ni serĉas tie kaj tie — mankas Kislenko. Ĉiuj estas apude, sed lin, kiel oni ĉe vi en Rusio diras — kvazaŭ bovino per lango forlekis. El la laborejo foriris, al la hejmo ne venis. Ni iris al la fervoja stacio, al la busa stacio, al la pasaĝera flughaveno, al ĉiuj kasistoj, al ĉiuj postenaj policanoj montris foton — ne, ne memoras. Certe, tio ne estas garantio — li povus tragliti, kaj oni lin ne memorfiksis, aŭ li fuĝis sur preterirantaj aŭtoj, ĉio povus esti… Sed estas strange, tamen. Kaj, jen kia ankoraŭ strangaĵo — li, kiel montris traserĉo, tiumatene antaŭ ol iri el la hejmo al la laborejo, ĉiujn legitimilojn neniigis.

— Kiel do? — konsterniĝis mi.

— Konduklicencon li forbruligis — oni trovis pecon de bruligita kovrilo en cindrujo, kaj nenio pli restis. Pasporton li turmentis, kvazaŭ freneziĝis — deŝiradis ĉiun paĝon kaj bruligis, la aglon trancîs per tranĉilo kaj same volis bruligi, sed la kovrilo nur rande karbiĝis, ĝi estas malmola… En la sama cindrujo ankoraŭ estas cindro, jam ne eblas kompreni, de kio.

— Kiel do li trafis en la laborejon?

— Nu, la paspermesilon li evidente konservis.

— Kaj ĉu vi tiun paspermesilon ne provis serĉi en la urbo? En rubo, en urnoj… kaj simple, sur iu trotuaro, sur ŝtuparo?

— Verdire, ne.

— Se esti logika, li, tuj post la afero, devus forigi ankaŭ la lastan el la tiom malamegataj de li legitimiloj. Ekzemple, rekte en la buso ĵetis sub seĝon, kaj eĉ per kalkanumo premis… aŭ en kanaleton ĉe vojrando. Ne, verŝajne ne eblas trovi, se en kanaleton. Sed en la buso — verŝajne eblas trovi, Jaĥonto Aldabergenoviĉ! Kaj en urno eblas!

Li kun dubo balancis la kapon. Tamen Kruus kontentigite eksnufis, ekkapjesis.

— Kaj ĉu en malsanulejoj vi lin serĉis?

— Certe! En ĉiuj tri hospitaloj, en ĉiuj traŭmohelpejoj, en profilaktejo… eĉ en kadavrejoj ni rigardis. Mankas. Kaj okazis neniaj incidentoj — nek interbatado, nek aŭtosubpremo, nek murdo, nek akcidento. Pri tio, ke tuj post la afero lin iu likvidis, ni tuj pensis. Nenie, nenio.

— Jes, mi komprenas. Sed… mi diris pri io alia. Ĉu psiĥiatria malsanulejo estas en Tjuratamo?

Bolsoĥojev mirigite ĵetis oblikvan rigardon al mi.

— Ne.

— Kaj ĉu urĝaj narkologiaj helpejoj?

— Certe, estas, sep. Foje aperas ebriuloj… kaj ankaŭ narkotaĵoj penetras foje el Centra Azio. Ĉu vi pensas, ke unuaranga teĥnikisto Kislenko, eksplodinte la princon-heredonton de Rusio, tiel ebriiĝis pro ĝojo en la plej proksima stratangulo, ke eĉ la hejmon ne sukcesis atingi kaj jam dum tuta tagnokto ne povas rekonsciiĝi?

— Ne tute tiel. Sed jen kio maltrankviligas min. Krimo, kiu aspektas ne motivita, tute ne nepre devas havi nekonatan por ni motivon. Ĝi vere povas esti ne motivita.

Malantaŭ mia dorso aŭdiĝis kontentigita snufado de Kruus. Bolsoĥojev konsternite movis la manplaton laŭ la vizaĝo.

— Mi preteratentis, — konfesis li. — Ne venis en la kapon. Ja vere: Aslanov, la lasta, kiu vidis Kislenkon antaŭe, menciis, ke tiu estis ia stranga!

— Jen. Necesos tre skrupule paroli kun ĉiuj, kiuj vidis lin dum la lasta tagnokto antaŭ la katastrofo. Kaj kun liaj parencoj. Ĉu li havas parencojn?

— Edzinon kaj du knabojn.

— Do, ankaŭ kun la edzino. Kaj nun jen kio, — ĝis la hangaroj restis tute malgranda distanco, kaj mi volis priparoli tiun tiklan por mi demandon, dum ĉirkaŭe estas minimumo da homoj. — Oni diris al mi, ke Kislenko estas komunisto.

— Jes.

— Ĉu delonge?

— Dum dek du jaroj.

— Kiu akceptis liajn votojn?

— Altanses Erkinbekova, — la voĉo de Bolsoĥojev iĝis estima, preskaŭ adora.

— Ĉu ĉi tie, en Tjuratamo?

— Jes.

— Ni devos konversacii kun ŝi.

— Tio ne eblas, Aleksandro Lvoviĉ. Antaŭ tri jaroj ŝi mortis. — Bolsoĥojev mediteme strabis min, verŝajne

pensante, kiel mi komprenis sekundojn poste, ĉu ne opinios mi tion, kion li intencis diri, mallerta peno flati al ĉefurba ulo — lin, certe, oni jam informis, ke la sendito de la centro estas samkonfesiano de la suspektato — kaj poste decideme finis:
— Ŝin entombigis la tuta urbo, kiel sanktulinon.

— Tiuokaze necesos konversacii kun la nuna prioro de la Tjuratama stelo, — senemocie diris mi.

La konversacio rompiĝis. Lastajn tridek metrojn ni paŝis silente; suferanta pro varmego nordano Kruus, ne povanta plu deteni sin, ofte viŝadis la vizaĝon per vasta, iomete parfumita tuko. Malferminte antaŭ ni pordon de la administra alo, Bolsoĥojev, kaŝante okulojn, balbutis malklare:

— Kaj tamen, vidu… Kislenko estis abstinulo.

2

En kabineto de estro de flughavena gardistaro, kie ni provizore instalis nin, estis relative malvarmete; susuris kaj turnadis diafane tremantan kapon ventolilo. Kruus-on, kondukatan de unu el lokaj laborantoj, juna kozaka kapitano, evidente feliĉa pro tio, ke li ricevis okazon partopreni la enketon de tiom ŝoka krimo, mi sendis al la narkologiaj helpejoj; Grigoroviĉ-on — al la hejmo de Kislenko, ordoninte traserĉi ĉion ne simple, sed ĝuste kun celo trovi aliajn spurojn de anomala, mallogika konduto de la suspektato, ja min treege maltrankviligis tiuj bruligitaj legitimiloj; al Klimov mi ordonis rigardi la laborlokon de Kislenko, serĉante ajnan kaŝlokon, aŭ spurojn de produktado de la mino. Tri knaboj de Bolsoĥojev ekiris, kompatindaj, serĉi la paspermesilon — teda kaj malmulte perspektiva laboro, sed ni ne rajtis neglekti ion ajn. La kabineto malpleniĝis — restis Bolsoĥojev mem kaj mi. Li, anhelante, iomete demande ĵetis oblikvan rigardon al mi kaj malbutonumis sian militjakon, poste superan butonon de la ĉemizo. Li eksidis kontraŭ la ventolilo, domaĝe balancante la kapon pro ĉiuj ĉi aferoj, kaj dum iu momento ŝajnis al mi mirinde simila al la ventolilo — sama ronda, plata, malĝoje klinita kaj bonkora vizaĝo. Nur de la ventolilo blovetis freŝo, sed de Bolsoĥojev — varmego. Mi viŝis la ŝvitan frunton per dorsa flanko de la manplato, eksidis sur randon de tablo apud telefonoj, metis la manon sur parolilon.

— Jen pri kio mi ankoraŭ volis vin demandi, Jaĥonto Aldabergenoviĉ.

— Mi aŭskultas vin, Aleksandro Lvoviĉ.

— Fakte, se io estus, vi mem al mi dirus… Ĉu ne okazis iaj provoj malhelpi laboron sur la lanĉejoj, aŭ… iuj atencoj

kontaŭ okupitaj en «Ares» fakuloj…

— Certe, mi dirus, — respondis Bolsoĥojev. — Tio estis ĝuste la unua, kio venis en mian kapon. Kaj se la unua — do, malĝusta, tiel la tuta mia sperto montras. Tute nenio okazis, Aleksandro Lvoviĉ. Ĉio estas pura. Se okazus, mi scius… kaj tutegale mi parolis pri tio kaj kun la estro de gardistaro de la kosmodromo, kaj kun la uloj, respondecaj pri sekureco de gvidaj fakuloj. Nenio. Nek ĉantaĝo, nek minacaj leteroj, nek atencoj, nek diversioj. Tio estas ne «Ares».

— Sincere dirante, mi opinias same, — diris mi kaj levis la parolilon. Klavumis kodon de Lodejnoe Pole, poste telefonnumeron, tuj poste — kodon, ŝaltantan ekranadon de lineo. Meze de la klavaro ekbrulis verda lampeto, kaj en la parolilo aŭdiĝis alta, interrompiĝanta fajfeto — do, la interparolo ekiris tra ĉifrilo, kaj subaŭskultado iĝis neebla.

Mi bone sukcesis. Tuj alvenis Serĉjo Staĉinskij el la grupo «Az».

— Tio estas Trubeckoj. Kio estas ĉe vi, Serĉjo? Ĉu vi rigardis?

— Jes, Aleksandro Lvoviĉ, ĉio estas ĝusta, estas neniaj duboj. Diversio.

Jes. Mi por sekundo fermis la okulojn. Nu, fakte, neniu ja dubis. Sed pravas ja Bolsoĥojev — ne eblas imagi. Duobliĝo de personeco: mi jam dum dek sep horoj okupiĝas pri la krimo, sed en profundo de la animo ĝis nun ne povas ekkredi, ke tio vere estis krimo, sed ne malfeliĉa akcidento.

— Ĉu vi estas certa? — mi tamen ne sukcesis min deteni. Staĉinskij silentis iom.

— Sinjoro kolonelo, nu ne turmentu vin, — diris li milde. — Duboj malestas.

— Kia mino? Kies? Ĉu vi sukcesis determini? — mi superŝutis lin per demandoj, kaj la tono, ŝajne, estis iomete tro abrupta — sed mi tre malvolis aspekti deprimita.

— La fragmentoj, certe, estas en terura stato, — respondis Staĉinskij. — Ni transportos ilin al Peterburgo kaj ĉion esploros ankoraŭfoje en la laboratorio. Sed anticipa konkludo estas tia: memfarita mino, produktita amatore. Kartoĉo kun likva oksigeno plus acida eksplodigilo plus magneto plus ĉirkaŭfluiga kesto. Ĉio genia estas simpla. Per tia aĉaĵo nin ĉiujn eblas ekstermi, se ekprodukti ĝin amase. Ĝi estis alkroĉita sub maldekstra tira paraboloido — la paraboloido estis forrazita dum ono de sekundo, la gravitavio ekturniĝis ĉirkaŭ laŭlonga akso... ĝenerale, jen tiel.

— Komprenite, — diris mi. La voĉo iomete raŭkiĝis, mi singarde tusetis.

— Kio? — ne komprenis Staĉinskij.

— Nenio, Serĉjo, mi simple tusas. La gorĝo spasmis pro tiaj novaĵoj. Kiam vi intencas moviĝi al Peterburgo?

— Eble, post tri horoj. Mi ĵus finis la esploradon. Ni nun komencas paki ĉion — kiam pakos, tuj elflugos.

— Vi tie... esploru la ŝipon antaŭ la elflugo.

— Tjfu-tjfu-tjfu.[38] Vere, tiel eblas komenci timi propran ombron. Ia infera malicaĵo.

— Ankoraŭ demandon, Serĉjo. Kiom da tempo necesas, por kroĉi tian surprizon sur ŝelo de avio?

Staĉinskij snufis.

— Du sekundojn kaj duono. Sekundon, por ŝovi la manon al brusto aŭ en pendantan sur ŝultro sakon, sekundon, por elmeti, kaj duonsekundon, por leviĝinte sur piedpintoj, fari «plaŭd'!».

— Komprenite, — denove diris mi. — Bone… Kia vetero estas tie?

— Dankon, ke almenaŭ ne pluvas. Kaj ĉe vi?

— Kaj ĉe ni — ŝvito pluvas de ni, — respondis mi. — Nu, sukceson. Se en la laboratorio io aldone montriĝos — telefonu. Mi dume ne intencas reveni.

Mi surmetis la parolilon kaj levis la okulojn al kviete atendanta Bolsoĥojev — tiu duonfermis la okulojn, submetante la vizaĝon al la ventolilo; liaj haroj, nigraj kaj malmolaj, hirtiĝis kaj dancis en aera fluo.

— Nu jen, — diris mi. — Eksploda aparato, kiun povus konstrui eĉ infano. Estas bone, ke ĉe ni maloftas infanoj kun similaj inklinoj. Oksigena kartoĉo kaj acida kapsulo.

Bolsoĥojev malfermis la okulojn kaj denove domaĝe kapjesis. Poste subite ekvigliĝis, iom lame — verŝajne ŝvelis la piedo pro sidado — alkuris la telefonon kaj kaptis la parolilon. Mi deŝoviĝis, por ne malhelpi. Bolsoĥojev klavumis iun mallongan numeron kaj, atendinte, kiam tie oni levos parolilon, temperamente ekparolis kazaĥlingve. Mi deŝoviĝis pli; ĉi tie, diablo min prenu, mi ne povus diri eĉ «didad gmadlobt». Abomena sento estas senlingveco; oni tuj sentas sin fremda kaj sensignifa. Bolsoĥojev faris kulpajn okulojn, kaj, kaptinte momenton, kovris la mikrofonon per la mano kaj flustris:

— Pardonu, Aleksandro Lvoviĉ. La hodiaŭa stapla deĵoranto ne komprenas la rusan.

— Lasu, Jaĥonto Aldabergenoviĉ. Ne li ne komprenas la rusan, sed mi ne komprenas la kazaĥan. Bedaŭrinde. Mi al vi venis.

Bolsoĥojev iomete ekridetis, jam aŭskultante, kion oni diras al li de tie. Poste ion diris, balancinte la kapon, kaj surmetis la parolilon. Silentis iom. Dum ioma tempo ni silente rigardis unu al la alia.

— Ne pli frue ol antaŭhieraŭ Kislenko ricevis en la staplo likvan oksigenon. Dek ok kartoĉojn. Por hieraŭa tago estis planita longa superalta flugo de ekologia sondilo «Ozono», tio estis por ĝi.

— Necesas spuri sorton de ĉiu kartoĉo, — diris mi. — Ĉu ne povus iu krom li…

— Ni sekvos, — respondis Bolsoĥojev. Paŭzis. — Ja tio estas li, li, Aleksandro Lvoviĉ.

— Kaj klarigi, kiu ordonis al Kislenko ricevi la oksigenon kaj kiam, — mi denove frotis la frunton. — Oĥ, vidas mi, ke estas li… Invitu la atestantojn, Jaĥonto Aldabergenoviĉ. Kaj la unua estu tiu, kiu vidis, ke Kislenko aspektis «iel strange».

Riparisto Aslanov depoziciis, ke antaŭhieraŭ, t.e. en tago antaŭ la katastrofo, li renkontis Kislenkon ĉe la pas-kontrolo. Verŝajne, tiu revenis el la hejmo post tagmanĝo. Li staris apud la interna elirejo, jam sur la teritorio de la aerodromo, kaj rigardadis sian paspermesilon, evidente, ĵus montritan al la gardisto. Aslanov tiam ŝercis: ĉu vi vin mem ĉesis rekoni sur foto, ĉu maljuniĝis, dikiĝis? Kislenko levis al li la okulojn, kaj ili estis iaj strangaj, estingiĝintaj kaj obtuze-nekomprenemaj, kvazaŭ la teĥnikisto eĉ Aslanov-on, sian malnovan kamaradon kaj ĉiaman kunludanton je domeno kaj damoj, ne rekonis, pli ĝuste, ne tuj rekonis, sed kun peno rememoris. Aslanov-on afekciis la vizaĝo de Kislenko — ĝi

estis laca kaj ĉu krueliĝinta, ĉu malfeliĉa. «Mi eĉ pensis, ke almenaŭ lia edzino estas mortanta», — diris Aslanov. Tamen, tiu vizaĝesprimo post momento malaperis, Kislenko ekregis sin. Li ion balbute ŝercis — Aslanov eĉ ne memoris, kion ĝuste, sed diris strangan, memoriĝintan frazon: «Ĉu ĉiuj freneziĝis…» Aslanov, iomete ofendiĝinte, eĉ petis precizigi, sed Kislenko, verŝajne jam fine rekonsciiĝinte, ekridis, frapis lin laŭ la ŝultro kaj diris: «Tion mi pri miaj aferoj diris». Poste li ekiris al la hangaroj. Ĝenerala opinio pri Kislenko estas plej pozitiva: bona kamarado, bonega laboranto, vera komunisto.

Elektroteĥnikisto Ĉonia depoziciis, ke vespere de la sama tago renkontis Kislenkon en la metiejo, tiu estis ion tornanta per tornilo. Krom li, en la ejo estis neniu. Al Ĉonia, veninta en la metiejojn hazarde, serĉante perditan notlibreton — li poste trovis ĝin en tute alia loko, en la kantino — ŝajnis, ke Kislenko estis konfuzita kaj maltrankviligita de la renkonto. Ĉonia pri nenio lin demandis, sed Kislenko mem komencis klarigi: diris, ke fabrikas por la fileto donacon por naskiĝtago… Interalie, la filoj de Kislenko havas naskiĝtagojn en novembro kaj marto. Sed dum la interparolo Ĉonia pri tio ne rememoris — li estis zorgigita de la perdo kaj rapide foriris. Ĝenerala opinio pri Kislenko estas plej pozitiva: tian justan, kompateman, ĉiam pretan helpi homon oni malofte povas renkonti.

Samtempe tri atestantoj depoziciis, ke en la mateno antaŭ la katastrofo Kislenko aspektis forte ekscitita. Sed tiam oni tion ne atentis — ĉiuj estis en bona humoro, sciante, ke okazos renkonto kun la grandprinco, homo, kiun, kiel mi ankoraŭfoje konvinkiĝis, ĉiuj ĉi tie profunde estimis.

Tamen, reveninte el la kampo sur la tiraŭto, Kislenko ŝanĝiĝis — el li oni kvazaŭ elmetis iun risorton, li ĉirkaŭrigardadis, kvazaŭ ne tre bone komprenante, kie li estas kaj kion li ĉi tie faras. Li ektremadis pro ajna brueto;

kiam oni al li alparolis el malantaŭ la dorso, li ekkrietis. Tamen, li preskaŭ tuj foriris. Por tagmanĝi, tiel decidis ĉiuj. Opinioj pri Kislenko estas plej pozitivaj.

En la regeneracian sistemon de la flugopreta «Ozono» estis instalitaj ĉiuj dek ok kartoĉoj. La lanĉo estis nuligita nur pro tumulto, komenciĝinta pro la pereo de «Carido». Elementa kontrolo montris, ke unu el la instalitaj kartoĉoj estas malplena, jam eluzita. La kartoĉojn instalis Kislenko. Fakturon pri ricevo de oksigeno subskribis estro de meteologia servo de la kosmodromo Sapgir. Tiaspecaj flugoj estis sufiĉe ordinara praktiko: meteologoj skrupule observadis staton de la atmosfero sur diversaj altoj super Tjuratamo, penante unusignife klarigi, ĉu malboninfluas al ĝi, aŭ tamen ne, lanĉoj de grandaj ŝipoj.

Ĉirkaŭ la oka vespere mi kun Bolsoĥojev permesis al ni interrompi laboron kaj trinki po glaso da kafo kun sandviĉoj. Sed ne sukcesis mi eĉ la unuan gluton trankvile fari, kiam ekŝutiĝis vicaj novaĵoj.

Revenis la knaboj de Bolsoĥojev kaj fiere donis al Jaĥonto Aldabergenoviĉ la paspermesilon de Kislenko. Ili trovis ĝin en unu el busoj, kursintaj de la aerodromo al la urbo kaj reen; ili trovus eĉ pli frue, sed malfeliĉe ĝuste hodiaŭ tiu buso ne kursis, io paneis en transmisio. La paspermesilo kuŝis sur planko sub unu el seĝoj, duonkovrita per kaŭĉuka substernaĵo, dekroĉiĝinta de la metala fundo. Ĝi estis tute sendifekta; evidente, Kislenko jam ne turmentadis ĝin. Trinkante kafon, mi kun domaĝa miro rigardis la vizaĝon sur la foto — ordinaran vizaĝon de bona mezaĝa homo, timigite streĉitan, kiel tio ĉiam okazas sur fotoj en oficaj dokumentoj, kun miopaj sulketoj ĉe la okuloj, kun malgranda nevuso sur maldekstra vango, kun molaj lipoj; sub la maldekstran paraboloidon tiu homo metis minon. Mi ne komprenas, pensis mi, ne komprenas. «Ĉu ĉiuj freneziĝis…» Ne

komprenas. Kaj tiam venis Grigoroviĉ — Klimov, nenion trovinte, venis jam pli frue kaj silente sidis en la angulo, sole kun siaj teruraj cigaredoj. Grigoroviĉ same nenion trovis — neniajn strangaĵojn, krom kovrilojn de bruliĝintaj legitimiloj. Kaj la edzino de Kislenko, jam serioze maltrankviligita de malapero de la edzo kaj de nia aktiveco, nenion interesan sukcesis rememori por li. Kvankam, dum la nokto antaŭ la katastrofo Kislenko preskaŭ ne kuŝis; ŝi lasis lin en la kabineto, kun nekomprenebla atento studantan lernejan lernolibron «Historio de Rusio dum nova tempo», prunteprenitan de la pli aĝa filo, — li legas kun ia mirego, levas la okulojn, movante lipojn, poste denove legas. Sed ĉu tio estas riproĉinda?

Kaj ĝenerale li estis, kiel ĉiam. Nur tre laca. Tre. Ia malplenigita. Sed ŝi decidis, ke simple estis multe da laboro pro la forflugo de la grandprinco, kaj nenion demandis.

Unu strangan frazon li diris al ŝi, kaj pro tiu frazo nun, post la okazintaĵoj, eblis teruriĝite krii. Jam forirante matene al la laboro en la tago de la katastrofo, kisinte la edzinon je la vango, li ridetis iel nekutime severe kaj diris: «Nu bone. Mi repagos anstataŭ vi ĉiuj, puremuloj beataj. Bedaŭrinde, lin mem mi jam ne atingos». Ŝi demandis, kion li volas diri, sed li ne respondis.

Mi denove celis mian sandviĉon, kaj eksonoris telefono. Bolsoĥojev prenis la parolilon, halo-is, aŭskultis, kaj donis ĝin al mi.

— Kruus, — diris li.

— Trubeckoj, — diris mi en la parolilon.

— Ni trovis lin, — pro evidenta emocio Kruus pli forte, ol kutime, tiris siajn kaŭĉukajn estonajn vokalojn. — Venu, tio estas kvina urĝa narkologia helpejo. Kislenko estas tre

malbona. Kaj la plej malbona estas tio, ke mi ne komprenas, kio kun li okazas.

3

Kislenkon oni trovis ĉirkaŭ la dua horo sur strato, nemalproksime de haltejo de buso, kursanta inter la aerodromo kaj la urbo, sed ne tiu, sur kiu li kutime eliris, sed je du haltejoj poste; verŝajne, la sian li simple preterveturis. Verŝajne, en la buso li eksentis sin malbone, li komencis perdi konscion — sed iel elrampis, vagis ĝis kaŝita sur bordo de kanaleto, en arba ombro, benko, kaj tiam fine senkonsciiĝis. Kiam tio okazis — ne eblas diri precize; Tjuratamo estas urbo labora, tage sur strato eblas renkonti malmultajn homojn. Trovis Kislenkon du gimnazianoj, irantaj hejmen post lecionoj. Ili vokis policanon. Jen bildo: falinte flanken, sidas sur la benko homo, el la buŝo fluas strieto de salivo, odoras je alkoholo, la pantalono estas malseka pro urino. Certe, la policano decidis, ke la homo estas ebria ĝis senkonscia stato. Li vokis «rikoltistojn de ebriuloj». Tiuj, kvankam okazo estis rara, ne tre cerbumis; veturigis en la helpejon, faris klisteron, injekton kaj lasis dormi. Dum la transportado Kislenko ion balbutis, kvazaŭ deliris, sed kiu ja aŭskultas en tiaj okazoj? Tamen, unu sanitaristo, el junaj, al li ĉio ĉi ankoraŭ ŝajnis nova, fiksmemoris treege, el lia vidpunkto, absurdan frazon — ĝuste pro sia absurdeco ja ĝi fiksiĝis en la memoro. Malklare balbutinte ion pri, kiel li nekompreneble esprimis, «demokrataj fiuloj», Kislenko subite tre klare diris: «La popolo malsatas, kaj al vi ĉi tie ne sufiĉas ordinaraj estroj, ankoraŭ carojn vi denove establis…»

Du aliaj sanitaristoj ne povis konfirmi la depozicion de la juna kolego, sed unu necerte kapjesis: jes, pri la caro estis io, sed kio ĝuste — ne fiksiĝis en la memoro.

Nur matene kuracistoj ekmaltrankvilis serioze — Kislenko ne rekonsciiĝis; li jam evidente ne dormis, sed estis sen konscio, kaj de tempo al tempo terure ekkriis. Oni faris

analizojn. Spurojn de narkotaĵoj oni ne trovis, spurojn de alkoholo — trovis en minimuma kvanto. Tiom homeopatia dozo neniel povus kaŭzi similan efekton. Verŝajne, tiel mi pensis, Kislenko simple trinkis kvindek gramojn por kuraĝo antaŭ la afero aŭ tuj post ĝi, por malstreĉiĝi. Ne pli. Sed malstreĉiĝi li ne sukcesis.

Oni penis lin rekonsciigi. Provis ĉion — de la plej elementaj rimedoj, kiel salamoniako, ĝis komplikaj kompleksaj injektoj — ĉio estis vana. Oni penis determini personecon, sed ne trovis iujn ajn legitimilojn, kaj kiam, poiome ekkomprenante, ke la okazo estas ja tro netriviala, oni informis la urban polican administrejon, tiam jam Kruus venis.

— Por purigi la konsciencon mi ripetis ĉiujn analizojn, — rakontis Kruus, kaj mi rigardis la renversitan, sekiĝintan, jam kovritan per grizetaj vangoharoj vizaĝon de Kislenko sur kuseno. Ĝi tiom ne similis la foton en la paspermesilo… Kvazaŭ la teĥnikisto pasis tra iu katastrofo, tra terura, mezepoka milito, kie oni senhaŭtigas vivajn homojn, kie suĉinfanojn oni ĵetas en flamon. De tempo al tempo liaj lipoj sensone moviĝis. Lumo de surtabla lampo, staranta sur norma hospitala ŝranketo ĉe la litkapo, elhakis el la vizaĝo akrajn nigrajn ombrojn, ili ŝajnis truoj. — Nenio, ĉio estas pura. Estas neniaj spuroj de psiĥomimetikaj, halucinogenaj drogoj, de drogoj, plialtiĝantaj sugestieblon… Entute estis neniaj drogoj, krom tiuj, kiujn oni injektis al li ĉi tie. Memorante vian implicite eldiritan hipotezon, mi penis malbloki lian memoron, — la lipoj de Kruus ektremetis. Ŝovinte la manon ien profunde sub evidente fremdan ĥalaton, kaj umadinte ĉe la brusto, li eltiris sian larĝan naztukon kaj viŝis la vizaĝon. Pretere mi rimarkis, ke la naztuko jam perdis sian aromon. Ĝi odoris je medikamentoj, je malseka kahela planko, je homa korpo, suferanta sur la lito — sed ne plu je parfumo. — Kaj tiam, Aleksandro Lvoviĉ, mi preskaŭ trafis sur apudan liton por longe.

— Kiel?

Kruus ŝovis la tukon reen.

— Li rekonsciiĝis. Li malfermis la okulojn, sidiĝis sur la lito. Mi memoras, ke mi sukcesis ekĝoji — ja ĉio iras glate, ni tuj komencos esplori… Kaj tiam li ekkriis: «Ne! Mi ne volas! Ja li estas viva! Li ridetas al mi!» Mi konfesu al vi, ke tian suferon, tian malesperon mi observis neniam dum mia vivo. Li provis desalti de la lito. Lin kun peno tenis du sanitaristoj. Tiam li komencis krii: «Mortigu min!» Kaj mi, parte pro timo, parte dezirante almenaŭ iel trankviligi liajn evidentajn, kvankam tute nekompreneblajn al mi suferojn, rapidis endormigi lin. En trankviligan, malstreĉigan dormon.

— Ĉu liajn kriojn vi iel fiksis?

— Ĉio estas en la diktofono. Kaj ankoraŭ tie estas frazo, kiu sendube plikompletigos kaj plibeligos vian liston de strangaj frazoj, diritaj de Kislenko dum la lasta tagnokto. Li ekdormis momente, sed ial dormis maltrankvile, baraktis, kaj kvazaŭ luktis kontraŭ iu. Kaj subite klare ekkriis: «Pro kio vi la virinon?… OMON[39] bugrita, kiun vi defendas? Ili, Judasoj, Rusion vendas, kaj vi ĉi tie kun bastonegoj!» Poste li sensone ankoraŭ ion balbutis — mi penis legi laŭ la lipoj, sed sencon ne kaptis — kaj subite tiel mallaŭtete, senhelpe: «la flagon, la flagon supren… ili vidu nian, ruĝan…» Kaj jam poste — nenio.

Mi eĉ per la dentoj ekknaris. «Mallaŭtete», «senhelpe» — kio do okazas! Kompatinda, kompatinda homo!

Kiel diris Iraklo? «Trovu ilin kaj mortigu». Jen, mi trovis.

— OMON, — malrapide ripetis mi nekonatan vorton.

— Kion signifas tiu vorto, mi ne scias, — tuj diris Kruus. Diablo pikis min je la flanko.

— Kaj kion signifas la sekvanta post ĝi, ĉu vi scias?

Kruus digne premis la lipojn.

— Pf! Ĉu mi ne estas rusiano, Aleksandro Lvoviĉ? — demandis li kun penema volga akcentado je «o».[40]

— Nu bone, bone, Voldemaro Olgerdoviĉ, pardonu. Ĉu vi estas certa, ke vi ĝuste aŭdis?

— Kislenko tre klare akcentas vokalon «o», pli forte, ol mi ĵus montris. Ne povas esti iaj duboj. Du «o» kaj akcento sur la lasta silabo.

— Eble, io en kriminala slango? Necesos konsulti krimfolkloristojn… Kvankam de kie teĥnikisto Kislenko scius?..

— Eble, tio estas nomo? — supozis siavice Kruus. — Tio estus tre sukcese… Kvankam… — samkiel mi, interrompis li sin, — tiuokaze kial poste staras pluralo: «kun bastonegoj»?

— Kion vi opinias pri fumpaŭzo, Voldemaro Olgerdoviĉ? — demandis mi.

— Volonte. Al mi tiu ĉambro jam iom… — li ne trovis vortojn, kaj eĉ ne penis fini la frazon, — eĉ sen tio ĉio estis komprenebla.

— Mi sidos ĉi tie, — diris Bolsoĥojev. En la ĉambro lokiĝis sep litoj, kaj ĉiuj ili estis liberaj, krom tiu, sur kiu suferis en sia nekomprenebla senkonscia stato Kislenko. La kolonelo, kunkroĉinte la fingrojn kaj ĝibetiĝinte, sidis sur apuda lito orfe kaj malgaje. — Eble li ankoraŭ ion diros.

Ni eliris en la koridoron. Ni iris preter kulpe rigardantaj kuracistoj — unu el ili tuj eniris en la pordon malantaŭ niaj dorsoj, por anstataŭi Kruus-on; iris preter ploranta edzino de Kislenko, iam, verŝajne, bela, sed jam forte dikiĝinta taĝikino — Kruus, tubforme kunpreminte la lipojn, negative balancetis la kapon responde al ŝia senespera rigardo.

La narkologia helpejo estis kaŝita profunde de malgranda, sed densa kaj pompa ĝardeneto, kaj rufa lumo de stratlanternoj ĉi tien ne penetris. Ni deiris malantaŭ angulon, por ne frapu la okulojn lumo de forta lampo super la enirejo, kaj eksidis sur benketon en mallumo, sub grandegaj steloj, tralumantaj de la velura ĉielo tra truoj en arabeskaj linioj de platanoj.

La manoj de Kruus tremis, mi donis al li fajron. Ekflagris oranĝkoloraj fajretoj.

Estis silento.

— Ĉu hipnota programado? — demandis mi.

— Mi komprenas, — nehaste ekparolis Kruus, — ke vin, kiel nefakulon, ĉio pensigas pri tio. Vere, ni konas kelkajn okazojn, kiam krimuloj, por fari iujn agojn per aliulaj manoj, per manoj de hazardaj homoj, kiujn eĉ ne eblas suspekti, uzis tiun teruran trukon, — li nervoze enspiris la fumon, kaj tiu movo montris klaran kontraston al afektita trankvileco de la parolo. — Kiel tio okazas? Unue homon oni akcelite sugestias, kutime anticipe enmetinte en la organismon drogojn, plifaciligantajn tiun operacion. Kun manĝaĵo, trinkaĵo, aŭ — per aerosolo… Ekzemple, heksametildekstraliserginbromidojn, aŭ ion similan, ne gravas. Gravas tio, ke iliajn spurojn eblas detekti en la organismo eĉ post du aŭ tri semajnoj post la enmeto — sed mi ilin ne trovas. Kaj nur antaŭ semajno neniu — tion vi

mem al mi diris — sciis, ke la grandprinco ekveturos al Peterburgo. Plu. Pri la ricevita sugestio la homo ne memoras kaj vivas senzorge. Sed en certa momento, sub influo de iu anticipe enkondukita en la programon prajmo — koda vorto, poŝtkarto kun certa bildo, apero de homo kun certa aspekto, finfine, post specifa batado de horloĝo, estis tia okazo — por kelka tempa intervalo la homo iĝas roboto kaj faras vicon de kelkaj, strikte difinitaj agoj. Lia kapablo varii ilin depende de konkreta situacio estas minimuma.

— Ĉu vi volas diri, ke por tio, ke Kislenko konstruu oksigenan minon, ĝuste tiun tipon de mino devus enmeti en lian konscion la krimulo?

— Tute prave, — kapjesis Kruus.

— Do, la krimulo devis anticipe scii, ke antaŭ la forflugo de «Carido» Kislenko ricevos en la staplo la oksigenon?

— Sendispute.

— Sed la decido pri lanĉo de la pilotata sondilo «Ozono» okazis kelkajn tagojn antaŭ ol iĝis sciate pri la forflugo de «Carido».

— Jen, vidu, denove malkonformo. Sed la plej grava sekvos. Plenuminte la programon — transdoninte, ekzemple, pakaĵon al iu, aŭ instalinte minon — jes, minon, okazis precedencoj — la «peono» nenion memoras pri siaj agoj kaj plu vivas senzorge. Kaj eĉ se oni lin pridemandas, li negas ĉion kun maksimuma natureco. Mi neniam eĉ aŭdis, ke la programo estis konstruita alie, por krimuloj tio estas la plej alloga varianto. Post malblokado de memoro, se ĝi estas sukcesa — ĉe mi ĝi kutime estas sukcesa, — modeste enŝovis Kruus, — la «peono» rememoras pri tio, kion li faris en senkonscia stato kaj eĉ foje rememoras la sugestian operacion mem. Kvankam tio okazas malpli ofte, ja tie staras

la plej fortaj blokoj… Kaj en ĉi tiu okazo, mi petas rimarki, ĉio estas mala. Kislenko preskaŭ tagnokton antaŭ la krimo aspektas, kvazaŭ li rekonsciiĝis en nekonata mondo. Sed aspektas li tute inteligente, nur perpleksite — sed «peono» aspektas, male, stultete, aŭtomatece, sed pri nenio miras. Poste Kislenko rapide adaptiĝas, lia tuta memoro estas je lia dispono, kaj li kondutas ne nur inteligente, sed, pardonu, inĝenie — el evidente hazarde trovitaj materialoj produktas eksplodan aparaton.

— Eble, tamen, Sapgir, aŭ iu el superaj estroj de la administracio de la aerodromo? — tute perdante firmaĵon sub la piedoj, senhelpe supozis mi. — Ili ja sciis pri la planata flugo de «Ozono»…

Sed ne pri baldaŭa flugo de «Carido», — tuj interrompis mi min mem. Pri tio neniu sciis. La grandprinco decidis flugi subite — komprenis, ke povas permesi al si du tagojn.

— Plue, — ne aŭdante min, prelegis Kruus. — Farinte la agon, li, anstataŭ forgesi ĝin kaj iĝi normala, iĝas eĉ pli malnormala. Fakte, li estas en ŝoko kaj, plej probable, ĝuste pro la farito. Kiam mi penas malbloki lian memoron, anstataŭ rememori sin krimanta, li, juĝante laŭ lia sovaĝa krio «Mi ne volas! Li estas viva!», iĝas antaŭa, kutima si, bona kaj kompatema homo, kiu nun ne plu povas vivi kun tia pezo sur la konscienco. Kiam mi lasas lin, li daŭras lukti kontraŭ nekompreneble kiu, troviĝante en iu iluzia mondo. Kio estas tiu mondo, laŭ kelkaj fragmentaj frazoj ne eblas diri, sed mi kredigas vin, ke en la korpo de Kislenko ekloĝis nun iu alia. Kaj kontraŭ antaŭa Kislenko li luktas ĝismorte.

— Skizofrenio… — balbutis mi. Kruus kuntiris la ŝultrojn. — Kaj la legitimiloj? — rememoris mi. — Kial li bruligis la legitimilojn?

— Kion mi povas diri? — denove kuntiris la ŝultrojn la psiĥologo. — Necesas transporti lin al Peterburgo — tie, kun tuta aparataro, ni provos kompreni. Kaj necesas hasti. Li laŭlitere forbrulas antaŭ niaj okuloj.

El la silento aŭdiĝis rapide proksimiĝanta bruo de aŭto. Hastema, malsupra lumo de aŭtolanternoj lekis delikatan haŭton de arboj — verdetaj dum tago trunkoj elsaltis el la mallumo kiel morte-blankaj fantomoj kaj ree kaŝiĝis. Deĵetinte la cigaredstumpon, mi ekstaris por rigardi, kiu alveturis.

Ĝuste kiel mi atendis, tio estis Grigoroviĉ. Forveturante de la aerodromo ĉi tien, mi sendis lin konversacii pri Kislenko kun prioro de ĉi-tiea stelo de komunistoj. La konversacio donis neniajn rezultojn. Bonega homo, honesta, skrupule digna, ĉiam strebanta helpi kaj defendi. Ne kapablas ofendi eĉ muŝon. Post la morto de Altanses Erkinbekova li estis unu el kandidatoj al Tjuratama prioro. Apenaŭ ne elektiĝis.

— Jes, — diris mi kun malfacila suspiro, — ĉi tie por ni ne plu estas aferoj. Certe, ni esploru la version pri la estro, sed… Doktoro, ĉu transportado ne malutilos al nia suferanto?

Kruus longe serĉis sian tukon. Finfine trovis. Viŝis la lipojn. Poste la frunton.

— Mi absolute ne scias, — poste respondis li.

Denove Peterburgo

1

Ŝin mi amis tute alie. Ŝi estis, kiel knabino: verŝajne tia ŝi restos ĉiam. Kaj komence, longe, mi kvazaŭ estis trankviliganta kaj karesanta infanon, kaj ŝi estis fidanta min kaj alpremiĝanta; sed en iu momento, kiel ĉiam, tiu senlima vira potenco super la delikata, elasta, ĝoja, subite rompis kluzojn, kaj mi ekbolis; kaj ŝi jam ne simple estis obeanta — ŝi avide submetadis sin, kaptadis kun jubila krio, kaj mi estis malfermanta translimajn profundojn kaj reversiĝanta, penante fordoni al tiu di-benita abismo la tutan animon kaj esencon; kaj vere por momento estis mortanta…

Per speciala avio ni ekflugis nokte kaj, iomete atinginte la sunon, venis al Pulkovo en malfrua vespero. Rekte el la flughavena domo mi telefonis al Stanjo — neniu respondis. Kaj nun, kvankam, antaŭ ol revenis spiro, revenis ankaŭ ronĝanta maltrankvilo pri ŝi — ĉu ŝi ne ekmalsanis, kie ŝi povas esti en tia malfrua horo, ĉu funkcias la telefono — mi estis feliĉa, ke mi venis al Vasiljevskij.

— Karulo mia…

— Ĉu?

— Bela mia…

— Jes, tia mi estas.

— Vi sopiris pri mi, mi sentas.

— Tre.

— Kiel tio plaĉas al mi.

— Kaj al mi.

— Kiel al mi plaĉas ĉio, kion vi faras kun mi!

— Kiel al mi plaĉas fari tion kun vi!

— Eble, vi ankoraŭ manĝi deziras? Vi ja ne manĝis bone dum la tuta tago!

— Mi amas vin, Liza.

— Ho Dio! Kiom longe vi ne diris tion al mi!

— Ĉu?

— Tutajn dek du tagojn!

— Kaj ĉu vi…

— Mi tre-tre forte vin amas. Ĉiam pli kaj pli forte. Se tio daŭros, en kvindekjara aĝo mi iĝos simple blanka veruko ie sub via akselo. Ĉar mi ne povas deŝiriĝi de vi.

— Mi ne deziras verukon. Mi deziras knabinon.

— Kaj kiel vin Paŭlinjo amas! Ĉu vi scias, al mi ŝajnas, ke jam iomete kiel viron. Al ŝi estos malfacile, mi timas, forgesi pri via bildo, kiam venos ŝia tempo.

— Kiam gepatroj amas unu la alian, la infanoj amas la gepatrojn.

— Prave. Ŝi rigardas min, kaj vin amas; rigardas vin, kaj min amas…

— Ĉu al vi ne estas malfacile kun mi, Liza?

— Mi estas tre feliĉa kun vi. Tre-tre-tre.

Folioj sur vento.

Sed ĉu kulpas ili, ke ne scipovas flugi mem? Kiu aŭdacos kapti ilin el vento kaj ĵeti en koton kun krio: «Via flugo estas mensogo, vin tiras la vento! Tio, ke vi flugas nun, tute ne signifas, ke vi povos flugi ĉiam…»?

Tra la kurtenoj el la fenestroj likis avara griza lumo. En la manĝoĉambro, malantaŭ ne tute fermita pordo, egalmezure tiktakis la horloĝo. Senfunde malhelis malsupre la tapiŝo, kiel fumaj fantomoj staris la speguloj. La hejmo.

Ŝia spiro tiklis miajn harojn sub la akselo — tie, kie ŝi intencis alkreski. Preskaŭ metinte ŝin sur min, mi brakumis ŝin per ambaŭ brakoj, forte-forte, preskaŭ spasme — kaj tutegale mi deziris fari tion eĉ pli forte, eĉ pli proksime.

Kaj, kiel ĉiam post amoro, mi por ioma tempo iĝis malkutime babilema. Mi deziris ĉiujn pensojn rakonti al ŝi, ĉiujn nuancojn… almenaŭ tiujn, kiujn eblas.

— Vi neniam rakontis tiel detale pri viaj aferoj.

— Ĉar tiu afero estas ne tia, kiel la aliaj. Ĉu vi komprenas, mi ĉiam pensas — verŝajne, ne hazarde tio estis ĝuste li. Tia justa, tia honesta, tia preta helpi al ĉiu humiligita. Ja li eĉ en la deliro plu defendis iun, plu batalis por iu nur al li sola komprenebla idealo. Jen en kio estas la afero. Simple tiu idealo iĝis monstre perversa.

— Mi ne povas imagi tion.

— Ankaŭ mi. Sed li, mi sentas, imagis. Tio estis por li natura. Kvazaŭ iu iomete ŝanĝis iujn akcentojn en lia animo — kaj tuj tiuj kvalitoj, kiujn ni kutimis, kaj prave kutimis, taksi plej supere, iĝis monstraĵoj. Sciu, mi antaŭe pensis, ke homo ne havas kvalitojn tute malbonajn aŭ tute bonajn, ke tre multo dependas de situacio. En unu situacio mildeco estas utila, sed en alia ĝi montriĝos sia malo kaj iĝos salivemo kaj

senhelpa humileco, kaj tiuj situacioj havas egalajn rajtojn okazi. En unu situacio severeco egalas al krueleco, sed en alia ĝuste ĝi estos vera bonkoreco. Pardonu, mi ne povas dume formuli pli bone, la penso drivas… Nun mi ekpensis, ke ĉio estas tute alie. Situacioj, kie bonkoreco estas pereiga, kaj savas krueleco, ne havas ekzistorajtojn. Se la mondo faras el fiereco malmildecon, el fidelo altrudemon, el fidemo stultecon, el helpo perforton — tio estas malbenita mondo.

Ŝi suspiris.

— Certe, Saĉjo. Vi rompas malfermitan pordon. Bonkoreco sen Dio estas salivemo, fiereco sen Dio — malmildeco, helpo sen Dio — perforto…

Mi ridetis kaj karesis ŝian kapon.

— Saĉjo, ĉu ve ne sentas, ke mi pravas?

— Kislenko ankaŭ antaŭe ne kredis je dio — kaj estis bonega homo. Kaj poste plu ne kredis tute same — kaj iĝis rabia hundo.

— Se li kredus je Dio, lin ne ricevus diabloj.

— Kiomajn kredantojn ili ricevas, Liza! Kaj kiomajn ateistojn — ne ricevas!

En la manĝoĉambro, interrompinte pacan tiktakadon, eksonoris la telefono.

— Kiu tio povus esti? — timigite demandis Liza. — Estas preskaŭ la tria horo…

Kaj mia koro stumblis. Kvankam Stanjo neniam telefonis al mi hejmen, kaj des pli neniam telefonus nokte, la unua freneza penso estis — kun ŝi io okazis.

Ne, ne kun ŝi. Telefonis Kruus.

— Pardonu, ke mi ĝenas, — diris li per senkolora pro laco voĉo, — sed vi, kiel mi scias, matene raportos en la ministrejo, kaj mi volis, ke vi sciu. Kislenko mortis.

— Ĉu li ankoraŭ ion diris? — post paŭzo demandis mi.

— Eĉ ne vorton. Bonan nokton.

— Bonan nokton, Voldemaro Olgerdoviĉ. Mi dankas vin. Iru ripozi.

Mi surmetis la parolilon.

— Ĉu io okazis? — tre trankvile demandis el la dormoĉambro Liza.

— Ankoraŭ unu korpo ne eltenis disduiĝon inter justo homa kaj justo diabla, — diris mi.

— Kio?

— Liza… Pardonu. Ĉu vi permesos, kiel escepton… mi rekte ĉi tie fumu, ĉu?

— Certe, Saĉjo, — momente respondis ŝi. Kaj post paŭzo: — Sed pli bone vi tion ne faru, vere.

Mi eĉ ridetis kontraŭvole. En tio estis ŝi tuta. Amata mia.

— Jes, vi pravas. Mi ne fumos.

— Pli bone venu al mi. Mi vin facilete ĉirkaŭkisos.

Mi ekiris al ŝi. Ŝi sidis en la lito, etendiĝinte renkonte al mi; sur la delikata brusto, jaspe brilanta en mallumo, mallerte malhelis anguloza ligna kruceto.

— Ĉu Liza estas tiu, kiu lispas? — demandis mi.

— Ĝuste tiu.

Mi sidiĝis sur randon de la lito, kaj ŝi tuj brakumis min per ambaŭ brakoj. Mallaŭte demandis:

— Li mortis, ĉu?

— Jes.

— Ĉu vi lin tre bedaŭras?

Plaŭd'-plaŭd'-plaŭd'.

— Tre.

— Ja li estas murdinto, Saĉjo.

— Li trafis iun teruran muelilon. Mi fordonos la vivon, por ekscii, kio lin tiel kripligis.

— La vivon ne fordonu, — petis ŝi. — Vi ja min mortigos.

2

— …Do, por mi estas senduba, ke ni renkontis treege rapidan, tute novan, aŭ, almenaŭ nenie antaŭe registritan manieron de krimcela influo al homa psiĥo. Mi ne ekskludas tion, ke kun similaj okazoj nia, kaj eĉ la monda praktiko jam renkontiĝis, sed ne sukcesis ilin identigi, ĉar, kiel vi vidas, identigado ĉi tie estas treege malfacila. La influita objekto ne robotiĝas. Li plene konscias sin, li konservas bazajn trajtojn de sia karaktero — sed konduta reago de tiuj trajtoj terure misformiĝas. Kaj, aldone, se juĝi laŭ la okazo kun mortinta Kislenko, baldaŭ post plenumo de krima ago la influita objekto mortas pro io simila al cerba inflamo, kaŭzita de psiĥa ŝoko. La ŝokon, siavice, kaŭzas, kiom eblas juĝi, kreskantaj spasmaj osciloj de la psiĥo inter du ĝeneralaj variantoj de konduto. Esence, ekde momento de apero de tiuj osciloj la homo estas destinita al morto — ambaŭ variantoj estas kondiĉitaj de la plej esencaj karakterizaĵoj de lia egoo, kaj samtempe ili ne nur estas reciproke ekskludaj, sed eĉ pli, el pozicio de ĉiu el ili la alternativa varianto estas abomena, humiliga, atestas pri plena morala degenero de egoo, pri plena socia degradiĝo.

— Eble, tio tamen estas ia malsano? — demandis Lamsdorf. Malgaja, li sidis trans tablo kontraŭ mi, apogante la kapon per la manoj. Tra fendoj inter la fingroj ridinde kaj kompatinde hirtiĝis liaj famaj vangoharoj.

— La fakuloj kredigas, ke ne, — respondis mi.

— Mistera afero, sinjoroj, — diris el sur divano la ministro. Li sidis en angulo, metinte la kruron sur alian kruron, kaj estis ekfumanta pipon. Samkiel mi antaŭ tagnokto, li venis al la ministrejo rekte el aerodromo — pro la katastrofo de «Carido» li devis ĉifi programon de lastaj tagoj de sia

Aŭstralia vojaĝo — kaj li same estis vestita ne oficiale. — Mistera kaj timiga. Ĉu kontaktojn de Kislenko vi jam esploris?

— Mi lasis homojn en Tjuratamo, — respondis mi. — Kun kazaĥaj kolegoj ili esploros lastajn tagojn de la vivo de Kislenko laŭ minutoj, estu certa. Kaj samtempe mi ne tre kredas, ke tio ion donos.

— Kial? — levis la brovojn la ministro.

— Kislenko vivis simple, malfermite. Hejmo — laboro, laboro — hejmo… Kaj ankaŭ tablo en korto — domeno kaj damludo. Hazardaj homoj en Tjuratamo praktike ne ekzistas.

— Sed iu ja ĝin prilaboris?

Mi kuntiris la ŝultrojn.

— Iu prilaboris.

— Kiel vi interpretas tiun frazon… e-e… — la ministro prenis kunpinglitajn paĝojn de kuŝanta apud li sur la divano raporto; pli firme preminte la pipon en la buŝangulo, per libera mano li elprenis el surbrusta poŝo okulvitrojn kun rompitaj arketoj kaj alportis al la okuloj: — «Bedaŭrinde, lin mem mi jam ne atingos»?

— Mi timas, ke same, kiel vi, Anatolo Feofilaktoviĉ, — penante paroli senemocie, respondis mi. — Atentante, aldone al ĉio cetera, la fakton de kripligo de la legitimiloj, atestantan pri subite riveliĝinta patologia malamego al la cara familio kaj ties simbolaro, mi inklinas opinii, ke per tiu frazo Kislenko esprimis bedaŭron pri neeblo plenumi terorisman agon rilate de lia imperiestra moŝto.

— Dio savu kaj absolvu nin! — timigite balbutis Lamsdorf kaj faris krucosignon.

— Ĉu vi opinias, kolonelo, ke ni devas plifortigi gardadon de la dinastianoj?

Mi kun dubo balancis la kapon.

— Eĉ la plej etan spuron de sisteme funkcianta organizo ni ne trovis.

— Vi trovos, sed estos jam malfrue! — ekkriis Lamsdorf.

— Aliflanke, — respondis al si mem la ministro, mediteme spireginte per la pipo, — kia, je diablo, povas esti plifortigo de gardado, se plej kontrolita homo povas jen tiel freneziĝi senkaŭze kaj elpafi al la imperiestro tutan ŝargilon…

— Vi, ekzemple, — sufloris mi.

Li silente ekrigardis al mi.

— Vi, homo decidema kaj principema, aktive ŝatanta justecon, samtempe arda patrioto de via patra Kurska gubernio, — klarigis mi, — subite rimarkis, ke lasta el la aprobitaj de Dumo kaj konsentitaj de la imperiestro ukazoj iel limigas rajtojn de Kurskaj kamparanoj. Nu, ekzemple, vica elektrolinio trairos ne tra Kursko, sed tra Belgorodo, kaj en Belgorodaj vilaĝoj elektroenergio kostos je duonkopeko malpli. Gvidata de via principemo, simple bolante pro indigno, vi dum la plej baldaŭa aŭdienco alvenas la imperiestron kaj, manpreminte, silente sendas eksplodan kuglon en lian ventron.

— Kion vi diras, princo! — indigne ekvigliĝis Lamsdorf.

— Pardonu, Ivano Volfoviĉ, tio ne estas preparitaĵo, mi improvizas. Sed tio, kiel al mi ŝajnas, estas tre bona ekzemplo de tio, kio okazis al Kislenko.

— Jes, jenaj aferoj, — post paŭzo diris la ministro, kaj, grakĝemante, kun peno ekstaris. Ekiris laŭ la kabineto — malrapide, iom ŝanceliĝante. Verŝajne, li tro sidis en seĝo de avio Kanbero — Peterburgo. — La aferoj bonas, kiel fulgo blankas…[41]

Lamsdorf konsternite balancis la kapon.

La ministro dum ioma tempo paŝadis tien-reen, de tempo al tempo ellasante per la pipo grizviolajn nubetojn de aroma, miela fumo. Poste li haltis antaŭ mi. Mi ekstaris.

— Ja sidu vi…

Tiam mi permesis al mi sidi.

— Mi ja sidi jam ne povas, je Dio… Kion vi intencas fari plu?

— Nu, unue, prilabori la kontaktojn de Kislenko; ĉiel ajn, tio estas deviga proceduro. Ni pri tio jam parolis. Due, mi volas retrospektive evidentigi analogiajn krimojn, se tiaj okazis. Statistiko estas granda scienco. Eble, ni sukcesos trovi ion, eĉ iajn leĝojn riveli. Kaj, trie, estas ankoraŭ unu ideeto… kiel aldona sukeraĵo.

— Kio? — demandis la ministro.

— Min maltrankviligas la deliro de Kislenko. Ja ĝi estas treege sencohava, kaj fakte, priskribas iun tute konkretan bildon. Kontraŭ iu li batalas, defendas iun virinon… kun sama ardo, kun kia vi, Anatolo Feofilaktoviĉ, viajn Kurskajn kamparanojn.

Lamsdorf foliumis kuŝantan antaŭ li sur la tablo ekzempleron de la raporto, ekkuris per la okuloj laŭ linioj.

— Kaj plue. La lastaj vortoj, kiujn diris Kislenko dum sia vivo.

— «La flagon, la flagon supren… ili vidu nian, ruĝan…» — laŭte legis Lamsdorf. — Ĉu tio?

— Jes, tio.

— Supozinde, la flago estas ruĝa? — precizigis la ministro.

— Supozinde. Ĉu vi ne havas iajn asociaĵojn?

— Sincere dirante, ne.

— Mi same, — diris Lamsdorf. — Kvankam tio, certe, estas kroĉaĵo. En la indikilo de Hagelström…

— Stop', stop', Ivano Volfoviĉ. La afero estas en tio, ke la ruĝa simbolaro estis vaste uzata de fruaj komunistoj en tiu epoko, kiam la komunismo — prakomunismo, pli ĝuste — penis en diversaj landoj kontesti potencan regon de historie kreiĝintaj administraj strukturoj. Tio estis stultaĵo, certe, kvankam kaŭzita de katastrofaj sociaj moviĝoj de la dua kvarono de la antaŭa jarcento… sed se tio estus sukcesa — tuj al la komunismo venus fino. Baldaŭ iĝis klare: ju plian perforton propagandas instruo aŭ movado, des pli da kriminalaj elementoj iĝas ĝiaj adeptoj, senrevene transformante la tutan konfesion en kriman bandon, — ĉar, ju pli perforto estas rangigata kiel reordigo de la mondo, des pli oportuna rimedo por profitcela perforto iĝas la instruo aŭ la movado.

— Mi ie legis tiun frazon…

— Sendube, Ivano Volfoviĉ! En la jura fakultato vi ja devus ĝin legi! «Kio estas la «popolamikoj» kaj per kio ili minacas al la popolo», Vladimiro Uljanov. Eklezia nomo — Lenin.

— Al mi lia stilo ĉiam ŝajnis tro peza, — pale ridetis Lamsdorf.

— Ankaŭ pro «Agni-jogo» kapo doloregas, — ofendiĝis mi.

— Al la afero, sinjoroj, al la afero! — senpacience diris la ministro.

— Ja mi ĝuste pri la afero parolas, Anatolo Feofilaktoviĉ. Sub ruĝa flago, ekzemple, heroe pereadis sur barikadoj Lionaj teksistoj en mil-okcent-tridek-kvara jaro — tute ne krimuloj, sed simplaj, justaj, malesperigitaj de mizero laboruloj. Estis ankaŭ aliaj ekzemploj. Kaj jen. Povas esti, eblas, ne ekskludeblas, ekzistas ia probablo — ke konserviĝis ia hermetika sekto, konservanta instruon de komunismo en primitiva sovaĝeco kaj tute degenerinta… nu, io simila al la Irlandaj fanatikuloj, kiuj jam meze de nia jarcento eksplodigadis Londonajn magazenojn.

La ministro penseme spiregis per la pipo, plu starante meze de la kabineto, apoginte unu manon je la flanko kaj faltis la vizaĝon. Tamen la vizaĝo de Lamsdorf sereniĝis:

— Kiel sukcese estas, ke la imperiestro komisiis tiun ĉi aferon al vi!

— Mi volus tiel pensi, — diris mi.

La ministro subite ekmoviĝis antaŭen kaj, plu faltante la vizaĝon, aliris proksime al mi. Mi denove leviĝis. Li prenis mian kubuton.

— Se estas tiel, povas malkovriĝi tute monstraj misteroj, — mallaŭte kaj abrupte diris li. — Kolonelo, ĉu vi estas certa?.. Ĉu vi estas preta plu esplori tiun ĉi aferon — aŭ vi, kiel komunisto…

— Mi estas pli ol preta, — respondis mi. — Tio estas afero de mia honoro.

Dum ankoraŭ sekundo li atente rigardis en mian vizaĝon, poste deiris kaj eksidis, denove metinte la kruron sur la kruron. Tiam ankaŭ mi eksidis.

— Kion vi intencas fari por prilaboro de tiu versio? — demandis li.

— Mi intencas konsulti rekte la sesan patriarkon de komunistoj de Rusio, — decideme respondis mi.

Denove miaj interparolantoj dum ioma tempo silente digestis tiujn vortojn. Poste Lamsdorf demandis:

— Sed ĉu tio estas deca?

— Tio estas neevitebla. Eĉ se li nenion scias pri tio — mi inklinas pensi, ke ne scias, — tiam, almenaŭ, li pli bone ol ĉiuj ceteraj kapablos montri al mi homojn, kiuj povas ion scii. En la patriarkejo ekzistas fako pri ligoj kun eksterlandaj eparkioj — por ke ĝiaj laborantoj komencu doni al mi informojn, mi ankaŭ bezonos subtenon de la patriarko. Krome, ekzistas tia riĉega afero, kiel onidiroj kaj legendoj — kaj same ili ne preteriras la patriarkon.

— Do, tio estas racia, — diris la ministro. — Kiam vi intencas veturi al Simbirsko?

— Mi esperas sukcesi jam hodiaŭ. Ekstremokaze — per la unua matena flugo, je la sesa kaj dek kvar. Tempo estas

kara. Io sugestas al mi, ke tempo estas kara.

— Dio al vi helpu, Aleksandro Lvoviĉ, — diris la ministro kaj, elpreninte el la poŝo «bulbon» de horloĝo, rigardis al ciferplato. Leviĝis.

— Dankon, Anatolo Feofilaktoviĉ. Nun ankaŭ mi havas al vi demandon. Ĉu mi agu kiel reprezentanto de MŜS, aŭ simple kiel privata persono, kiel konfesiano, strebanta al konversacio?

La ministro ekpensis, ŝajne — kun ioma malplezuro. Verŝajne la demando ŝajnis al li rekta ĝis sentakteco — li deziris, ke mi faru oportunan por la kabineto de ministroj decidon memstare.

— Pli bone turnu vin kiel privata persono, — nevolonte diris li post longa, ĝena silento. — Komprenu… ekflaros gazetistoj kaj leviĝos ondo — jen, imperia servo denove enmiksiĝas en aferojn de konfesioj. Ekgrumblos Sinodo, el Dumo ekŝutiĝos interpelacioj. Al ili nur preteksto sufiĉas… Pruvu poste kvindekan fojon, ke vi ne estas fiulo.

— Bone, Anatolo Feofilaktoviĉ, mi ĝuste tiel agos, — diris mi. Li abrupte reenŝovis la horloĝon en la poŝon.

— Ĝis la funebra ceremonio restis kvardek minutoj, kaj mi ankoraŭ devas razi min kaj alivestiĝi. Ivano Volfoviĉ, ĉu vi iras?

— Jes, certe.

— Do, ni renkontiĝos malsupre. Kaj vi, Aleksandro Lvoviĉ?

— Mi esprimos miajn kondolencojn al la pereintoj per akcelita enketado de la afero, — diris mi.

3

Super Lepora insulo ventre murmuregis basoj de adiaŭa saluto. Alte tintetis vitroj. La funebra procesio etendiĝis de Isaaka katedralo laŭ la tuta kajo kaj tra tuta Triunua ponto. Venis reĝino de Grandbritio kun pli aĝa filino, bela kaj avara je demonstro de sentoj — ŝin oni siatempe opiniis ebla fianĉino por la grandprinco; venis la kronprinco de Germanio, ne tro sukcese kaŝanta sub malvarma masko sian afekcion pro la tragika pereo de la kuzo — Vilhelmo-Frederiko mem jam ne kapablis forlasi la Potsdaman palacon; kvazaŭ plenmano de Kristnaskaj piceaj ornamaĵoj moviĝis, tenante sin proksime unu al la alia, parencaj monarkoj de Skandinavio; la prezidanto de Tutĉinia Kunveno de Popolaj Reprezentantoj respektoplene subtenis la kubuton de Pu I — jam tute kadukiĝinta, sekiĝinta, kiel grilo, ĉirkaŭvolvita ĝis la okuloj, sed tamen riskinta persone demonstri lastan omaĝon; decidinte ne prokuri la aferon al la filo, venis mikado, kaj post li — multenombraj reĝoj de Indoĉinio. Preskaŭ ĉiuj kronoj de la mondo, malĝoje klinitaj, kiel unu familio defilis laŭ tiuj lokoj, kie mi kutime perpiede paŝadis hejmen, kaj ilin vipis malseka balta vento.

Rigardante sur ekranon de televidilo, staranta en angulo de la kabineto, mi antaŭ ĉio vokis al mi la estron de la grupo «Buki» leŭtenanton Papazjan.

— Jen, ankaŭ por vi aperis laboro, Azero Akopoviĉ. Kaj ne nur por vi persone, sed por la tuta grupo. Tiel estos pli gaje. Faru por mi ekstrakton el ĉiuj eblaj kriminalaj informoj laŭ jen proksimume kia principo: murdatencoj aŭ provoj de diversioj, inklude sukcesajn, kun ne tute klaraj kaj tute neklaraj motivoj. Unuavice serĉu okazojn, kiam kriminto post la krimo iĝis psiĥe nevalida aŭ pereis, aŭ mortis en neklarigitaj cirkonstancoj.

— Komprenite, — kapjesis la leŭtenanto. Mi sentis, ke li impetas al la laboro: la enketo estas sensacia, la grupo ekzistas jam dum pli ol tagnokto, sed ankoraŭ ne ricevis eĉ unu taskon. — Laŭ kiu regiono?

Mi malgaje rigardis al li kaj silentis.

— Ĉu laŭ tuta Rusio? — penis diveni li.

— Laŭ la tuta mondo, — diris mi. Li fajfetis. — Sed laŭ Rusio, certe, antaŭ ĉio.

— Dum kia periodo? — juĝante laŭ la voĉo, lia entuziasmo iomete estingiĝis.

Mi malgaje rigardis al li kaj silentis.

Lia vizaĝo etendiĝis. Ankaŭ li silentis — diveni li jam ne kuraĝis.

— Dum ĉirkaŭ cent kvindek jaroj, — diris mi finfine. — Kiom sufiĉos fidinda statistiko. Moviĝu en direkto, kontraŭa al la kronologia: la nuna jaro, la antaŭa jaro, la antaŭantaŭa jaro kaj tiel plu.

Li kuraĝe aŭskultis, rimarkeble serioziĝinte. Kaj tiam mi, por jam fine mortbati lin surloke, neglekte informiĝis:

— Ĉu du horoj al vi sufiĉos?

— Sed timu ja dion, sinjoro kolonelo!.. — ekkriis li, sed mi rapide etendis la manon kaj tuŝis lian manplaton, streĉiĝintan sur la tablo.

— Ne, Azero Akopoviĉ, tio jam estis mia ŝerco. Mi iomete vin gajigas antaŭ la atako. La laboro estas infera, mi bonege komprenas. Ne hastu, faru skrupule. Sed ankaŭ ne

prokrastu. Mi tuj donos al vi kopion de mia raporto pri Kislenko — elporti el la kabineto mi ne permesos, rigardu ĉi tie. Tiam vi pli bone komprenos, kion mi serĉas. Kaj vi memstare faros selekton de faktoj, kiujn trovos viaj knaboj. Mi ne havas por tio tempon.

Dum Papazjan, lokiĝinte en angulo, kun profesia rapideco foliumis la raporton, mi telefonis al ĉifristoj kaj demandis, ĉu ne venis al mia nomo raportoj de Karavajĉuk. Tiuj venis. Kiel estis atendite, okazis neniaj incidentoj en Usona parto de la projekto «Ares». Tamen, la usonanoj kun treega afablo dankis pro la averto, promesis pligrandigi gardadon de okupitaj en la projekto personoj kaj esprimis esperon, ke ni trovos eblon informi ilin pri rezultoj de la enketo, se tiuj rezultoj, el nia vidpunkto, tuŝos interesojn de Nord-Amerikaj Ŝtatoj. Sur la version «Ares» eblis meti finan krucon.

Tute serioziĝinta pro la legito Papazjan redonis al mi la raporton, kaj foriris, kaj mi direktis min al lingvistoj. Kaj ankaŭ tie ĉio estis malbona. La vorton «OMON» sciis neniu. Komputila prilaboro de la termino montris, ke plej probable ĝi estas mallongigo, kaj ni por nelonge retrovis esperon — sed kiam la kompo komencis elŝuti sennombrajn variantojn de malĉifrado, de ankoraŭ tute simplaj «Obeanta Majoro Observanta Naturon» kaj «Ordeno de Monda Ordigo de Nacioj» ĝis tute nedigesteblaj, mi kaj la operatoro nur kraĉis sen anticipa interkonsento; kaj se priatenti, ke la mallongigo povus esti alilingva? Unuvorte, tiu fadeno same nenien kondukis.

Tiam mi revenis en mian kabineton.

4

— Ho, saluton! Kie vi estas?

— En la oficejo.

— Ĉu vi jam revenis?

— Jam hieraŭ. Tuj post la dekdua mi provis telefoni al vi el la flughaveno, sed neniu alvenis.

— Ha, do ankaŭ vi telefonis?

— Ĉu vi estis hejme?

— Jes, mi kuŝis senforte. Kaj, kiel ĉiam, iu simple disŝiradis la telefonon, sed mi preferis morti, ol ekstari. Tre malfacila estis tago, mi kuradis ĉie, kiel ĉevalo — serĉis, ĉu ne bezonas iu haki lignaĵon.

— Pardonu, mi ne komprenas.

— Laboron mi serĉis, Saĉjo, kio ja ĉi tie estas nekomprenebla. Mono necesas.

— Stanjo, — singarde diris mi, — eble mi tamen povus…

— Ŝajne ni jam parolis pri tio, — seke interrompis ŝi. — Ni ne rekomencu.

Helpon per monbiletoj ŝi neniam akceptis en ajna formo. Eĉ, kiel tio nomiĝas, por mastrumado. Eĉ prunte: de aliuloj ŝi opiniis sin rajta pruntepreni, sed de mi — ne. Ŝi povis pretere mencii, ke en la hejmo laŭlitere mankas manĝaĵo, kaj tuj aranĝi por mi caran tagmanĝon aŭ vespermanĝon; kaj ŝi, sidante kontraŭe kaj bekante el sia telereto, informis intertempe, ke mono restis por du tagoj, kaj se iu «Nova

vorto», ekzemple, prokrastos honorarion, do necesos meti dentojn sur breton — kaj en mian gorĝon ne povis trairi peco, kvankam kuiris ŝi ĉiam mem kaj ĉiam bonege. Unufoje mi provis silente submeti sub paperon sur ŝia skribotablo ducentrublan monbileton — matene, jam surstrate, mi trovis tiun monbileton en palta poŝo. Mi preskaŭ forbrulis pro honto.

— Do, ĉu troviĝis hakenda ligno?

— Imagu, jes. Ŝajne mi ricevos postenon de malsupera redaktisto en literatura sekcio de «Rusa hebreo». Kaj kio estas tre valora — ne necesas ĉiutage iri al la oficejo. Eblas alkuri unu aŭ du fojojn dum semajno, preni tekstojn — kaj iri hejmen.

— Sed kio okazis, Stanjo? Kial subite akriĝis monbezono?

— Venis tia momento. Por ŝpari por estonta vivo. Nu, estas neinterese rakonti, Saĉjo.

Kaj ĉio. Ŝi aludas al malfacilaĵoj, sed neniam rakontos, en kio ili estas. Iam, kiam tiu trajto nur komencis riveliĝi en ŝi — en unuaj monatoj estis nenio simila — al mi ŝajnis, ke ŝi faras tion intence. Poste mi komprenis, ke alie ŝi ne povas, en tio estas ŝi tuta. Konscii, ke ŝia vivo ne estas paradizo, mi, certe, devas, sed scii ion konkretan por mi estas senutile, ĉar ja tutegale mi ne povas iel helpi, kaj ŝi eĉ ĝeni min ne deziras, ŝi mem sukcesos… Foje al mi ŝajnis, ke mi falas de glacia muro; mi kroĉiĝas, penas teni min, ĝissange rompante la ungojn, kaj ne povas — ili glitas laŭ polurita blendo.

— Ĉu vi venos hodiaŭ?

— Mi tre volus.

— Kiam?

— Eĉ nun.

— Bonege. Sed sciu, mi havas al vi peton, pardonu. Hodiaŭ al mi neatendite venas Janusz Kwiatkowski — ĉu vi memoras, mi rakontis, tiu redaktoro el Lodzo. Tio estas ne homoj, sed krokodilidoj. Matene li telefonas kaj diras, ke elflugas. Ĉi tie li havas aferojn por tri tagoj en fonduso de subteno de okcident-slavaj literaturoj, do, anstataŭ pagi por hotelo, li min informas, ke loĝos ĉe mi, kaj jen ni, malnovaj amikoj, finfine bone intervidiĝos. En novembro li vizitis min preterveturante, vidis, ke mi havas du ĉambrojn… Vespere li venos, ĉu vi imagas?

— Kun peno, sed imagas.

— Ĉu mi povas, ĉu ne — li eĉ ne demandis. Kaj mi, ĝenerale, iomete malsanas, kaj en la hejmo ĉio mankas. Ĉu vi ne povus aĉeti ian manĝaĵon?

— Sendube, — diris mi, — certe. Vi povus ne klarigadi tiom longe. Post horo mi elveturos.

— Dankon, vere! Kaj jen kio ankoraŭ: ĉu la ŝlosilojn vi havas ĉe vi?

— Certe.

— Mi nun havas tute truan kapon, tial mi diras, dum memoras — lasu ilin, mi donos ilin al li por tiuj tri tagoj. Ne sidos ja mi apud la pordo, aŭskultante lian sonorilon…

— Certe, — diris mi. — Atendu.

— Kison.

— Reciproke.

Mi trairis preter deĵoranto, grumblinte: «Mi estos post tri horoj»; furioze skrapante per la kalkanumoj je asfalto, preskaŭ kuris al mia aŭto. La ŝlosilo eniris en la startigilon nur post tria provo. La motoro ekronkis, ekgraŭlis. Mi preskaŭ forgesis signali turniĝon. Turnis al Miliona strato, kun fajfa rapido traveturis preter la palacoj, preter Marsa Kampo, kaj enfluis en densan torenton, kiu, kiel senfine longa, artika testudo rampis laŭ Sadovaja-strato suden.

Esence, tiuj ĉi radaj benzinaj aŭtaĉoj jam estas anakronismo. Jam dum longa tempo oni ellaboradas projektojn pri konvertado de individua transporto al gravita tirado, same kiel ĉe aeraj ŝipoj — ne necesas vojoj, ne necesas benzino, ne estas bruo, ne estas eliggasoj, rapido laŭ ajna malfermita spaco estos tricent, eĉ kvarcent verstojn hore. Sed tio postulos plenan anstataŭigon de la tuta aŭtaro — unue; treege malfaciligos vojregadon — due; krome, aŭtaj kaj vojaj magnatoj rezistas, kiel tricent spartanoj — trie; nu, kaj kvare — necesos minimume kvinoble plidensigi la reton de orbitaj gravitiloj. Ankaŭ tio kostas multe kaj postulas multajn klopodojn. Kaj dume ni veturas, odoraĉas, bruligas altvaloran nafton, likas tra kapilaroj de vojoj.

Apud Inĝeniera Kastelo mi turnis al Fontanka kaj laŭ la kajo ekveturis pli rapide.

Kiom mi komprenis, antaŭ kvar jaroj ŝi havis tute frenezan amon kun tiu Kwiatkowski. Rekte ŝi ne rakontis, sed laŭ preteraj mencioj, kaj eĉ simple konante ŝin, eblis diveni. Du ĉambroj! Kaj kiom da litoj? Kvankam en la manĝoĉambro staras malnova otomano. Aŭ ŝi sternos al li sur apudporda tapiŝeto?

Ie tute proksime, maldekstre, freneze ekhurlis sonsignalo kaj ekjelpis bremsoj. Grandega ombro de buso, tremante, pendis iom super mia aŭteto kaj tuj malaperis malproksime.

Fu, diable. Evidentiĝis, ke mi traveturis sub ruĝa lumo kaj eĉ ne rimarkis. Tio nomiĝas — dio savis.

Bone. Mi ekkoleris kontraŭ mi mem. Ja kiu mi estas? Eble, ŝi nun havas lastan eblon reveni al tiu, kiun ŝi ĝis nun amas?

Ĝenerale, kiam mi estis ekscianta, ke al tiu aŭ alia homo Stanjo bone rilatas aŭ, des pli, iam lin amis, tiu homo tuj kreskis en miaj okuloj. Eĉ ne vidinte lin, mi komencis rilati al li iel… amikece, eble; mi komencis lin pli estimi. Mi ne scias, kial. Eble, subkonscie laboris logiko: ja ne senkaŭze ŝi lin amis. Eble, tio estis io parenca al tio, kiel diris en Saguramo Stanjo pri Liza kaj Paŭlinjo, mi jam ne scias, ĉu sincere aŭ nur dezirante plezurigi min — ho, se sincere! — «ja parencaj homoj». Simple mi nun freneziĝis, ĉar tro neatendite tio okazis. Mi tro nervoziĝis dum lastaj tagnoktoj, kaj pri Stanjo maltrankvilis — jen ŝi preskaŭ nudpieda paŝadas laŭ malvarmaj flakoj, jen ne respondas nokte… kaj ĝenerale ŝi malproksimiĝas…

Necesus legi dum libera tempo, kion tiu Kwiatkowski verkas. Ekzistas, verŝajne, tradukoj en la rusan.

Sed kie ĝi estas, tiu libera tempo?

Publikigu li ŝin en sia Lodzo… Kaj monon pagu pli…

Sed la animo estis peza. Malgaja.

Unue mi veturis al la flughaveno kaj prenis restintajn en la deponejo du apetitajn botelojn da «Aragvo»,[42] kiujn donacis al ni por adiaŭo Iraklo. Mi ilin de ĉi tie eĉ ne prenis antaŭe — sciis, ke ili necesos al mi kaj Stanjo. Jen, ili necesas.

Mi veturis reen.

Ho dio, nu certe, ŝi estas malfeliĉa kun mi, por ŝi tio estas humiliga, por ŝi tio estas malofta… ŝi estu feliĉa sen mi. Mi deziras, ke — al — ŝi — estu — bone!

Sed la animo estis peza.

La plej proksima al ŝia hejmo supermarkto — stulta vorto, mi ĝin malamas, sed ĝi enradikiĝis, kaj eĉ rusan analogon nun ne eblas trovi; tamen, kiel tion demandis, ŝajne, ankoraŭ Ĵukovskij:[43] por kio ni bezonas fremdan vorton «kolono», se estas belega rusa vorto «fosto»? — estis la Torĵoka. Mi traveturis sub fenestroj de Stanjo, preteris pontojn kaj parkis la aŭton.

Mi ĝojis almenaŭ ion fari por ŝi.

Rabobeste kaj fiere mi rulis mian kradan ĉareton laŭ senhoma labirinto inter brilantaj magazentabloj, plukante de ili retsakojn kun elitaj, pure lavitaj terpomoj el Polesje, paketojn kun Poltavaj brustaĵoj kaj femurpecoj, kun Astraĥanaj fiŝaĵoj, vazojn kun Muromaj peklitaj kukumoj kaj Valdajaj peklitaj fungoj, danaj marinitaj petromizoj kaj ĉinaj salaj spicoj, Kamĉatkaj kraboj kaj Hokajdaj kalmaroj, feste kolorigitajn skatolojn de Konstantinopolaj ĉokoladaj sortimentoj kaj Lubekaj marcipanoj, sunajn faskojn de Marokaj oranĝoj kaj pezajn, lilajn grapolojn de taĝika vinbero. Per tio, kion mi prenis, eblis kvin malsatajn amantojn manĝigi ĝis dispepsio. Al ŝi sufiĉos por du semajnoj. Kaj ie sur fundo de torento de senordaj pensoj batiĝis: ŝi nur provu redoni al mi monon pro tio ĉi… nur provu… ŝi tutegale tiom ne havas.

Al mi mem apenaŭ sufiĉis.

— … Saĉjo, vi freneziĝis! — ekkriis ŝi, apenaŭ malferminte la pordon. Ŝi estis freŝa, ripozinta, evidente ŝi ĵus banis sin; pezaj nigraj haroj estis ĉirkaŭligitaj per ĉarma rubandeto;

facila malfermita bluzo preskaŭ malkovris la bruston; mallonga jupeto tegis ŝin. Transformiĝis virino, atendas gaston. Eĉ estas strange, ke ŝi min rekonis — en amaso da pakaĵoj mi tute perdiĝis, kiel perdiĝas en ornamaĵoj ornamita kun sengusta malavaro Kristnaska piceo.

— Kun vi ja eblas freneziĝi, — anhelante, diris mi. — Kien elŝarĝi?

Ni iris al la kuirĉambro; ŝi preskaŭ dancetis, irante, kaj de tempo al tempo retrorigardis al mi — energio simple bolis en ŝi. Mi komencis elŝarĝi, kaj ŝi — tuj ordigi sian ĉielan manaon:

— A ha, tion mi manĝos kun vi… ankaŭ tion kun vi… la terpomojn mi tuj ekkuiros… Ĉu vi estas malsata?

— Ne, certe ne.

— Tio estas bona… — malferminte malvarmujon, ŝi daŭre kaj skrupule densigis vazojn kaj pakaĵojn, parolante, preskaŭ kantante: — Mi ne uzurpas — ja mi venis hejmen, kaj mi ne servas — ne bezonas panon. Mi 'stas pasio via, via ripoz' dimanĉa, mi estas sepa tago, via ĉielo sepa… Ĉu al Vasiljevskij vi sukcesis alveturi?

— Certe.

— Kiel fartas Paŭlinjo?

— Ĉu vi scias, mi ŝin eĉ ne vidis. Kiam mi venis — ŝi jam dormis, kiam foriris — ŝi ankoraŭ dormis.

— Liza?

— Ĉio estas en ordo.

— Dankon al dio.

Rememoro pri la nokto kiel malrapida fajra blovo ruliĝis tra la korpo.

— Stanjo, ĉu vi kredas je dio?

— Mi ne scias… — ŝi fermis la malvarmujon kaj malfleksiĝis, rigardis en mian vizaĝon. Ŝia rigardo brilis milde, mole. Malofte okazas tia. — Kredi kaj deziri kredi — ĉu tio estas samo?

— Ami kaj deziri ami — ĉu estas samo? Savi kaj deziri savi — ĉu estas samo?

— Nu jen. Mi jam preskaŭ ekkredis, ke vi estas dio, kaj vi ĵus pruvis, ke dio ne ekzistas… Sed por kio konjako?

— Kiel «por kio»? Ja Iraklo donacis al ni, do ĝi ĉe vi atendu okazon. Kaj, eble, la homo post vojaĝo deziros drinki.

— Li sendube formanĝos, sed kiu ja al li donos…[44] Mi eĉ ne montros, — enpreminte en ĉiu mano po botelo, ŝi ekbaraktis en la kuirĉambro, cerbumante, kie aranĝi kaŝlokon. Ne trovis; starigis dume rekte sur la tablon. La konjako, kvazaŭ densa bruna suno, lumis malantaŭ vitro. Mi ekdeziris drinki.

— Kaj jen ankoraŭ, — mi prenis el la poŝo ŝlosilojn de ŝia loĝejo, kiujn mi tutegale preskaŭ neniam kuraĝis uzi — simple portadis, kiel dolĉan simbolon de posedo; kaj gardeme metis sur la malvarmujon. Neniam plu mi ilin vidos, kiel proprajn orelojn.[45]

— Kia saĝulo! Kaj mi tute forgesis… Ĉu vi ne helpos al mi senŝeligi terpomojn?

Mi ŝanceliĝis. Antaŭ minuto, kiam ŝi rigardis tiel milde, al mi, stultulo, ŝajnis dum momento, ke ŝia viglo, ŝia alvoka vestaĵo estas por mi. Trofieriĝis vi, Trubeckoj, trofieriĝis. Ŝi rapide trovis kuirejan tranĉilon.

— Mi helpus kun ĝojo, Stanjo, sed mi nun devas reveni al la laboro. Pardonu.

Ŝi honeste faris ĉagrenitan vizaĝon.

— Lasu! Jam vesperiĝas, kion vi tie povos fari? Janusz post horo kaj duono estos ĉi tie, mi vin konatigos; vere, tiam vi drinkos duope, vi malstreĉiĝos iomete. Vi havas tre lacan vizaĝon, Saĉjo.

— Mi ĉi tie nur malhelpos. Li estas via malnova amiko, kolego...

Ŝi ĵetis oblikvan atentan rigardon — tranĉilo estis en unu mano, terpomo en la alia.

— Saĉjo, ŝajne vi min ĵaluzas.

— Certe.

— Jen bonege. Ja mi jam pensis, ke al vi estas tutegale.

Mi montris per la manoj hokajn ungegajn manegojn, levis ilin super ŝi kaj per voĉo de Ŝer-Ĥano tire muĝis:

— Tio estas mia predo!

Lerte turnante terpomon sub tranĉila klingo, ŝi superece subridetis, kaj mi bonege komprenis ŝian subridon: ja tio estas ankoraŭ nesolvita demando — kiu estas kies predo.

— Ne maltrankvilu, — diris ŝi poste, — mi estas tre fidela knabino. Kaj krome, tute ne uzebla.

— Ĉu «aperis la luno purpura»?[46]

Ĉi-foje ŝi turnis al mi la kapon kun nekomprenebla por mi miro; poste sekreteme ridetis.

— Ne, nur la humoro ne konvenas.

— Nu, mi esperu, — diris mi.

Kaj la ektintintan tranĉilon, kaj obtuze frapintan terpomon ŝi simple faligis — kaj ekplaŭdis per la manplatoj:

— Li ĵaluzas! Saĉjo ĵaluzas! Tiun minuton mi atendis dum duonjaro! Hu ra!

La terpomo, turniĝante kaj frapante, ekruliĝis al rando, sed decidis ne fali.

Laŭ mi, la humoro de Stanjo estis tute konvena.

Kompatinda mia amatino. Ĉiam scii tion pri mi, ĉiutage… «Ĉu al Vasiljevskij vi sukcesis alveturi? Ĉu oni vin manĝigis?»

La gorĝo spasmis pro admiro de ŝi.

— Nu, diru finfine, kiel al vi ŝajnas mia nova hararanĝo? Ĉu plaĉas?

Mi sopiris ŝin ĝis langvoro kaj tremo — sed, se mi kisos ŝin nun, ŝi respondos, sed mem estos pensanta, ke jen la Varsovia avio eligis ĉasion, kaj jen Janusz aliras al taksia haltejo.

— Tre plaĉas. Same kiel ĉio cetera. Al vi ĝenerale konvenas knabina stilo.

— Simple vi ŝatas knabinojn. Tial mi penas konformi.

Ŝi deturniĝis, levis la terpomon kaj la tranĉilon. Sur min kvazaŭ iu metis cent pudojn[47] — tiel premis sento de adiaŭo por ĉiam. Kaj tutegale estis tia tenero… Mi brakumis ŝin ĉe la ŝultroj, facile alpremis ŝin ĉe la dorso al mi kaj mallevis la vizaĝon en aromajn, purajn harojn: la malfermita bluzo, vestita sur nuda korpo, senhonte vokis la manplaton tra klaviklo malsupren, al la brusto — mi estis apenaŭ detenanta min.

— Trubeckoj, ne leku. Mi ja ne sukcesos fari la tagmanĝon.

Ne min ŝi vokis. Lastan fojon mi facile kunpremis la fingrojn sur ŝiaj ŝultroj, kisis je la verto — kaj lasis.

— Bone, Stanjo, mi iras. Ne ofendiĝu.

— Domaĝe. Sed eble vi post la laboro venos, ĉu? Ni babilu…

— Por kio?

— Nu, eble mi deziras fanfaroni pri vi? Ĉu tio ne venas en vian kapon?

— Sincere dirante, ne. Mi ne scias, pri kio en mi eblas fanfaroni. Al mi ŝajnas, ke viaj amikoj opinias min agace honesta soldataĉo — ĉu stulta pro sentimentoj, ĉu sentimenta pro stulteco.

— Kia ridinda vi estas. Kaj kion vi faros morgaŭ?

— Mi flugos al Simbirsko kaj petos renkonton kun la patriarko de komunistoj.

Ŝi tranĉvundis fingron. Ekkrietis, ŝovis la manon sub akvostrion — kaj konsternite turniĝis al mi.

— Sed por kio?

— Estas afero. Feliĉon, Stanjo!

Ŝi paŝis al mi, kiel en Saguramo kaŝante la manojn malantaŭ la dorso, por ne guti sur sin, nek sur min; ofendite, en knabina stilo paŭtis.

— Kaj brakumi-kisi?

Mi brakumis-kisis.

5

En mia kabineto mi — parte por distriĝi, sed plejparte pro servodevo — sen speciala entuziasmo provis rekte per ĉemanaj rimedoj kontroli mian version. Rubriko «fruaj tendencoj de komunismo», ŝlosilvorto «kriminalaj». Sed la vidigilo komencis elmeti ŝimajn, konatajn nun nur de malvastaj fakuloj kaj senpasiaj disketoj faktojn kaj nomojn. Francaj bombistoj: murdu per eksplodpaketo veturantan, ekzemple, el teatro, tute senkulpan oficiston — kaj ni tuj iĝas je paŝo pli proksime al justa sociordo. Bakunin.[48] «Nenion kostas ribeligi ajnan vilaĝon». «Revoluciaj inteligencianoj, per ĉiuj eblaj rimedoj faru vivan ribelan ligon inter disigitaj kamparanaj komunumoj». Neĉaev.[49] Murdisto, degenerulo. Nura nomo de la gazeto, kiun li komencis eldonadi eksterlande, multon kostas: «Popola revenĝo». Artikolo «Ĉefaj bazoj de estonta socia ordo», la mil okcent sepdeka jaro: oni donu al la socio kiel eble plej multe, kaj mem konsumu kiel eble plej malmulte (sed kio estas socio, se ne tiuj «oni»? eble, nur estraro), laboro estas deviga sub minaco de morto, ĉiujn produktojn de laboro distribuas inter laborantoj eksklude laŭ altaj rezonoj por neniu kontrolebla kaj entute de neniu konata sekreta komitato… Certe, revante pri tielaĵo publike, en pensoj oni tenas, ke oni sukcesos iĝi prezidanto de tiu komitato. Kanajlo.

Ĉiuj ĉi mornaj sektoj, malvastaj, kiel neniam vizitataj de suno kanjonoj, forputris jam en la sepdekaj jaroj kaj en Eŭropo, kaj en Rusio; dum ioma tempo ili plu bruletis en la Oriento, hibridiĝante kun naciisma fanatikeco kaj rezultigante foje terurajn hibridojn, sed poiome ankaŭ tie ili malaperis. Ŝajne, mi denove serĉis vane.

Telefonis Papazjan kaj petis lin akcepti — mi diris, ke mi povas eĉ tuj. Mi surmetis la parolilon kaj ekfumis. La humoro estis abomena. Kwiatkowski verŝajne jam venis. Kaj Stanjo estas tia bela kaj tia… preparita. Kaj jen ankoraŭ tiuj projektistoj de nova socio, al kiuj eĉ mi, komunisto, volis pafi — simple kiel al rabiaj hundoj, por ili ne mordu homojn. Sed tio estas, certe, kiel dirus Liza, koleremo — terura peko. Certe, ne pafi, — ĉu mi estas Kislenko? Simple kuraci kaj, ĉiuokaze, izoli. «Popolamikoj»…

— Nu, kio? Ĉu vi vere jam finis? — malsprite ŝercis mi, kiam la leŭtenanto eniris.

— Tute ne, male.

— Sidiĝu. Kio okazis?

Li eksidis.

— Mi permesis al mi iom vastigi interpreton de la ricevita tasko, — eldiris li kaj stumblis, atende rigardante min. Mi paŭzis, penante kompreni. Zorgeme estingis cigaredstumpon en la cindrujo, premis per ĝi flagretantajn pecojn de cindro.

— Kiamaniere?

— Komprenu, — kun preteco komencis klarigi li, — la materialo, kiun vi donis al mi por rigardi, estas simple terura, kaj ĝi vin, verŝajne, iom hipnotigis. Mi pensis: ja ne ĉiuj homoj estas tiom decidemaj kaj principemaj, kiel kompatinda Kislenko. Ne ĉiu, eĉ tiele freneziĝinte, tuj kuraĝos je murdo. Kaj mi permesis al mi provi rigardi kun samaj simptomoj malpli gravajn aferojn — rabatakojn, huliganaĵojn…

— Sed tio estas jam vere infera laboro.

— Vi pravas, sendube. Sed tamen ĝi donis ian rezulton. Rigardu. En la nuna kaj la antaŭa jaroj, — li etendis al mi folieton kun numeritaj faktoj, — murdoj, similaj al niaj, ne okazis. Sed incidentoj malpli gravaj — estis. Du sensencaj batadoj en Suĥumo. Ses tute neklarigeblaj kruelaj interbatadoj en vilaĝetoj en mia patra regiono, inter Laĉino kaj Ĥankendo. Absolute neprovokita kaj absolute sencela, dum tago, atenco al policano sur Maneĝa placo en Moskvo.

Mi atente tralegis la liston. Interese…

— Ja vi estas bravulo, leŭtenanto, — diris mi. Li ruĝiĝis pro plezuro; li ĝenerale facile ruĝiĝis, ĝuste kiel Liza. — Bravulo. Mi dume havas neniun ideon, ĉu estas ĉi tie ia ligo kun nia afero, sed tipologia simileco estas evidenta.

— Nu jes! — ekscitite kapjesis Papazjan. — Kaj kio estas plej grava, ĉiuj subjektoj de la krimoj aŭ estis evidente ebriaj, kaj tial iliaj klarigoj, ke ili ne memoras pri siaj agoj kaj ne povas ilin klarigi, tuj estis kreditaj, aŭ perdo de memoro estis atribuita al, ekzemple, ricevita bato al la kapo, kaj plu analizi la akcidenton same neniu penis.

— Interese, — jam laŭte diris mi. — Kaj, certe, ĉar krima ago estis ne tiom kruela kaj malhumana, kiel en la okazo kun Kislenko, do ankaŭ pereiga psiĥa ŝoko ne aperis, homo vivis plu. Memoro pri la aberacia memrealiĝo, verŝajne, simple estas forpremata en subkonscion. Interese, diable! Se ni kontrolus, ĉu ŝanĝiĝis karaktero de tiuj homoj, ĉu ili iĝis pli incitiĝemaj, malafablaj, timemaj…

— Ankoraŭ unu infera laboro, — kun entuziasmo diris Papazjan.

— Ne, ne distriĝu dume. Se aperos jam tute interesa statistiko, tion kontrolos aliuloj. Daŭrigu tiel, kiel vi komencis — vastigite.

— Jes! — Papazjan ekstaris. Paŭzis, kaj poste sinĝeneme demandis: — Sinjoro kolonelo, ĉu vi jam havas version?

— Kaj ĉu vi? — demandis mi, apoginte la dorson je seĝa dorsapogilo, por estu pli oportune rigardi al la vizaĝo de la staranto.

— Jes!

— Nu, nu…

— Nekonata al la scienco mutacia viruso! Ĝi trafas centrojn de bremsado en cerbo, kaj malsanulo montras agresemon pro bagatelaj, ridindaj por normala homo kaŭzoj, kaj poste mem ne memoras tion, kion faris dum la nebuliĝo. Sed restas potenciala krimulo, ĉar la viruso nenien malaperis, ĝi sidas en sinapsoj. Eble, al ni minacas epidemio.

— Ja vi estas tuta bravulo, Azero Akopoviĉ! Bravege!

— Ĉu vi pensas proksimume same?

— Por konfirmi la version pri ĵusa mutacio kaj vastiĝanta epidemio necesas — kio?

Li pripensis dum sekundo.

— Verŝajne, montri statistike, ke similaj okazoj de jaro al jaro iĝas pli multenombraj, kaj antaŭ ioma tempo ili tute malestis.

— Do, ĝuste vi pri tio okupiĝu, — mi suspiris. — Ankaŭ mi havas version, Azero Akopoviĉ, kaj neniom pli bonan ol la via. Ĝi baziĝas sur unusola frazo de Kislenko…

— Sur kiu? — avide demandis Papazjan.

— Pardonu, dume mi ne diros. Vi povas iri.

Li diligente turniĝis kaj ekiris al la pordo.

— Oĥ, sekundon!

Li haltis kaj returniĝis al mi.

— Diru, ĉu vi konas tiun verkiston — Janusz Kwiatkowski?

— Jes, — mirigite respondis Papazjan. — Fakte li estas poeto… Poeto kaj eldonisto.

— Ĉu bona poeto?

— Brila. Li egale filigrane laboras en la pola, la litova kaj la rusa. Li estas juna, sed li jam estas ne leviĝanta, sed tute leviĝinta stelo.

— Juna — kiel?

— Nu, mi ne scias… proksimume de mia aĝo.

Do, li estas pli juna, ol ŝi. Kaj sufiĉe multe, je kvin — sep jaroj.

— Kaj pri kio li verkas?

— Nu, mi kun liaj versoj ne tre… Li tro batas sin je la brusto rilate de avantaĝoj de katolikismo. Kaj ĝenerale — la pola herbejo estas la plej grava en la mondo.

— Nu, — diris mi mediteme, kaj, mi timas, kun stulta tono de ĝenerale nekutima por mi edifeco, — ju malpli granda estas herbejo, des pli kara ĝi estas por tiu, kiu sur ĝi kolektas nektaron.

Papazjan ridetis.

— Ĉu mi ja ne scias?

— Ha, do Kwiatkowski simple ne tiun herbejon laŭdas?

Ni kun plezuro ridis. Inter senfinaj rabatakoj kaj mutaciaj virusoj evidente mankis amika babilado. Verŝajne, por ĝi ne manku, necesas esti poeto kaj eldonisto.

— Sed por kio vi tion bezonas, Aleksandro Lvoviĉ?

— Estas ĝene trinki konjakon kun homo, kiun mi tute ne konas, sed li ja estas fama.

— Kiajn konatojn vi havas! — envie suspiris Papazjan.

Konato. Nu, eblas ankaŭ tiel nomi. Parenco de edzina flanko. Mi per gesto forsendis la leŭtenanton: farinte penseman vizaĝon, ŝajnigis, ke mi tajpas, tajpas ion en la komputilo.

Do, ŝi ligiĝis kun naciistoj. Ne sufiĉas al ni malfeliĉoj. Nur ŝi ne menciu, stultulineto, ke ŝi amikas kun kolonelo de Rusia speciala servo. Li ŝin tiam neniuokaze publikigos.

Juĝante laŭ tempo, ili jam finmanĝas terpomojn. Transiras al trinkaj proceduroj. Interese, ĉu ŝi sukcesis kaŝi la konjakon aŭ forgesis?

Aŭ ŝi eĉ ne intencis, sed nur ŝajnigis?

Malfermita bluzo sur nuda korpo kaj rubandeto en aromaj haroj. La humoro ne konvenas…

Do, mutacia viruso. Nu, la ideo estas ne pli malbona, ol ĉiu alia. Ni, interalie, pri tio ne pensis. Necesas esti knabo, por tielaĵon elpensi. Sed ja dum sekcado de la korpo de Kislenko tiun version ni ne kontrolis. Necesas precizigi, ĉu ne estis rimarkitaj iaj organaj ŝanĝoj en la cerbo. Eble, ni ripetu sekcadon? Oĥ, ja la edzino de Kislenko, verŝajne, jam forprenis la korpon. Kompatinda.

Se tio estas viruso — do, mi kaj Kruus havas ŝancon en proksima estonteco frenezîĝi. Interese. Jen tuj klakos io en la kapo — kaj mi, neniom ŝanĝiĝinte rilate de miaj inklinoj, iĝos rolulo de historia filmo. Mi batmalfermos la loĝejon de Stanjo, murdos ŝian verkistaĉon per ofica armilo, poste ŝin ektiros je la haroj…

Interese, ĉu ankaŭ ĉi tio ŝin flatos? Ĉu ŝi ekaplaŭdos kaj ekkrios: «Ĵaluzas! Hu ra!»?

Mi laciĝis.

La funebraj ceremonioj jam delonge finiĝis, la kajo estis dezerta. Maloftaj aŭtoj kun surdiga siblado traglitadis pretere, tranĉante flakojn kaj verŝante sur trotuaron ŝaŭmajn, festonajn fontanetojn — necesis atenti. Morna Nevo ruliĝis al la maro, kaj renkonte al ĝi iris densa humida vento kaj vipis la vizaĝon, frapis la bruston. Laŭ tuta ĉielo ŝvelis nigraj hirtaĵoj de nuboj, nur oriente jen aperadis, jen denove malaperadis bluaj truoj — kvazaŭ moke montrante, kia devas esti vera ĉielo.

Mi longe staris sub varmega duŝo, poste sub malvarma. Poste sidis en profunda, hejmeca fotelo en la kabineto; lanugeca, peza, kiel gladilo, komforta Timoteo varmigis miajn genuojn, mi gratis ĝin malantaŭ la orelo — ĝi kun plezuro turnis grandfruntan kapon per mentono supren, kaj mi gratis al ĝi la mentonon, kaj aŭskultis Paŭlinjon, kiu, instaliĝinte sur divano sub kloŝlampo, submetinte unu piedon sub sin, finfine laŭtlegis al mi sian fabelon. Mirinde, kiajn psiĥologiajn nuancojn elpensis tiu etulino. Se verkus mi, la giganto nepre komencus konfiskadon de manĝaĵoj de tiuj, kiuj jam pri nenio pensas, havante ĉion jam pretan. Ne, kontraŭdiris ŝi, deŝirante sin de la teksto, tiuokaze ili komencus pensi nur pri manĝo, kaj ĉio. Kaj tiuj, kiuj jam antaŭ tio pensis nur pri manĝo, komencis pensi, kiel saviĝi,

kiel helpi al si, — unue ĉiu pensis, kiel helpi al si mem, poste ili poiomete komprenis, ke helpi al si eblas nur kune, tiel, ke ĉiuj helpu al ĉiuj.

Mi aŭskultis kaj pensis: bela knabino, tre similas la panjon. Jam la brusto ŝvelas, ho dio. Ĉu vere Paŭlinjo havas talenton? Pro tiu penso haroj stariĝis, mi kaj fieris, kaj timis. Ĉu mi dezirus al la filineto sorton de Stanjo? Malfacila sorto. Kvankam ekzistas, certe, literaturistoj, kiuj banas sin en riĉo — sed, laŭ mi, ilin neniu amas, krom tiuj, kiuj drinkas kun ili ĝis senkonsciiĝo; sed tio same ne estas bona sorto, ni tian ne bezonas. Malfacila, senkompata vivo — kaj por si, kaj por tiuj, kiuj estas apude. Ne hazarde, verŝajne, inter literaturistoj mankas komunistoj, kaj se eĉ aperos iu, do li verkas aĉe: lispado, edifeco, nuraj moralaĵoj kaj nenio viva. Verŝajne, tiuj homoj kaj nature, kaj laŭ devo de sia servo ne povas ne esti tiuj, kiujn oni kutime nomas egoistoj. Sciencisto, por malkovri ion novan, uzas, ekzemple, komputilon kaj sinkrofazotronon; inĝeniero, por krei ion novan uzas tabelojn kaj desegnilojn — sed literaturisto, por malkovri kaj krei novan, uzas nur vivajn homojn, kaj ne havas li alian manieron, alian vojon. Ne havas alian stablon kaj testejon. Jes, li estas sprita kaj agrabla interparolanto; jes, li povas kortuŝe kaj fidele zorgi pri homoj, kiujn li renkontas unu fojon dum duonjaro; jes, li kapablas je mirindaj eksplodoj de sindonemo, abnegacio, — sed tio estas nur labora instinkto, kiu scias: alie ne eblas penetri en aliulon, sed ja necesas ekkoni tiun, necesas ekbruligi flamojn de pasioj, eksenti fremdajn sentojn propraj, kaj la proprajn — grandaj, por poste elsuĉitaj el tiu ĉi sindono impresoj, difraktiĝinte, digestiĝinte, iam kuŝiĝu sur paperon, kaj dekoj da miloj da fremdaj homoj, legante, sentu akrajn korpikojn kaj balancu kapojn: kiel ĝuste! kiel prave!.. kaj, satsuĉinte, li elrampos el vi, mem suferante pro subita fremdiĝo ne malpli, ol vi — sed tutegale eliras neeviteble, deŝiriĝas kun sango, timigite hakas etenditajn al li en

senespera peno reteni manojn kaj lasas tiun, por kiu, ŝajne, vivis, en cindro, en ruinoj kaj ploro. Ĝuste kiel Stanjo min nun.

Kaj alie — li ne povas. Tia laboro.

— Paĉjo, — mallaŭtete demandis Paŭlinjo, kaj mi komprenis, ke ŝi jam delonge silentas. — Pri kio vi tiel enpensiĝis?

— Pri vi, filinjo, — diris mi, — kaj pri viaj regnanoj.

— Vi ne timu, — diris ŝi, alirante. Ŝi sidiĝis sur kubutapogilon de mia fotelo kaj metis la manon sur mian ŝultron. — Mi ne malutilos al vi. Simple necesas ja iel ilin rekonsciigi. Nu, dum ioma tempo ili sentos doloron, jes. Mi nun komencis duan parton. Ĉio finiĝos bone.

Almenaŭ pro tio dankon, pensis mi. La pordo malfermiĝis, kaj en la kabineton eniris Liza. Ŝi ekridetis, rigardante al nia konfida etoso.

— Karaj knaboj kaj karaj knabinoj! Ĉu vi ne deziras iomete manĝi? Saveljevna jam aranĝis la tablon.

— Deziras, — diris mi kaj ekstaris.

— Deziras, — ripetis Paŭlinjo tre solide kaj ankaŭ ekstaris.

Kroĉinte la manojn, ni nehaste, kiel plenaĝuloj, ekiris al la manĝoĉambro post Liza.

Ŝi iris iomete antaŭe, en longa, libera robo ĝis kalkanoj — la vespa talio estis ĉirkaŭligita per vasta zono. Hela nebulo de haroj balanciĝis laŭ takto de paŝoj. Mi flugos matene, pensis mi. Tutegale nokte tie mankas aferoj — ĉu en la flughaveno sidi? Por kio? Netolereble mi volis atingi Lizan kaj flustri: «Pardonu… pardonu…» Mi ofte sonĝis: mi ĉion-ĉion al ŝi

rakontas, kaj ŝi, laŭ ilia kristana moro, per potenco, donita al ŝi de Dio, absolvas miajn pekojn… Foje eĉ, ŝajne, mi balbutis tion dum dormo. Kion ŝi aŭdis? Kion komprenis?

Ni vespermanĝis. Poste, babilante pri bagateloj, trinkis teon kun papavaj kringoj. Poste Paŭlinjo, preninte transistoran ricevilon, foriris al si — kuŝiĝi dormi kaj dormige vagi laŭ la etero, eble tie troviĝos iu moda melodio. Kaj Liza verŝis por ni ankoraŭ po taso, poste ankoraŭ. Ŝi povis trinkadi teon laŭ malnovaj kutimoj — ĝis sepa ŝvito — nu, kaj mi kune kun ŝi.

— Kia bona vespero, — diris Liza. — Kia bona vespero estas, ĉu vere?

Mi estis certa, ke Paŭlinjo delonge dormas. Verdire, eĉ miaj propraj okuloj jam gluiĝis; mi malstreĉiĝis, moliĝis. Kiam Paŭlinjo en nokta ĉemizo subite eniris la manĝoĉambron, mi eĉ ne komprenis, kial ŝi moviĝas, kiel blinda.

Ŝi ploris. Ploris sensone kaj amare. Ŝi penis ion diri — kaj ne sukcesis. Viŝis la vizaĝon, snufis. Ni sidis, ŝtoniĝinte.

— Paĉjo… — gorĝe diris ŝi. — Paĉjo, oni vian komuniston mortpafis!

— Kio?! — ekkriis mi, eksaltante. La taso, abrupte tintinte ĉe la subtaso, renversiĝis, kaj densa teo, aromanta je mento, verŝiĝis sur tablotukon.

La ricevilo staris sur kuseno de Paŭlinjo. La anoncisto parolis:

«… Proksimume je la dek unua kaj dudek. Unu aŭ du nekonatoj, kaŝatendinte la patriarkon apud enirejo, faris kelkajn pafojn, elŝiris tekon, kiun la patriarko portis en la mano kaj, uzante mallumon kaj relativan senhomecon sur la strato, forkuris. En serioza stato la suferinto estas transportita al hospitalo…»

Viva. Ankoraŭ viva. Nur li restu viva.

Tio ne povus esti hazardo. Preskaŭ ne povus.

Al kiu mi diris, ke mi intencas konsulti la patriarkon? Al la ministro kaj Lamsdorf…

Kaj al Stanjo.

Ne povas esti. Ne povas esti. Ne povas esti!!!

Mi sovaĝe ĉirkaŭrigardis. Paŭlinjo ploris. Liza, same alkurinta ĉi tien, staris en la pordo, alpreminte la pugnon al la lipoj.

— Mi devas paroli telefone. Eliru el ĉi tie.

— Paĉjo…

— Eliru! — muĝis mi. Ili tuj malaperis, la pordo firme fermiĝis. Mi deŝiris la parolilon.

Ĉe Stanjo ludis muziko.

— Stanjo…

— Oj, de kie vi?

— El la hejmo.

— Tio estas io nova. Ĉu tio estas bona signo aŭ male? — ŝi havis tute sobran voĉon, tio estis bona. Sed raŭketa baritono, laŭte demandinta malproksime de la mikrofono ion similan al «Kto to jest?»,[50] montris nemalgrandan gradon de ebriiĝo. Nature, la konjakon trinkaĉas. Verŝajne jam la duan botelon atingis. «Tio estas mia edzo», — ruslingve diris Stanjo, kaj, kvazaŭ iu lutlampo blovis en mian koron flamon akran kaj malmolan.

— Kaj ni ĉi tie, Saĉjo, sidas sen vi, rememoras pasintan lirikon, planas estontajn aferojn…

— Nur ne absorbiĝu en lirikon.

— Mi eĉ ne fumas. Imagu, li prenas de mi en «Ne zginela» tutan kolekton da versaĵoj, je sepcent linioj!

— Mi gratulas. Stanjo, ĉu vi…

— Mi volas preni rusan pseŭdonimon. Ĉu mi povas uzi vian familinomon?

— Ni devenas de Gediminidoj.[51] Tio estos precioza, speciale por Polio. Stanjo, aŭskultu…

— Kaj ĉu la fraŭlinan familinomon de Liza?

— Pri tio endas demandi ŝin.

— Do, mi ne povas, — suspiris ŝi.

— Stanjo, ĉu vi al neniu diris pri tio, kien mi intencas flugi?

— Ne, kara, — ŝia voĉo tuj serioziĝis. — Ĉu io okazis?

— Ĉu vi estas certa?

— Sed al kiu mi povis? Mi eĉ ne eliris, kaj kun Janusz ni havas tute aliajn temojn.

— Eble, telefone?

— Mi kun neniu parolis telefone, — ŝi jam komencis incitiĝi. — Honestan vorton, kun neniu, Saĉjo. Sufiĉas.

— Nu, bone… — mi forte frotis la vizaĝon per libera manplato. — Ĉio estas en ordo, pardonu.

Mi treege, neelteneble hontis. Pro tio, kio venis en mian kapon.

— Stanjo… Vi estas tre bona. Dankon al vi.

— Saĉjo, — ŝia gorĝo, ŝajne, spasmis. — Saĉjo. Mi ja eĉ ne scias, kiel vi al mi rilatas. Ĉu vi min almenaŭ iomete amas?

— Jes, — diris mi per solaj lipoj. — Jes, jes, jes, jes!!

Ŝi silentis iom.

— Ĉu vi min aŭdas?

— Jes, — diris mi laŭte. — Jes. Kaj jen kio ankoraŭ. Vi ne diru al li, kio mi estas. En senco, kie mi laboras.

— Kial?

— Nu, eble tio malhelpos al la publikigo.

— Kia vi estas ridinda, — denove diris ŝi. — Kial do malhelpos?

— Nu… — mi ne sciis, kiel esprimi pli takte. — Li ŝajne iomete tro interesiĝas pri naciaj problemoj…

— Ĉu vi, — ŝia voĉo denove ŝanĝiĝis, ree iĝis abrupta kaj malamika, — pri ĉiuj miaj amikoj nun informiĝos en viaj dosieroj? Li estas en iu via sliparo de nelojalaloj, ĉu? Kia aĉo! — kaj ŝi ĵetis la parolilon.

Plaŭd'-plaŭd'-plaŭd'.

Jen, zorgis.

Kie ŝi trovis tiajn vortojn. «Nelojalaloj…» Ŝi legu malpli da historia makulaturo…

Mi ne kredas. Ne povas esti.

Ĉu vere koincido?

Tiaj — ne okazas.

Mi denove prenis la parolilon.

— Fraŭlino, kiam vi havas plej proksiman flugon al Simbirsko?

Simbirsko

1

En oranĝkolora matena aŭroro estis malfermiĝanta sub ni Simbirsko — inter hela, pli hela ol la ĉielo, spegulo de Volgo, eĉ de tiu ĉi alto aspektanta vasta, kiel oceano, kaj rubando de Svijago, bizare serpentumanta laŭ monteta ebenaĵo de Volga dekstra bordo. Negranda, sed eminenta urbo. Iam ĝi estis randa gardposteno de orienta linio, defendanta limojn de la lando, elŝovitajn dum caro Alekseo Miĥajloviĉ en ĉi tiun stepan foron. Al mi ĉiam ŝajnis nehazarda, ke ĝuste ĉi tie ducent jarojn antaŭ naskiĝo de la unua patriarko de komunistoj de Rusio ricevis finan baton je pugo ebria rabisto Steĉjo Razin[52] — elpremita el Persio, elpremita el Kaspio, sen ajnaj rimorsoj decidinta diboĉi, se tielas la aferoj, sur la patra tero, varbante armeon per promesoj de liberoj kaj, kiel esprimus iu Neĉaev, de estonta justa sociordo: «Buĉu, kiun vi volas — libero!» Sed perforto ne trairis ĉi tie jam tiam. Eble, ĉi tie estas tia aŭreolo… jen ankoraŭ unu koro de Rusio. Foje al mi ŝajnis, ke tuta tiu senlima, kiel kosmo, regno konsistas nur el koroj — jen takte, jen iomete malkune ili batas senlace, potence kaj ĉiam emociplene.

Kaj nun perforto, malbelega, kiel lepro, penetris ĉi tien.

Ĉu eble vere estas mutacia viruso?

Kiel senpeza papera kolombo la sepcentloka giganto glisis sur betonon kaj haltis je cent metroj de flughavena domo. Kvieta aŭroro floris sur duono de la ĉielo, kiam ni eliris al libera aero. Longa vico de kursaj busoj rapide ensuĉis verŝiĝintan el internaĵo de la avio homan maron kaj, ronkante, disiĝis — iuj al Simbirsko, iuj al Iŝeevko,[53] iuj ien aliloken.

Ĝis la centro de Simbirsko estis kvaronhoro da veturado.

Mi sendis la grupon «Dobro» en hotelon, kie nin ĉiujn atendis ĉambroj, kaj mem ekvagis laŭ la urbo, senhoma kaj senmova dum tiu ĉi frua horo. Leviĝis la ruĝa sundisko, kaj dormantaj domoj dronis en rozkolora lumo; iomete fumiĝis super herbejetoj de la Karamzina ĝardeneto,[54] rozkolora nebulo, saturita de langvora odoro de finfloranta siringo. Kiom da siringaj generacioj ŝanĝiĝis post la tempo, kiam ĉi tie promenis la granda historiisto? Ĉarme mallerta, kiel bovido, longa domo, kie naskiĝis la aŭtoro de «Oblomov». [55] ridetis al mi per topazaj rebriloj de malnovmodaj fenestroj. Laŭ eksa Streleckaja, nun Lenina strato, preter apartenanta al la patriarkejo instituto de preskriba kondutologio mi eliris al la Malnova Krono[56] Plue mankis vojo — estis deklivo kaj freneza, blindiga Volga vasto.

Maldekstra alo de la instituto, konstruita sammaniere, kiel konserviĝintaj malnovaj domoj de la strato, tuŝis domon de Pribylovskij, en kies alo naskiĝis la unua patriarko.

Estis ja io nekontesteble rusa kaj, mi ne timu pompan vorton — ekumena en realigita de li mirinda transformo. Li ĝuste divenis kaŝitan sencon de la tiel nomata ekonomia instruo, pro kiu vertiĝis multaj kapoj, kies tuta preskriba parto, diference de la sufiĉe profunda priskriba, reduktiĝis, se forlasi grandanimajn revojn pri vica estonta justa sociordo, tiajn kompreneblajn kaj tiajn absurdajn, al la frazo, ekde la antikvaj tempoj ŝatata de ĉiuj banditoj, ludantaj je nobleco kaj per tio anticipe subaĉetantaj malriĉulojn, kun espero, okaze de neceso, ricevi de ili loĝejon kaj panon: ni deprenu de tiuj, kiuj posedas, kaj donu al tiuj, kiuj ne posedas. Certe — ja la deknaŭa jarcento! — kun amaso da inteligenciaj klaŭzoj: tion, kio estas eksproprietigita disde la popolo; tion, kio estas gajnita maljuste… kvazaŭ, eĉ por momento malleviĝinte el teoriaj altaĵoj sur la pekan teron kaj rememorinte pri la homa naturo, eblus imagi, ke en sanga febro de deprenado iu esploros kaj kapablos esplori, kio estis

gajnita juste, kaj kio — ne. Logiko estos mala: kiu posedas — tiu estas maljusta, jen kion muĝas homamaso ĉiam, komencante de la unuaj kristanoj, de Likurgaj reformoj, kaj pri tio ĝi ne kulpas, tio vere estas la plej simpla kriterio, provizanta momentan respondon en duuma sistemo «jes — ne»; en homamaso ĉiuj estas egalaj kaj simplaj, kaj hastas konstrui justan sociordon, dum la homamaso vivas, kaj tiam ne povas ne postuli agojn rapidajn, simplajn kaj egalajn rilate al ĉiuj, la duuma kodo estas maksimumo de komplikeco, ĝis kiu la homamaso kapablas leviĝi.

Jes, dekomence la koncentrado de posedaĵoj kaj monrimedoj okazis per forto, rabo, neimagebla krueleco — sed, kiam ĝi estas finiĝanta, kaj la favoratoj de la miljara vetkuro jam difiniĝis, rompi iliajn krurojn sur fina vojo kaj per sama krueleco depreni de tiuj, kiuj iam iel — tutegale, kiam kaj kiel — gajnis, donante monon, maŝinojn, minkampojn, bienojn, teritoriojn al tiuj, kiuj ilin havas malmulte aŭ tute ne havas, signifas devigi la historion fari duan paŝon sur la sama loko; kaj poste, probable, ankoraŭ unu, kaj ankoraŭ, kaj ankoraŭ, enigante la socion en vicon de plifortiĝantaj memgenerantaj osciloj, similaj al tiuj, pro kiuj pereis Kislenko, kaj tio havas nur unu finon: plenan detruon de molekula strukturo, plenan ekstermon kaj de venkintoj, kaj de venkitoj. Kaj por kio necesas verŝi al la nunaj malposedantoj vinagron en sangon, inciti, kiel oni incitas hundojn ĝis frenezo, parolante pri restarigo de historia justeco! Historio ne scias justecon, samkiel ne scias ĝin la tuta naturo. Ĉu estas justa la gravita konstanto? Ĉu estas maljusta la drivo de kontinentoj? Eĉ homoj ne estas justaj aŭ maljustaj; ili povas esti karitataj aŭ senkompataj, malavaraj aŭ avaraj, antaŭvidaj aŭ blindigitaj, bonkoraj aŭ indiferentaj, sed justeco estas sama ludo de cerbo, ŝvebanta inter abstraktaĵoj, kiel ideala gaso, kiel kvadrata radiko el minus unu.

Kaj jen li prenis tiujn formulojn de la instruo, kiuj portis en si nek preskribojn, per kiuj jam en antikvaj tempoj komencis en Romio ĉiu vica imperatoro, nek rozkoloran deliron pri bazita sur komuna posedo estonta socia ordo, eltiris el ili longan, kiel solitero, ĉeneron de komunigontaj reloj, arganoj, plugiloj, kaldronoj, baskuloj kaj pistoj, kaj anstataŭigis ilin per animo. Kvazaŭ homoj zorgas unu pri alia per baskuloj kaj pistoj! Lokomotivo povas havi eĉ mil jurajn posedantojn, ĉu samtempe, ĉu laŭvice, sed reale posedas la lokomotivon aŭ maŝinisto, aŭ tiu, kiu staras super la maŝinisto kun fusilo en la mano. Homoj zorgas unu pri alia per deziroj kaj faroj, kaj, se sufiĉe granda parto da homoj konstante memoras, ke ĉiu perforto, ĉiu profitcela trompo, ĉiu malestimo riskigas la tutan homan genton, malpliigante ĝiajn ŝancojn elvivi en tia maljusta, morta, vakua, atoma, radia, bakteria Universo — ĉu ne estas tutegale, kiu posedas la lokomotivon?

Jes, homoj kapablas al tio diversgrade, homoj estas diversaj. Sed estas ja pli bone scii, kiu kion kostas, ol per rimedoj de ŝtata perforto igi ĉiujn aspekti unuecaj altruistoj, sed esence — nur ŝajnigi kaj atendi nur signalon, por ekataki unu alian… Jes, kelkaj homoj je tio dume tute ne kapablas. Ili ĝis nun foje pafas.

Por kio, ho dio, por kio ili ĝis nun pafas?!

Mi eĉ ne rimarkis, kiel mi sidiĝis por fumi sur lignotabulan benketon ĉe perono. Tie nun estas muzeo. Kaj en la domo de Pribylovskij mem jam dum preskaŭ jarcento estas centraj institucioj de la patriarkejo.

De ĉi tie hieraŭ vespere eliris la sesa patriarko, eĉ ne pensante, ke li ne atingos sian loĝejon.

Por kio ili pafas?

«Trovu ilin kaj mortigu».

Jam venis tempo.

2

Mi prezentis min, montrinte legitimilon. Fulmorapide butonumante superan butonon de uniforma jako, la deĵoranto haste ekstaris.

— Oni vin atendas, sinjoro kolonelo. Nin jam vespere avertis la ministrejo.

— Kiu enketas la aferon?

— Majoro Usolcev. Ĉambro naŭ.

Usolcev estis ankoraŭ relative juna, sed lia mallarĝa, magra vizaĝo kun kroĉiĝemaj okuloj montris spertan kaj insisteman detektivon. Se tia ulo trovos spuron — jam ne eblos lin fuŝigi.

— Mi neniamaniere intencas damaĝi viajn rajtojn, — manpreminte, tuj diris mi. — Mi ne intencas eĉ kontroli vin. Min simple interesas tiu ĉi afero. Estas kaŭzoj opinii, ke ĝi estas ligita kun la pereo de «Carido».

— Jen kiel, — silentinte kaj kolektinte pensojn, diris Usolcev. — Tiuokaze ĉio estas klara. Nu, ne ĉio, certe... Kia estas naturo de tiu ĉi ligo, ĉu vi povas almenaŭ aludi?

— Se tio plifaciligus serĉadon de la pafinto, mi tion farus. Sed dume mi ne malhelpu al vi, pardonu. Ĉio estas tre nedifinita.

— Bone, sinjoro kolonelo, tiam ni lasu tion, — li denove silentetis. — La pafintoj estis du. La vivo de la patriarko, kiel mi scias, estas ekster danĝero, sed lia stato estas tre serioza, kaj li ĝis nun estas senkonscia. Kvin trafoj — estas simple miraklo, ke estis neniu mortiga... Sidiĝu ĉi tien. Jen cindrujo,

se vi deziras. Ĉu vi matenmanĝis? Mi povas ordoni alporti teon…

— Kaj ĉu vi mem matenmanĝis? — ridetis mi. Li konfuzite movis la manplaton laŭ nekonvene por lia aĝo maldensaj haroj.

— Mi vespermanĝis je la kvara matene, do tion tute eblas opinii matenmanĝo.

— Kaj mi manĝetis en la avio. Do, kia estas motivo?

— Esence, la motivo mankas.

A ha, pensis mi.

— Komence ni opiniis, ke tio estas ia stranga rabo, sed du horojn post la afero la teko de la patriarko estis trovita sur strato, sub arbustoj de Moskva bulvardo.

— Ĉu ĝi estis malfermita?

— Jes, sed, juĝante laŭ ĝia aspekto, oni nenion prenis el ĝi. Kvankam oni fosis en ĝi, kaj sur unu el la paperoj ni trovis spuron de etfingro. La teko estis forĵetita, kvazaŭ dum kurado aŭ el aŭto, parto de la paperoj elfalis sur la teron.

— Kio entute estas en la teko?

— Nenio alloga por rabistoj. Parto de manuskripto, super kiu laboras la patriarko. Personaj dosieroj de aspirantoj al liberiĝanta posteno de estro de laboratorio de etika memagordado ĉe la patriarkejo — la antaŭan labestron oni elektis deputito de Dumo. Almanako de skandinavaj sagaoj, adaptitaj por infanoj, en traduko de Ule Vanganen — la sekretario diris, ke la patriarko aĉetis la almanakon hieraŭ

tage, kiel donaco por la nepo. Financa raporto de sakristiano…

— Eble, la rabistoj opiniis, ke tie estas io pli valora, kaj konvinkiĝinte pri sia eraro, forigis la krimpruvaĵon.

— Tio estas la sola, kio venas en la kapon. Sed kiu en normala mensostato povus imagi, ke la patriarko portas en la teko briliantojn aŭ narkotaĵojn?

— Eble, la rabo estas nur maskigo de politika ago? — demandis mi. Usolcev kuntiris la ŝultrojn kaj respondis:

— Rare sentalenta maskigo.

— Sed eble iu estis ne en normala mensostato?

La majoro silentis iom kun foresta aspekto.

— Tiun replikon, sinjoro kolonelo, tian plursignifan kaj misteran, mi opinias kaŭzita de tiu informo, kiun vi, verŝajne, disponas, sed mi — ne. Nenion al vi mi povas respondi.

— Sinjoro majoro, vi komprenis min malĝuste! — diris mi, kaj pensis: kia ofendiĝema li estas. — Mi nur intencis informiĝi, ĉu ne okazis en la urbo lastatempe iaj aliaj, malpli gravaj incidentoj, ligitaj kun neklarigebla vandalismo, neprovokita agreso kaj tiel plu. Eble, simple agis maniulo!

Usolcev dum kelkaj sekundoj esploreme rigardis al mia vizaĝo, kaj poste subite larĝe ekridetis, kvazaŭ petante pardonon pro la eksplodo. Kaj mi konfuzite pensis, ke, savu min dio, li povis taksi miajn vortojn pri neprovokita agreso kiel aludon al sia propra konduto. Mi tute ne deziris lin ofendi. Li plaĉis al mi.

— En mian kapon tio ne venis, — konfesis li, — sed, verŝajne, tial, ke mi precize scias, ke tiaj incidentoj en la urbo ne okazis. Kio koncernas maniulon, do… unue, en nia okazo ili estas du, kio estas rarega okazo — ke du maniuloj agas kune. Due, la afero estis ne impulsa, sed preparita. De la patriarkejo ĝis la hejmo de la patriarko estas malpli ol duonhoro da paŝado, kaj dum bona vetero la patriarko, nature, ne uzis aŭton. La atenco estis farita en la plej oportuna por tio loko, en ĝardeneto, limanta loĝejan kvartalon, kie troviĝas la hejmo de la patriarko — tie estas malpli hele kaj estas malpli da homoj, ol ie ajn sur la itinero de la patriarkejo ĝis la hejmo; kaj la maniuloj evidente jam observis, kiel iradas la patriarko kaj kien. Ankaŭ lokiĝis ili ne en hazarda maniero, kaj tio signifas, ke ili evidente estas profesiuloj, almenaŭ — unu el ili.

Kun tiuj vortoj Usolcev ekstaris; alveninte la tablon, li prenis unu el paperoj kaj alportis al mi. Tio estis rekonstruita laŭ depozicioj de nemultaj atestantoj skemo — kiu kiel staris, kiu kiel moviĝis; per ruĝaj streketoj estis markitaj linioj de pafoj — da ili estis ok; per ruĝaj krucetoj estis markitaj lokoj, kie estis la patriarko en momentoj de trafoj, da ili estis kvin; li ankoraŭ penis kuri, poste rampis, kaj per dika ruĝa rondeto estis markita loko, kie li haltis. Mi rigardis, kaj tuta bildo de tiu tri- aŭ kvarsekunda batalo de unu senarma kun du armitaj homoj pli klare ol la realo staris antaŭ miaj okuloj; la dentoj knaris pro kompato al li kaj pro malamo al ili.

«Trovu ilin kaj mortigu».

Jes, ili tre ĝuste staris. Post la unua pafo la patriarko ekkuris — rekte al la dua, kaj tuj trafis al la kuglo, truinta la dekstran pulmon.

Sed pafis ili ne tre bone. Banditoj, jes, sed ne teroristoj-profesiuloj. Vere, tio pli similas al rabatako, ol al terorisma

ago.

Se oni volus lin murdi, ili murdus lin, komprenis mi. Jes, ili povis pensi, ke li estis morta, sed neniu al ili malhelpis, neniu fortimigis, ili disponis pli ol sekundojn; se ilia celo estus ĝuste murdo, ĉiu el ili povus fari kelkajn paŝojn kaj finmurdi la kuŝantan per tuŝa pafo.

Do, la celo estis rabo.

Sed, se ili bezonis la tekon, por kio necesis tia pafado? Sufiĉus aliri, kontuzi, elŝiri… simple aspergi ion en la vizaĝon, kapti la tekon kaj fuĝi!

Kaj krome, kion do ili, vere, atendis trovi en la teko de la patriarko de komunistoj, strikte, kvankam ne tiom fervore, kiel kristismaj monaĥoj, sekvantaj principon de neakirado?

Do, ankaŭ ne rabo.

Ĉu kruele, sed ne ĝismorte, kripligi, sed ŝajnigi rabon, por nin impliki?

Sed Usolcev pravas, ŝajnigi eblus pli bone — ĵeti la tekon ne al arbustoj je du paŝoj de la loko de la atenco, sed ekzemple, en Volgon, metinte internen du ŝtonojn — kaj neniu neniam ĝin trovus.

Sed eble ili bezonis ĝuste la paperojn? Ili informiĝis, eksciis ion — kaj forĵetis, kiel rubaĵon. Sed kion? Ĉu la financan raporton? Ĉu detalojn de biografio de iu kandidato al labestro? Nekompreneble…

Necesas skrupule analizi ĉiujn paperojn.

— Ĉu balistika ekspertizo? — demandis mi.

— «Walter» kaj «Makarov».[57] Du kugloj trafis al arboj, unu al muro de malproksima kontraŭa domo. Pri la «Walter» estas nenio sciata; sed el la «Makarov» oni antaŭ tri jaroj pafis al enkasigisto en Igarko. La pafinto estas en prizono, mi mendis lian dosieron.

— Kio pri la fingrospuro?

— Sur la paperoj kaj sur la teko, certe, estas amaso da fingrospuroj, sed ĉiuj apartenas al laborantoj de la patriarkejo, precipe al la patriarko mem. Kaj estas unu neidentigita spuro. Sur la paperujo kun personaj dosieroj. Sed ne ŝajnas, ke ĝin oni malfermis — pli verŝajne, la tekon oni trarigardis, serĉante ion alian. Trarigardis homo en gantoj, evidente, li ankaŭ la tekon kaptis — kaj la dua, juĝante laŭ siaspeca impeta malklareco de la fingrospuro, simple forpuŝis la paperujon for de si, kvazaŭ incitite, jen tiel, — Usolcev montris per gesto, — per eĝo de la manplato, kaj per malgranda fingro hazarde tuŝis, li eĉ povis mem ne rimarki tion.

— Do, ŝajne, ili tamen atendis trovi en la teko ĉu kolieron de Marie-Antoinette, ĉu Kohinoor-on — sed, trafinte pacan burokrataĵon, incitite forĵetis ĝin, ĉu?

— Ĝuste tiel. En nia banko tiaj fingrospuroj mankas. La operatoro nun laboras kun la Informa Reto.

— Ĉu iu vidis la atakintojn?

— Oni vidis, kiel du uloj elkuris el la ĝardeneto tuj post la pafado kaj malaperis malantaŭ angulo, kaj tie aŭdigis bruo de forveturanta aŭto. La aŭton vidis, ŝajne, neniu.

— Ĉu iliajn vizaĝojn?

— Ni faris fotorobotojn[58] por ambaŭ. Sed tre malbonkvalitaj — ja estis nokto. Ni iru al la komputilo.

La unua vizaĝo, aperinta sur la ekrano, sufiĉe krude skizita per ne tute ligantaj inter si grupoj de trajtoj, nenion al mi rememorigis. Sed la dua…

Tiu vasta plata muzelo… Tiu nobla stako de grizaj, konvenaj al iu genia akademiano, kuspitaj haroj… Mia koro puŝiĝis en la gorĝon, mi eĉ frapis mian genuon per la mano pro antaŭsento de sukceso.

— Provu, — penante paroli trankvile, proponis mi, — mendu en la datumbanko de la Informa Reto portreton de Beĉjo Cin[59] kaj komparu per identigilo.

— Beĉjo Cin? — redemandis Usolcev.

— Jes. Laŭ mi, neniu en la mondo scias lian patronomon. Ekstremokaze — B. L. Cin.

— Ĉu malnova amiko? — informiĝis Usolcev, dum liaj fingroj flugis super la klavaro.

— Ne ekskludeblas.

La vizaĝo sur la ekrano duoniĝis kaj moviĝis maldekstren, kaj dekstre aperis la portreto de Beĉjo. En maldekstra supra angulo ekbatiĝis ciferoj, la identigilo antaŭ niaj okuloj taksis probablon de koincido; jen aperis «96.30», sed mi eĉ sen tio sentis: li, li! — same, verŝajne, sentas ĉashundo, kaptinta spuron. Granda, solida, tre vireca — el vidpunkto de modernaj Pasifajoj,[60] sopirantaj virbovojn, iomete straba; kaj tiu eterna oblikva kaj multesignifa rideto, tuŝanta la lipojn preskaŭ post ĉiu kun peno dirita mallerta frazo: ja mi kaj vi komprenas, pri kio temas, sed por kio inici pri tio ĉirkaŭantajn stultulojn — siaspeca siberia Luca Brazzi;[61]

naskiĝis en Vladivostoko, la karieron komencis kiel elpelisto en mondfamaj amuzejoj de Hanti-Mansijsko, samtie li trafis en vidkampon de kurieroj de Tonkina narkot-klano; kaj kiam ni kun Ĉiniaj kaj Indoneziaj kolegoj estis ekstermantaj la klanon, unuafoje trafis ankaŭ sub mian rigardon.

— Li! — ravite ekkriis Usolcev. — Je Dio! Naŭdek ses kaj tri — li!

Furioza, avida detektiva ĝojo tiel bolis en mi, ke, mi timas, mi ne sukcesis deteni min de ioma afektado — kroĉinte la manojn sur la brusto, mi apogiĝis je dorso de la fotelo kaj diris:

— Nu, cetero ja estas afero de teĥniko, ĉu ne?

Ĉio fariĝis ridinde simpla. Unuafoje en tiu ĉi afero. Post kvardek minutoj pri tio, ke stevardino observas en la kvina salono homon, similan al la elmetita sur la ekranon portreto, oni informis nin el la avio, proksimiĝanta al Sud-Saĥalinsko. [62] Kaj tiu avio iris el Simbirsko, de ni. Beĉjo fuĝaĉis.

En la kaso de la flughaveno — la kasisto eĉ ne sukcesis ŝanĝiĝi — oni diris, ke la homo el montrita foto aĉetis bileton nur kvardek minutojn antaŭ la ekflugo. Tio okazis preskaŭ post kvin horoj post la buĉado de la patriarko. Kial Beĉjo tiel prokrastis? Kie estas la dua?

Ne gravas, baldaŭ ni ĉion ekscios. Baldaŭ, baldaŭ, baldaŭ! Mi tremis. Tio estas ne kompatinda Kislenko, ies «peono». Tio estas vera fiulo, kaj el li ni elskuos ĉion.

Tiu homo, diris la kasisto, ion timis. Retrorigardadis kaj ŝrumpis; tia granda, solida, sed ĉiam kvazaŭ penis malplialtiĝi. Kaj kiam li iris de la kaso al enŝipiĝo, tenis sin en denso de homamaso: kutime homoj, trafintaj en vicon al la turnopordo lastaj, plu restas lastaj, sed tiu ĉiam penis

trapuŝiĝi tien, kie li estus nevidebla en kaĉo, ĝuste tial mi rimarkis…

Timis. Ĉu nin timis? Aŭ ili ĉi tie havas proprajn revenĝojn?

Baldaŭ ni ĉion ekscios. Baldaŭ, baldaŭ!

Beĉjon oni prenis diligente kaj sen fuŝoj. Li sidiĝis en taksion, ordonis veturi al la haveno — ĉu en Japanion intencis veturi? ricevos vi Japanion, ricevos tutajn Filipinojn kaj Nangŝacundaon aldone! — kaj iomete malstreĉiĝis. Oni timis, ke li plu estas armita kaj povas pro timo komenci pafi, tial oni decidis preni lin malproksime de homoj. Bariero, baranta la ŝoseon, estis mallevita, la ŝoforo haltigis la aŭton, kaj el malantaŭ ĉirkaŭantaj la vojon buntaj reklamaj ŝildoj — «Kun akvopulmo — al Monerono!», «Sur jaĥtoj de Parfenov vi ne timos ajnan malbonan veteron!», «Mi transnaĝis Laperuzan golfon — kaj ĉu vi?» — kvazaŭ el sub tero elsaltis kvar knaboj kun pistoloj, celitaj al la kapo de Beĉjo tra fenestroj de la taksio. Beĉjo jam ne penis rezisti, nur ĝibetiĝis lace — kaj mem eliris.

Armilojn ĉe li oni ne trovis.

Malpli ol horon post veno al Sud-Saĥalinsko Beĉjo jam estis sur rea vojo ĉi tien, al ni. En mankatenoj. Nun eblis ĉu maten-, ĉu tagmanĝi.

— Atestantojn ĉi tien, — diris mi, jam tenante kuleron en la mano.

3

— Saluton, Beĉjo, — diris mi. — Kiom da jaroj ni ne intervidiĝis!

— Mi preferus samtiom plu ne intervidiĝi, — morne ŝercis la rabisto responde.

— Sidiĝu. Jen majoro Usolcev, nomu lin Mateo Serafimoviĉ. Li senpere okupiĝos pri vi. Vi lin ankoraŭ ne konas.

— Tre agrable, — diris Beĉjo kaj oblikve subridis: ja ni komprenas, ke ne tre, sed ne estas senco paroli pri evidenta.

— Sed unue mi vin pridemandos. Kiel malnova amiko.

— Demandu…

Mi paŭzis. Li estis ia indiferenta, ia stranga.

— Kion do vi faris, Beĉjo. Pro la Tonkinaj narkotaĵoj vi sidis en prizono, punon pro la rabo de la diamanta transporto vi feliĉe evitis — do nun por kolekto vi bezonis malsekan aferon,[63] ĉu?

— Mi ne komprenas, pri kio estas flustro,[64] ĉefo.[65]

Mi premis klavon de komputilo — sur la ekrano aperis la fotoroboto de Beĉjo.

— Ĉu vi rekonas?

— Rekoni estas via afero…

— Bone, rekonu la atestantoj…

Ĉiuj kvin atestantoj, laŭ kies vortoj oni kompilis la fotoroboton, praktike senhezite montris al Cin, perdiĝinta inter ses laborantoj de la polica administrejo, proksimume similaj al Beĉjo laŭ aspekto kaj kompleksio.

— Nu?

— Vi al mi rigardas — tial ili al mi montras.

— Forflugis vi, Beĉjo, de ĉi tie, la kasisto vin rekonis.

— Ja mi tion ne kaŝas…

Mi movis rigardon al modaj ŝuoj de Beĉjo. La detektivoj skizis ilin jam en la gravitavio.

— Bonegajn vi havas ŝuojn, — mi ŝovis al la nazo de Cin foton de spuro el grundo de la ĝardeneto, kie okazis la atenco. — La bildo, vidu, estas precize kiel malantaŭ la arbusto, kie kaŝiĝis la murdinto.

Beĉjo tute ekenuis. Pretere rigardis la spuron, mallevis la okulojn. Kiam li ekparolis, en la voĉo estis fiera senespero — mi mortas, sed ne kapitulacas.

— Kia murdinto? Ne komprenas mi vin… Kaj la ŝuojn mi en ĉi-tiea magazeno aĉetis, antaŭ kelkaj tagoj. Tie malantaŭ tablo staris eble cent skatoloj.

— Mensogas vi, Beĉjo. La ŝuoj estas Ŝanĥajaj, modelaj, ĉi tie oni tiajn eĉ ne vidis.

Li jam ne trovis, kion respondi. Rigardis al la planko kaj malespere tristis.

— Nu, bone. Tri horoj da flugado, kiel mi vidas, ne sufiĉis por vi. Sidu nun en ĉelo, ankoraŭ tri horojn pensu, — mi ŝajnigis,

ke etendas la fingron al butono de voko de eskorto.

— Sed ĉu la ordonilon vi, pardonu, havas? — malgaje demandis li.

— Ĉu vi min stultulo opinias? Por unutaga aresto necesas nenia ordonilo.

— Kaj poste? — singardeme demandis Beĉjo. Ia stranga estis tiu singardemo. Eĉ timemo.

— Kaj poste, — inspirite sendis mi provan balonon, — se ni ne sukcesos sincere konversacii, mi vin liberigos.

Kaj tiam li tute montris sian malfortecon. Palpebrumis. Glutis. Vazomotora reago, tio estas malfeliĉo de ĉiuj Cin-oj en la mondo.

— Ĉu rekte ĉi tie?

Li timis eliri sur straton.

Li trafis en iun kaĉon. Kaj la murdon li ne volis agnoski, kaj liberiĝi li ĉi tie, en Simbirsko, same ne deziris. Li estis fuĝanta evidente ne de ni.

— Sed kie do? — facilanime demandis mi.

— Kie vi min kaptis, tien veturigu, — kun senespera arogo balbutis li. — Ĉu mi duan fojon malŝparu monon por bileto? Mia mono estas ne fiska…

— Nu, vidu, hodiaŭ vi estas ia speciale stulta, — respondis mi. — Interalie, kion vi intencis fari en Saĥalino?

— Al Monerono kun akvopulmo! — ploreme elkriis li.

— Jes, oni diras, ke tie estas bele… Grotoj… Kion do fari. Se ni prenis vin vane — la polican gravitavion ni certe ne pelos tien ankoraŭfoje, sed laŭ justo mi kaj majoro donos al vi monon por bileto. Kaj la ceteron vi faru mem. Kaj al la flughaveno iru mem, kaj en la kason — mem…

Li morne silentis. Ho, kiel li enuis, kiel li timis!

Kaj tiam faris malfortaĵon mi. Mensogis. Tre malofte mi tiajn rimedojn uzas — tio estas krude, al la afero, finkonte, pli probable povas malutili, ol helpi, kaj estas eĉ iel malsporte. Ĉiam ia malagrabla reziduo restas en la animo. Kvazaŭ mi min mem, per propra volo, egaligas kun krimularo. Sed Beĉjo laŭlitere mem min instigis. Li jam maturiĝis, necesis nur premi iomete. Se malsukcese — li simple kraĉos al mi, kiel al mensoganto kaj provokanto, kaj estos prava, kaj mi ricevos laŭmerite. Kaj mi devos vere liberigi lin sur straton, kien li tiom maldeziras — kaj, verŝajne, maldeziras ne senkaŭze; do estos pli bone lin gardi de tiu strato almenaŭ tiel. Mi vokis eskortiston. Kaj Usolcev jam mordis la lipon, kun ĉagreno kaj nekompreno strabante miaflanken. Kaj Cin jam ekstaris, ĝibetiĝante, kaj turniĝis al la pordo, por iri. Kaj tiam mi fideme diris al lia dorso:

— Sed, Beĉjo, ja ankaŭ la patriarko vin rekonis.

Li fulmorapide turnis sin al mi.

— Do ĉu li estas viva?

Usolcev ne detenis sin — ekridegis kaj eĉ plaŭdis per ambaŭ manoj je siaj femuroj. Beĉjo konsternite gapis lin, poste denove min; lia larĝa vizaĝo iĝis ruĝa.

— Viva, Beĉjo, viva. Honestan vorton. Kial do vi vin tiel timigas? Ne estas sur vi malseka afero. Residiĝu ĉi tien, kaj ni konversaciu sincere.

Li decideme paŝis malantaŭen. Per rigardo mi forsendis la eskortiston.

— Kaj se sincere, — diris li, serioze emociante, — se sincere… Li ja ĉion mensogas! Demagogo! Kantas dolĉajn kantojn, ĉiujn kun ĉiuj kvazaŭ pacigi penas — sed mem personan potencon deziras, diktaturon! Jen, diras, mi estas la plej bona kaj plej ĝusta, sen mi vi nenien venos. Obeu min! Kaj por mi tio estas simple neelteneble, ja mi mem en la juneco interesiĝis pri komunismo, preskaŭ faris voton… Ĝustetempe komprenis, ke ĉio ĉi estas mensogo, simple oni jen tiel stultigas la popolon.

Mi apogiĝis je dorso de la seĝo. Mi estis ŝokita: kion ajn mi atendis, sed ne tion. Kvazaŭ araneo subite ekkokerikis el sia araneaĵo.

— Kaj tiu teko? — bolis Beĉjo. Li ne ludis, ne ŝajnigis — senteblis, ke li jam ne povas sin deteni kaj parolas li pri dolora, pri profunda, pri tio, pri kio li eĉ ne havis, al kiu konfesi ĝis nun. — Mi neniel povis kompreni, por kio li ĉiam kun la teko iras. Sed antaŭ tri tagoj kvazaŭ ia revelacio al mi venis: tie ja estas mono, valoraĵoj. Suĉas, ĉantaĝas li ĉiutage el senrangaj komunistoj — kvazaŭ monoferojn ĉiaspecajn, por bezonoj, por fondusoj sciencaj kaj ĉiaj programoj… kaj mem kaŝe, vespere, kiam ĉiuj foriras, hejmen transportas! Kaj tie — ĉu sub pomarbon ĝis pli bonaj tagoj, aŭ en Svision iel transsendas, por okazo de eksterlandaj afervojaĝoj…

— Beĉjo, — diris mi, iomete rekonsciiĝinte. Mi rigardis al Usolcev: li same sidis konsternita. — Beĉjo, amiko, ĉu vi ne freneziĝis? De kie vi tiujn vortojn prenis: demagogo, diktaturo, senrangaj komunistoj… eksterlandaj afervojaĝoj… Kiu al vi tion diris?

— Kredu mian vorton, — konvinkite respondis tiu. — Tiel estas. Mi mem komprenis.

— Kaj kiam do vi tion komprenis?

— Pensi ja mi delonge komencis… Mi jam dum semajno estas ĉi tie. Sed antaŭ tri tagoj, mi diras, kvazaŭ revelacio venis. Kaj tuj, sciu, faciliĝis mia animo, kvazaŭ la tuta mondo iĝis travidebla kaj komprenebla. Jen, pensas mi, la patriarko, sur la tuta tero estimata homo, instrui ĉiujn strebas — kaj estas sama porko, pli malbona, ol ni, pekuloj!

— A ha. Nu, kaj kiajn valoraĵojn vi trovis en la teko?

— Tie okazis miso, — kun ĉagreno konfesis Cin. — Ĝuste en tiu vespero li nur paperojn portis. Ĝuste tial mi enkaĉiĝis.

— Mi ne komprenis, — diris mi. — Kie enkaĉiĝis? En kion enkaĉiĝis?

— Ja kun miaj amikoj, — sen deziro diris Beĉjo. — Ja kiel ĉio okazis? Mi jam tiom estis certa, ke persvadis unu amikon kune okupiĝi… Sola mi timis, ne kredis mi, ke la patriarko vere sen gardo iradas. Kaj mi ne nur la tekon bezonis, mi puni lin volis! Eble, ne ĝismorte, tio kiel Dio al li donos, sed — laŭmerite! Kaj la amiko kraĉis al mia ideologio, certe, li bezonis materion. Unuvorte, mensogis mi multe, por lin interesi — kaj tielaĵojn ĉe ni oni ne pardonas…

Jes. Se li tiam mensogis kun sama konvinkita aspekto, kiel nun — kiu ajn al li kredus.

— Kaj kie do estas nun via amiko?

— Li, kiam vidis, ke ni prenis malplenaĵon, — bestiiĝis. La aŭton mi stiris, kaj li pistolon al mia flanko ŝovis: turnu, diras, tien, kie vi al mi mensogis, ni pensos, kion fari kun vi.

Kaj venus al mi fino, se mi ne elturniĝis. Jam ni alveturis al lia kompanio, jam el la aŭto eliris — frapis mi apud la domo lin je la verto, kaj ekkuris. Nun, mi pensas, ili min serĉas ne malpli, ol vi…

— Kian do kompanion vi ĉi tie havas? — ne detenis sin Usolcev. Mi komprenis lian malpaciencon — lin pleje maltrankviligis aferoj de lia distrikto, kaj informo pri tio, ke sub lia nazo ekzistas tuta krima grupo, evidente frenezigis lin. Mi miras pri lia pacienco, li sen tio tro longe toleris.

Beĉjo palpebrumis. Oblikve rigardis al Usolcev.

— Mi verdire mem malbone scias, — singarde diris li. — Mi ĉi tien sola alflugis, pensis ripozi iomete. Ĉi tie ja estas komunistoj, beateco… Kaj amikon tiun mi sur strato renkontis. Tio estas lia kompanio.

De iu malbona penso forkondukis min la turno de la konversacio. La kompanio — tio estas, sendube, grava, tre grava, sed io multe pli grava moviĝetis en la cerbo kaj dissolviĝis. Restis malkvieto.

— Vi, Beĉjo, ne nebuligu!

— Dum jarcento mi ne vidu liberon, se mi mensogas, sinjoro majoro!

— Adreso?

— En Iŝeevko tio estas. Pana strato, domo tridek ses. Tia duetaĝa palaceto, apartenas al Mokeev, vendisto de legomoj. Li ja vere estas vendisto, sed ne legomojn li vendas.

— Sed kion?

— Ĉion poiome. Precipe, ŝajne, narkotaĵojn.

Ĉu ne tro facile li ilin ĉiujn perfidas? Ne, li per niaj manoj esperas forigi ilin kaj tiel sekurigi sin — tiel okazas. Kio do al mi ŝajnis tia malbona?

— Ĉu skemon de la domo vi desegnos?

— Nur vi min ne menciu, se kun ili konversacios.

— Pri kio vi parolas, Beĉjo.

— Por mi — pri la plej grava. Sinjoron kolonelon mi delonge konas, li estas homo honesta, kaj siajn ne endanĝerigas. Sed kun vi mi, pardonu, ankoraŭ ne havis aferojn…

— Ĉu vi jam vin opinias «nia»? — subridis Usolcev.

— Kunlaborado estas utila afero. Ni estas por paca kunekzistado de du sistemoj.

La majoro denove konsterniĝis.

— Kio? De kiaj sistemoj?

Turnante en la manoj krajonon kaj desegnonte, Cin svingis la manon.

— Tio estas el mia juneco komunista, vi ne komprenos. Jen tie, do, estas perono…

Usolcev demande rigardis al mi. Mi kuntiris la ŝultrojn. Kiajn sensencaĵojn hodiaŭ Beĉjo diras…

— De tiu flanko en la unua etaĝo estas ses fenestroj, en la dua — kvar…

Certe, kaj en Iŝeevko kaj eĉ en Simbirsko mem establi bazon estas sprite kaj trafe. Estas multe da apartenantaj al la patriarkejo gastejoj, estas multe da privataj pensionoj — abundas pilgrimantoj, kiel nialandaj, tiel eksterlandaj; multas novicoj, venantaj por nur vorton interŝanĝi kun la patriarko antaŭ votoj; ne kalkuleblas ĵurnalistoj kaj sciencistoj, same kaj niaj, kaj el aliaj landoj… Estas facile perdiĝi.

Ne, ne pri tio mi pensis.

Beĉjo, mordante la langopinton, diligente desegnis.

Certe, neniun ni tie renkontos. Timante, ke ni trovos Beĉjon pli frue, kaj paroligos lin, ili, nature, devus jam delonge fuĝi, sendepende de tio, por kio ili kolektiĝis en tiu ĉi palaceto de Mokeev…

Ne, ne tio.

Beĉjo levis al mi kulpajn okulojn.

— Vi tie agu singarde, — diris li. — Ja tio estas bazo. Iam tie estas tri homoj, kaj iam — kvin…

Evidentiĝis, ke tie estis dek du. Kaj foriri ili neniel povis — ilin tenis varo, pri kiu Beĉjo eĉ ne aŭdis. En subteraĵo de la domo, kiu estis ne bazo, sed transita punkto, atendis transporton rekorda stoko de kruda heroino por Eŭropo; tian ne eblas transporti en valizo. Preparita kanalo kun eskorto, kun ĉiuj dokumentoj, kun sekurigoj, kun doganaj rabatoj devus ekfunkcii morgaŭ. Kiel tiuj homoj sakris Beĉjon, kiu enkaĉigis unu el ili en tiun stultan, vanan kaj tiel neatendite disvolviĝintan aferon! Kvankam, la frapito je la verto ne tre rakontis pri tio, kiel trompis lin Beĉjo — li ĝeniĝis aspekti kreteno…

Ĉion ĉi mi eksciis poste.

Ĉar la frapito estas registrita en neniu traŭmopunkto, en neniu malsanulejo de la urbo, do, plej probable, li estas en la domo — tiel rezonis mi kaj Usolcev. La domon diligente ĉirkaŭis Iŝeevkaj detektivoj kvaronhoron post kiam Beĉjo komencis paroli. Sed Usolcev ne povis pacienci kaj volis palpi mem. Observi la punkton dum tuta tago, du, tri, ŝajnis al li en tia situacio sensenca — kaj kio, se, krome, Beĉjo mensogis, kaj estas tie nenia bazo? — kaj tial neeltenebla. Tio estis lia afero — mi estis enketanta la katastrofon de «Carido», la atencon al la patriarko. Sed kiam, forte ĉagrenita pri si mem, ke antaŭ tio li eĉ ne aŭdis pri aktiva loka narkotvendisto, Usolcev diris:

— Nu, mi vokas mian grupon, — mi respondis:

— Ankaŭ mi.

— Sed vi por kio, Aleksandro Lvoviĉ?

Pro ekscito kaj malkvieto mi iĝis tro babilema:

— Vidu… plena stultulo mi estas nur kun virinoj. Kion oni al mi diras — al tio mi kredas. Sed ĉi tie al mi ŝajnas ia kaptilo, sed kia — mi neniel povas kompreni. Do, estas pli bone esti pli proksime al la afero.

Vesperiĝis, kiam du aŭtoj alveturis angulon de Pana strato kaj Dama avenuo, kie koncentriĝis preskaŭ ĉiuj plej bonaj en Iŝeevko allogaj por virinoj magazenoj, kaj, ne turniĝante al la Pana, haltis. Dum la veturo ni per radio sukcesis ricevi aldonajn informojn: Mokeev mem kun familio jam antaŭ semajno forveturis al kuracloko, lasinte hejme solan administranton; kaj du venintaj el Siberio nefamaj ĵurnalistoj luas lian mansardon. Ilia rondo de konatoj estas vasta. Ekde momento de establo de la observado el la domo neniu eliris

kaj neniu en la domon eniris; ĉu estas iu interne — ne estas sciate.

— Tenu vin proksime al mi por ajna okazo, — korektante mian pistolingon sub la akselo, diris mi al Ramilo. Tiu meĥanike kapjesis, evidente ne tre bone aŭdante min; la okuloj brulas, la vangoj brulas — la unua serioza afero.

— Nu, kial vi mem risku? — duonflustre diris al mi estro de la grupo «Dobro» Igoro Sorokin. Kaj kun senĝena rekteco aldonis: — Ja vi aĝas preskaŭ kvardek, la reago estas jam ne tia bona…

Mi nur svingis la manon. Min kvazaŭ iu diablo pelis. Amoko.

Tiu operacio estis haste farata stultaĵo, de la komenco ĝis la fino. Kaj kvankam ni prenis ĉiujn, inklude la frapiton, inklude la varon — se ne helpus «Dobro», la gardantoj de la varo mortpafus duonon de la dekopo de Usolcev, aŭ eĉ pli. Mem ne sciante tion, Beĉjo sendis nin en vespan neston.

Kaj jen, kiam ni jam okupis poziciojn sub la fenestroj, kaj al pordaj sonoroj neniu respondis, kaj poste la administranto, kvazaŭ dorme, komencis nin demandi, kion ni bezonas, kaj informis, ke la mastro estas en vojaĝo, kaj honesta Usolcev svingis antaŭ lia nazo ordonilon pri traserĉo, kaj la unua kvinopo jam eniris la domon, mi subite komprenis, kia penso, kvazaŭ infano, neniel sukcesanta naskiĝi, turniĝis kaj puŝiĝis per kalkanoj en mia kapo.

Tio estis ne Beĉjo.

Kun mi parolis tiu sama diablo. Tiu sama mutacia viruso. Simple Kislenko, homo digna kaj bonkora, ne eltenis disduiĝon, sed krimulo Cin kunviviĝis kun la diablo facile; li eĉ ne komprenis, ke estas kaptita de la diablo. Ĉiuj intencoj kaj kutimoj de la diablo estis parencaj al li. Sed lian deliron

pri trezoroj de senrangaj komunistoj kaj persona diktaturo de la patriarko diris el malluma abismo la sama buŝo, kiu sufloris al la murdinto de la grandprinco la deliron pri ruĝa flago kaj pri tio, ke la popolo malsatas.

Mi malvarmiĝis pro terura konjekto. Idioto, necesas urĝe veturi reen, enketadi Beĉjon ĝis senforteco: en kiu momento al li venis la revelacio, kie, kiu estis apude, kion ili manĝis, kion trinkis… Kaj tiam en la domo komenciĝis pafado.

Ramilo, kontrolanta najbaran kun la mia, angulan fenestron, ekimpetis al la perono de la domo. Knabaĉo, nazmukulo; al kamaradoj necesas helpi, farante dece tion, kio estas ordonita al vi, sed ne baraktante inter tio, kio estas ordonita al unu, alia, tria kamarado… Kun sovaĝa tinto frakasiĝis la fenestro — ne mia, la Ramila — kaj el la domo malsupren saltis, kruce dismetinte la brakojn sur fono de malheliĝanta ĉielo, armita homo.

Ramilo impetis reen. Iomete glitfalis sur rosa herbo. Rektiĝis momente, rapida kaj forta, kiel pantero, sed tia sendefende mola, preskaŭ likva, kompare kun morta dureco de metalo, kiu — mi tion sentis, sciis per la tuta haŭto — aŭ jam etendiĝis, aŭ jam estis etendiĝanta renkonte al li. Mi sukcesis pafi responde, sukcesis longe salti sur Ramilon; sukcesis per la kapo kaj la ŝultro faligi lin kaj forigi el tiu nevidebla, maldika kiel haro, rekta linio, sur kiu ĉi-sekunde tute ne devis troviĝi io viva.

Kaj ankoraŭ sukcesis pensi, treege stulte: jen kion sentas baloneto, kiam ĝin tuŝas brulanta cigaredstumpo. La mondo krevis.

4

Doloro estis tia…

Doloro.

Doloro.

Tia doloro, ke ŝajnis — ĝuste pro ĝi estas mallumo. Pro ĝi ne eblis moviĝi. Se ne estus tia doloro, mi povus moviĝi.

Speciale dolora estis spirado.

Denove en mallumo sub fermitaj, morte alkreskintaj al la okulgloboj, palpebroj baraktis senkapa ansero; ĝi ne povis eĉ pepi, eĉ aludi, kiel estas al ĝi malbone, dolore kaj terure — kaj nur senforte plaŭdis per larĝaj flugiloj laŭ tero, saltetante ĉe ĉiu plaŭdo; sed pri tio, ke ĝi forflugu el tiu ĉi terura, priverŝita per ĝia sango loko, ne eblis eĉ diri.

Ŝajne mi estas eta kaj malsana. Ĉu gripo? Ĉu varicelo? Mi ne memoras… Alta temperaturo, sendube. Tre alta temperaturo. Kaj doloro. Sed panjo estas apude. Tion mi sentas eĉ en mallumo. Ŝi estas apude kaj ion flustras karese. Do, ĉio estos bona. Mi saniĝos. Necesas nur pacienci, atendi. Panjo, tiel doloras… donu trinki… mi ne povas spiri, demetu de mi ŝtonon.

Plaŭd'-plaŭd' per la flugiloj…

Plaŭd'-plaŭd' per la palpebroj. En unua momento lumo ŝajnis al mi neelteneble hela.

En la ĉambro apenaŭ flagretis blua nokta lampo. Mi estis sternita; gutigilo estis enpikita en faldon de la kubuto, oksigena tubeto estis algluita al la supra lipo. Ĝuste el ĝi

blovas rekte en la nazotruon io freŝa — tiel, ke eblas spiri, preskaŭ ne spirante. Apude estas ne panjo — Liza. Ŝi ĝibetiĝis. Ŝi preĝis. Mi aŭdis, kiel ŝi, kunpreminte la pugnetojn, simple postulas ion de sankta Pantelejmono kaj de iu Ksenia… Ridinda. Sub la okuloj ŝi havas makulojn, bluajn, kiel la nokta lampo. Verŝajne, ŝi tiel jam longe sidadas.

Mi movetis la lipojn kaj eksiblis. Ŝi vigliĝis.

— Saĉjo!

Mi denove eksiblis.

— Al vi estas malutile paroli! Saĉjo, kara, mi petas — kuŝu trankvile! Ĉio jam estas bona! Necesas nur pacienci…

Mi eksiblis.

— Kion vi deziras, Saĉjo? Kion mi faru? Ĉu la kusenon korektu? Aŭ vi pisi bezonas? Se jes — palpebrumu!

— Pardonu, — siblis mi.

Larmoj verŝis el ŝiaj okuloj.

— Pardonu, — por fidindeco ripetis mi.

Pardonu pro tio, ke sub tiuj damnitaj fenestroj mi pri vi eĉ ne rememoris. Mi ne scias, kiel tio povis okazi. Mi eĉ ne pensis, kiel vi vivos sen mi. Eĉ ne pensis pri devo antaŭ Paŭlinjo, antaŭ vi… antaŭ Stanjo, kiun vi ne konas, sed kun kiu tamen parencas… ŝi ne ŝatas tiun vorton, sed dum mi estas necesa al ŝi, mi havas devon antaŭ ŝi, kun tio ne eblas ion fari… Mi pensis nur pri fremda knabo — tie, en Otuzo, kie al mi kun vi kaj Paŭlinjo estis tiel bone, li kun brilantaj okuloj ravite

aŭskultis sur vespera verando, sub steloj, inter vitoj, miajn rakontojn…

Ĉion ĉi mi nun neniel kapablis diri.

— Ksenia… kiu? — siblis mi.

Ŝi ridetis, glatigis mian manon, korektis la kovrilon…

— Ĉu vi aŭdis, jes? Kiel mirakle! Vi tute rekonsciiĝis, kara! Tio estis unu tre digna virino, al vi ŝi plaĉus. Sankta Ksenia Peterburga. Ŝia edzo subite mortis, sen eŭkaristio, kaj, sekve, ne povis trafi en la paradizon; sed ŝi, por eltiri lin el la infero, vestiĝis en lian vestaĵon, kaj diris, ke mortis ŝi, Ksenia, tutan havaĵon ŝi disdonis al malriĉuloj, kaj ankoraŭ longe vivis sanktan vivon kvazaŭ anstataŭ li. Ŝi estas entombigita en nia Smolenska tombejo, proksime de nia hejmo. Ĉu vi deziras — ni tien venu poste kune?

— Ŝi estas… kontraŭ kio? — demandis mi, kaj tuj komprenis, ke malbone diris — kvazaŭ temis pri tablojdo. Sed vorton ne eblas rekapti.

— Por sano, por geedza paco…

— Kaj Pantelejmono?

Ŝi kaj ridis, kaj ploris.

— Saĉjo, nu tio ja estas ne kabineto de ministroj! Unu pri energio, alia pri transporto… Ili simple helpas en malfeliĉo — kaj cetero dependas de tio, kun kiu plej bone kreiĝos rilatoj. Jen mi, ekzemple, kun Ksenjo sentas plej facile, plej konfide…

Malantaŭ la pordo de la ĉambro aŭdiĝis bruo. Abruptaj ekkrioj. La voĉoj estis virinaj. La pordo kun bruego,

neeltenebla en silento kaj doloro, malfermiĝis.

— Malpermesite, ĉe li jam estas!.. — kriis vartistino, penante laŭlitere barikadi la pordon per si, kaj eksilentis, konsternite rigardante al ni. Mi eĉ ne sukcesis ekscii, kio ĉe mi, laŭ ŝia opinio, jam estas. Kun mordita lipo, kun senhelpe malfermitaj, tuj blindiĝintaj post lumo okuloj, deŝovinte la vartistinon per la ŝultro, en la ĉambron penetris Stanjo.

Liza malrapide leviĝis.

Estiĝis silento.

Facile blovetis en la nazotruon strieto de freŝa aero; ŝajnis, ĝi iomete susuras. Kaj la koro ekbatis, kiel boksisto en trejnan piron — jen kelkaj sovaĝaj sinsekvaj batoj, jen paŭzo.

— Nu jen, — siblis mi.

Panjo, donu al mi trinki…

— Se vi renkontiĝis — do, mi mortos.

Ili staris apude. Kaj, kvankam ili tute ne similis, al mi ŝajnis, ke ĉio duobliĝas en miaj okuloj. Tio rememorigis kombinitan filmon — okazas tio en malbongustaj kinokomedioj: unu saman aktoron, ekzemple, oni filmas kiel du fratojn-ĝemelojn, kaj ĉiuj konfuziĝas, ne povas ion ajn kompreni, skandalas foje, kaj tiel ĝis la fino mem. La fratoj renkontiĝas en unu sceno, manpremas unu la alian kaj ridegas.

Ĉi tie neniu ridegis.

— Tio estas Elizabeta Nikolavna, — siblis mi, — mia edzino. Tio estas Stanislava Solomonovna… same mia edzino.

— Pa-pardonu… — per tintaĉa, tute fremda voĉo elpremis Stanjo, abrupte turniĝis, kaj, tamburinte mallongan fraparon per kalkanumoj laŭ kahela planko, elkuris el la ĉambro. Dum iu momento Liza, malferminte la buŝon en sia infaneca konsterno, rigardis post ŝi. Poste denove movis rigardon al mi. Ŝiaj lipoj ektremis. Mi ankoraŭ sukcesis vidi, kiel ŝi impetis preter la ŝtoniĝinta vartistino post Stanjo.

Rekonsciiĝis mi en la reanimiga sekcio. Doloro estis ĉie.

Plaŭd'-plaŭd' per la flugiloj…

Mi ne deziris malfermi la okulojn. Liza estis apude, mi aŭdis. Do, ĉio estas bona. Dum mi silentas, dum kuŝas kun fermitaj okuloj, ŝi estos ĉi tie. Apenaŭ aŭdeble, kante, sinforgese, ŝi flustris ion sian… Ĉu akateston?[66] Jes, akateston.

— …Kiel malforta senhelpa infano naskiĝis mi en la mondon, sed Via Anĝelo etendis helajn flugilojn, gardante mian lulilon. De tiam amo Via brilas sur ĉiuj vojoj miaj, mirakle kondukante min al lumo de eterno…

Mi aĝis kvin jarojn.

— …Ho Dio, kiel bone estas gasti ĉe Vi. La tuta naturo mistere flustras; ĝi tuta plenas je kareso, birdoj kaj bestoj portas sigelon de Via amo. Benita estas patrino-tero kun ĝia rapide velkanta belo, vekanta sopiron pri la eterna patrujo…

Ŝia voĉeto estis laca, raŭketa. Verŝajne, ŝi multe ploris.

— …En luna lumo kaj en najtingala kanto staras valoj kaj arbaroj en siaj neĝoblankaj nuptaj vestaĵoj. La tuta tero estas Via fianĉino, ĝi atendas la Eternan Fianĉon. Se Vi tiel vestas herbon, do kiel Vi transformos nin en venonta renaskiĝo, kiel heliĝos la korpoj, kiel ekbrilos la animoj! Gloron al Vi, bruliginta antaŭe helan lumon de eterna vivo!

Gloron al Vi pro espero de senmorta ideala eterna belo!
Gloron al Vi, ho Dio, pro ĉio por ĉiam!

Mi aĝis kvin jarojn, kiam somere, en nia apud-Moskva bieno, mi vagis en malĝusta horo al mastruma korto. Kion mi estis serĉanta, je kio estis ludanta, fantaziante en soleco — mi ne memoras. Ne gravas. En la memoro restis nur la ansero.

— …Ne timigas vivaj tempestoj al tiu, en kies koro brilas lucerno de Via fajro. Ĉirkaŭe estas malbona vetero kaj mallumo, teruro kaj hurlo de vento. Sed en lia animo estas silento kaj lumo. Tie estas Kristo!

Ĉu ĝi estis destinita al nia tablo, aŭ al laboristoj — tion mi same ne scias. Ĝi kuŝis sur tero; la sango jam ne fluis el absurda kolstumpo — kaj mi, etulo, eĉ ne komprenis komence, kio al ĝi okazis, al la giganta blanka belulo, kaj kie estas ĝia kapo. Sed ĝi ankoraŭ martelis per la flugiloj, kaj la flugiloj estis tiaj potencaj, tiaj larĝaj, ŝajnis, sur ili eblis facile leviĝi eĉ ĝis la suno. Sed ĝi jam nur iomete saltetis, kiam la larĝaj, jam kovritaj de polvo, jam malpurigitaj de tero kaj sango aloj batis teron. Ĝi senmoviĝis kiel senforta amaso, kvazaŭ prepariĝante, koncentriĝante, poste malespere, per ĉiuj fortoj: plaŭd'-plaŭd'-plaŭd'!

— Kiel proksima Vi estas en tagoj de malsano. Vi mem venas al malsanuloj. Vi mem kliniĝas ĉe sufera lito kaj la koro parolas kun Vi. Vi per paco prilumas animon dum malfacilaj malfeliĉoj kaj suferoj, Vi sendas neatenditan helpon. Vi konsolas, Vi estas amo postulanta kaj savanta, al Vi ni kantas: Haleluja!

Mi longe, kvazaŭ sorĉita, staris tie kaj kun freneza espero rigardis: eble ĝi sukcesos? Poste mi forkuris; min neniu povis trankviligi dum la tuta tago. «Ĝi ne povas! — kriis mi, sufokiĝante pro larmoj; oni timis paroksismon, tiel mi

ploregis. — Ĝi ne povas!!» Ili ne komprenis — kaj mi ne povis klarigi, al mi ĉio estis ekstreme klara, ĝis teruro kaj por ĉiam. Kara mia panjo ŝovis al mi, strebante konsoli kaj amuzi, lanugajn, molajn, ridindajn, ĉarmajn anseridetojn: «Vidu, Saĉjo, kiel multaj ili estas! Kiel ili kuras! Kiel ili manĝas! Jen, donu al ĝi panon! Se vi deziras, prenu ĝin sur la manojn — la anserido ne timas Saĉjon, Saĉjo estas bona…» Mi ploris pli forte, jam malfortiĝinte, jam sen krio, kaj nur balbutis: «Mi domaĝas. Mi ilin ĉiujn domaĝas».

— …Kiam Vi inspiras min servi al proksimuloj, kaj la animon prilumas per humileco, tiam unu el sennombraj Viaj radioj falas sur mian koron, kaj ĝi iĝas lumporta, kvazaŭ fero en fajro. Gloron al Vi, sendanta al ni malsukcesojn kaj malfeliĉojn, por ke ni estu kompataj al suferoj de aliuloj! Gloron al Vi, transforminta nian vivon per faroj de bono! Gloron al Vi, establinta grandan rekompencon en memvaloreco de bono! Gloron al Vi, akceptanta ĉiun altan impeton! Gloron al Vi, levintan la amon super ĉio tera kaj ĉiela! Gloron al Vi, ho Dio, pro ĉio por ĉiam…

Neniu estaĵo en la tuta mondo povus deziri pli forte, ol tiu ansero deziris forflugi de tiu terura loko, kie al ĝi okazis kaj plu okazas io neimagebla, plenigita de absoluta sufero. Ĝi tiel penis! Plaŭd'-plaŭd'-plaŭd'! Plaŭd'-plaŭd'! Ĉiam pli malforte… Tuta vivo, kiu ankoraŭ estis en ĝi, petegis pri sola: ni forflugu! Nu, forflugu ni, ĉi tie estas malbone, dolore, terure; ĉi tie en nenia okazo eblas resti!

Kaj ĝi ne povis. Eĉ tiel pasie dezirante — ne povis.

Tiam mi komprenis. Por ĉiuj estas tiel. Kaj por homo. Homo povas nur tion, kion li povas, kaj eĉ ne je unu haro pli; kaj eĉ ne je unu haro alie. Forto de deziro signifas preskaŭ nenion.

Plaŭd'-plaŭd'-plaŭd'.

Kion kostas miaj «mi venos»? Kion kostas iliaj «mi estas via hejmo»? Se groŝkosta peco de plumbo iĝas pli forta kaj grava, ol ĉiuj tiuj flagrantaj labirintoj de pasioj… kaj dum ni tretas unu alian en stulta kaj orgojla, ofte ne malpli murda, ol plumbo, strebo doni al niaj proksimuloj formon, pli oportunan por ni — ĝi, eble, jam flugas? En mian belan, karesan, karegan, vivan — ĝi jam flugas?!

— …Disbatitan en polvon ne eblas restarigi, sed Vi restarigas tiujn, kies konscienco forputris, Vi redonas antaŭan belon al animoj, senespere perdintaj ĝin. Kun Vi ne ekzistas nekorektebla. Vi tuta estas amo…

— Liza, — vokis mi. Kvazaŭ siblis truita pneŭmatiko. — Liza. — Ŝi haltis je duonvorto.

— Mi estas ĉi tie, Saĉjo, — respondis ŝi milde kaj trankvile. Kiel panjo. «La anserido ne timas Saĉjon, Saĉjo estas bona…»…

Nur iomete raŭke.

— Liza.

— Ĉio estas bona, Saĉjo. Pri nenio pensu, ne maltrankvilu.

— Liza. La manon sur la vizaĝon…

Ŝia varma malgranda manplato ekkuŝis sur miaj fermitaj okuloj.

— Malpli supre. Kisi.

— Poste, Saĉjo. Ĉio poste. Vi kisos kiun vi deziros, kiom vi deziros. Ĉio estos bona. Kaj nun kuŝu trankvile, amata, kaj kolektu fortojn.

Kiun vi deziros.

— Kie?..

— Ŝi estas en hotelo. Ŝi… iomete malsanas, kaj ni interkonsentis, ke ŝi ripozos post la vojaĝo, kaj poste anstataŭos min. Kvankam ŝi tre deziris tuj. Sed mi simple ne povas foriri, — ŝi paŭzis. La fingroj sur mia frunto tremetis. — Verŝajne, ŝi same ne povus. Ŝi vin tre amas. Oj, ĉu vi scias, estis tiel ridinde — ŝi ploras sur mia ŝultro, kaj mi sur la ŝia. Mi neniam kredus…

— Kio… malsanas?

— Ne, ne, nenio danĝera. Ne maltrankvilu.

Mi silentis iom. Kuŝis kiel senforta amaso, kvazaŭ kolektante fortojn, poste: plaŭd'!

— Kruus-on voki. Beĉjo infektita, kiel Kislenko. Esplori.

— Mi ne komprenas, Saĉjo.

— Kruus-on… voki. El Peterburgo. Al li mi klarigos.

— Ĉu Kruus-on?

— Jes. Voldemaro Kruus. Al Sorokin… diru.

— Bone, Saĉjo.

— Urĝe.

— Bone.

— Ramilo… ĉu estas viva?

— Jes, Saĉjo. Li ŝiras siajn harojn, per Alaho ĵuras ĉiun kvinan horon, ke vi por li nun pli parencas, ol la patro. Laŭ mi, duono da ĉiuj fruktaj kaj legomaj ĝardenoj de Krimeo laboras nun por vi sola. Kaj al vi eĉ manĝi ĉion estas malpermesite, kompatinda. Ne gravas, dume mi kaj Stanislava formanĝos. Ankaŭ virinoj bezonas vitaminojn.

Panjo, demetu de mi ŝtonon.

5

Tio estis laciga kaj stranga spektaklo. De ekstere povus ŝajni, ke por helpi al Liza venis ŝia fratino. Liza, palpserĉante kondutlinion, pene petolis, ĉu strebante forigi ĉiam aperantan streĉitecon, ĉu por iel ĝojigi sin; ĉu, eble, ankaŭ min gajigi, komprenante, probable, ke ankaŭ por mi, amata fiulo, same estas maldolĉe kuŝi inter ili kiel pansita ŝtipo. Mi memoras, kiam Stanjo unuafoje venis anstataŭi ŝin, kaj ili ambaŭ, ĝibetiĝantaj, kun same ruĝiĝintaj kaj ŝvelintaj okuloj, denove staris, preskaŭ tuŝante unu la alian per kubutoj, ĉe mia lito, Liza subite petole ekridetis, militsalutis per du fingroj, en pola maniero — mi eĉ ne scias, ĉu por plezurigi aŭ malplezurigi Stanjon; kaj eĉ ŝi mem, certe, tion ne sciis — kaj brave raportis: «Speciala grupo estas kolektita, sinjoro kolonelo! Kiaj estos ordonoj?» Mi ne tuj trovis, kion respondi; longe knaris per nebuligita per anesteziaj drogoj cerbo, poste siblis, penante trafi ŝian tonon: «Purigadu la armilaron ĝis brilo. Mi leviĝos — kontrolos». Stanjo afable kaj malvarme ridetis; sed, ho dio, kiel ridis Liza pri tiu stulta kazerna maldecaĵo! Mi memoras, en la dua, aŭ eble tria, tago al mi provis penetri Kurakin, ŝajne kune kun Ramilo — Liza estis elpelanta ilin: «Malpermesite! Aliro al la korpo estas malfermita nur por virinoj!» — ŝi kun senapelacia gajeco, peteme, retrorigardis al mi trans la ŝultro. Mi memoras, en momento de unu el bandaĝadoj ili ambaŭ estis en la ĉambro kune — Liza jam venis, Stanjo ankoraŭ ne foriris; do ili eĉ la vartistinon fakte nuligis kaj kun ia translima zorgemo mem turnis mian malvarman kadavron per kvar manoj. «Stanjo, bonvolu helpi… a ha, jen tiel. Ĉu al vi ne estas peze?» — «Tute ne, Elizabeta Nikolavna. Dum mia vivo mi havis okazojn levi multe pliajn pezojn», — respondis Stanjo kaj per precizaj, senriproĉe rapidaj movoj — unu, du, tri — trapuŝis sub mi disvolvatan pansan bulon. Kaj kiam mi, knarinte per la

dentoj pro senforteco, apenaŭ aŭdeble krietis: «Kial vi, vere!.. Estas ja personaro!», Liza mirigite ekgapis miajn okulojn kaj diris: «Dio kun vi, Saĉjo, al ni ja estas agrable. Ĉu vere, Stanjo?» — «Vere», — respondis tiu. «Vi, Saĉjo, eble ne scias, — aldonis Liza, glatigante la panson per la manplato, por ne estu eĉ plej eta faldo, kiu povus premi, — sed la edzinoj deziras esti konstante necesaj al sia edzo. Ja vere?» — «Vere, sendube vere, Elizabeta Nikolavna».

Stanjo, male, tenis sin kun mi kun senpersona, foriganta ĉiun aludon al anima aŭ alia proksimeco, korekteco de bonege trejnita vartistino. Kiam Liza foriris, ni preskaŭ ne interparolis, por mi ĉiu vorto estis malfacila, terure dolorega, la petala kuglo disŝiris kaj mian pulmon, kaj la trakeon, sed Liza babilis anstataŭ duopo, detalege rakontante kaj pri vetero, kaj pri novaĵoj, kaj pri tio, kion informis Kruus, kaj pri tio, kion sendis Raĥĉiev-oj kaj kiel ili atendas nin en Otuzoj, kaj pri tio, kion diris telefone Paŭlinjo, kaj pri tio, kion diris en lasta parolo prezidanto de Dumo Sergunenkov, kaj kiel estis vestita la imperiestrino dum hieraŭa aŭdienco, translaciita de ĉiuj televidprogramoj; kaj Stanjo silentis, nur plenumante petojn, kaj unusilabe respondante al demandoj, ne deŝiriĝante de iu libro aŭ manuskripto — kaj, kiam ni restis duope, en la ĉambro ŝvelis sovaĝa, strečita fremdiĝo, kiun Liza, venante, malespere penis iel forigi. Mi baldaŭ ĉesis kaj peti, kaj demandi, kaj peni iel komenci konversacion; eĉ se mi ion vere bezonis, mi atendis Lizan aŭ vartistinon. Stanjon tiuj silentadoj, ŝajne, tute ne maltrankviligis — ŝi susuris per folioj, sidiĝinte en angulo tiel, ke mi ŝin eĉ vidi ne povis. Tiam mi tute ĉesis kompreni, por kio ŝi alveturis. Eble nur por sciigi Lizan pri sia ekzisto. Certe, pensis mi, kun fermitaj okuloj aŭskultante oftan susuron — ŝi legis tre rapide, — ŝi, «levinta dum la vivo multe pliajn pezojn» — sendube plurajn fojojn trafis en iajn similajn situaciojn, kaj, malsame ol mi kaj, des pli, ol Liza, probable, sentis sin bone, kiel fiŝo en akvo. Ŝi nur ne ofendu

iel mian knabinon, pensis mi foje — kaj tuj ekhontis neelteneble. Mi volis jam voki ŝin, kaj, kiam ŝi venos, diri ion bonan — ŝian angulon mi ne povis atingi per iu pli-malpli longa frazo — sed ĝuste en tiu momento ŝi malestime snufis kaj balbutis, evidente ne por mi: «Kiel aĉe li skribas… jen kriplulo». Kaj mi silentis.

Tamen ŝi forigadis doloron. Per ia sesa senso divenante, kiam mi jam ne povis pacienci, ŝi demetis legaĵon, alvenis silente, sidiĝis sur randon kaj komencis sorĉi. Energie spirante, ŝi levis maldikajn longajn manojn, kiel pastrino, vokanta fajron de ĉieloj, poste ĵetis plenigitajn per ĝi manplatojn al mia disŝirita brusto kaj jen facile tuŝis la pansojn, jen faris super ili komplikajn manipulojn… Mi ne scias, ĉu tio helpis al resaniĝo, ĉu ne — sed en tiaj minutoj al mi ŝajnis, ke ŝi rilatas al mi kiel antaŭe, ke ŝi alveturis nur pro tio, ke ne povis esti malproksime, kaj entute — ĉio mem ordiĝos iel, ja se homoj amas unu alian, ĉio ne povas ne ordiĝi… Eble, en tio estis tuta senco de la sorĉado? La doloro pro tiaj pensoj perdis venkan impeton; velkis, ŝrumpis, kiel stepa incendio sub pluvego.

Kun Liza ŝi tenis sin kun substrekita afableco, kaj ĝenerale ĉiel demonstris sian suban, duagradan rilate al ŝi staton. Liza en siaj penoj establi tiom necesan por normala regeneracio etoson de senĝena hejma kamaradeco — mi imagas, kiom tio kostis al ŝi! — tuj komencis voki Stanjon laŭ antaŭnomo; tiu dum tri tagoj kroĉiĝis al patronomo. «Stanjo» — «Elizabeta Nikolavna»… Poste ŝi tamen rezignis, ja tro akre sonis tiu absurdaĵo, eĉ eble por ŝi mem. Sed strategie nenio ŝanĝiĝis; mi estas certa, ke, se la lingvo donus al ŝi tian eblon, Stanjo konversacius kun Liza en for-orientaj tradicioj, kie, ekzemple, laŭ unu el fama milo da ĉinaj ceremonioj, konkubino, sendepende de realaj aĝoj, alparolas al ĉefa edzino uzante terminon de parenceco, signifantan «pli maljunan fratinon»; nu, kaj ŝi mem,

respektive, nomiĝas «juna fratineto». «Ĉu ne deziras sinjorino pli aĝa fratino iomete trinki teon? La juna fratineto ĝojos servi al ŝi…». En la rusa, ne elturniĝante, tion ne eblas diri, sed Stanjo ankaŭ el la rusa sukcesis elpremi nemalmulton, kaj Liza, kun ŝia simplanima peno establi amikecon, nenion povis fari. Fera virino estas Stanislava. Restinte kun ŝi duope, mi, certe, provus ion klarigi al ŝi — se mi povus esti certa, ke tio estas simple pro ŝia ĝenemo, pro absurdeco de la situacio, pro respekto al dek kvin jaroj, kiujn ni vivis kun Liza, pro nekompreno, ke al mi, truita baloneto, estis fizike dolore aŭskulti tion, kaj, se mi povus aŭdigi sonojn pli laŭtajn ol siblado, mi kriegus, kiam ŝi peneme, konsekvence humiliĝas, ofte eĉ Lizan konsternante, kaj eĉ ruĝigante; sed lastatempe Stanjo tiel kondutis kun mi, ke mi ne povis ekskludi afektan strebon vundi min, montrinte, kiel mi estas kruela, tenante ŝin kiel konkubinon.

Kaj ke ŝi ne plu permesos tion.

Ĝuste ŝi establis kutimon de kunaj te-trinkadoj. En la tria, ŝajne, tago — jes, ĝuste tiam ŝi transiris de Elizabeta Nikolavna al Liza — ŝi venis kun plena termobotelo, du faldeblaj plastaj glasetoj kaj iu modesta, sed apetitveka manĝaĵo, preparita de ŝi mem. Ekde tiam tio establiĝis. Antaŭ ol anstataŭi unu la alian en tiu infera honora gardo, ili sidiĝis en la malproksima angulo, ekster limoj de videblo, manĝis Ramilajn abrikotojn, krakante per iu ĉasta bongustaĵo kaj trinketante teon. Mi penis aŭskulti, sed ili konversaciis duonflustre pri io sia, pri knabina, kaj poiomete eĉ komencis ete ridi per du voĉoj. Verŝajne, min pridiskutis. Sed, eble ne — ĉu mi estas sola afero en la mondo? Foje mi eĉ sentis solecon kaj ofendon — ŝajnis, ke mi al ili jam ne necesas; ili simple plenumas sanktan devon kaj honoran servon.

En la sesa tago, kiam ili finis teumadon kaj Stanjo devis foriri, ŝi leviĝis, sed ekiris ne al la pordo, sed nehaste frapis per kalkanumoj, irante al mi. Haltis, rigardante al mia vizaĝo. Tiel, kiel ŝi, verŝajne, ĉiam deziris — de supre. Kaj mi — al la ŝia; de malsupre.

— Mi ĵus parolis kun la kuracisto. Ĉio estas bona, vi rapide resaniĝas, — diris ŝi. — Kaj mi ĉiujn manuskriptojn, kiujn kunprenis, jam prilaboris. Do mi revenas al la ĉefurbo. Ĉi tie mi ne plu necesas, kaj tie venis tempo perlabori vicajn rublojn.

Tio estis neatendita, kiel tondro el sennuba ĉielo. Ne nur por mi — al Liza, verŝajne, antaŭ tiu momento ŝi same nenion diris.

— Kiam? — post paŭzo demandis Liza el la tea angulo.

— Post du horoj estas ekflugo.

— Ĉu mi helpu al vi pri pakaĵo?

— Ah ne, Liza, kian mi havas pakaĵon. Ne maltrankvilu, mi alportos lude.

— Ne ludu kun tio, pli bone dungu portiston.

— Dankon, mi ĝuste tiel faros.

Ŝi paŭzis, kliniĝis kaj kisis min per duonmalfermita buŝo. Gardeme, por ne movi la damnitan oksigenan tubeton, ensuĉis miajn lipojn kaj dum kelkaj sekundoj lekis ilin tie, interne de si: «Ĉu vi deziras ĉi tien?»; poste deŝoviĝis kaj levis tremantajn, bluetajn palpebrojn. Kvazaŭ ŝi staris sur lignofajro.

— Bonvolu, Saĉjo, ne plu faru tiel, — raŭke diris ŝi. — Gardu vin, mi ja petis. Se ni vin ne interesas, almenaŭ pri Paŭlinjo pensu.

Mi silentis. Ne povis ja mi dispremite sibli responde al tielaĵo.

Ŝi malfermis pendantan sur la ŝultro saketon; atente fosis en ĝi kaj elprenis la ŝlosilojn, kiujn mi redonis al ŝi antaŭ la forflugo ĉi tien. Dum momento, kvazaŭ hezitante, — kaj eble, strebante emfazi sekvan movon — tenis ilin en mallerte fleksita mano, poste decideme, sed gardeme, sen ajna frapo, metis ilin sur la ŝranketon apud mia litkapo.

— Jen… Mi ĉiam timas, ke vi povis malĝuste kompreni. Mi redonas al la posedanto. Eble, ili ankoraŭ taŭgos. Se mi necesos — venu, mi ĉiam ĝojos.

Ŝi turniĝis kaj ekfrapis per la kalkanumoj for. Eliris el mia vidkampo, kaj mi fermis la okulojn. La frapado ĉesis.

— Tio koncernas ankaŭ vin, Elizabeta Nikolavna. Al mi estis tre agrable konatiĝi kun vi. Kaj, je dio, pardonu min. Mi ne… jam… ne simple… Mi amas.

— Ankaŭ vi pardonu min, Stanislava Solomonovna, — respondis morte trankvila voĉo de Liza.

La pordo malfermiĝis kaj fermiĝis.

Pasis, eble, kvin minutoj, antaŭ ol aŭdiĝis malrapidaj, molaj, katinaj paŝoj de Liza. Ŝi proksimiĝis, kaj mi eksentis, kiel fleksiĝis la lito — Liza sidiĝis apud mi.

— Ĉu vi dormas? — flustre demandis ŝi.

Mi malfermis la okulojn. Ŝajnis, ke ŝi maljuniĝis je jaroj. Sed tio estis simple laco — fizika kaj nerva. Se ni ripozus

semajnon en Otuzo — la etulino tuj ekflorus.

Triope kun Stanjo. Jen kiel ĉiuj ekflorus.

— Per eterna dormo, — respondis mi.

Ŝin kvazaŭ tuŝis vipo.

— Ne ŝercu tiel! Neniam ŝercu tiel ĉe ni!!

Mi ne respondis. Ŝi silentis, trankviliĝante.

— Saĉjo… Kiun vi amas pli?

— Lian imperiestran moŝton kaj la patriarkon de komunistoj, — pensinte, siblis mi. — Ambaŭ estas tiaj malsamaj, kaj ambaŭ estas tute… necesaj por bonstato de la regno, — mi ripozis. — Antaŭ tri tagoj mi pli amis la imperiestron. Ĉar lia filo pereis. Kaj poste pli ekamis la patriarkon… ĉar oni lin kripligis, kaj nun… mi pli domaĝas lin.

Ŝi palpis mian vizaĝon per rigardo. Kiel radaro, per rondoj. Unu fojon, duan…

— Al vi kun mi ne sufiĉas eksplodaj pasioj, — diris ŝi. — Mi por vi, verŝajne, estas iomete kokino.

— Anserideto, — respondis mi.

Ŝi penis rideti. Tutan ŝian petolan viglecon, tutan gajecon, sur kiuj nure teniĝis nia triopo, kvazaŭ forblovis vento. Mi eĉ pensi timis, kio al ŝi okazis, kiam ŝi lasadis nin duope kun Stanjo kaj restis en hotela ĉambro sola.

— Tamen ŝi emas al peko de trofiero, — diris ŝi.

— Vere, sendube vere, Elizabeta Nikolavna, — per afekta voĉo siblis mi.

Ŝi denove penis rideti — kaj denove ne sukcesis. Kaj subite malrapide kaj mole, kiel hakita lanugeca piceo, puŝis sian vizaĝon en mian sanan ŝultron. Longaj helaj haroj disŝutiĝis laŭ la pansoj.

— Ne, ne, Saĉjo, ne parolu tiel. Ŝi estas bona, tre bona. Vi eĉ ne scias, kia bona ŝi estas.

Ŝiaj ŝultretoj ektremis.

Plaŭd'-plaŭd'-plaŭd'.

6

Ankoraŭ post semajno forflugis al siaj abiturientoj ankaŭ Liza.

Al tiu tempo mi mem jam povis manĝi kaj iri al necesejo. Kaj estri.

Kurakin elskuis Beĉjon ĝis la fundo mem. Pri tutaj ok tagoj de ŝia estado en Simbirsko ĝis la atenco estis konstruita horaro, eĉ minutaro. Nenio rezultis, ne troviĝis iaj ajn kroĉaĵoj. Kio provokis liajn «revelaciojn» pri valoraĵoj en la teko kaj pri cetero, restis same mistera, samkiel post la unua pridemandado. Neniujn personojn, en kiuj eblus almenaŭ kun streĉo suspekti iajn hipnotigantojn, li renkontis. Ne havis li iajn ajn truojn en memoro, nek perdojn de konscio — nenion.

Kruus raportis, ke ĉiuj liaj penoj palptrovi kaj malbloki iajn ajn perforte fermitajn regionojn de la memoro aŭ de la subkonscio de Cin fiaskis. Ne estis io por malbloki, Beĉjo estis unueca kaj nedividebla.

Kaj samtempe lia pretera mencio pri junaĝa interesiĝo pri komunismo neniel konfirmiĝis. Oni pridemandadis homojn, kiuj lin konis en juneco, pridemandadis liajn samkrimaferanojn, pridemandadis komunistojn de steloj, al kiuj li povus en tiuj jaroj turni sin kun peto igi lin novico — mankis ajnaj spuroj. Kaj tamen Beĉjo firme insistis. Sed nenion povis montri konkrete. Ne simple ne deziris, sed evidente ne povis; Kurakin, koleriĝinte, jam testis lin per mensogdetektilo. Ĉu en Vladivostoko? Jes, en Vladivostoko. Sed eble en Siktivkaro? Aŭ en Hanti-Mansijsko? Jes. Povas esti. En juneco, antaŭlonge. Mi ne memoras.

Aperis al li de ie ankaŭ aliaj, antaŭe neniel montriĝintaj strangaĵoj. Ekzemple, li estis serioze konvinkita, ke povus regi pli ĝuste, ol la imperiestro, estri la landon pli bone, ol Dumo aŭ la kabineto de ministroj. «Kion do ili faras, aĉuloj, salivuloj, — diris li kolere, venante al pridemandado kun freŝa ĵurnalo en la manoj. — Jen kion mi farus…» Kaj kun certa, tre solida aspekto diris sensencaĵojn; kaj ofte morgaŭ ne memoris, kion diraĉis hieraŭ, kaj diraĉis ion tute malan. Sed tutegale, tiel, kiel li proponis, eblus regi nur iun etan bandon, sed ne la grandan regnon. Ĉiujn malamikigi kun ĉiuj; tiujn, sen kiuj ne eblas, aĉeti, aliajn timigi per tio, ke li neniam ilin aĉetos; promesi unu, sed doni alion kaj al tute aliaj homoj… Eĉ bando tion ne eltenus longe.[67] Antaŭe oni ne rimarkis en li tian intereson al politiko.

Kelkaj ekspertoj konfirmis, tamen, lian plenan mensosanecon. Ŝajnis, ke en lia konscio samtempe aperis kelkaj obsedaj ideoj, kaj ili ĉiuj treege konvenis al lia origina menso.

Poste alflugis Papazjan kaj alportis simple sovaĝajn amasojn da statistiko. Mi foliumis ilin dum kelkaj tagoj. Vidiĝis interesa kaj same tre nekomprenebla bildo. Al io ĝi evidente montris, treege evidente — sed al kio?

La hipotezon pri novaperinta mutacia viruso ni devis forlasi tuj — se ne supozi, savante ĝin perforte, ke ĝi estas ne novaperinta, sed ni jam vivas kun ĝi sufiĉe longe. Sed tio ŝajnis tre malprobabla — ja ĝin oni rimarkus; se cerba patologio havas evidentan karakteron, iuj sekcadoj ĝin nepre montrus.

Kriminalaj agoj, laŭ esencaj parametroj similaj al la du fidinde registritaj specimenoj — Kislenko kaj Cin, okazis delonge kaj tre malofte; kutime ili aŭ restis ne malkaŝitaj, aŭ la kriminto estis agnoskata psiĥe ne plene valida, aŭ

liberigata pro nesufiĉo de krimpruvoj, aŭ vere tuj post la ago en neklaraj cirkonstancoj pereis, mortis aŭ malaperis, deŝirante tiamaniere ĉiujn fadenojn. Sed disĵeteco de tiaspecaj krimoj estis ne egalmezura; ili evidente strebis al tiuj aŭ aliaj spaco-tempaj nodoj — jen ili preskaŭ malaperis, jen en iu regiono por ioma tempo, de kelkaj semajnoj ĝis kelkaj jaroj, subite neklarigeble oftiĝis, ne havante inter si ian ajn observeblan ligon, jen ricevis por sufiĉe longaj periodoj karakteron de vasta epidemio aŭ eĉ pandemio. Tio estis diable interesa.

La plej proksima tempe al ni pandemio, feliĉe, estis for de ni jam je pli ol duonjarcento, ĝin eblis proksimume dati per unua duono de la kvardekaj jaroj, sed dum pasintaj kvindek jaroj potencaj, ĝis ses-sep dekoj da okazoj dum jaro, epidemioj eksplodis jen en unu, jen en alia lando; malplej rapide la pandemio estis estingiĝanta en Rusio, praktike finiĝinte nur ok jarojn post tio, kiam ĝi finiĝis, ekzemple, en Eŭropo. Altiris atenton tio, ke post lokiĝintaj en tiujn kvindek jarojn periodaj kaj sufiĉe lokalaj eksplodoj en Afriko, Indoĉinio, Centra Azio, Ĉinio, Centra Ameriko tiu absurda epidemio en lastaj jaroj denove komencis riveliĝi en nia lando, okupante foje por tutaj monatoj samtempe kelkajn guberniojn; la situacio laŭ intenseco, certe, neniel kompareblis kun la kvardekaj, sed rimarkeble superis indikojn de, ekzemple, la sesdekaj aŭ la sepdekaj jaroj. Ne plaĉis tio al mi.

Iri pli profunden en polvon de jardekoj estis malpli facile. Preciza kaj kompleta statistiko tiam mankis; kaj restis nur admiri nekonatajn al mi, nerimarkeblajn kaj skrupulajn laborantojn de la statistika buroo de Ministrejo de Internaj Aferoj, kiuj siatempe de jaro al jaro estis transportantaj en memoron de centra datumbanko ĉiujn arkivajn dosierojn de la lando kaj, kiom eblis, de la tuta mondo. Estis eĉ

nekomprenebIe, por kio ili tion faras — simple por ordo. Sed jen evidentiĝis, ke ili ĝuste por mi laboris.

Kaj tie, en tiu polvo, troviĝis faktoj vere malbonsignaj.

La pandemio en Rusio komenciĝis evidente pli frue, ol en plejmulto de aliaj regionoj de la mondo; montriĝis, ke, kune kun Germanio kaj, parte, ĉemaraj provincoj de Ĉinio mia lando iĝis unu el tri potencaj centroj, fontoj de tiu mistera malsano, inundinta poste la tutan civilizitan mondon. En ĉiuj tri centroj kruta kresko komenciĝis proksimume samtempe, de komenco de la tridekaj jaroj. Sed la samaj landoj — kaj kio plej senkuraĝigis, ĝuste Rusio unuavice — firme tenis unuan lokon ankaŭ dum la dudekaj jaroj ĝis, finfine, en dua duono de la dekaj jaroj la fenomeno denove ricevis pandemian, aŭ, pli ĝuste, kvazaŭpandemian karakteron, laŭlitere kiel skualo trairinte laŭ Eŭrazio de okcidento al oriento.

Poste — en ordo, mala al la kronologia — la epidemio estingiĝis. Unuopaj, kaj ne tre gravaj eksplodoj okazis jen en unu, jen en alia provinco de Ĉinio; jen en unu, jen en alia gubernio de Rusio; jen en unu, jen en alia eŭropa lando. Eksplodo en Meksiko. Afriko kaj Suda Ameriko tiam plene iĝis blankaj makuloj — statistiko tie, fakte, tiam ne ekzistis; sed ne ili min interesis. Por mi jam nedisputebla estis ekzisto de tri nodoj, kvankam dume nesciate de kio: orient-azia, mez-rusia kaj centr-eŭropa. Jen la mez-rusia, jen la centr-eŭropa nodo sendis metastazojn al Balkanoj. Poste komencis estingiĝi la orient-azia nodo. Poste, en naŭdekaj jaroj de la antaŭa jarcento, komencis velki ambaŭ nodoj; la indikoj stabile tenis sin malpli alte, ol de la plej trankvilaj por la dudeka jarcento sepdekaj jaroj. Finfine, en la sepdeka aŭ la sepdekunua jaro de la antaŭa jarcento okazis abrupta eksplodo en centra Eŭropo, kvazaŭ Francio kaj Prusio frotis unu la alian per silikoj de limoj, elĵetinte faskon da fajreroj…

Kaj fino.

Kvazaŭ oni fortranĉis.

Ĉiujn pulsadojn, observitajn de mi laŭ la laboroj de la grupo de Papazjan, por la deknaŭa jarcento eblus, probable, nomi spekulaciaj — difektoj de tiama statistiko kaj mankoj pro konvertado de ĝiaj datumoj en la centran bankon faris la materialon malmulte reprezentiva. Sed, ĉu iris la procezo tiel aŭ iomete alie, unu fakto por mi estis praktike nedisputebla: tiu fenomeno, kio ajn ĝi estu, startis en la historio de la Tera civilizo ne pli frue ol 1869 kaj ne pli malfrue ol 1870 jaro.

Vere, mem ŝoviĝis penso pri viruso. Se almenaŭ foje dum preskaŭ cent tridek jaroj biologio kaj medicino mencius pri infektaj frenezoj! Se almenaŭ io montrus al kontaktoj inter unu kriminto-malsanulo kaj alia!

Nenio tia estis.

Urĝe, urĝe necesas eliri el ĉi tie. Kriminalistika esploro nereteneble estis transformiĝanta en sciencan esploron, kaj kontraŭstari al tio estis sensence.

Fine de julio mi jam penis kiom eble pli paŝadi — unue laŭ la sekcio, poste laŭ koridoroj de la tuta centra malsanulejo de Simbirsko, kaj dum bona vetero eliris ankaŭ al libera aero, en malgrandan, sed komfortan ĝardeneton malantaŭ la malsanulejo. Baldaŭ mi jam rekonis vizaĝojn de multaj malsanuloj, ni salutis, mallonge, sed afable konversaciis pri vetero kaj kuraco; sidis sur benketoj sub susurantaj poploj, jen parolante, jen silente, kun ridetoj, aŭskultante aŭdiĝantajn el la infana sekcio akrajn kriojn, senzorgan ridon, bruon de saniĝanta infanaro. «Al Marso ni flugu post la tagmanĝo, kaj nun ni ludu je indianoj» — «Nu, tio ne estas interesa, tie necesas pafi unu al la alia!» Invitojn partopreni turnirojn de domenludo kaj ŝakludo mi afable rifuzis,

preferante instaliĝi ie en relativa soleco, sub suno, kaj legi kaj relegi leterojn de Liza kaj Paŭlinjo. La leteroj estis kutimaj — komfortaj kaj trankvilaj, kiel hejma teumado; Liza eĉ per unu vorto ne rememorigis al mi pri tio, kio okazis ĉi tie antaŭ ses semajnoj. Nur foje ŝi ne sukcesis deteni sin — sen ajna afekto informante min, kiel ŝi sopiras, kaj demandante, ĉu mi ne deziras, ke ŝi alflugu al mia eliro el la malsanulejo kaj al Peterburgo ni flugu jam kune, ŝi skribis subite: «Kaj ĝenerale — vin ĉi tie ĉiuj atendas kaj tre sopiras sen vi». Eblis multon legi inter linioj de tiu ĉi frazo.

Stanjo ne skribis al mi eĉ unu fojon.

Ĝuste en la ĝardeneto mi renkontis, finfine, lin. En tio estis nenio mirinda — la malsanulejo estis la plej bona en la gubernio kaj, certe, ni ambaŭ trafis ĝuste en ĝin. Estis strange, male, ke ni tiom longe ne renkontiĝis. En invalida fotelo li nehaste ruliĝis renkonte al mi, submetante palan vizaĝon al radioj de suno, kliniĝanta al baldaŭa aŭtuno. Sur la diketaj vangoj kuŝis ombroj de fortaj, kun dika rando, okulvitroj. Unu el la kugloj damaĝis lian vertebron; mi sciis, ke, plej probable, li neniam plu povos paŝadi.

Esence, nenio speciala estis en li — li plene malgajnis kompare kun solidaspekta Beĉjo! — li estis simple tre vundebla, bonkora kaj konscienca homo. Laborulo, kamparano, eĉ ĝis nun ne sukcesinta forigi molan Stavropolan prononcon,[68] kiu eniris en lian karnon kaj sangon tie, en sud-rusa aroma stepo. En juneco li provis okupiĝi pri praktika politiko, preskaŭ decidis balotiĝi en Dumon — kaj dankon al dio, ke ne decidis, tio estis ne lia vojo. Li vere, kiel esprimis Cin, tro deziris ĉiujn kun ĉiuj pacigi kaj peneme, foje eĉ ridinde, serĉis unuigantajn interesojn, kiuj povus superi interesojn disigantajn, ĉiam vokis al naturaj, sed malfacile penetrantaj en ardajn kapojn cedoj kaj tiujn, kaj aliajn, kaj triajn, ĉiam milde apelis al voĉo

de racio, al trankvila prudento — en Dumo tio ne konvenas, tie tute ne ĉiuj estas komunistoj. Sed estimon kaj amon li rikoltis multe plian, ol, ekzemple, prezidanto de Dumo Sergunenkov, kaj eĉ anoj de aliaj konfesioj aŭskultis liajn vortojn kaj petis esti arbitracianto en disputoj. Kion fari — en Rusujo revuloj estis ĉiam pli estimataj, ol aferuloj. Afero estas io malnoble konkreta, vundebla de kritiko, havanta malavantaĝojn; sed revo estas ideala, en ĝi estas sensence serĉi malfortajn lokojn. Tiu, kiu faras tion, montras sin ridinda; kaj tiu, kiu sukcesas eĉ por jaro infekti per sia revo multajn, restas en la historio por ĉiam.

— Saluton, kamarado patriarko.

Li haltigis la fotelon. Levis la mildan vizaĝon, rigardis al mi demalsupre. Kiel mi — al Stanjo lastfoje. Li tuŝis per fingroj la arketon, korektis la okulvitrojn.

— Saluton…

— Mi estas kolonelo Trubeckoj, Aleksandro Lvoviĉ.

— Aĥ, jes, jes! Oni jam diris al mi ĉi tie pri via misio. Vi ja estas komunisto, ĉu ne?

— Vere tiel.

Li etendis al mi la manon.

— Saluton, kamarado Trubeckoj, — ni manpremis. — Ĉu mi povas esti iel utila al vi?

— Jes, treege. Mi dezirus konversacii kun vi.

— Ni sidiĝu, — li ĉirkaŭrigardis, serĉante benkon por mi kaj lerte ekrulis sian fotelon al la plej proksima. Mi sekvis lin — maldekstre kaj je duonpaŝo malantaŭe.

Ni instaliĝis. Mi kontente rimarkis, ke neproksime de ni haltis, vigle konversaciante pri io, du junaj fortikaj malsanuloj. Tio estis knaboj de Usolcev, kiujn li tuj metis en la malsanulejon por observi, ĉu ne minacas ĉi tie io al la patriarko aŭ al mi, kaj ĉu iu ne kaŝobservas nin.

— Mi estas komunisto, kaj la interesojn de nia konfesio mi taksas tre alte, — komencis mi, emociante. — Sed mi estas ankaŭ rusa oficiro, kaj interesoj de Patrujo por mi ne estas sensenca sono. Mia ĉi-tiea misio, ligita kun enketo de la atenco kontraŭ vi, estas nur unu el momentoj de la enketo, kiun mi estras laŭ persona ordono de la caro. Mi enketas la katastrofon de «Carido» Li korektis la okulvitrojn.

— Ĉu ĉi tie estas io komuna? — iomete abrupte demandis li. Estis evidente, ke miaj vortoj por li estis neatenditaj.

— Nenio — aŭ ĉio. Ĝuste tion mi devas kompreni. Mi volas peti de vi konsilon, kaj kun tiu celo mi kuraĝas konatigi vin, se vi ne kontraŭas, kun ĉefaj rezultoj de tiu laboro, kiun mi sukcesis fari. Mi nur volas averti, ke la konversacio estas strikte konfidenca. La enketo ankoraŭ ne estas finita.

— Mi komprenas kaj tute konscias gradon de mia respondeco. Mi aŭskultas vin.

Mi konatigis lin kun la faktaro, emfazinte strangan statistikon, kiun kolektis grupo «Buki». Kiam mi finis, la patriarko longe silentis, per duonfermitaj okuloj rigardante al ĉielo.

— Ĉio ĉi estas tre stranga, — diris li post longa medito. — Ĉu ne venis en vian kapon profundigi la statistikajn esplorojn al la unua duono de la deknaŭa jarcento? Aŭ tio simple ne fareblas pro malriĉeco de materialo?

— Plie la dua, ol la unua. Papazjan prilaboris, kiom tio eblas, tutajn sesdekajn jarojn. Ne estas eĉ unu okazo. Se tia rezulto estas kaŭzita de difektoj de statistiko, do malleviĝi pli malsupren laŭ tempa akso estas sensence, tro hazarda kaj nekompleta estos specimeno. Se tamen tiu rezulto estas kaŭzita, kaj mi inklinas al tia opinio, de iuj aliaj kialoj, do tia malleviĝo estos eĉ pli sensenca.

— Kion do vi pensas pri tio, kamarado Trubeckoj?

— La sola ideo, kiu venas en mian kapon, aspektas kiel purega fantastiko, — konfesis mi. — Sed ceteraj versioj, kiel tiu, ke ekzistas nedetektita viruso, kaŭzanta infektan agresan skizofrenion, estas eĉ pli fantastikaj, kaj krome, diference de la mia, ne klarigas ĉiujn faktojn.

Li korektis la okulvitrojn. Ridinde moviĝis en la fotelo dekstren-maldekstren, kvazaŭ al li estis maloportune sidi.

— Daŭrigu, mi petas.

— La sesdekaj jaroj de la antaŭa jarcento estis tempo de disflorado de terorismaj skoloj de prakomunismo. Ni supozu, ke tiam aperis sekreta sekto de simila speco. Ni supozu ankaŭ, ke laŭ volo de sorto ĝi ricevis por sia dispono ĝis nun ne konatan al la pozitiva scienco manieron de manipulado de homa konscio. Nu, ekzemple — mi diras por ekzemplo, strebante nur montri, ke eblas tre strangaj variantoj, — leginte ĝin en iuj antikvaj orientaj tekstoj. Orientaj antikvuloj tre interesiĝis pri provokado de ŝanĝitaj statoj de konscio; kaj inter radikaluloj foje renkonteblis treege kleraj homoj… Ni supozu, ke tiu sekto, penante konservi siajn nemultajn adeptojn en ombro, komencis plenumi siajn agojn per aliulaj manoj, per manoj de «peonoj». Ni supozu ankaŭ, ke, kiel necesis atendi, ĝi baldaŭ degeneris al bandita grupo, eble, ĝis nun priskribanta sian agadon en terminoj de lukto

por justeco. Eble, degenerinte, ĝi agas tute ĥaose, sed tamen eble, laŭ plano, kies sencon ni ankoraŭ ne komprenas.

— Sed per kio al ili malhelpis mi? Ja mi same estas komunisto… — li ridetis. Mi mordis la lipon. Ŝajne, li ne kredis.

— Por ili — ne. Anstataŭ ol, ni diru, lukti por defaligo de la carismo, vi luktas, kaj ne sensukcese, por establo de homeco. Tio estas, siamaniere vi faras tion, kion faras kaj ĉiam faris la plej bonaj homoj el kristisma, islama kaj ajna alia konfesioj. Anstataŭ ol defaligi la maljustan sociordon, vi faras ĝin ĉiam pli kaj pli justa. Tio ja estas plena perfido de interesoj de simpla popolo!

— El vi, kamarado Trubeckoj, fariĝus bonega propagandisto de tiu sekto.

Li ne kredis.

— Mi okupiĝas pri la demando jam delonge, mi enviviĝis en la rolon.

— Sed, kiom mi vin komprenis, al mi oni pafis tute ne pro tio.

— Sed, kiom mi penis al vi klarigi, kamarado patriarko, al vi pafis «peono». La psiĥo de Beĉjo Cin, kun tuta lia medicine pruvita mensosaneco, portas evidentajn spurojn de skrupule balancita, forta kaj integra influo. Ĝuste novaj manioj, treege sukcese kaj efektive aldoniĝinte al liaj malnovaj krimaj inklinoj, igis lin fari tiun krimon. Motivon de vera kriminto ni ne scias. Mi diris pri tio sufiĉe detale.

Li trankvilige metis la manon sur mian genuon.

— Ne incitiĝu, kamarado Trubeckoj, mi petas vin. Ni difinu la situacion. Min vi dume ne konvinkis. Ĉio ĉi aspektas tre malprobable — almenaŭ tuj post via rakonto. Kaj krome… — li moviĝis dekstren-maldekstren, suspiris. — Krome, se io simila vere troviĝos, mi timas, ke tio povas grave malutili aŭtoritaton de nia instruo. Ĉu vi al iu rakontis viajn rezonojn?

— Anticipe — al la ministro de ŝtatsekureco de Rusio kaj al lia vicministro. Certe, al neniu krome.

La patriarko denove suspiris.

— Tio estas ekskude dignaj kaj bondeziraj homoj, — hastis aldoni mi.

— Ni esperu, ke onidiroj pri tio ne tralikos… tro frue.

— Mi estas certa, ke ne tralikos.

Li paŭzis.

— Mi ne povas nun senprokraste elpensi mian version, sed la via ŝajnas al mi malmulte probabla. Ne ofendiĝu. Tamen, mi estas preta helpi al vi per ĉio, per kio mi povas.

— Tiuokaze mi faros al vi kelkajn demandojn.

— Demandu.

Mi jam malfermis la buŝon, sed rimarkis, ke laŭ vojeto al ni nehaste proksimiĝas paro da nejunaj virinoj en malsanulejaj ĥalatoj. Aŭdiĝis: «Ne, ne, petroselon al viando necesas meti nepre. Tio ja estas bongusta, kaj kiel refreŝigas! Kaj al viroj utilas. La mia, mi memoras…» Ili malproksimiĝis, kaj mi ne komprenis finon de la frazo, sed ambaŭ virinoj subite laŭte,

senzorge ekridis. Per io tio rememorigis Lizan kaj Stanjon en la tea anguleto.

La patriarko, kun gaja simpatio duonferminte okulojn, sekvis ilin per rigardo.

— Vi, kiel estro de komunistoj de Rusio, kaj, fakte, eĉ de la tuta mondo — ĉu vi aŭdis almenaŭ ion pri ekzisto aŭ almenaŭ pri apero en estinteco de simila sekto?

— Ne.

— Almenaŭ onidirojn… aludojn, mitojn?

— Ne.

— Ĉu en la patriarkejo estas homoj, kiuj okupiĝas pri historio de fruaj sektoj?

— Ne.

Ĉagrenite mi batis min per la pugno laŭ la genuo. La flanko tuj reeĥis al la abrupta movo per malrapide estingiĝanta eksplodo de obtuza doloro.

— Inter la sesdeknaŭa kaj la sepdeka jaroj en Eŭropo okazis io, lanĉinta tiun diablan procezon. Kiel mi eksciu?

Li korektis la okulvitrojn.

— Via konvinkiteco infektas… sed vi iomete eraris pri adreso. Ni estas praktikuloj, kaj rigardas en estontecon. Por mi entute la komunismo komenciĝis de Lenin… Sed, ŝajne, mi povas al vi helpi. Kiam vi eliras el la malsanulejo?

— Post semajno aŭ semajno kaj duono.

— Ni nepre renkontiĝu ankoraŭfoje. Mi faros kelkajn telefonvokojn, kaj poste informos vin pri rezulto. Mi provos kontaktigi vin, kamarado, kun unu mia malnova amiko. Lia nomo estas Eriko Dirkshorn, li estas svedo kaj laboras en Stokholmo. Estas tia institucio — centra arkivo de Socialisma Internacio. Necesaj al vi materialoj, se ili entute ekzistas, povas esti nur tie.

Mi aŭskultis, ne kredante al sukceso. Li demetis la okulvitrojn kaj komencis viŝi ilin per naztuko; pro tiu hejmeca gesto mia animo varmiĝis.

— Kun lia helpo vi ne misvojiĝos, kaj por vi ne estos netroveblaj dokumentoj. Ekzistas fondusoj, kun kiuj tieaj laborantoj preferas ne konatigi hazardajn homojn — mi esperas, ke danke al Dirkshorn, vi ne trafos en tiun kategorion. Sed, kamarado Trubeckoj, ankoraŭfoje… mi apelas vin. Estu singarda kun tiu informo, kiun vi, probable, trovos. Se montriĝos, ke homoj, nomantaj sin komunistoj… kondutas tiom nekonvene, — mole diris li pri murdantoj, — tio povas kaŭzi en la mondo tre fortan resonancon, kaj ĝi al neniu utilos, krom al ĝuste tiuj radikaluloj mem. — Li surmetis la okulvitrojn kaj subite sengarde ridetis. — Se mi estus politikisto, mi, verŝajne, opinius mia devo antaŭ adeptoj per ajnaj rimedoj malhelpi vin.

— Se vi estus miopa kaj nesaĝa politikisto, vi ĝuste tiel agus, — respondis mi.

Li eĉ grakis.

— Ĉu vi opinias, ke mi nun faras lertan politikan paŝon?

— Sendube. Sed ĉu de la animo aŭ de la racio — tio estas alia demando.

— En mian kapon tio eĉ ne venis. Mi simple deziras helpi al vi… Se vi opinios tion ebla, informu min pri la afero, ĉu konsentite?

— Sendube, kamarado patriarko, — diris mi kaj leviĝis de la benko, komprenante, ke la konversacio estas finita dume.

— Estos terure, se vi estos prava, — diris li malgaje.

— Mi intencas agi kun maksimuma singardo, kaj la konfesion mi ne metos sub baton, — promesis mi. Silentis iomete. — Miaflanke, mi same volus peti vin pri singardemo.

— Pri kio temas?

— Pri mia misio sciu kiel eble malpli multe da homoj. Vi, via Eriko, se vi al li tiel senlime fidas, kaj neniu pli. Kaj telefone parolu per aludoj. Ja se mi estas sur ĝusta vojo, kaj ili ekscios pri tio, ili, diference de vi, vere malhelpos per ajnaj rimedoj. Oni min momente neniigos.

Li rigardis al mi laŭlitere kun teruro.

— Kaj la plej abomena estas, ke preskaŭ nepre tio estos farita per manoj de homo, kun kiu mi eĉ ne pensos esti singarda, kaj kiu mem poste pereos, kiel Kislenko, per turmenta morto. Per manoj de amiko, aŭ… edzino, aŭ… — mi interrompis min kaj, paŭzinte momenton, foriris, eĉ ne fininte la frazon.

Kaj denove Peterburgo

1

Ŝi kvazaŭ prepariĝis por kortego. La vizaĝo estis ĝoja, antaŭĝuanta; frizaĵo, kosmetiko, orelringoj, koliero; severa, malfermita malhela ĝisplanka robo, ideale emfazanta molan virinecon de la staturo — mia koro stumblis: ĉu nepre hodiaŭ ŝi devas ien iri? Ne parolante eĉ vorton, mi brakumis ŝin, kaj tuj palpe komprenis, ke ŝi nenien intencis iri — sub la robo estis nenio. Ŝi tiel renkontis min.

— Finfine, Saĉjo, kara, — alpremante la vizaĝon al mia ŝultro, diris ŝi. — Kiel longe… Sed kial vi ne deziris, ke mi alveturu?

— Sekreteco, — serioze respondis mi. Ŝi iomete deŝoviĝis, maltrankviligite rigardante mian vizaĝon.

— Vi ŝercas.

— Neniom. Oni eĉ oficiale min ne liberigis el la malsanulejo, sed laŭ ĉiuj dokumentoj translokigis por finkuraco en sanatorion en Arĥizo. Tio estas Norda Kaŭkazio, izolita loko. Kaj, laŭ dokumentoj de Simbirskaj avikasoj, mi tien forflugis. Ili tie serĉu, se deziras.

— Kiuj?

— Barmaleoj.[69]

— Do, ĉu vi hejme sidos, ne elirante? — ŝi ne sukcesis kaŝi ĝojon. Mi pli dense alpremis ŝin al mi. Kompatinda… Pli bone diri tuj.

— Morgaŭ vespere mi eliros unufoje — kaj en Stokholmon.

Tiuj vortoj estingis ŝin, kiel kandelon.

— Ĉu por longe? — demandis ŝi, silentinte.

— Por longe.

Dum kelkaj sekundoj ni plu staris, brakumante, sed ŝi jam estis, kiel morta.

— La vespermanĝo estas sur la tablo, Saĉjo, — diris ŝi poste kaj mole liberiĝis.

— Bonege. Mi nur duŝos min rapide.

Ĉie duŝo estis malpli bona, ol hejme. Jen krano reagas nedelikate, jen premo de akvo estas malforta, jen lumo estas malhela, jen estas maloportune kuŝigi sapon… Kiel mi sopiris pri la hejmo, se iu scius! Preskaŭ tutan someron mi pasigis en fremda urbo, en malsanulejo… rigardis foliojn trans fenestro, jen tremantajn sub vento, jen langvore senmovajn en varma senventeco — kaj pensis: ili baldaŭ defalos, sed mi ĉi tie kuŝas… Rigardis, kiel malrapide rampas laŭ kahela malviva planko ora rektangulo de suna lumo kaj pensis: baldaŭ la suno apenaŭ eliros el malantaŭ la horizonto, sed mi ĉi tie kuŝas…

Rigardis al mia griza vizaĝo dum razado kaj pensis: baldaŭ mi estos kvardekjara, sed mi ĉi tie kuŝas…

Tre varmega duŝo, poste — tre malvarmega duŝo. Kiel ĉiam, mi kun plezuro ekkriis, kiam la varmegigitan haŭton subite superverŝis preskaŭ glaciiĝinta akvostrio. Mi nur relative antaŭ nelonge malkovris por mi tiun plezuron; kaj antaŭe, krome, kiam mi elrampis el la kuvo, estis maloportune kombi min, la spegulo ĉiam estis vaporkovrita, necesis unue viŝi ĝin, sed tutegale la vitro restis kovrita per malpuraj humidaj spuroj. Nun, krom plezuro kaj utilo por la organismo, mi ricevis ankaŭ uzeblan spegulon, kiu sukcesis klariĝi, dum mi turniĝis en malvarma bolado.

Etaj hejmaj ĝojoj. Sen ili nenio estas agrabla kaj nenio estas necesa.

Mi fermis akvon, etendis la manon al mia viŝtuko; malmola, longe atendita, odoranta je lavendo, ĝis nun saturita, ŝajne, de brilo de Krimea suno — Liza ĉiam substernis ĝin, sunbruniĝante; kaj subite malantaŭe mole alruliĝis malvarma aero, kvazaŭ malfermiĝis la pordo. Mi turniĝis; ĝi vere malfermiĝis. Liza, aspektanta en sia ceremonia vestaĵo meze de intima ceramika brilo tre absurde kaj tial iel speciale sindoneme, staris, apogiĝante per la ŝultro je porda fosto, alpreminte la pugneton al la lipoj, kaj kun timo kaj kompato rigardis al mia disŝirita flanko.

— Ĉu doloras? — kaptinte mian rigardon, mallaŭte demandis ŝi.

— Ne, kara mia. Jam delonge ne doloras. Nur jukas.

La kuvo per longa ĝema gluto ensuĉis restaĵojn de akvo.

— Ĉu ĥalaton al vi? — demandis Liza.

— Ne.

— Se vi volas — entute ne vestiĝu. Mi vin admiros finfine. Vi estas tia… antikve greka.

Mi ekridis tra gorĝa spasmo. Ŝi eĉ ne ridetis responde. Ŝi nun rigardis pli malsupren, kaj al mi ŝajnis, ke mi scias, pri kio ŝi pensas. Pri tio, ke mi, kiel iĝis malkovrite, estis interne jen de ŝi, jen de ne ŝi.

— Ne. Mi volas konformi vian aspekton.

— Nur kravaton ne surmetu, bonvolu, — petis ŝi kaj rigardis en miajn okulojn. Kaj iomete ridetis, unuafoje post tio, kiam

mi diris pri Stokholmo. — Ni estu simple, sen rangoj.

— Sed vi mem? — indignis mi.

Ŝi silentis iom kaj subite ruĝiĝis. Denove ridetis:

— Tion eblas demeti per unu movo.

En la sama neĝoblanka kostumo de milionulo sur propra jaĥto mi eniris en la manĝoĉambron. La tablo estis rompiĝanta sub pladoj; ŝajnis, ke ĉi tien pro ia miraklo transmigris ĉio, kion mi akiris por Stanjo antaŭ Simbirsko. Plus granda bukedo da rozoj meze. Plus du boteloj da Golicin-a ĉampano, malvarmiĝantaj en siteletoj sur randoj de la tablo.

— Ho, ĉu ni hodiaŭ havas feston? — demandis mi.

— Certe, havas. La mastro alkuris hejmen por unu horeto.

— Sed kie estas Paŭlinjo?

— En la vilaĝo, ĉe viaj gepatroj.

Mia koro denove stumblis; mi pensis, ke ŝi intence, antaŭvidante hejmajn skandalojn, forigis la filinon. Poste mi komprenis, ke Paŭlinjo en aŭgusto ĉiam gastas en la bieno, kaj pretere enviis al ŝi. Vastaj apud-Moskvaj ebenaĵoj kun mistere ondiĝantaj laŭ horizontoj arbaroj; ĝardeno, kliniĝantaj pro ruĝaj fruktoj branĉoj de pomarboj; odoroj de fojno kaj herbejo. Kvieto. En infaneco mi mem tutajn somerajn monatojn pasigis tie.

— Nu, Lizeta, — diris mi, — ĉu ni delogiĝu al peko de tromanĝado?

— La popolo peki pretas! — raportis ŝi kaj neintence, eĉ mem, verŝajne, ne rimarkinte, kion ŝi faris, militsalutis per du fingroj, laŭ pola maniero.

Mi kuŝiĝis, sed ŝi ne venis longe. Mi pensis, ke ŝi banas sin, sed kiam ŝi finfine eniris, iĝis klare, ke ŝi simple vagis laŭ la domo aŭ simple sidis ie, en infanĉambro, ekzemple, kaj pensis pri io sia. La juvelaĵojn ŝi, tamen, jam demetis kaj alivestiĝis.

Do, mi ne sukcesis ekscii, ĉu vere tiu ŝia streĉa brila nigra kokono demeteblas per unu movo.

Ŝi ĵetis kulpan rigardon al mi kaj estingis lumon.

— Por kio? — mallaŭte demandis mi.

— Mi ĝeniĝas, — same mallaŭte respondis ŝi el mallumo. — Mi kuŝiĝos, kaj vi, se deziros, ŝaltos, ĉu bone?

— Bone, etulino mia.

Mallonge kaj mole susuris, falinte sur la tapiŝon, la ĥalato. Mi aŭdis, kiel ŝi defleksis sian kovrilon, sentis, kiel ŝi kuŝiĝis — malproksime de mi, sur randon, streĉita kaj timigita, kvazaŭ vere denove iĝis knabino, dum mi forestis. Ŝajne, ŝi eĉ tremis.

— Kio okazas al vi? — atendinte, demandis mi. Ŝi respondis mallaŭte:

— Mi ne scias…

— Laŭ mi vi tute malvarmiĝis, Lizanjo. Mi vin iomete varmigu, ĉu vi deziras?

— Deziras, — balbutis ŝi. Kaj kiam mi leviĝetis sur la kubuto, ŝi aldonis: — tre deziras. Varmigu min, mi petas.

Pretere mi tiris ŝnureton de la kloŝlampo. Varma rozkolora lumo saturis la dormoĉambron; mi vidis, ke Liza, kovrinte sin ĝis la mentono, rigardas al mi per grandegaj timigitaj okuloj. Mi plonĝis al ŝi sub la kovrilon, kaj ŝi mallevis la palpebrojn; kaj mi komencis varmigi ŝin.

Apenaŭ senteble, peteme mi ĉirkaŭkaresis kaj ĉirkaŭkisis la ŝultrojn, la kolon, la bruston, la femurojn, la kortuŝan trianguleton de hela hararo, delikate kaj apenaŭ kapteble odoranta je knabino — ŝi al nenio malhelpis kaj al nenio respondis. Sed jen la spasme kunpremita pugneto degeliĝis, jen ŝi ekspiris pli ofte, jen varmiĝis kaj ekfloris la cicoj; viviĝis dense kunpremitaj kruroj, ŝi fleksis unu kruron en la genuo kaj demovis flanken, malfermiĝante — tiam mi brakumis ŝiajn femurojn, mole alŝovante ilin al mi, alportante kaj klinante adore, kvazaŭ plenigitan per eliksiro de senmorteco kalikon, kaj ŝi faciligite suspiris, kiam mi englitis en ŝian cedeman internan varmon.

Kaj denove mi karesis ŝin gardeme, supraĵe, apenaŭ, daŭrante beki la kolon, la ŝultrojn kaj la lipojn per infanaj kisoj — sed ŝi jam komencis respondi: kun iomete indiferenta, fratina karesemo ŝi metis sur mian dorson la manplaton, poste kaptis miajn lipojn per la siaj, poste iomete ŝoviĝis, por al mi estu pli oportune — kaj kiam ŝi unuafoje ekĝemis kaj unuafoje batis per la femuroj renkonte al mi, mi rompis ĉiujn ĉenojn.

Mi ĉifis ŝian mamon per la mano — ŝi ekkriis, mi surruliĝis sur ŝin — ŝi denove ekkriis, ĝoje plene malfermiĝante; mi freneze fleksis kaj rulis ŝin, tute obeeman kaj feliĉan pro tio, ke al ŝi same kiel antaŭe estas dolĉe esti obeema, kaj ŝajne, mi eĉ graŭlis: «Prenu min! Jen! Jen prenu!»; kaj kiam mi finfine eksplodis, ŝi kun neimagebla forto brakumis min, kvazaŭ dezirante enpremi min en sin por ĉiam, platigi sian

delikatan karnon per la mia — kaj kun sufero, peto kaj espero ekkriis, kvazaŭ mevo, postfluganta ŝipon:

— Mia! Mia! Mia!!

Verŝajne, dum du minutoj mi estis meduzo, elĵetita sur bordon. Poste mi malfermis la okulojn. Laŭ ŝiaj vangoj ruliĝis larmoj.

— Liza…

— Silentu. Simple kuŝu sur mi kaj silentu, — ŝi plorĝemis. — Ho Dio, Saĉjo, kiel estas bone kun vi…

Dum kelka tempo mi ne moviĝis, nur la manon lasinte sur ŝi.

Sed ŝi jam, ŝajne, estis trankviliĝanta. La okuloj sekiĝis. Ŝi, jam ne ĝeniĝante, eksidis; ĉirkaŭvolvinte la genuojn per la manoj, ŝi metis sur ilin la mentonon — al mi videblis nur la frunto kaj la brilantaj okuloj. Ŝi rigardis al mi ne deŝiriĝante. Verŝajne, tiel oni rigardas al ikonoj.

— Mi amas vin, — diris ŝi. — Mi amegas vin, mi vivi ne povas sen vi. Mi tiel ŝatas vin manĝigi, vin ridigi, kun vi paroli… Tiel ŝatas kune kun vi iri ien, tutegale kien. Tiel ŝatas… — ŝi stumblis, serĉante vorton, kaj elektis, verŝajne, la plej krudan kaj bestecan el tiuj, kiujn ŝi povis prononci; verŝajne ŝi volis substreki, ke ŝi iĝas besteto kaj ne hontas tion, eĉ male, adoras, — doni min al vi, — kaj tiam ŝiaj okuloj denove malsekiĝis. — Mi simple ne scias, kion fari.

Mi silentis.

— Ŝi estas graveda, Saĉjo.

Mi ekpalpebrumis. Vazomotora reago, diablo ĝin prenu, ĝi estas malfeliĉo de ĉiuj Cin-oj en la mondo. Afekciite mi

leviĝis sur la mano, kaj poste demandis, kiel stultulo:

— Ĉu de mi?

Dum sekundo ŝi plu rigardis, ne ŝanĝante vizaĝesprimon, kaj poste ekridegis. Ŝi kaj ploris, kaj ridegis, kaj ne tuj sukcesis prononci:

— Saĉjo… kara mia… ja pri tio vi demandu ne min!

Mi same eksidis. Nun jam mi komencis ĝeniĝi; barikadis min per la litkovrilo. La mondo turniĝis kiel ŝanceliĝema karuselo.

— Ĉu estis ŝi, kiu tion al vi diris?

— Jes.

— Kiam?

— Tuj. Kiam mi kuratingis ŝin je la unua tago.

Mi penis kolekti pensojn. Longe. Sed sensukcese.

— Kiel do vi tie toleris…

— Ĉar mi amas vin.

— Ho dio, vi elportadis la noktovazon…

Ŝi obstine skuis la kapon.

— Ĉar mi amas vin.

— Kial do vi tuj ne diris al mi?

— Ĉar — mi amas vin!

Mi frotis la vizaĝon per la manplato. Kvazaŭ volis forviŝi araneaĵon, blindigintan la okulojn. Sed ne sukcesis.

— Ĉu vi nin ne forlasos?

— Se vi min ne forpelos — neniam.

— Kaj ĉu ilin?

Mi paŭzis.

— Se ili ne forpelos…

— Neniam, — findiris ŝi anstataŭ mi. — Diru, ĉu vi havis ankoraŭ virinojn samtempe kun mi?

— Liza, ĉu vi estas certa, ke vi volas ĉion ĉi scii?

— Jes, kara. Eble, mi poste bedaŭros — sed se ni jam tion komencis — necesas… disfosi. Ĉu vi havis multajn virinojn post kiam ni geedziĝis?

— Multe — kiom estas tio?

— Dek! — kuraĝe diris ŝi.

— Nu, vi flatas al mi…

— Kvin.

— Du. Tio estas, sen Stanislava du. Kun unu mi estis tre nelonge, antaŭ ok jaroj. Ŝi rapide komprenis, ke mi pro ŝi ne disiĝos kun vi, kaj foriris. Kvankam, laŭ mi, ŝi ne deziris, kaj al ŝi estis tre dolore. Kaj mi estis freneziĝanta… ĉu vi scias, pro kio precipe? Pro tio, ke mi faras al ŝi doloron, kaj ne povas ne fari. Ĉu vi memoras, mi kaŝiĝis en la vilao sola kaj drinkis tie dum tri tagoj?

— Memoras. Kiam mi telefonis, vi respondis… apenaŭ movante la langon… mi terure ektimis, volis ĉion lasi kaj veturi tien, sed vi malpermesis… kaj sekvan vesperon vi revenis. Tia verdeta… Do, tio estis pro ŝi?

— Jes.

— Kaj post du semajnoj ni unuafoje veturis al Otuzo. Kaj vi estis gaja, hejma, zorgema, fiera!

— Certe. Tie estis tiel bone. Kaj mi vidis, ke al vi kaj Paŭlinjo estas bone — kaj pro tio mi floris duoble.

— Kaj la dua? Kiu kiun forlasis?

— Ŝi forveturis por trijara laboro en Brazilon. Ŝi estas biologo, okupiĝas pri ekosistemoj de humidaj tropikaj arbaroj. Ni interŝanĝas leterojn foje, sed kiel ŝi nun rilatas al mi — mi ne scias.

— Ĉu vi ŝin sopiras?

— Vidu, jes. Kutime mankas tempo, sed foje subite mi kvazaŭ vekiĝas, kaj io mankas.

— Kaj Stanjo estis jam dum ŝi?

— Ne. Distanco estis pli ol jaro.

— Ĉu en mi vere io mankas?

— Liza, mi vin tre amas.

— Mi scias, kara mia. Ĉu vi pensas, ke, se mi tion ne sentus, mi komencus tiun konversacion? Mi scias. Sed estas alia afero. Verŝajne, tiel okazas, tiel povas esti — vi amas, sed samtempe konstante sentas ian nekontentecon, mankon. Ĉu

ne sufiĉas pasieco, ĉu komforto, ĉu fidelo emfazata antaŭ aliuloj…

— Ne. Laŭ mi, ne.

— Do, ĉu vi simple tute ne povas havi nur unu virinon?

— Nu kial do ne povas!

— Ne, vi ne respondu tuj. Ne tian konversacion ni havas. Vi mem demandu vin.

Mi demandis.

— Nun mi jam ne scias, — diris mi.

— Kaj kiam tiu… la tropika, revenos?

— Printempe devas.

— Kaj se ŝi, ekzemple, denove deziros al vi?

Mi ne respondis. Ne sciis, kion diri. Neniu povas veni al iu ajn dufoje.

Ŝi rigardis al mi jam ne kiel al ikono. Kaj ne kiel al homo. Kaj eĉ ne kiel al fiulo. Tamen, kiel al fiulo ŝi neniam rigardis al mi… mi ne scias. Tiel rigardi ŝi povus al alveninto el alia galaksio; sed ne al plenrajta reprezentanto de frata potenca civilizo, malleviĝanta laŭ vasta ŝtuparo el interno de fotona raketo, sed al absurda, ne adaptita al teraj kondiĉoj ĵeleeca estaĵo, kiu, pace kaj plende gruntante kaj furzante, subite elrampus el, ekzemple, necesejo — evidente neagresema, sed absolute nekonvena kaj fremda.

— Do, ĉu vi volas diri, ke printempe ni povos kolektiĝi al vi jam triope?

Mi silentis.

— Saĉjo. Vi estas bela, bonkora, zorgema, pasia, kuraĝa, saĝa… Nu, ĉiujn bonajn vortojn, kiuj ekzistas, mi povas diri pri vi, vere. Estas nenio mirinda, ke de tempo al tempo vi enamiĝas en iun virinon, aŭ iu virino enamiĝas en vin. Sed ja… Saĉjo… Vi ja ne povas esti por ili ĉiuj edzo!

— Verŝajne, mi ne povas, — diris mi. — Sed mi penos.

Ŝi abrupte forturniĝis. Metis la kapon per la vango sur la genuon, per la nuko al mi; kurteninte la femuron, ekpendis longa, lanuga vosto de malligitaj helaj haroj.

— Dio al vi helpu, — diris ŝi.

Dum ioma tempo ni silentis.

— Liza, — mallaŭte vokis mi.

— Jes, amata, — respondis ŝi, ne turniĝante al mi.

Pro tiuj vortoj la koro saltis pike kaj dolĉe; por momento mi forgesis, kion mi volis diri.

— Ripetu ankoraŭ foje, se al vi ne estas malagrable, — petis mi.

Ŝi levis la kapon kaj ridetis al mi.

— Jes, amata.

— Liza. Komprenu… mi ne havas fortojn detrui vivaĵon. Mi delonge sentis: se foriras unu amiko, ankaŭ aliaj iĝas iomete pli foraj. Tio, kio vere mortas, defalas mem, kaj dio estu kun ĝi, kvankam eĉ pro tio estas dolore, ĉiam estas dolore pro morto — sed… mi scias, ankaŭ tio estas maldigna, sed… ne eblas haki laŭ viva ligo! Pro tio homoj krueliĝas, sekiĝas…

kaj la forhakanto, kaj la forhakato. Imagu: vi estis kun homo dum du jaroj, kaj subite li diras: foriru. Kaj du jaroj da feliĉo en via memoro iĝas du jaroj da malvero. Kaj la vivo mallongiĝas je kvar jaroj!

— Ho Dio, nu kion do mi faru, Saĉjo? Ĉu mi mem al vi diru: foriru?

Mi sufokiĝis. Sed ŝi jam denove rigardis al mi kun kareso.

— Eĉ ne esperu. Vian elekton anstataŭ vi mi ne faros.

— Sed ĉu vi komprenas, mi ja povas elekti…

— Ja scias mi, kion vi elektos! Ĉion! Aĥ, se eblus ellerni ĉiujn lingvojn! Kiomfoje vi tion diris? Nu, kaj se ne eblas, do oni rajtas scii neniun. Frazeton el unu, frazeton el alia… Vi tuta estas en tio! Rusa princo…

— Mi diris pri lingvoj de la imperio, — eĉ ofendiĝis mi. — Eksterlandajn mi tri lingvojn scias nemalbone…

Ŝi ne detenis sin — ekridis; etendiĝis al mi, malordigis miajn harojn.

— Vi estas knabaĉo, — diris ŝi. — Kiel ni al Paŭlinjo diros pri ĉio ĉi?

— Dume neniel, certe, — respondis mi. — Kaj, ekzemple, por plenaĝiĝo ni faros surprizon: ke ŝi havas frateton aŭ fratineton…

— Surprizo, — kun dubo diris Liza. Silentis iom. Poste diris sen deziro: — Interalie, ŝi kaj Stanislava plaĉis unu al la alia.

— Ĉu ŝi estis ĉi tie?

— Trifoje. Mi invitis — trinki teon, rememori pri vi…

Mi balancis la kapon.

— Vi estas vera amikino de batalisto. Nu, kaj?…

— Ja ĝuste pri tio temas! — kun ĉagreno diris Liza. — Kaj estas ŝi simpatia al mi, kaj kompatas mi ŝin, kaj amas ŝi vin freneze, kaj kun tiu sento, kiel vi komprenas, mi estas plene solidara… Oĥ, ne scias mi, kion fari. Sed lasi vin libere paŝtiĝi sur herbejo kun du — eĉ kun tri, ho sanktuloj! — kun tri kaprinoj… Tio ja estas ridinda!

3

Mia renkonto kun Lamsdorf estis organizita sen specialaj sekretecaj afektaĵoj. Sed ĝi ankaŭ ne detruis version pri tio, ke mi ie finkuraciĝas. Ivano Volfoviĉ, anticipante mian sekretan revenon, dum lastaj semajnoj ofte gastis ĉe Liza — kvazaŭ por viziti edzinon de kolego, ricevinta, se eblas tiel diri, laboran traŭmon. Same li venis ĉi-foje, je la deka matene. Mia domo anticipe estis retestita per kontraŭ-subaŭskultilaj indikiloj; oni min alveturigis hieraŭ el milita aerodromo en hermetike fermita karoserio de poŝta ŝarĝaŭto, kiun oni starigis en internan korteton de la palaceto, kaj mi, ŝajnigante min unu el ŝarĝistoj — la dua estis Ramilo — entrenis en la domon tra mastruma enirejo korbon da vera Krimea «kardinalo»,[70] tute nature sendita de Raĥĉiev, sed aldone uzita por plia naturecigo de la legendo;[71] do, eĉ se iu sukcesus rigardi en la pordegon el fenestroj de, ekzemple, la kontraŭa domo — kvankam ties loĝantoj estis ekster suspektoj — li vidus nur buŝegon de la potenca ŝarĝaŭto, alstarigita per la karoserio dense al la pordo, kaj en fendo inter planko de la aŭto kaj asfalto — piedojn de du ŝarĝistoj kaj plenan korbon da vinberoj, tuj malaperintajn en la domo. Tion, ke en la karoserion revenis nur unu paro da piedoj, certe vidi en vespera mallumo ne eblus eĉ per infraruĝa optiko. Do, se nesciataj gvidantoj de la «peonoj» komencis observi min en Simbirsko, trovi min nun al ili estus nefacile.

Ni akceptis Ivanon Volfoviĉ-on en la ruĝa gastoĉambro, amike; krome, ĝiaj fenestroj eliris en la korton, kio tre valoris en la nuna situacio. Satdormintaj, iomete ripozintaj — kaj Liza post mia reveno simple ekfloris, malgraŭ ĉio, kaj tio estis por mi diable agrable kaj flate — ni sidis apude sur la divano kaj estis viva ilustraĵo al kanteto «Gekolomboj neniam kverelas». Ja ni dum dek kvin jaroj vere ne kverelis

eĉ unu fojon — pri tio mi pensis jam nokte, antaŭ ol ekdormi. Sed estis en tio ankaŭ certa danĝero. Ekzistas paroj, kiuj preskaŭ fojon dum semajno intencas eksgeedziĝi, de tempo al tempo ĵetas unu al la alia akuzojn pri ĉiuj mortaj pekoj, kriegas per du voĉoj insultajn vortojn — kaj bonege ekzistas plu, eĉ fortojn ĉerpas en ĉiutagaj skandaloj. Ili kvazaŭ banas sin en vangofrapoj. Tamen, kiaj infanoj kreskas en tiaj familioj… Por mi kaj Liza unu akra aŭ eĉ simple neestima frazo iĝus tiom grava, tiom eksterordinara okazaĵo, tiel fatale elirus el limoj de familiaj rilatoj, ke starigus inter ni muron pli altan, ol povus starigi dek Stanjoj. Kaj instinkte sentante tion, ni eĉ ne altigis voĉojn unu al la alia.

Mi leviĝis de la divano, faris kelkajn paŝojn renkonte al Lamsdorf, kaj ni fratece brakumis. Dum kelkaj sekundoj li silente tiklis mian vangon per siaj vangoharoj, pro troa emocio facile frapante mian dorson per la manplato, poste deŝoviĝis.

— Nu, mi ĝojas denove vidi vin en bona sano! Mi treege ĝojas! Kiel vi fartas? Ĉu tute bone?

— Tute bone, Ivano Volfoviĉ, tute. Pro viaj kaj Liz-aj preĝoj.

— Ne nur, kara, ne nur…

— Ja sendube ne nur, — petole enŝovis Liza. Lamsdorf kun ioma miro turnis sin al ŝi kaj klarigis:

— La caro ja informiĝis plurfoje… Saluton, Elizabeta Nikolavna! Pardonu la maljunulon, ke mi ne vin unue salutis. Ja mi treege maltrankvilis dum tuta tiu tempo pri via husaro!

Li klinis sin al ŝi, kisis la manon.

— Ĉu vi ne deziras teon, Ivano Volfoviĉ?

— Ne, pardonu, Elizabeta Nikolavna, mi ĵus matenmanĝis. Kaj ankaŭ vin mi ne volas ofendi — la ŝipo foriras vespere, por vi ambaŭ, mi opinias, unu tagnokto ne tute sufiĉas inter du disiĝoj, do forpreni nun de vi tiun tempon estas morta peko. Mi vizitas mallonge, pri la afero.

Ni sidiĝis, kaj Liza restis stari.

— Nu, se pri la afero, mi vin forlasos, — diris ŝi kaj ekiris al la pordo. Malfermis ĝin, turniĝis, sendis ankoraŭ unu rideton al Lamsdorf, poste al mi. Kaj dense fermis la pordon post si.

— Kian edzinon vi havas, Aleksandro Lvoviĉ! — diris Lamsdorf. — Oro!

— Ja ĉu mi ne scias, — respondis mi.

— Kaj kiel ŝi beliĝis, juniĝis post via alveno! Tutan sekretecon rompas! Kaj ne eblas ja diri: aspektu malbone, alie ĉiuj konjektos!..

— Ne eblas, — konfirmis mi.

Li graketis iom.

— Aĥ, kia malfeliĉo… denove vi devas veturi. Kaj krom vi neniu povas. Apenaŭ la patriarko allasos fremdan homon al la socialismaj obskuraĵoj.

— Apenaŭ, — konsentis mi. — Eblas lin kompreni.

— Ĝuste kion ni faras, — kapjesis Lamsdorf. Tiris la vangoharojn. — Do, unue. Pro la vundo vi ricevos kompenson — mil kvincent rubloj estas transigitaj al via konto en la Popola Banko…

— Aĥ, Ivano Volfoviĉ, pro kio tiom? Kontraŭ tiu mono mi povas aĉeti aŭton! Pli bone vi premiu la Simbirskajn kuracistojn!

— Tio estas bona penso. Mi parolos kun la ministro… Due, — li prenis vastan, kiel lapa folio, monujon kaj komencis, kiel prestidigitisto, elpreni el ĝi paperon post papero. — Jen bileto por la ŝipo. Eknavigo je la deknaŭa precize. Ni decidis vin sendi mare. Kaj por la sekreteco tio pli bonas, kaj por la sano. Du tagoj nenion decidas, kaj mara vojaĝo estos por vi treege utila, ni konsultis kuracistojn.

Pli bone mi pasigus tiujn du tagojn hejme, pensis mi, sed laŭte nenion diris, por ne ĉagreni Lamsdorfon. Videble, io fuŝiĝis en iliaj cerboj. Ĉiu tago estas grava — tial sendu kiel eble plej baldaŭ; sed du tagoj nenion decidas — tial mare. Nu, la faritan ne eblas revenigi. Kaj vere, en flughavenoj kontrolo estas pli forta. Pli grandas probablo, ke oni min detektos — se oni min observas.

— Jen legitimiloj. Nun vi estas korespondanto de «Pravda»[72] Ĉernyŝov Alekseo Nikodimoviĉ. Ni elektis vian gazeton, komunistan, pro tiuj rezonoj, ke dogmoj de la instruo kaj problemoj de la konfesio estas bone konataj al vi, kaj okaze de neceso vi povos konversacii pli aŭ malpli profesie.

— Racie, — diris mi.

— Kiel vi prezentos vin al via kontaktulo en Stokholmo — en tion ni ne enmiksiĝas. Tion decidu vi, depende de tio, kiel vi interkonsentis kun la patriarko. Sed por ceteraj ni decidis maski vin tiele. Kun la redakcio ni kontaktis, ili kontentigis nian peton. Nun en ilia etatfako estas respektiva papero — kamarado Ĉernyŝov A. N., eksteretata korespondanto, oficsendita de la redakcio por konatiĝo kun jenaj kaj jenaj

fondusoj de la arkivo de Socialisma Internacio kun celo verki serion da historiaj skizoj por rubriko «Niaj radikoj».

— Jes, — diris mi, — se la versio konfirmiĝos, bonegajn ni ricevos radikojn.

Lamsdorf malsereniĝis.

— Ju pli mi pensas, kara mia, des pli mi maltrankviliĝas. Kiam mi legis vian raporton, miaj haroj simple stariĝadis. Se vi estos prava — kiel do ili, fiuloj, ellernis kripligi homojn! Ja ŝajne pli bona estus eĉ la viruso de Papazjan. La naturon ja ne eblas kulpigi, pro ĝiaj teruraĵoj oni ne krueliĝas. Sed ĉi tie… Tricent kvardek ses senkulpe murditaj homoj en la kvardek unua jaro! Tricent okdek du en la kvardek dua! Kaj tio nur en Eŭropo! Tio estas iaj malhomoj!

— Ja mi ĝuste volas tiujn malhomojn… — mi pikis la grandan fingron al brakapogilo de la fotelo kaj, alpreminte, dolĉe turnis.

— Ĉu vi pensas, ke vi sola? Ĝuste en tio mi antaŭvidas novan danĝeron. Ja por ili oni deziros reenkonduki la mortopunon!

Ni longe silentis, pensante, verŝajne, pri samo. Kaj pure, ŝajne, fizika termino «ĉena reakcio», subite aperinta en mia animo, ŝvelis, kiel parazito pro elsuĉita sango, minacante krevi kaj malpurigi la hejmon kaj la mondon.

— Tion ni devas ne allasi, — diris mi. — En ajna okazo devas.

Lamsdorf suspiris.

— Estu pli singarda tie, — petis li. — Ne ŝoviĝu sub kuglojn sen granda neceso.

— Pro malgranda neceso — en necesejon, — ŝercis mi. — Pro granda neceso — sub kuglojn…

Lamsdorf ridis ĝislarme. Sed, viŝante la okulangulojn, rigardis kun maltrankvilo kaj kompato.

— Se vi havus gardistojn, — diris li, finridinte. — Paron da knaboj por gardo, por ili simple iru laŭ via spuro kaj observu…

— Ja ni telefone jam parolis pri tio, Ivano Volfoviĉ.

— Vi estas obstina fierulo, kara mia. Ĉion vi emas fari mem kaj sola, sola kaj mem…

— Nu kiel al tio rilatas obstino? Se komenciĝos io serioza, du homoj estos simple mortkondamnitoj. Por unu, interalie, estas multe pli facile kaŝiĝi… Tio estas unue. Kaj due kaj plej grave, mi veturas al Eriko kiel privata persono, reprezentanto de la patriarko. Se li rimarkos, ke min «paŝtas» batalistoj…

— Jes, kara mia, jes. Racie. Mi ĝuste tial obeis, — li denove suspiris. — Sed la koro maltrankvilas. Mi ĉiam volas iel vin gardi. Do… Kion ankoraŭ mi devas al vi diri? A ha, jen poŝa mono. Por ke vi ne klopodu pri monŝanĝo — ĝi estas jam sveda, ses mil kronoj. Kaj en la Stokholma Nacia Banko estas malfermita kredito por ankoraŭ dudek kvin mil. La konto estas «pasvorta»…

— Vi min simple superŝutis per mono! Por kio?

— Por ajna okazo, kara mia, por ajna okazo. Almenaŭ ion. Ni estas riĉa lando, ni povas zorgi pri niaj homoj. Kiu scias, kiom longe vi tie estos. Kaj eble… subite… — li tuj implikiĝis en vortoj, ne kuraĝante nomi la aferojn per siaj nomoj, — necesos ia kuraco. Ĉe ili ja ĉio estas kontraŭ mono. Do, la

konto, mi diras, estas «pasvorta». Ni longe pensis, kiun vorton preni. Kaj jen princo Iraklo telefonis — maltrankvilis, ke pri vi tro longe mankas informoj; nu, kaj ni donis al la konto nomon «Sveticĥoveli».

Mi eksentis varmon kaj kareson, kvazaŭ en vespera Sagurama ĝardeno.

— Dankon, — diris mi kortuŝite. — Vi vere faris al mi agrablaĵon.

— Ĝuste tion ni intencis. Informu nin pri vi laŭokaze. La milita ataŝeo en Stokholmo pri la misio de korespondanto Ĉernyŝov estas informita… tio estas, ne pri ties celo, certe, sed pri tio, ke ekzistas iu Ĉernyŝov, al kiu endas laŭnecese fari ĉian kunhelpon. Estas simple ligiĝi kun ni tra li. Jen telefono, — li montris al mi papereton kun numero, tenis iom antaŭ miaj okuloj, poste movis la grandan fingron laŭ la ciferoj, kaj la ciferoj malaperis. Li ĉifis la papereton, turnis ĝin en la manoj, kaj, ne trovinte, kien ĝin meti, ŝovis en sian poŝon. — Jen ĉio, — li leviĝis. — Nu, ni denove brakumu nin, Aleksandro Lvoviĉ.

— Ni brakumu, — respondis mi.

4

Kiam Lamsdorf foriris, ni denove kiel du anĝeletoj eksidis sur la divanon; Liza metis la kapon sur mian ŝultron, kaj dum ioma tempo ni silentis. La ĉielo, sufiĉe pura matene, kovriĝis per senfenda griza humida kurteno, kaj en la gastoĉambro ĉio estis krepuska.

— Kiom da tempo restis al vi? — demandis Liza poste.

— Ses horoj.

— Ĉu oni vin denove veturigos iel ruze?

— Jes.

— Mi tre timas pro vi.

— Tio estas superflua.

— Tie restis iomete da ĉampano. Ĉu vi deziras fintrinki?

— Jes.

Ŝi ekstaris, rapide eliris en la manĝoĉambron, rapide revenis, portante en la mano preskaŭ plenan pokalon. Mi prenis, danke ridetis. Apenaŭ aŭdeble siblis ŝaŭmo.

— Ĉu ankaŭ vi trinkos?

— Ne, ne, trinku.

Mi nehaste eltrinkis. Bonguste. Tuj la vezikoj tikle batis en la nazon, mi sulkiĝis. Metis la pokalon sur tapiŝon apud la divano. En la stomako milde ekfloris varmo.

— Vi povas fumi iomete…

— Mi absolute ne deziras.

Ŝi silentis. Poste diris nelaŭte:

— Estos tute senkompate, se vi ne intervidiĝos.

Mi pensis pri samo. Sed mi tute ne imagis, kiel tion fari. Kaj, aldone, la kernon mem de la animo kaŝe, sed persiste ronĝis venena vermeto: sed ĉu mi povas al ŝi fidi, ho dio mia? Kvankam Beĉjo, laŭ ĉiuj liaj depozicioj, estis «revelaciigita» pli frue, ol mi ekintencis veturi al Simbirsko kaj babilis pri tio al Stanjo, sed ja ankaŭ la depozicioj povus esti sugestiitaj de ekstere; restis probablo de tio, ke la atenco kontraŭ la patriarko estis kaŭzita de mia subita deziro konversacii kun li — mizera probablo, jes, sed ŝajnis, ke mi ne rajtis riski, tute neglektante ĝin: tro alta estis prezo.

Tamen mi neglektis. Pli bone oni min mortpafu en Stokholmo. Vivi kun tiaj pensoj pri virino, kiun mi amas, kiu estas graveda de mi — tio estas multe pli malbona, ol morto. Fakte, ĝuste tio estas morto. Morto de la animo.

— Vi pravas, — respondis mi.

— Ĉu vi scias, kiel ni faru? — vigle ekparolis ŝi. — Mi tuj telefonos al ŝi kaj vokos gasti. Ŝi ĉi tie jam estis, do, se viaj «Barmaleoj» vere observas la domon, ili nenion suspektos. Kaj mi mem, — ŝi iomete kuntiris la ŝultrojn, — ien foriros por unu aŭ du horoj. Ĉu tiel estas bone?

Kaj denove mian gorĝon ĉirkaŭpremis varmega humida ringo. Nun jam mi rigardis al ŝi, kiel al ikono, admire kaj ravite, kaj pensis, ke se almenaŭ unu haro falos de ŝia kapo, aŭ se ŝi vere decidos foriri de mi — fino, mi mortos.

— Tio estas tro, Liza, — diris mi. — Mi ne povas… tiel vin uzi.

— Ho Dio, kiajn stultaĵojn vi diras! Ĉu tio estas «uzi»? Mi simple helpas al vi, kaj por mi ne estas pli agrabla okupiĝo. Kiam mi ŝanĝis al vi pansojn kune kun ŝi — ĉu tio estis uzo? Vi suferis, kaj mi, kiel povis, vin kuracis.

— Tiam min trafis kuglo.

Ŝi suspiris, kaj poste diris penseme:

— Sciu, ankaŭ tio estas por mi, kiel kuglo.

— Ankaŭ vi suferas.

— Mi suferas, ĉar al vi estas malfacile, kaj vi — ĉar oni vin trafis. Ĉu estas diferenco? Kaj entute, — decideme aldonis ŝi, tuj ruĝiĝinte, — se mi, ekzemple, en iun enamiĝus, ĉu vi kondutus alie? Ĉu vi, ekzekutisto, sangosuĉulo, masklaĉo, al mi ne helpus?

— Mi ne scias.

— Tamen mi scias. Mi scias vin pli bone, ol ili ĉiuj, kaj eĉ pli bone, ol vi mem. Kaj ĉu vi scias, kial?

— Kial?

— Ĉar mi estas tre obeema. Vi kun mi estas plej nemisformita.

Ŝi atendis ankoraŭ sekundon, poste kuraĝige ridetis kaj ekstaris. Ekiris en la manĝoĉambron, al telefono.

Klak'… klak'-klak' per butonoj…

— Stanjo? Saluton, tio estas… ĉu vi rekonis? Nu, certe… Ĉu? Ne povas esti! Da-ankon… Ne, ne, vere, mi ne povas, pli bone lasu al vi, vi pli bezonas. Aĥ, honorario venis granda? Publikiĝis la kolekto? Mi gratulas, tutkore gratulas. De Saĉjo

nenio venis, sed ĵus venis lia estro, diris, ke oni lin transigis por finkuracado al sanatorio, ien al Kaŭkazo… Oĥ, vere. Mi same sopiras. Pli bone ĉi tien, ni pli rapide lin kuracus. Kiel vi mem fartas? — ŝi aŭskultis, poste ekridis subite. — Ja ne maltrankvilu tiel, tio ja estas ordinara afero. Kiam mi estis graveda je Paŭlinjo…

Mi ekstaris kaj fermis la pordon. La fratinetoj, ŝajne, ekkonversaciis por longe.

Malantaŭ la fenestro estis pluvonta; plata, sen lumstrioj, ĉiela kurteno tute ŝvelis pro humido. Du siringaj arbustoj en angulo de la korto malheliĝis kaj kliniĝis. Sub unu, streĉite levinte la antaŭan kruron, ŝtoniĝis Timoteo kun rabe levita supren vizaĝo — verŝajne, ĝi ĉasobservis iun paseron sur branĉo, nevidebla de ĉi tie.

Kiel mi ne deziras forveturi!

La pordo malfermiĝis, kaj mi turnis sin.

— Post kvardek minutoj ŝi estos ĉi tie.

Mi silente kapjesis. Mankis konvenaj vortoj.

— Ĉu vi scias, Saĉjo, — kulpe diris ŝi, — kion mi pensis? Vi certe pli bone scias, sed se ŝi venos, kaj mi baldaŭ foriros sola, de ekstere tio povus aspekti strange kaj… suspektinde. Vi nur ne pensu, ke mi serĉas pretekston resti kaj… — ŝi stumblis. — Se vi vere timas iajn observantojn.

— Tio probablas.

— Do mi renkontos ŝin kaj simple ŝtopiĝos ien malproksime, en la mastruman alon, ekzemple. Kaj poste, kiam vi… kiam jam eblos, vi min de tie elprenu.

Mi aliris ŝin, metis la manplatojn sur ŝiajn femurojn kaj iomete altiris al mi. Dum ioma tempo mi rigardis en ŝiajn okulojn. Ŝi ne demovis la rigardon. Nur ree ruĝiĝis.

— Mi amegas vin, Liza.

Ŝi ekridetis.

— Ja mi nur tion bezonas.

5

Kiam eksonis la sonorilo, malfermi iris Liza. Mi plu sidis, kiel blato, en la ruĝa gastoĉambro, timante tage eĉ paŝi preter fenestroj, elirantaj sur straton; dio scias, kiu povus kaŝiĝi, ekzemple, en subtegmenta fenestro de la kontraŭa domo kun binoklo aŭ, ekzemple, detektilo, subaŭskultanta parolojn laŭ vibrado de fenestraj vitroj. Tio estas ia absurdo, baldaŭ mi komencos fuĝi de mia propra ombro — sed ni ne rajtas riski, se jam komencis maskiĝi.

El la antaŭĉambro eksonis du viglaj virinaj voĉoj, sur la ŝtuparo aŭdiĝis paŝoj, kaj mia koro denove, kvazaŭ mi plu kuŝis sur malsanuleja lito, ekbatis, kiel boksisto en trejnan piron; mallonga serio da batoj kaj paŭzo, ankoraŭ serio kaj ankoraŭ paŭzo… Ja mi Stanjon post tiam nek vidis, nek aŭdis.

Ili eniris. Stanjo, vidinte min, ŝtoniĝis.

— Vi…

— Mi.

Jes, laŭ la staturo jam estis videble.

Ŝi komprenis mian rigardon kaj mallevis la okulojn. Poste abrupte turniĝis al Liza:

— Kial do vi al mi ne diris?

— Demandu Saĉjon, — ridetante, kuntiris la ŝultrojn Liza. — Iajn «Barmaleojn» nia edzo timas.

Ŝi denove ekrigardis min.

— Ĉu denove io okazis?

— Ne. Mi esperas, ke ankaŭ ne okazos.

— Nu, vi konversaciu, — diris Liza, — kaj mi iros ordoni pri tagmanĝo. Ja vi tagmanĝos kun ni, Stanjo, ĉu ne? Kaj mi mem observos, ke ĉio estu sur supera nivelo. Rara gasto estas en la hejmo — la mastro, — ne eblas malhonoriĝi. Stanjo, mi forestos longe.

Ŝi eliris kaj dense fermis la pordon.

— Vi estas simple ideala paro, — diris Stanjo, silentinte. Ni plu staris ĝene: mi — meze de la ĉambro, ŝi — ĉe la pordo mem. — Laŭ mi, vi organe malkapablas ofendiĝi aŭ koleri unu al la alia…

Mi subridis.

— Ankaŭ mi de vi pretas toleri ĉion ajn, nur por resti kune — sed, foje, eĉ ne rimarkante, komencas koleri. Kaj vi al tio ne kutimis en via oranĝerio — vi tuj fermiĝas, deŝovas min kaj pretas fordoni al iu ajn. Jen kia sorto!

— Ĉu vi bedaŭras?

Ŝi rigardis iomete el sub la frunto.

— Ĉu mi? Neniom. Al ŝi mi kompatas. Vin mi neniom bedaŭras, kaj min — des pli.

— Eksidu, Stanjo, — mi montris al la divano, apud kiu mi staris.

Ŝi eksidis sur unu el seĝoj apud la pordo, malproksime de mi. Ŝin eĉ ne necesis deŝovi — ŝi mem deŝoviĝis. Mi nedecideme staris dum momento, poste eksidis malproksime de ŝi.

— Kiam vi revenis?

— Hieraŭ.

— Ĉu por longe?

— Por duon-hodiaŭ. Je la sepa foriras mia ŝipo.

— Ŝipo… Kio entute okazas?

Mi malfermis la buŝon, sed la malvarma glita vermeto turniĝis denove. Silentu, ŝi eĉ ne demandas, kien vi veturas! Findispremante la rampulon, mi peneme eldiris:

— Mi navigas al Stokholmo, al arkivo de Socialisma Internacio. Kaj eĉ sub fremda nomo. Ĉernyŝov Alekseo Nikodimoviĉ, korespondanto de «Pravda».

Mi profunde enspiris, trankviliĝante post tiu ridinda por normalaj homoj glorago — sed se min aŭdus Lamsdorf! ja mi momente forstrekis plurtagajn penojn de multaj homoj, strebantaj provizi maksimume eblan sekurecon al mia afero kaj mia korpo! — kaj elspirante subite petis, ne atendante mem tiujn vortojn:

— Sed al neniu rakontu.

— Nu certe! — akre respondis ŝi. — Sufiĉas por mi la sceno, kiun vi faris antaŭ la forflugo al Simbirsko!

— Ĉu mi faris?! — konsterniĝis mi.

— Ne necesas krii al mi. Certe, vi. Ne Kwiatkowski ja.

Mi silentis. Kion ĉi tie eblis diri.

— Li tutan nian konjakon eltrinkis, — plendis ŝi.

Mi ridetis.

— Bagateloj. Mi eĉ por sekundo ne dubis.

— Li tre malvarmiĝis! — tuj ekdefendis ŝi. Kiel kokino super kokido. Kvazaŭ akcipitro estus mi. — En Varsovio estis varmego, li flugis en sola ĉemizo — kaj en la avio ventoliloj misfunkciis, kaj ĉiuj malvarmiĝis jam dum la flugo. Kaj en tiu marĉa Pulkovo ĉiuj aldone malsekiĝis plene. Ĉu decus avari?

— Ja mi ne kontraŭas, — diris mi. — Ĝuste por tio mi ĝin portis, Stanjo.

Ŝi subite distre movis la manplaton laŭ la vizaĝo.

— Pri kio ni parolas, Saĉjo…

Mi lace kuntiris la ŝultrojn.

— Pri kio vi deziras, pri tio ni parolas.

— Kaj vi pri kio deziras?

— Pri vi.

Ŝi silentis.

— Ĉu vi por longe?..

— Mi ne scias. Mi pensas, ke jes.

— Do, — suspiris ŝi, — mi renkontos vin jam kun ideĉjo en la manoj.

— Ideĉjo? — ridetis mi.

— Nu… ido, ideto… se diri karese, do — ideĉjo. Tion mi mem elpensis.

— Ĉu longe tio?..

— Jam pasis pli ol duono da tempo. Li jam batas min, kiel futbalisto.

— Ĉu vi pensas, tio estas knabo?

— Mi volus. Filinon vi jam havas. Sufiĉas por vi… knabinoj.

— Kial do vi mem al mi ne diris?

Ŝi sincere miregis.

— Kiel? Ja mi nur ne volis Lizan tute ĉagreni, ne diris al ŝi, ke vi mem al mi permesis!

Mi ekdeziris fumi. Iu el ni freneziĝis. Kaj subite fulmis terura penso: ĉu ne estas ŝi jam «peono»? Kiel Beĉjo, babilinta pri strebo de la patriarko al persona potenco…

— Kiam mi permesis? — trankvile demandis mi kaj kaptis min mem je tio, ke ŝajne mi jam faras pridemandadon.

— Ja en Saguramo! Mi estis tute certa, ke vi ĉion komprenis! Vi tuj diris — nur iomete afektis komence pri digneco — kaj poste diris: se sen kvereloj kaj skandaloj — vi ĝojus. Mi faras ĉion, kiel vi diris — estas nek kvereloj, nek skandaloj.

— Nu, aferoj, — nur tion mi sukcesis eldiri. Kaj poste demandis, bonege sciante, kion ŝi respondos, se estos honesta: — Kaj se mi ne permesus, ĉu io ŝanĝiĝus?

Ŝi paŭzis kaj iomete ridetis:

— Ne.

Mi silentis. Ŝia vizaĝo deformiĝis, ŝi eĉ frapis per la piedo:

— Mi aĝas tridek ses! Post monato estos tridek sep! Ĉu mi rajtas naski infanon de tiu, kiun mi finfine amas?!

— Vi rajtas. Sed kion mi faru nun? Ĉu mi pendumiĝu pro neeblo disduiĝi? Ja kion ajn mi faru — tutegale mi estos perfidulo!

— Ĝis nuna tago vi bonege disduiĝadis. Ĉu nun la vosteto tremas? Tiuokaze pelu min tuj.

Ni silentis. Bonanima rezultis renkonto.

— Kaj mi iris ĉi tien, — subite mallaŭte diris ŝi, — kaj pensis: ĉu mi sukcesos iam ajn tiri vin en la liton, aŭ jam ĉio finiĝis?

Min tuj superverŝis varmego.

— Ĉu vi deziras? — same mallaŭte demandis mi.

— Demando, inda je vi. Ja mi ĉi tie tuta sekiĝis pro sopiro!

— Kial do vi tiel malproksime sidas? — mi penis paroli kiel eble plej milde, kaj nur timis, ke post ĵusa kverelo tio povos malsukcesi aŭ, eĉ pli malbone, soni false.

— Ĉu ĉi tie? — kun abomeno elkriis ŝi.

Mi denove enspiris. Kiel malfacile… La lango ne turniĝis, sed necesas ja klarigi al ŝi.

— Stanjo, laŭ mi… Liza estas certa, ke ni tion faros.

— Tio estas ŝiaj problemoj.

— Ne diru tiel. Eĉ se vi nun ne… — mi ne sciis, kiel nomi. Kaj ne nomis. — Tutegale vi malbone diris. Ja ni povas denove tre longe ne intervidiĝi, kaj ŝi tion komprenas.

— Ne sufiĉas nur, ke via edzino min al vi subkuŝigu.

Mi eksentis, kiel miaj vangomuskoloj streĉiĝis.

— Nu, superigu vin plu, — deteninte min, diris mi obtuze.

— Saĉjo, mi jam dum pli ol dek kvin jaroj ne faras tion. Sed en vian geedzan liton mi ne kuŝiĝos en ajna okazo.

— Lito, lito! — mi jam perdis paciencon. Sola, por kio sufiĉis miaj fortoj, estis ne krii. — Stanjo, kiel al tio rilatas la lito! — kaj jam malfermite mokante, aldonis: — Jen, eblas sur la tapiŝo!

Ŝi leviĝis.

— Kia malfacila homo vi estas, — diris ŝi kaj ekiris al la pordo. — Ne konduku min. Ja ĉirkaŭe estas malamikoj.

Tuta mia incito tuj forflugis. Restis nur timo pro Stanjo kaj tristo. Kion do ŝi faras? Ŝi ja finrompas ĉion! Ĉu ŝi tion deziras?

— Stanjo, sed tagmanĝo?! — stulte kriis mi al ŝia dorso, kaj la pordo abrupte fermiĝis.

Mi furioze skius la kapon. Diable, mi nenion sukcesis eĉ demandi. Ĉu sufiĉas al ŝi mono? Kia estas ŝia sano? Kio pri publikigo, ĉu plenumis Kwiatkowski sian promeson? Telefone ili ŝajne parolis pri ia kolekto… Diable, diable, diable! Deliro!

Pro kio do ni komencis kvereli?

Kiam mi bruligis kvaran cigaredon de la tria, malantaŭ la pordo aŭdiĝis singarda skrapado. Mi turniĝis, kiel pikita. Ĉu ŝi revenis? Ho dio, nur ŝi revenu!

— Jes! — laŭte diris mi, jam kompreninte, ke tio estas Liza.

Ŝi ĝuste kalkulis: se ni estus en la dormoĉambro, ni simple ne aŭdus.

Kaj ŝi denove forirus. Ĉion sciante certe.

Ŝi evidente ne atendis, ke mi respondos. Nur kelkajn sekundojn post mia «jes!» ŝi vigle enkuris en la ĉambron kaj ŝian gajan, gasteman rideton sur ŝia vizaĝo tuj anstataŭis la konsternita.

— Kaj kie estas Stanislava? Oj, kiom da fumo!.. — ŝi preskaŭ alkuris min. Rigardis telereton por konfitaĵo, kiun mi faris cindrujo. — Ho sanktuloj, la kvara! Kio do okazis, Saĉjo? Via vizaĝo estas griza!

— Fino, Lizeta, — diris mi, denove enŝovante cigaredon en miajn lipojn. — Ĝoju. Unu kaprino estas for.

— Ĉu vi kverelis? — kun teruro demandis ŝi.

Mi mallerte dispremis la cigaredstumpon en la telereto, inter odoraĉaj restaĵoj de la antaŭaj, kaj kapjesis. Liza, alpreminte la pugneton al la mentono, afekciite ekskuis la kapon.

— Al ŝi jam sesa monato komenciĝis… vi, eble, denove sub kuglojn iros… Oj, stultuloj, stultuloj…

Kaj tuj, kaptinte min ĉe la kubuto, energie ekparolis:

— Saĉjo, vi nur ne ĉagreniĝu. Simple ŝi havas tian periodon. Mi, kiam estis graveda je Paŭlinjo, same ĉiam ofendiĝis al vi, pro ajna bagatelo. Nur ne montris. Sed ŝi estas alia homo, kion fari. Ŝi kutimis al libero, al sendependeco. Ŝi naskos, kaj ĉio poiomete trankviliĝos, ŝi ja vin tre amas, mi ja scias!

— Nebuligis ŝi al vi la kapon, Lizeta, — preskaŭ kolere diris mi. — Ne kredu al ŝi. Simple la aĝo urĝigas. Ŝi decidis naski

de iu ajn — nu, kaj jen ŝi trovis stultulon. Neniun ŝi, krom si, amas, kaj neniam amis… Do, kio pri tagmanĝo? Vi promesis bongustan tagmanĝon!

Ŝi timigite rigardis mian vizaĝon. Kvazaŭ ne rekonis. Kvazaŭ sur mi elkreskis kornoj kaj diabla porkonazo.

— Jen nun mi tute komprenis, pri kio vi parolis nokte…

— Ja mi multajn stultaĵojn parolis.

— Ne diru tiel! — dolore elkriis ŝi. — Tiu nokto estis unu el la plej feliĉaj en mia vivo! Neniam, eble, ni estis tiom proksimaj… Kaj diris vi, ke oni ne rajtas rompi vivaĵon. Ĉar tiam oni krueliĝas kaj sekiĝas. Vi ne iĝu tia, Saĉjo, — ŝi levis la manon kaj karesis mian vangon. — Ŝi min, finfine, pardonu, ne interesas, sed vi… pli bone kokru min eĉ ĉiutage, sed tia ne iĝu, ĉar mi vin tian tre baldaŭ ĉesos ami. Kaj kion tiam mi kaj Paŭlinjo faru?

Stokholmo

1

La dizelŝipo ŝteliris laŭ fjordo.

En flava lumo de antaŭ-aŭtuna norda sunsubiro etendiĝis malantaŭen insuloj, kuŝantaj en ĉielkolora akvo. Grandaj, kovritaj de arbaro, aŭ malpli grandaj, rokaj, ornamitaj de unu aŭ du arboj kaj de iu preskaŭ nepra kabaneto sub ili, aŭ tute kalvaj, aŭ tute malgrandaj, ne pli grandaj, ol insuletoj Ranoj en Koktebela golfo — simple rulŝtonoj, elŝovintaj al aero deklivajn, kiel ĉapeloj de fungoj, roz-brunajn dorsojn. Sur ĉiu el ili mi dezirus sidi — pendigi piedojn al akvo kaj, ĵetante mallongajn rigardojn al la malvarmiĝanta mondo, mediti pri ĉio kaj pri nenio. Obtuze muĝis dizeloj kun malgranda turnorapido; la ŝipo mole trapremadis spegulon de supraĵo, kaj post ĝi fore-fore etendiĝis laŭ klara, malvarma ebenaĵo malrapide disirantaj sulkoj. Belo estis nepriskribebla, netuŝita, kvankam la grandega urbo jam alproksimiĝis — el malantaŭ arbaro sur dekstra bordo etendiĝis en ĉielon ringita pinto de televida turo; brilis en lumo de preskaŭ nevarmiganta suno disĵetitaj en malhela verdo apudbordaj vilaoj kaj palacetoj de Lilla-Värtan, sed tutegale moderna potenca ŝipo ŝajnis nekonvena ĉi tie, necesus drakkar.[73] Antaŭ dek kvin jaroj mia amiko, verkisto — ĝuste kun li mi trafis unuafoje tiujn ĉi lokojn, ĝuste li konatigis min kun Stanjo en antaŭ-antaŭa somero — diris: «Nun mi komprenas Peer Gynt-on. Ĉi tie eblas preni glavon kaj silente eliri por dudek jaroj. Ĉi tie eblas atendi dudek jarojn». Mi ne tre komprenis tiam, kion li volis diri, ne komprenas eĉ nun, sed tio estis dirita bele, kaj ĉirkaŭe ĉio estis bela — kaj inter du beloj ĉiam eblas trovi ligon, iu trovos unu, alia — alian. Ĝismorte, ĝistriste mi deziris montri ĉion ĉi al Paŭlinjo, Liza kaj Stanjo. Unu belon — al alia belo. Jen ankoraŭ unu ligo inter beloj, jam mia; krom mi, ĝin neniu komprenos.

Sur malsupraj ferdekoj tumultis turistoj, kurante de unu ŝiprando al alia tra larĝa, kiel placo, poŭpa placeto; sensone por mi ili umadis per siaj fotiloj kaj vidkameroj, interpuŝiĝis, serĉante sian idealan vidpunkton. Mi staris supre, nemalproksime de la tuboj — ili streĉe vibris kaj diskrete graŭlis. Sur mia kolo pendolis necesa laŭ la legendo «Canon»,[74] sed mi pri ĝi forgesis. Mi ne deziris vantkuradi. Kiu rigardas tra fotila vidigilo — tiu vidas nur fokuson kaj kadron, sed mi deziris vidi Stokholmon. Mi ŝatas tiun urbon.

Jam tute malhaste ni trarampis preter insuleto Kastellholmen, kie sur maldika masto super ruĝbrika kastelo apenaŭ plaŭdis jam delonge poreterne levita flago — historie oni ĝin devis mallevi, kiam Svedio militas; poste ni iomete turniĝis dekstren.

El maldekstra ŝiprando malfermiĝis proksima, kaj plu egalmezure proksimiĝanta fajna petalo de ponto, dislimanta golfon Saltsjön kaj lagon Mälaren — en flanko, proksima al la Malnova urbo apud enveturejo sur la ponton altis severa kaj fiera ŝtona Bernadotte; kaj plue, post konstruaĵoj de Kavalira insulo, kiuj ĉiuj similis al palacoj, elturniĝinte el malantaŭ altaj ferdekaj konstruaĵoj, klare desegniĝis en streĉa flavo de ĉielo aĵura turo de Kavalira kirko. Ĉio ĉi rememorigis Peterburgon — kaj estis pli bizara kaj densa, ĉar la insuloj estis pli malgrandaj kaj pli ofte ĵetitaj en la golfon; kaj la bordoj ie estis malaltaj kaj plataj, kiel ĉe ni, sed ie ŝvelis supren kiel ŝtonaj ĝiboj — kaj domoj estis ekflugantaj ĉielen.

Mirinda afero. Por konstrui urbon, tiel similan al ĉi tiu, ni militis kontraŭ ili preskaŭ kvaronjarcenton. Kaj ili kontraŭ ni — por ni ne konstruu. Mezepoko...

Albordiĝis ni en la centro mem, ĉe kajo Skeppsbron, preskaŭ sub fenestroj de reĝa palaco. La homamaso sur ferdekoj malrapide enrampis internen de la ŝipo, kaj mi, nenien

hastante, ĉarmite ĉirkaŭrigardante, elfumis ankoraŭ cigaredon sur mia supraĵo. Mi preskaŭ ĵetis la cigaredstumpon ekster la ŝiprandon, kiel mi faris en maro, sed la mano mem ne moviĝis. Tio estis same, kiel kraĉi en vizaĝon de madono de Litta.

«Pravda» estis tiom afabla, ke laŭ siaj kanaloj rezervis por mi modestan, sed tute komfortan duĉambran apartamenton en unu el hoteloj sur Sveavägen, je du paŝoj de koncerta halo, ĝuste kie, kiel oni iam diris al mi, okazas enmanigo de Nobel-aj premioj. Komenciĝis krepusko, kiam mi finis dismeti la pakaĵojn kaj enrampis en duŝejon. Tre varmega; tre malvarma. Ĉio ŝajne estis en ordo: kaj sentivaj kranoj, kaj bona premo, sed tutegale io ne konvenis.

Mi viŝis min, eliris, vestiĝis. Aliris fenestron. Estis ekbrilantaj lumoj, per du densaj kontraŭaj fluoj ruliĝis malsupre buntaj aŭtoj. Mi ĵetis oblikvan rigardon al telefono. Ne, mi ne deziris telefoni tuj. Sur la ŝipo mi iel malstreĉiĝis, la mara vojaĝo eĉ tre utilis al mi, mi moliĝis, kiel aĉa neniofarulo, kaj neniel sukcesis decidi denove impeti al batala ritmo.

Mi sciis: sufiĉas komenci — kaj tio estos por longe. Kaj eĉ ne endus, verŝajne, telefoni el la hotelo. Singardeman dio gardas.

Kvankam dume ĵurnaliston Ĉernyŝov-on, laŭ ĉiuj signoj, neniu observis.

Mi malleviĝis en duonmalplenan drinkejon. Oni aĉe ludis iun nekompreneblan muzikon, sed, feliĉe, nelaŭte. Nehaste mi eltrinkis tason da kafo, elfumis ankoraŭ cigaredon. Dolĉa neniofarado… Mi eliris sur straton. Hezitis iomete kaj ekiris maldekstren, al luksa Birger Jarlsgatan.

Kiom mi komprenis, ĝi estis nomita omaĝe de tiu jarlo Birger, kiun siatempe disdraŝis sankta princo Aleksandro.[75] Estas

bone, ke la mezepoko finiĝis. Mi ne povus vivi en tiu epoko. Eble nur se iĝus monaĥo. Sed eĉ tiuokaze: katolikoj, luteranoj, ortodoksianoj, malnovritanoj — kaj ĉiuj pli pravas ol ceteraj.

Sur la strato nomita laŭ la ĝismorta malamiko de la rusa sanktulo mi aĉetis por memoro bananon. Flaris odorantan je dolĉa tropika humido ŝelon; per internacia gesto respekte montris al la stratvendisto, dronanta en siaj fruktoj, la dikan fingron — li kun afektita fiero elŝovis la makzelon kaj levis la nazon: ĉe ni ĉio estas bonega. Ni disiris, reciproke kontentaj. Kun la banano en la mano mi ekiris plu.

Homoj, homoj, homoj… Homoj ĉe vitrinoj, homoj ĉe aŭtoj, homoj ĉe strataj vendotabloj, kaj simple irantaj nehaste, maĉantaj gumon, parolantaj, ridantaj… Ne, niaj homoj estas pli belaj. Sed ilia urbo estas pli pura. Iel pli prizorgita, prisarkita.

Kune bruante kaj flagrante per miloj da ruĝaj okuloj, ruliĝis pretere vespera aŭta torento.

La strato venigis min al malgranda ĝardeneto, pompe nomata parko. Berzelii Park, ŝajne. Mi preteris ĝin, kaj ĉi tie jam denove estis nemalproksime de akvo. Mi haltis. Ĝuste de tiu ĉi loko komenciĝis mia simpatio al Stokholmo.

Nenien li malaperis dum dek kvin jaroj, mia gisa amiko, kiun mi iam en krepusko misopiniis en unua momento viva. Necesas tre ami sian ĉefurbon, por ami ĝin tiel gaje kaj senĝene: en brila centro de la granda urbo, de la koro de la norda imperio, ne gravas, ke eksa, starigi ruĝ-flavan barilon «okazas laboroj», ĵeti sur asfalton pezan fermoplaton de kanalara luko, kaj sub la fermoplato enpiki pene malfermantan ĝin gisan akvotubiston, tiel, ke ŝajnis, kvazaŭ li elrampas el truo en tero — kun maldika, osteca, malgaje

misformita kaj evidente postdrinka vizaĝaĉo. Nur unu afero iomete fuŝis la impreson — staranta apude anonco «Humor». Kvazaŭ sen tiu klarigo iu povus ne kompreni, ke la akvotubisto estas humuro, kaj ŝtoniĝus pro konsterno. Estis ĉi tie ia necerteco de svedoj pri si mem.

Mi deziris viziti ankaŭ Riddarholmen, Kavaliran insulon, sed la ĉielo jam velkis, kaj eĉ okcidente tra malvarma verdo de la sunsubiro penetris bluo. Mi staris iomete apud akvo, rememorante, kiel mi kun la amiko sidis sur terlango de tiu ĉi holmen, sur benkoj de malfermita podio — kaj malantaŭ akva vasto, nehaste ludanta per kvazaŭ kaŭĉukaj respegulaĵoj de urbaj lumoj, altis peza, anguloza bastiono de urbodomo, kaj pretere, je du paŝoj de nia bordo, bruante per neforta dizeleto kaj malhele lumante per lanternoj kaj per sola kvadrata fenestreto, tranavigis trivita ŝalupo kun pompa nomo «Solaris Rex»… Sed la koro jam malpaciencis. Venis tempo labori.

Mi decideme ekiris al telefono. Mi ne sciis la svedan; Eriko, laŭ vortoj de la patriarko, ne sciis la rusan. Kaj kiam, levinte la parolilon, de tiu flanko oni respondis per internacia «ha lo», mi demandis, pene akcentinte anglan «r», por tuj komprenigi, en kiu lingvo okazas la konversacio:

— Eric?

Li tuj komprenis.

— Yeah…

— Good day, Eric. I'm from Miĥailo Sergeiĉ.[76]

2

Tagoj flugis, kiel folioj laŭ vento.

La laboro estis skrupula, kaj, ĝenerale, tute nekutima por mi. Eriko — silentema, tre bona kaj fenomene erudicia en sia tereno — helpis, per kio povis, sen li mi implikiĝus rapide kaj senespere; por mi vere ĉio iĝis atingebla kaj malfermita, laŭ unua postulo venis sliparoj, dokumentoj, foje eĉ kovritaj per diafana membrano kadukaj leteroj, kvitancoj, dagerotipoj… Sed kion Eriko povus fari, se mi mem ne sciis, kion mi serĉas? Iru tien — ne sciate kien…[77] Dum tutaj tagoj mi sidis ĉe terminalo de IRU — mi memoras, kiam estis kreata la Informa Reta Unuiĝo, ni, junuloj, trinkis je ĝia sano kaj kantis «Ho, ekiru, IRU!»; en legejoj, kaj eĉ en laborĉambroj de fondusoj, malĉifrante malnovan skribmanieron — en la germana, en la franca; kaj dronis en amasoj da nenion signifantaj faktoj, kaj denove elplonĝis ŝajne, kaptinte iun fadenon, sed poste la fadeno ŝiriĝis, aŭ venigis en senelirejon, kaj mi serĉis alian, kaj ĉio estis hazarde, palpe, ĉio estis nebule. Kaj tagoj flugis, kaj mi sopiris ĉiujn.

Foje al mi ŝajnis, ke oni min «paŝtas»[78] — kaj mi kontroladis min dum tuta tago. Vagis en implikita, kiel intestaro, metroo; eniris kinejon; eniris restoracion. Kredeble, tio nur ŝajnis. Vespere mi deziregis testi la apartamenton pri elektronikaj «cimoj», sed mi, nature, havis nenian aparataron, — aparataro estas rimarkebla afero, jam unua farita traserĉo en la apartamento min malĉifrus; kaj, due, onu aŭskultu, mi ĉiam silentas. Sed la nervoj estis streĉitaj, kaj dum tiu tago mi pli longe, ol kutime, suferis pro sendormeco. Tro malrapide iris la afero. Kaj ĉu iris entute? Foje al mi ŝajnis, ke mi estas entute sur malĝusta vojo kaj vane formanĝas ŝtatajn kronojn. Mi tre deziris informiĝi, ĉu plivastiĝas plu la statistiko de Papazjan, ĉu plu okazas en la

mondo krimoj, analogiaj al trovitaj de ni — sed ĉi tie tio estis neebla. Mi kuradis en vakuo.

Kaj folioj vere ekflugis, eknaĝis, tremante pro malvarmo, laŭ sulka pro aŭtuna vento akvo de stratajmarkoloj.

Mi konatiĝis kun neniu, amikiĝis kun neniu.

Mi sopiris.

Mi laboris.

Komence jen Stanjon, jen Lizan mi viziis en homamaso. Poste ĉio ĉi maloftiĝis. Poste ĉesis entute. Mi eĉ ne povis ekscii, kiel ili fartas, ĉu ili estas sanaj…

La kvinan de septembro ni kaj usonanoj lanĉis vican paron da gravitiloj. Pri tio min ĝissate informadis radio kaj gazetoj. «Nova fazo de tutgloba kunlaborado…»

Neniu minacis al la projekto «Ares».

Same el gazetoj mi eksciis, ke la patriarko revenis al laboro. Oni lin sukcesis elkuraci, li denove povis iradi mem — malrapide, trenante piedojn, sidiĝante por ripozo post ĉiuj cent kvindek metroj, sed tamen ne restis katenita al la fotelo, kiun mi tiel bone memoris. Oni bone laboris por tio kaj en Simbirsko, kaj en Peterburga neŭrokirurgia kliniko, kaj en bonega sanatorio «Bilgja» sur norda bordo de Apŝerono… Ĝenerale oni skribis kun ĝojo kaj simpatio al la patriarko — foje, kiel al mi ŝajnis, tro ekzaltita, malagrabla por normala homo same, kiel ajna sento, vibranta sur rando de histerio. Sed la okazaĵo relevis estingiĝintan ondon de intereso al la atenco; gazetoj de ĉiuj direktoj dum kelkaj tagoj estis inunditaj de versioj. Versioj estis idiotaj. Foje mi legis ankaŭ pri mi. Sovaĝe kontraŭrusa gazeto — mi ne memoras nomon, sed enmemoriĝis eldonkvanto: 637 ekzempleroj —

mirigis siajn sescent tridek sep legantojn per deklaro, ke la malica murdo de la heredonto de la rusa trono estis plenumita laŭ volo de la patriarko de komunistoj, ĉar la grandprinco per sia populareco en popolo kaj per religiemo kontribuis al plifortigo de la ortodoksia kristismo, kion komunistoj penis ne allasi; siavice, la atenco kontraŭ la patriarko estis puna ago de rusiaj specialaj servoj. Kiel sola pruvo de tio estis donita fakto, ke «eminenta kontraŭspionisto, fama per sia skrupuleco en demandoj de honoro (?) kolonelo de MŜS princo Trubeckoj, partopreninta en enketado de la murdo de la heredonto, post hazarda renkontiĝo kun la patriarko en Simbirsko senspure malaperis dum sia estado en montara pensiono «ArĤizo», kaj nek lia edzino, nek amikoj, nek amatinoj povas doni informojn pri lia situo». Amatinoj. Nu, nu. Ĉu vere tiuj kanajloj kun siaj demandoj molestis al miaj karulinoj? Mi preskaŭ ĉifis la gazeton. Poste mi relegis la frazon denove. Se jam ĵurnalistaĉoj elflaris, ke mi ne estas en ArĤizo, veraj detektivoj povas scii multe pli. Mi konsterniĝis, kaj la dorso sentiĝis ia tre sendefenda.

Foje kun mi penis signifoplene konatiĝi ĉu kubanino, ĉu meksikanino, loĝanta en la sama hotelo, kiel mi, aldone eĉ sur la sama etaĝo. Virinoj bone scias sian aferon, — vi ne sukcesas kompreni, kio okazas, sed jam kondukas ŝin en drinkejon, jam mendas por ŝi likvoron, kaj ŝi langvore plendas al vi pri soleco, pri krueleco de la mondo, kaj rakontas al vi, kiel vi estas bela. Verŝajne, ĝis la vivofino mi restos en ŝia memoro ĉu kiel impotento, ĉu kiel pederasto. Se entute restos, certe. Sekvan vesperon mi renkontis ŝin en la sama drinkejo kun iu ŝejkeska financisto el Arabio. Ŝi diris al li la samon, kaj, laŭ mi, per samaj vortoj — kaj la ŝejkeskulo turnadis helajn olivojn de la okuloj, ofte kaj rapide ĉirkaŭlekadis per la langopinto, kiel serpento, siajn brunajn ŝvelajn lipojn; liaj harozaj fingroj tremetis pro senpacienco, ŝprucante muelitajn de fingroringoj ĉielarkojn.

Komence la meksikanino min longe ne vidis, sed poste, rimarkinte, elegante montris al mi per etfingro kaj ion petole diris al la ŝejkeskulo, ĵetinta al mi mallongan rigardon; kaj ili ekridis kun sento de plena interkompreno. Tre stulte, sed ili iel rememorigis min pri Liza kaj Stanjo en la tea angulo. La femuroj de la meksikanino estis tre sveltaj. Ŝi ĉiam movis ilin — jen unu metis sur la alian, jen male. Ŝi same senpaciencis. Mi mendis en la apartamenton litran botelon da Smirnov-a vodko kaj, sidante en sombro kaj soleco, morne eltrinkis du trionojn; defalis en la fotelo kaj ekdormis, sed, verŝajne, vekiĝinte post du horoj, mi eĉ ne memoras, kiel, fintrinkis.

Matene Eriko, vera kamarado, ekmaltrankvilis. Mi iel sukcesis malfermi al li la pordon, sed paroli ne nur en la angla, eĉ en la fuŝa rusa ne kapablis. Estis plena ebriiĝo; estas bone, ke mi min ne vidis kaj ne scias, kiel mi aspektis — kvankam rekonstrui estas facile, ĉu mi ne vidis ebriulaĉojn? Kiam mi estas sobra, mi ĉiam deziras dispremadi ilin, kiel blatojn, — tiom ili estas abomenaj. Silentema Eriko komprenis la situacion dum nul sekundoj; li helpis al mi rampi reen al la lito, kuŝigis kaj kovris per litkovrilo. «Russian empire is a great country»,[79] — malserene konstatis li, suprenĵetante sur la larĝa manplato la malplenan botelon kaj pritakse rigardante jen al ĝi, jen al mi. Mi kuŝis, kiel ŝtipo, kaj per vitraj okuloj observis liajn agojn. Mi eĉ palpebrumi ne povis: kun malfermitaj okuloj la kapo turniĝis en unu direkto, kun malfermitaj — en alia; kaj se palpebrumi, ĝi komencis turniĝi en ambaŭ direktoj samtempe, kaj en tiu sento estis io nepriskribeble monstra. Eriko silente eliris, kaj post kvin minutoj revenis kun bruanta amaso da bieraj ladvazoj sur la manoj. «Russians is a great people, — konsolis li min, kiel povis, zorgeme subtenante mian kapon per unu mano, kaj per la alia transverŝante el la ladaĵoj en mian buŝon densan, malhelan, ŝaŭman likvaĵon. — Duke Trubetskoy is a real communist…».[80] Dum kvara, aŭ eble dum kvina ladaĵo mi iomete klariĝis.

Larmoj kiel fonto ektorentis el miaj okuloj. Mi sidiĝis en la lito kaj komencis krii. «Eric! Oh, Eric! I love them!! I love both of them!! — mi estis forgesanta prepoziciojn, disviŝanta larmojn per la pugno kaj svinganta la manojn kiel Vinnetu la Estro de apaĉoj, per solaj gestoj inspirite rakontanta al samtribanoj, kiel li hieraŭ demetis skalpojn samtempe de kvin blankvizaĝuloj. — Catch me? I want fuck both!!! [81]». — «Fuck both vodka and beer? — trankvile informiĝis Eriko, eĉ ne movinte la brovon. — O'kay…[82]» Kaj foriris, tuj reveninte kun ankoraŭ kvin ladaĵoj.

Mi ne scias, kio okazis poste. Mi ne scias, kiel kaj kiam li foriris.

Mi vekiĝis ĉirkaŭ la kvina. Rigardante la horloĝon, mi longe ne povis kompreni, ĉu estas la kvina matene aŭ vespere; mi apenaŭ ne ekiris vespermanĝi, sed poste tamen ekkonsciis, ke estas tro mallaŭte malantaŭ la fenestroj. La kapo estis kristale malvarma kaj klara. Kaj tre malmola. Ekzistis nur unu deziro: senprokraste ĉesi vivi. Tamen ĝi estis nevenkebla. Tristo kaj abomeno pri mi mem tiom superplenigis la animon, ke ĝi estis preta tuj eksplodi, tirinte la dekstran manon, per la ungoj disŝiri la vejnojn sur la maldekstra pojno. Abstinenca sinmortigo, estu ĝi damnita por ĉiam. En tiu stato duono da rusa inteligencio saltadis el fenestroj. Estas bone, ke mi ne estas inteligenciano. Mi lumigis la kloŝlampon; nuda, kiel estis, bruigis la ladaĵojn, sed ili ĉiuj, kanajloj, estis malplenaj kaj laŭlitere ĝisseke elpremitaj. Tiam mi eksidis, metinte unu kruron sur la alian, apud gazeta tableto, en molan fotelon, kaj ekfumis, abomene kaj malame rigardante al mia mizere faltiĝinta, senforte falinta vira atributo kaj luktante kontraŭ sovaĝa tento firme kapti kaj elsarki tiun aĉaĵon kun radiko, por jam ne plu turmenti nek bonajn homojn, nek min mem. Jes, venis tempo liberigi ilin. Ili determinu sin. Ĉu vere jen tio ĉi povas iun ĝojigi? Mi ne kredas. Kaj neniam plu kredos. Hela kloŝo

de la kloŝlampo naĝis en nehaste fluantaj grizaj strioj, laŭ la muroj amase kuŝis obskuro. El malantaŭ la fenestro de tempo al tempo komencis aŭdiĝi preterfluga susuro de fruaj aŭtoj. Post kvina cigaredo danĝeraj por vivo kaj teritoria tuteco akraj eĝoj de la kristalo en la kapaĉo komencis degeliĝi kaj ĵelee moliĝi. Tiam mi ekstaris, prenis duŝon — unue tre varmegan, poste tre malvarman; zorgeme razis min, enverŝis en min ĝis la gorĝo kafon kaj laŭ matenaj stratoj de Stokholmo vigle ekiris en la arkivon, labori.

3

Verŝajne, la plej grandskala ago de radikaluloj en jaroj, senpere antaŭantaj la misteran limon 69–70, estis fiaventuro, eternigita en historio sub nomo «ekspedicio de Lapinski». En ĝi, kiel en fokuso, koncentriĝis tuta sensenceco kaj tuta tragika misformiteco de maldekstraj idealoj de tiu tempo, tuta ilia absurda, ne portanta ian ajn pozitivon, detruemo, kaj plena eliminado de tiaj kategorioj, kiel, ekzemple, valoro de homa vivo. Ĝi diferenciĝis de plejmulto de aliaj, reduktiĝantaj, esence, al manie kolorigita per belaj vortoj kanibala babilado, kaj unuigis grandan parton da strebantaj al «justa estonta sociordo» aferemaj homoj — homoj, kiuj ĝenerale ĉiam estis pli simpatiaj por mi, ol homoj babilemaj; sed ĉi tie la afero estis tia, ke estus pli bone, se tiuj homoj plu babilus, trinkante absinton kaj vizitante malmultekostajn prostituitinojn. Komenciĝis ĝi, kiel devus ĉe tiuj homoj, de mensogo, kaj finiĝis, kiel devus, per sango.

Tiutempe Polio vican fojon flamis. Poloj buĉis rusajn sklavigantojn, kiel povis. Responde rusoj komencis buĉi ribeliĝintajn polajn banditojn. Sed en animo de ruso, larĝa, kiel damnita nia, de Danubo ĝis Anadiro, vasto, por ĉio troviĝos loko; kaj jen rusaj humanistoj ne nur per mono kaj medikamentoj helpas al senfortiĝantaj, kiel tiam oni skribis, en malegala lukto poloj, ne nur per petskriboj kaj gazetaj artikoloj, postulantaj de la caro donaci, por eviti sangon kaj malamon, liberon al la okcidenta provinco — ĉio ĉi estas digna, ĉio estas estiminda… sed ankaŭ per armilaro, per partopreno. Kaj jen jam unu, dua, tria rusa luktanto por justa sociordo pafas el polaj tranĉeoj per rusaj kugloj al rusaj soldatoj, pensante, ke trafas en la forputrintan carismon — kvazaŭ, pafante al homoj, eblas trafi ion alian, krom homoj. Kaj ju pli multaj estas ili, tiuj agemaj, malestimantaj

inteligencian babiladon pri moligoj kaj donacoj, des pli stultaj aspektas tiuj, kiuj faras realan, sensangan helpon, des pli facile estas kvalifiki ilian grandanimecon kaj strebon al kompromiso kiel perfidon. Kaj tio okazas en momento, kiam ĵus ekiris la kamparana reformo:[83] — nun du trionoj da muskokovritaj korteganoj riproĉas Aleksandron[84] jen kio okazas pro libero! Dum via patro ja pri tielaĵoj oni eĉ ne aŭdis!… Trioble pravis Tocqueville:[85] por malnoviĝinta sociordo la plej danĝera momento venas, kiam ĝi penas novigi sin. Kaj oni ankoraŭ parolas pri historia justeco! Kaj des pli pri ĝia neperforta restarigo!

Historie justa estas nur tio, kio obstaklas murdojn. Kaj maljusta estas tio, kio ilin helpas. Jen sola ebla justa aliro — cetero modeste nomiĝas «malpura politika ordo».

Vaporŝipo «Word Jackson» foriris el Southampton la 22-an de marto de la 1863-a jaro. Sur ĝi estis armilaro por poloj kaj cent sesdek homoj de diversaj nacioj, pro tiuj aŭ aliaj kaŭzoj decidintaj partopreni batalojn sur flanko de malfeliĉaj kaj mizeraj sklavigitoj. Ilin estris polo laŭdevene, kolonelo de aŭstria armeo laŭ servo Lapinski. Estis ankaŭ iu Demontoviĉ, laŭ maniero de jakobenaj tempoj nomanta sin komisaro. Ho sanktuloj, kiel dirus Liza, — la ŝipanaro de la frajtita de Lapinski vaporŝipo tute ne sciis, kien kaj por kio ĝi kondukas la ŝipon, la humanistoj babilis ian absurdaĵon anstataŭ klarigoj, eĉ ne pensante pri tio, ke ili ĵetas tute senkulpajn, absolute ne implikitajn en tiun plurjarcentan kverelon homojn al ĉiuj danĝeroj de milita fiaventuro! La 26-an de marto ĉi tie, en Svedio, en haveno Helsingborg al la batalantoj por prava afero de justa sociordo aliĝis Bakunin mem — li decidis, verŝajne, komenci persone starigi vivan ribelan ligon inter rusaj kamparanoj, ĉi-foje kun helpo de polaj ribeluloj. Sed du tagojn poste, jam en Kopenhago, aleno trapikis sakon[86] — la ŝipanaro, eksciinte pri la celo de la navigo, simple komplete forlasis la ŝipon. La

liberemulojn tio ne senkuraĝigis; per sama mensogo estis dungita ŝipanaro, konsistanta preskaŭ plene el danoj. Tamen la aleno trapikis la sakon ankoraŭfoje. Pri irado de «Word Jackson» oni eksciis en Peterburgo, kaj la sangavida carismo denove montris al la mondo sian brutan vizaĝon: anstataŭ ol, ekzemple, sendi murdistojn, aŭ renkonti la ŝipeton en maro, pli proksime al Rusia bordo, per iu el militaj ŝipoj de Balta floto kaj eĉ ne mortpafi, certe, per plej granda kalibro, sed almenaŭ simple aresti ĉiujn, kiuj sur ĝi troviĝis, la carismo korektege ligiĝis kun la potencoj de Malmoo, kien «Jackson» alrampis la 30-an de marto, kun peto internigi la ŝipon. Sed kia estis tiu internigo! Terura arbitro! Demontoviĉ eĉ parton de la armilaro sukcesis konservi — kaj jam la 3-an de junio la neflekseblaj luktantoj, frajtinte velŝipon «Emilia», estrataj de sia Lapinski, denove navigas renkonte al la justa ordo. La vojo al ĝi ĉi-foje, laŭ ilia opinio, kuŝas tra Litovio, tie ili esperas organizi novan fajrejon de la ribelo. La 11-an de junio ili penis elŝipiĝi ĉe enirejo al Kurisch-Haff — tiel nomiĝis tiam longa, laŭlitere ŝnure etendita lago, disigita de Balta maro per Kurŝa terlango. Balta maro iom ŝtormis, kun ĝi eĉ somere ne eblas ŝerci. Sed al la armitaj revuloj maro ĉiam ŝajnas atingi nur genuojn — ek al paradizo ĝis morgaŭ! Dudek kvar homoj dronis laŭlitere je versto de la bordo, ne scipovante atingi ne nur la justan ordon, sed eĉ sablan plaĝon. Trivita «Emilia» revenis finfine — ŝajne, post la kunpuŝiĝo kun tiom «maljusta» realeco la luktantoj komprenis, ke la afero, kiel evidentiĝis, okazas serioze, belaj frazoj kaj gestoj finiĝis, kaj baldaŭ post la dronitoj sekvos mortpafitoj kaj, probable, eĉ pendumitoj; al ili tia perspektivo ne plaĉis. Murdi, sendi al morto je nomo de justa ordo — tio estas sankta devo, ĉiam bonvolu. Sed morti mem — tio estas iom tro. Iel ili ĝisrampis Gotlandon — proksimume kiel mi la pordon de la hotela apartamento, kiam al ĝi frapis Eriko — kaj la 19-an de julio sveda milita ŝipo transportis la restintojn reen al Anglio.

Mi ilin eĉ ne kompatis. Ho dio, ja se ili estus transportantaj pansojn aŭ jodon — mi al ĉiu starigus monumenton! Mi penis imagi tiujn restintojn. Kiel ili, atendante svedan korveton, sidas sur kajo de paca, dormema, ludila, kiel kuka dometo, Visby, per kesteca krusto de akre-pintaj tegolaj tegmentoj kuranta supren strat-post-strate, kvazaŭ ŝtup-post-ŝtupe, sur altan bordon de Gotlando, kun malgajo rigardas al blua, malvarma eĉ somere, antaŭlonge finŝtorminta maro, al mevoj, kiel blindigaj buloj de neĝoblanka flamo malrapide krucantaj lazuron de ĉieloj, trinkas ian aĉaĵon, kaj pensas… Pri kio? Pri kio do ili pensas? Ŝajne, tio estas facile imagebla, ja mi estas homo kaj ili estis homoj; jen la manoj, jen la piedoj, kiel diris Kristo al Tomaso Nekredema — jen ĉielo, jen maro, pri kio ĉi tie eblas pensi? Sed la sindromo de Cin furiozis en ĉiu el ili — kaj mi ne povis penetri en iliajn pensojn, kiel ne povis penetri, ekzemple, en pensojn de skizofreniulo, per absolute korektaj, oratoraj frazoj pruvanta: «Ni prenu Kolan duoninsulon, insertu en ĝin televidilon, ĉirkaŭe ĉiam tirnu panon — do, ĉu Elio Muromano[87] elkreskos, mi vin demandas?»

Jes, siatempe mi pafis. Tute antaŭnelonge pafis, por savi Ramilon. Konkretan homon de konkreta murdanto. Sed, ekzemple, aliri junulon, kiu faris ankoraŭ nenion malbonan kaj al vi, kaj al viaj proksimuloj, kiu ĉi-momente pensas — kaj tio klare montriĝas sur lia vizaĝo — pri tio, ĉu bone elkreskis aveno en gepatraj lokoj, ĉu ne truiĝis la tegmento de patra grenejo kaj kun kiu nun flirtas najbara Pranjo, kaj kun histeria krio «Vi estas dungito de forputrinta reĝimo!» aŭ, ekzemple, «Sanka sklafikanto![88]» tranĉi lian ventron per bajoneto?

Ne imageblas.

Mi sisteme, forgesante pri flugantaj tagoj, fosis en vivoj de tiuj restintaj agemuloj, kaj foje miris, trovante faktojn,

atestantajn pri tio, ke ili tamen estis ordinaraj homoj, kaj foje afekciiĝis pro tio, kiom forte tamen ilia konduto montris ian perversecon de ilia konscio, malĝustecon de celilo, se eblas tiel diri. Preskaŭ ĉiuj tiel aŭ alie ĉagreniĝis pro la okazinto, multaj penis fari iajn konkludojn, sed plej ofte tiuj konkludoj igis min nur eksvingi la manojn en senforta, kaj, mi pentas, kolera embaraso.

La dudek duan de septembro en miajn manojn trafis letero de Petro Stupak, sendita de li el Southampton al Helsingborg al sia, kiel oni tiam diris, civitana edzino. Havis tiu nerealiĝinta murdisto edzinon, kiel evidentiĝis; evidentiĝis, ke lin oni povis ami, kaj eĉ kiel… «Saluton, mia dikulineto! — skribis Stupak. — Mi ankoraŭ plu restos en Britio, kuraciĝos kaj ripozos iomete post nia balta vojaĝo. Kaj poste mi jam revenos por ĉiam, Zinjo. Mensostaton mi havas abomenegan. Nia vojaĝo montriĝis malsukcesa, kaj pro tiuj malsukcesoj mi eĉ pli ol antaŭe ekmalestimis nian homan genton. Kaj speciale — ne ofendiĝu — nin, rusianojn. Ni pli malproksime ol la propra nazo ne vidas, krom al sia umbiliko, al nenio rigardas. Eblas la gorĝon ŝiri — tutegale neniu aŭdas, kaj eĉ aŭskulti ne deziras. En la kapo estas nur edzino kaj bovino, kaj dum festoj — drinkejo kaj preĝejo. Kiel mi ĉion ĉi malamegas! Aĥ, se povus mi enblovi en dormantajn homojn noblan fajron de malakcepto de tia, se eblas tiel nomi, feliĉo! Por ke furiozo bolu en vejnoj de ĉiu, kiel bolas ĝi en la miaj! Por ne toleru niaj plugistoj kaj metiistoj sennombrajn maljustaĵojn, klininte obeeme la kolojn, sed respondu al unu ofendo — per cento, al unu bato — per milo da batoj! Por ke la granda celo de liberiĝo el jarcenta jugo gvidu ĉiun senton, forgesigante pri malestiminda bonfarto, pri mizeraj virtoj, pri animala zorgo pri familio kaj idaro! Fiero, sendependeco, digno, konstanta strebo al libero — kie estas ili? Aĥ, scienco, scienco! Kiel potenca ĝi estas en kreado de novaj maŝinoj, kaj kiel senhelpa ĝi estas en kreado de nova homo!»

Mi memoras, ke mi eĉ la kapon balancis, legante, kaj pensis, ke, laŭ miaj komprenoj, ricevinte tian leteron, ajna normala virino devus kraĉi al la vizaĝaĉo de la aŭtoro kaj ne plu allasi en sian hejmon…

Kaj tiam mi eksentis odoron de mia diablo.

Petro Polikarpoviĉ Stupak. Li aĝis tridek kvin jarojn en la sesdek tria. En la kvindek kvina kun laŭdo li finis Peterburgan universitaton, montrinte elstarajn kapablojn en naturaj sciencoj. Sed la kariero ne konstruiĝis — nobelan divenon Stupak ne havis, kaj krome, li deziris ĉion kaj tuj, simple ĉar li estas tia. Malpacema, kiel geniulo, diras oni kutime pri tiaj homoj, forgesante, ke plejmulto da veraj geniuloj, kun ĉiuj, ofte vere malagrablaj en ĉiutageco, strangaj trajtoj, distingiĝas per karaktero bondezira kaj eĉ liberiĝinta de mondaj konkurencaj kvereloj, kaj malpacemaj evidentiĝas, ĉefe, homoj, kiuj, estante neŝanceligeble certaj pri sia potencialo, neniam okupiĝas pri ĝia realigo, mergante pli kaj pli profunde en vantan lukton kontraŭ tiuj, kiuj, laŭ ilia opinio, obstaklas malfermiĝon de iliaj talentoj; kaj poste ili jam mem provokas tiun lukton, sentante en profundo de la animo, ke se ĝi estingiĝos — ne restos iaj ajn signoj de la genieco. Ĝeneralaj reguloj ĉi tie, certe, ne ekzistas — sed tamen… Stupak evidente opiniis sin geniulo, kaj, ne ekskludeble, povus iĝi tia. Lin obsedis stranga ideo: la Universo estas kristalo. Interalie, laŭ mi, tiu ideo ie reaperadas ĝis nun, kaj, sekve, en ĝi estas io, kvankam mi, kun mia ŝtatsekureca cerbo, ne kapablas kompreni — kio, sed, kiom mi scias, Stupak unua eldiris en scienco tiun ideon.

Tamen li kun eksterordinara kuraĝo, tute revolucia, faris el tiu ideo praktikajn konkludojn: laŭ la leĝo de izomorfeco de kristaloj eblas kreskigi Universon en grando de akvomelono aŭ de kupolo de la sonorilejo de Ivano la Granda[89] — estas

tutegale, la grandeco dependas nur de tempo de kristaliĝo. La universoj estos absolute identaj, kaj, ju malplian universon ni volas kreskigi, des malpli da tempo, nature, ĝi postulos; nia Universo estas tial tia granda, ĉar ĝi longe kreskas. El mia vidpunkto, tio estas pura deliro, sur nivelo de Kola duoninsulo kun televidilo, — sed deliro tre eleganta, ĉi tie konformas eĉ diskurado de galaksioj, kvankam Stupak pri ĝi scii, sendube, ne povis (la kristalo kreskas, neniaj problemoj); sed samtempe grandeco de atomoj, pri kiuj Stupak same, kredeble, ne povis scii, sendube devus meti minimuman limon al skaloj de kreskigata strukturo, aŭ mi jam tute nenion komprenas. Se ni volas ricevi Universon en grando de oranĝo, steloj en ĝi devus iĝi multe pli malgrandaj ol atomoj, sed tio jam estas plena absurdo. Sed Stupak-on tiaj detaloj ne ĝenis, lin obsedis la principo mem. Li sieĝis instancojn kun ultimata postulo: donu multe da mono por eksperimentoj. Kaj kun tio, kiel paneinta fonografo, per unu mallonga teksto eksplikis la ideon: la Universo estas kristalo, kaj laŭ la leĝo de izomorfeco de kristaloj…

Mi perdis semajnon, fosante tra IRU Peterburgajn arkivojn — estis malgaje kaj amare el ĉi tie, el Stokholmo, elvoki sur la vidigilon informojn el la urbo, kie mi loĝas, el la universitato, preter kiu mi iradas hejmen post laboro, kaj samtempe havi nek eblon, nek rajton sciigi la hejmanojn pri mi, ekscii, kiel statas aferoj hejme; sed el Peterburgo mi tiun Stupak-on neniaokaze trovus — kaj mi penis kompreni, kiajn pruvojn de sia praveco donis la geniulo, aŭ, almenaŭ, kiel li klarigis, por kio li bezonas Universon en grando de akvomelono. Vane. Per tiaj bagateloj Stupak sin ne laborigis. La Universo estas kristalo. Laŭ la leĝo de izomorfeco de kristaloj eblas kreskigi Universon en grando ĉu de akvomelono, ĉu de la kupolo de Ivano la Granda. Donu multe da mono. Punkto. Mi dubas, ke eĉ en niaj sataj kaj bondeziraj tempoj la Prezidento de Akademio de Sciencoj aŭ, ekzemple, ministro de atoma

energetiko, aŭskultinte enrompiĝintan al ili kun tiela deliro orgojlan, sarkasman, arogan junulaĉon, donus monrimedojn por tiu temo. Des pli — dum Nikolao Pavloviĉ! Dum la Krimea katastrofo![90] Ja la granda imperio ne povis fari al si taŭgan fusilon — ne nur Universojn kreskigi! Ho, Rusio… Nu, kaj forto de agado egalas al forto de kontraŭagado. Anstataŭ ol almenaŭ provi iomete pripensi argumentojn, trovi belajn faktojn, kiel farus sur lia loko ajna normala Einstein, ĉu aŭstra, ĉu hebrea, ĉu ia ajn, anstataŭ ol motivi sian projekton per ajna, eĉ mensoga por unua momento motivo — ekzemple, volas mi novan Universon en matraso kreskigi, por la Patrujo ne malŝparu monon, aĉetante teon kaj kafon de orgojlaj britoj, sed rekte el la matraso, staranta sur tablo en gepatra Torĵok, ĉion ĉi eltiru senkoste kaj senlime — Stupak, kiel tiam estis mode por simpleco de divido de la mondo al blanka kaj nigra, ofendiĝis al inerteco de la carismo. Kraĉis li al siaj kristaloj kaj okupiĝis pri kontraŭregistara agado. Kaj ekruliĝis… Kaj Rusio por li tuj iĝis «fekejo de la monda civilizo». Kaj Aleksandro, ĵus surtroniĝinte, iĝis «sanga sufokanto de popolaj streboj, jam en unuaj tagoj de sia malpura potenco superinta laŭ malamego kaj krueleco kontraŭ sia propra popolo la tutan longan regadon de sia bastarda (?) patro». Kaj la kamparana reformo ial iĝis «Vica malpura truko de despotismo, direktita al establo de malpaco inter kamparanoj kaj urbanoj». Kaj tiam veturis mia Stupak al Eŭropo…

Post fino de la fiaventuro de Lapinski, singardeme kuraciĝinte en iu el kuraclokoj de Suda Anglio, li vere revenis al sia «dikulineto» Zinaida Artemovna Ĥristoforova. Kie li ŝin, kiel dirus Stanjo, unuafoje «brakumis-kisis», mi ne sukcesis klarigi, kaj eĉ ne tre penis, ne tio estis grava. Mi denove, kiel en Simbirsko, subite eksentis min ĉashundo, kaptinta spuron — kvankam kio estas tiu spuro, mi al neniu povus klarigi.

Kvankam promesis Stupak en tiu letero reveni por ĉiam, sed post kvar monatoj, ion ĥemiuminte — konserviĝis liaj fakturoj, pagataj, strange, de Zinjo, kiu servis ĉe iu Helsingborga galanteriisto, kaj tiuj fakturoj montris subite vekiĝintan intereson al hejmaj ĥemiaj eksperimentoj — denove fornavigis al Britio. Konatiĝinte kun gvidaj britaj ĥemiistoj, vizitinte la Reĝan societon, kaj, evidente, ne trovinte tion, kion li serĉis — kaj mi neniel sukcesis kompreni, kion li serĉas — li denove, laŭ ĉio, kontraŭ mono de duonmalsate vivanta «dikulineto» ankoraŭfoje transnavigis la maron kaj troviĝis en Germanio, kiu tiutempe jam estis moviĝanta sur unuan lokon en la mondo en tereno de ĥemiaj esploroj. Ie ankaŭ li, verŝajne, kromlaboris — ja neniel povis Zinjo financi kvin monatojn de lia saltado jen al Berlino, jen al Konigsbergo, jen al Munĥeno; kvankam en ĉiu el konserviĝintaj liaj leteroj al ŝi se ne dua, do tria frazo estis senĝena, ŝajnanta al li mem, verŝajne, jam tute natura postulo de mono. «Bulketo mia! — skribis li, kvankam de la bulketo tiutempe restis nur haŭto kaj ostoj, mi vidis, foje ŝi trafis al foto, eterniginta konfiditajn al ŝi satajn, prizorgitajn, anĝelsimilajn infanojn de bonfarta galanteriisto. — Profesoro Mommsen evidentiĝis purega ĉarlatano. Mi veturis al Bremeno tute vane. Nun mi denove estas en treega mizero, kaj tuta mia espero estas en vi, karulino. Sed mi sukcesis ricevi tute fidindan informon, ke doktoro Raschke en Munĥeno atingis grandajn sukcesojn en tiu tereno, kiu min kaj vin tiel interesas...»

Pri kio ajn okupiĝu tiu Raschke, liaj laboroj apenaŭ povus en tia situacio tiel interesi la bulketon. Tion mi komprenis el la sekva, lasta ricevita de ŝi letero — kaj, apenaŭ kompreninte unuajn liniojn, kvazaŭ ricevis nokaŭton, kaj dek minutojn ne povis koncentriĝi, kun senespera doloro rememorante Stanjon, per la tuta korpo sentante, kiel malfacile estas nun al ŝi, kaj penante jam ne liberiĝi, sed almenaŭ ĝis la fino de la labortago forgesi premantan senton de tio, ke mi estas

simila al tiu idea fiulo. «Zinjo! Vi sendis iajn groŝojn kaj skribas, ke pli ne povis. Vi skribas, ke ne plu povos, ĉar naskis. Mi jam ne scias, ĉu tio estas mia infano aŭ ne mia, ni ne intervidiĝis, kara mia, delonge, do ĉio povis okazi — kaj tio eĉ ne tiom gravas. Mi tian paŝon de via flanko taksas kiel perfidon. Servado al granda ideo ne toleras mondan vanton. Nepacigebla batalo por idealoj de estonta liberiĝo de popoloj postulas de mi ĉiujn fortojn. Antaŭe vi tion komprenis, kaj, mi opinias, ne ofendiĝos al mi pro tio, ke mi detenu min de pluaj kontaktoj kun vi. Sed ĝoju pro mi: mi finfine trovis, kion mi serĉis…»

Tiu letero estis akirita de la arkivo jam en arkivo de polico. Rimarkinte ŝanĝojn en staturo de la guvernistino, la galanteriisto forpelis la karulinon kun skandalo. Per ia ŝparmono ŝi ankoraŭ sukcesis ĝisvivi la naskon, sukcesis naski, kaj iomete resaniĝinte, ne sukcesis elpensi ion ajn pli bonan, ol prostitui sin. Sperton la dudekokjara rusa idealistino havis nenian pri tiu afero. Pro naiveco ŝi trafis al fremda teritorio, kaj ŝin tranĉmurdis prostituisto de okupantaj tiun teritorion virinoj. Kio okazis al la infanoj, mi ne sukcesis klarigi.

Laŭlitere dispremita, mi sidis, obtuze rigardante al rompiĝemaj malgrandaj paĝetoj, kovritaj per pala arabesko de senkoloriĝintaj inkoj kaj, forgesinte tutan aritmetikon, kalkulis per la fingroj. Se fine de aŭgusto estis kvin, do fine de septembro — ses… do, naŭ estos fine de decembro. Ĝis la fino de decembro mi devos ĉion fini. Morti, sed fini. Kaj reveni. Ne gravas, ke ni kverelis, ke ŝi ne volas min vidi, ke eble ŝi min jam malamas, ke ŝi eble havas iun alian kaj ĉiam havis iun alian — mi devas troviĝi apude. Por ajna okazo. Se ŝi bezonos helpon.

4

Raschke. Raschke, Raschke, Raschke…

Denove, jam ne sciate kioman fojon, mi por ioma tempo ŝanĝis kadukajn paperojn al terminalo. Mi ĝis nun ne povis kompreni, kion serĉas Stupak, sed, kiam la respondo aperis sur mia vidigilo, mi eĉ ne miris, nur pensis kun rabobesta kontentiĝo: a ha. Ŝajne, subkonscie mi tion atendis.

Otto Dietrich Raschke, juna, elstare talenta organika ĥemiisto, fine de la kvindekaj jaroj estis leviĝanta stelo, al li oni aŭguris brilan estontecon. Tamen post proksimume sesdek dua jaro lia aktiveco velkas. Li ne publikiĝas, ne partoprenas sciencajn kongresojn kaj kunvenojn, ne subtenas, kaj foje eĉ abrupte disŝiras ĉiujn kontaktojn kun kolegoj. La kolegoj klaĉas kaj malice palpebrumas unu al la alia: la temo de Raschke, kiu aspektis tre alloge, evidentiĝis blufo. Li hontas rigardi al niaj okuloj! Kaj Raschke senelire loĝas en malmultekosta Munĥena hoteleto, kun nacia akurateco promenas dum ajna vetero de la deka ĝis la dekunua matene kaj de la kvina ĝis la sepa vespere laŭ pitoreskaj kajoj de Izaro — klaraj okuloj, juna revema rideto — kaj ĉiam pli kaj pli ofte vizitas, restante tie gasti por tago, por du, kaj poste eĉ por semajno, bienon Alvico, apartenanta al lia mecenato Klaŭso Haushoffer. Dum unu el la vesperaj promenoj, en aprilo de la sepdeka jaro, li pereas en ne tute klaraj — eĉ, simple dirante, tute malklaraj — cirkonstancoj, ne ekskludantaj ies malbonan intencon.

De la sepdeka jaro.

La patrono de sciencoj Haushoffer ekde infaneco ne havis sur la vizaĝo reveman rideton. Eble, eĉ en la infaneco ĝi lin ne vizitis. Tio estis ido de nobela antikva familo, influhava magnato, severa pragmatikulo, unu el gvidantoj de milita

partio ĉe kortego de bavariaj Wittelsbach-oj.[91] Post kiam en la sesdeksesa jaro Bavario elpaŝis sur flanko de Aŭstrio en ĝia senespera konflikto kontraŭ Prusio kaj kune kun ĝi malvenkis, Haushoffer provizore perdis poziciojn kaj eĉ iĝis malfavorata — sed post duonjaro li jam troveblas en Berlino, konfide konversacias kun Bismarck[92] kaj fulmorapide transformiĝas en ardan adepton de germana unuiĝo. Ekde tiam, kiom kreskis influo de Hogenzollern-oj en Bavario, tiom kreskis ankaŭ influo de Haushoffer.

Se Rachke postlasus pli da presitaj verkoj, se li deklarus oficiale pri iu sia malkovro, li, probable, enirus historion de scienco kiel unu el patroj de bioĥemio. Ekde juna aĝo lin interesis influo de organikaj reakciaĵoj de diversaj specoj al stato de homa psiĥo.

A ha.

Mi povus tremi pro senpacienco, mi povus ŝtoniĝi kun levita kruro, kiel Timoteo sub siringo en la tago de mia fornavigo. Sed la kapto ne okazis. De Raschke preskaŭ ne restis spuro — nur intencoj, nur projektoj…

Sed.

Jen kion li skribas al mia Stupak — verŝajne, responde al iu letero, kiu aŭ ne konserviĝis, aŭ ne troviĝis. «Vere, mi antaŭnelonge okupiĝis pri ekstraktado de toksinoj de amanito, provizantaj, laŭ ĉiuj faktoj, konatan al ni ekde antikveco fenomenon de berserkeco. Al mi ŝajnis tre alloga afero krei drogon, kiu por iu tempo, kaj eble, eĉ por ĉiam, obtuzigus en la homo senton de timo. Kiel faciligus ĝi, ekzemple, laboron de fajrobrigadistoj, aŭ akvosavistoj, aŭ luktantaj por prava afero batalantoj. Tamen pro nedependaj de mi cirkonstancoj mi devis ĉesi la laboron kaj forlasi Hettingen-on…» Laŭ tono de la letero senteblas, ke la juna

Ĥemiisto laŭlitere krevas pro fiero pri sia saĝo kaj siaj atingoj, sed ies forta mano ŝtopas lian buŝon.

Jen kion li skribas plu: «La ideo de subpremado de bremsaj stimuloj en homa animo kaj, se eblas tiel diri, medikamenta plifortigo de heroa elemento de homa naturo same, principe, ne estas io neebla. Verŝajne, antikvaj popoloj konis tiajn naturajn medikamentojn. Jam nun eblus konturi rondon de renkonteblaj en la naturo objektoj, inter kiuj oni devus provi trovi tian drogon. La ĉefa malfacilaĵo konsistus en tio, kiel ĝin ekstrakti, kiel fari stabila, kiel atingi plifortigon de ĝia influo por ke rezisti la artefaritan ŝanĝiĝon de valorsistemo povus neniu animo, eĉ se tio estus animo, simila al Dia anĝelo...»

A ha.

Do, jen kiel intencis Stupak enblovi «en dormantajn homojn noblan fajron de malakcepto».

Kaj la ideo, laŭ kiu revolucio jam antaŭlonge okazus, se homoj ne estus tiom alligitaj al siaj filistraj ĝojoj, al edzinoj kaj bovinoj, kaj ne timus ĵeti en flamon ĉion ĉi, kaj poste eĉ sin mem, kiel najlo sidis en la kapo de Stupak. Jen kion li skribas al Bakunin, amiko laŭ la balta vojaĝo: «Miĥailo Aleksandroviĉ, kara! Vi diras, ke vi organizis "Internacian frataron", sekretan batalan organizon de anarkiistoj, kaj ĝojas, kiel eta infano, esperante, ke servos ĝi kiel alumeto, destinita flamigi la malnovan mondon. Ne servos ĝi, ne flamigos. Dum homoj niaj estas malviglaj kaj facilanimaj, dum ne kapablas ĉiu viro, ĉiu virino, forgesinte ĉion, krom ricevitaj ofendoj, forĵeti momente tion, per kio vivas simplula koro, kaj al plej eta provo de ajna despotismo subpremi ilin respondi per neniiga venĝo, la afero de revolucio estas senespera. Ne helpos frataroj, ne helpos paroladoj. Helpos,

kara mia, la granda scienco, kiu finfine komencos servi al la vera afero…»

Tion li skribas somere de la sesdek kvara, jam el Munĥeno, jam intervidiĝinte kun Raschke. Kaj poste ili iĝas nedisigeblaj amikoj, ili eĉ foje promenas kune, kaj la juna ĥemiisto pro la nova, ruse malakurata amiko, eĉ foje komencas la promenon ne je la deka, sed eĉ je la deka kaj tri kvaronoj, ĉar la amiko tro longe dormis kaj ne veturis al li ĝustatempe. Tiun afekcian fakton notis en sia taglibro juna Gerta Büchner, loĝinta kontraŭ la hotelo de Raschke kaj observadinta liajn ĉiutagajn elirojn, sidante ĉe sia fenestro.

Kaj en septembro de la sesdek kvara Raschke prenas Stupak-on kun si en Alvicon.

Kaj jaron poste Haushoffer, agitante la registaron de Bavario por aktiva, perforta politiko kaj, speciale, por partopreno en neevitebla, laŭ lia opinio, kolizio de Aŭstrio kaj Prusio, faras en la kabineto de ministroj, dum ĉeesto de la reĝo, multesignifan misdiron: «Jes, tio estos ankoraŭ malnova milito. Sed tio ja estos ne lasta milito. Kaj mi ĵuras, en novaj militoj ni havos novajn soldatojn. Soldatoj de malamiko iĝos niaj soldatoj».

Kaj Rascke restas en Alvico preskaŭ senelire. Kaj al Alvico el tuta Germanio venas iaj strangaj ŝarĝoj: pezaj metalkonstruaĵoj, potencaj pumpiloj, vaporaj motoroj kaj dinamo-maŝinoj, sennombraj ĥemiaĵoj…

Kaj Stupak jen dum semajnoj ne eliras el Alvico, jen subite elveturas kaj, evidente ne sentante antaŭan mankon de monrimedoj, vojaĝas laŭ komunismaj adresoj de Eŭropo. Penas interkonsenti kun Engels, sed malsukcesas; en liaj paperoj troviĝas peco de malnetaĵo de letero al nesciate kiu: «Frederiko estas stulta kaj pasiva. Homo, intencanta verki

"Dialektikon de naturo", nenion komprenas pri la naturo. Homo, alvokanta al perforta forigo de reakcia sociordo, nenion komprenas pri perforto. Kun «Internacio» ni ne havas komunan vojon».

Tamen, kiam en la sepdeka jaro en Eŭropo aperas Neĉaev, ili renkontiĝas kaj momente iĝas plej bonaj amikoj. Neĉaev post kelkaj semajnoj skribas al Bakunin: «Peĉjo min tute ĉarmis. Kia volo, kia skalo! Li rakontis al mi multon tian, kion mi opinius bela fabelo, se li ne donus pruvojn. Baldaŭ, baldaŭ laŭ la tuta mondo, neatendite por niaj malamikoj jen tie, jen tie, kiel fungoj post pluvo, komencos elkreski sentimaj, neadmoneblaj, senkompataj kaj ne detenataj de ajna Kristo batalantoj! Peĉjo promesis al mi grandan artikolon por "Popola revenĝo", kie, nature, dirante nenion konkretan, li penos inspiri per tiu perspektivo malfortiĝantajn vicojn de nia batalantaro». Ĝuste tion, ŝajne, Peĉjo ne devus promesi. Kiam estis skribata tiu letero, Peĉjo jam senspure malaperis survoje el Laŭzano al Munĥeno.

En la sepdeka.

Kaj en la sama sepdeka, dum solena festo de naskiĝtago de filo kaj heredonto, Karlo Haushoffer, la feliĉa patro antaŭ okuloj de du dekoj da nenion komprenantaj gastoj enmetis en manplatetojn de la jaraĝa etulo, trankvile okulumanta la festan tablon, bonanime pepanta kaj faranta vezikojn por ĝojo de sinjorinoj, svarmantaj ĉirkaŭ li, absurdan, eĉ ne similan al ia ludilo, feran kesteton. Kaj la etulo kunpremis ĝin per siaj pufaj anĝelaj fingretoj, kaj ektrenis ĝin en la buŝon, sed la kesteto ne trairis, kaj li devis limigi sin per ronĝado de la anguloj. Kun pokalo da ĉampano starante super la ido, la fiera kaj brilanta magnato, nenion klariginta al la gastoj nek tiam, nek poste, deklaris: «Filo mia! Vi estas bebo, kaj vi estas nedisputebla posedanto de tiu ĉi kesteto. Vi kreskos, kaj iĝos posedanto de la kesteto pli granda kaj pli

komplika. Kaj kiam vi iĝos tute plenaĝa, vi, mi kredas, iĝos nedisputebla posedanto de la tuta mondo. Mi trinkas je tio!»

Kaj, kiel oni diras, senprokraste eltrinkis.

Kesteto.

Ĉu mono? Ĉu trezoro? Se li dirus «pli granda kaj pli valora», mi ĝuste tiel komprenus. Vortoj «pli valora» ĉi tie estus plej konvenaj. Sed en letero de unu el ĉeestintaj en la ceremonio sinjorinoj, sendita de ŝi al Vieno, al fratino, estis skribite ĝuste «pli komplika». Tiel ne eblas miskompreni aŭ elpensi. La sinjorinon tiu esprimo, laŭ la letero, miris ne malpli, ol min.

Klaŭso Haushoffer vivis ankoraŭ preskaŭ dudek jarojn, kaj dum tuta tiu tempo li ne forlasis Alvicon eĉ por tago. Gastoj, vizitantaj lian bienon — kun paso de jaroj ili iĝis pli kaj pli malmultaj — unuvoĉe asertis, ke la maljuna politikisto havas lacan, elturmentitan aspekton, kaj li kvazaŭ ĉiam atendas ion.

5

Ni sidis sur benko de somera podio de Kavalira insulo, kaj nokta lago Mälaren ludis per kaŭĉukaj rebriloj de lumoj. Sur transa flanko de la malhela, brilanta glataĵo, sur bordo mem de Kungsholmen, kiel malhela peza ombro altis bastiono de urbodomo, etendinta al ĉielo fortan trunkon de ĉefa turo. Ŝajnis, tuj devus, ridinde bruante, preterkrabli «Solaris Rex». Ŝajnis, ke mi ankoraŭ ne konas Stanjon, kaj sidanta apude homo devos ankoraŭ konatigi min kun ŝi nur post tutaj dek tri jaroj; kaj kun Liza ni nur ĵus komencis brakumi-kisi, kaj ĉio mirakla estas ankoraŭ en estonteco. Ŝajnis, konversacio devus okazi pri rusia literaturo, pri tio, ke ĝi estas nekompareble pli spirita, ol ajna alia, tial la eŭropa merkato akceptas ĝin nur po eta dozo. «Rigardu, — devus diri juna kaj stulta mi, — ili eĉ ne scias, kio estas, ekzemple, amo. Ekzistas erotiko kaj ekzistas geedzeco. En la unua plej gravas grandeco de seksorganoj, volumeno de busto, teĥnikeco de plenumo kaj ĉio tia. En la dua plej gravas reguligo de posedaj rilatoj, speciale por okazo de morto aŭ eksedziĝo. Kaj tiel — ĉiam! Vi verkas pri nekonataj al ili aferoj!»

— Ĉio jam estas decidita, — lace diris mi en la realo, kaj diris jam ne unuan fojon. — La bileto estas en mia poŝo, matene mi elflugas al Munĥeno. Ne bezonas mi sekurigon, ne bezonas defendon. Mi petas nur transdoni tiujn materialojn al Lamsdorf.

— La risko estas nepravigebla, Alekseo Nikodimoviĉ, — vican fojon, kaj same lace, obĵetis la ataŝeo. — Sen ajna preparo kaj prilaboro — en inferon…

— Tion, ke Alvico estas infero, neniu al mi pruvis. Risko estos multe plia, se ni sen interkonsento kun la germana registaro

aranĝos iun seriozan operacion sur germana tero. Tio estas barbareco, kaj mi tion ne permesos. Sed se ni komencos interkonsenti — kiom da tempo ni perdos! Eĉ se mi sukcesos persvadi la caron parence komunikiĝi kun la germana imperiestro — tutegale ni perdos ne malpli ol semajnon. En la ideala varianto. Multo povas okazi dum tiu tempo — de likado de informo ĝis novaj murdoj. Krome, okaze de kunaj agoj ni devos kun ĉio ĉi, — mi svingis en aero per fleksebla disketo, — konatigi germanajn kolegojn. Kaj dum mi ne scias, kiomgrade Alvico povas kompromiti la instruon, kiun distribuas mia gazeto — al tiu konatigo mi ne povas decidiĝi. Ne, ĉio estas decidita.

— Kaj kun kia legendo vi intencas…

— Sen ajna legendo. Obtuza, sed obstina ĵurnalisto kiel heroon de unu el historiaj skizoj elektis anarkiiston Stupak. Evidentiĝis, ke dum lastaj jaroj de la vivo Stupak ofte vizitis Alvicon. Ĉu ne restis ĉe vi leteroj, memuaroj, fotoj…

— Ja pro la sola demando pri Stupak, se Haushoffer lin vere likvidis, vin tie…

— Ne malbonaŭguru. Kiel dirus nun unu mia konatino, vi kreas stabilan vibradon inter nuna vorto kaj estonta evento kaj, tiamaniere, abrupte pligrandigas probablon de nedezirata rezulto. Necesas diri: ĉio estos bona, ĉio estos bona — kaj tiam ĉio estos bona, — mi silentis iom. — Ĝuste por tia okazo, fakte, mi petas vin transdoni tutan kolektitan de mi informon al la centro.

— Pardonu, Alekseo Nikodimoviĉ, sed… se vi tamen ne revenos?

— Se mi ne revenos, pensos pri tio, kion fari kun Alvico, jam ne mi, — mi paŭzis. — Mi revenos. Vi eĉ ne imagas, kiom da

devoj mi havas al du tre bonaj plenaĝaj kaj al du tute bonegaj etaj homoj!

En malforta lumo de foraj urbaj briloj mi vidis, kiel la ataŝeo necerte ridetas responde al mi.

De delto de Barnhusviken, tie, kie ĝi enfluas en Mälaren, aŭdiĝis proksimiĝanta, pene graketanta bruo. Mi turniĝis. Inter ni kaj la urbodomo, flagretante per malhelaj lanternoj, malrapide moviĝis stumpa ŝalupeto. Mi fiksrigardis — kaj ne kredis al la propraj okuloj. Demonstre kaŝante nek ĝojon, nek la naciecon, mi knabece eksaltis kaj ekkriis tiel, ke min aŭdis duono de la insulo:

— Ĉio estos bona!

La ŝalupeto estis «Solaris Rex».

Alvico

1

Ĉe disvojiĝo, tie, kie aŭtoŝoseo MunĤeno — flughaveno sendas mallongan apendicon al eksterurba rezidejo de Wittelsbach-oj, mi eksentis «voston».[93] Rigardante en malantaŭvidan speguleton, mi mole bremsis luitan en la haveno «BMW» — ĉi-tieaj patriotoj jam dum tria jaro aĉetadis eksklude produktojn de «Bavariaj maŝinkonstruaj uzinoj», kaj al alvenintoj ludonis eksklude nur ilin; sekvinta min «Opel» iomete proksimiĝis, kaj poste same komencis malrapidiĝi. Mi deveturis al vojrando kaj, iomete kliniĝinte, knarinte per dekstraj pneŭmatikoj laŭ sablo, haltis. Mi eliris el la aŭto, movante la ŝultrojn kaj kubutojn, kvazaŭ ekzercante sin post longa sidado ĉe stirrado, kaj ekstaris je tri paŝoj de la «BMW», kun ĝua turisma aspekto admirante velkintan novembran pejzaĝon de Bavaria plataĵo, randita sude per foraj stakoj de Alpoj, kovrita per malvarma bluo de ĉielo kaj blindigaj, malklare fibraj strioj de cirusoj. La «Opel» nedecideme preteris min; en ĝi sidis duopo, kaj al mia flanko ili kun evidenta peno eĉ ne rigardis, kvankam kio povas esti pli natura — gliti per indiferente scivolema rigardo laŭ tiu, kiu veturis antaŭe kaj subite malantaŭiĝis. La knaboj, ŝajne, estis fortikaj. Do, tio komenciĝis. Ili haltis antaŭe, ne malproksimiĝinte eĉ je cent metroj. Nu, kaj kio plu? Pretere kun mallonga siblo de tempo al tempo veturadis tien kaj reen diverskoloraj aŭtoj; dominis, certe, «BMW». Estas strange, ke ili ne prenis tiun markon.

Konscie konfuzante miajn paŝtistojn, mi aroge eksidis rekte sur sekan herbon ĉe la vojrando kaj, ne hastante, kun plezuro ekfumis, plu malrapide movante la rigardon dekstren-maldekstren. Vere, estis bele, sen disputoj. Antaŭaj pordoj de la «Opel», kiel flugiloj de papilio, malfermiĝis samtempe, kaj la paŝtistoj, pri io konversaciante, eliris el la aŭto. Tiu, kiu sidis ĉe la stirrado, entute estis atleto. Mia

flanko, vundita en Simbirsko, iel tuj ekdoloris. Ĝi delonge ne rememorigis pri si. Ĉu ĝi aŭtunon sentas, aŭ ŝanĝon de vetero, ŝercis mi kun mi mem, ĉagrenite taksante ampleksojn kaj kapablojn de la ŝoforo. La alia pasaĝero estas evidenta intelektulo, «generatoro de ideoj». Li estas vestita prude, eĉ iomete ceremonie, portas testudajn okulvitrojn. Naskita en Konigsbergo, ne alie. Aŭ en ia bieno apude. La ŝoforo kelkfoje batis per ŝupinto laŭ maldekstra malantaŭa pneŭmatiko, montrante al ĝi per ambaŭ manoj kaj ion klarigante al la pasaĝero; la pasaĝero kun malplezuro kapjesis. Kompatinduloj. Iajn paneojn ili havas, vidu. Spektaklo. Aŭ mi havas persekutmanion? Tia vosto malĉifreblas dum tridek sekundoj. Bone, ni ludu. Mi finfumis, forĵetis la cigaredstumpon, revenis en la aŭton kaj ekruliĝis pluen. Kun fajfo mi preterflugis ilin — la ŝoforo, kiu estis fosonta en la pakaĵujo, tuj ĝin batfermis, ne rigardante al mi kun sama peno, kaj la intelektulo indiferente rigardetis. Senaferaj, bonhumoraj homoj nemalofte inklinas nemalice moketi siajn proksimulojn, kiuj havas malgrandajn, nedanĝerajn, sed ĉagrenajn malagrablaĵojn — ĝuste tion mi montris: kun gaja rideto svingis la manon al la intelektulo kaj laŭte kriis ruslingve en duonmalfermitan fenestron: «Ne ĉagreniĝu, knaboj!». Abrupte altigis rapidon ĝis cent sepdek. La «Opel», tremetante, rapide ŝrumpis en la speguleto. Do, tamen estis persekutmanio.

Ne. Ili preterlasis pompan «Nissan», metinte ĝin antaŭ si, kaj same ekveturis. Infanaj trukoj. Ili eĉ ne tre kaŝas sin. Simple montras elementan maskiĝon por ordo, por ne aspekti tute stulte, aŭ eĉ por mi pli bone ilin rimarku. Kaj kion ili deziras? Ĉu premas miajn nervojn? Stultuloj vi estas, knaboj. Post la alterna deĵorado de la edzinoj mi entute ne plu havas nervojn.

Bone, ni ludu plu.

Mi enveturis en Schwabing. Stratoj estis plenaj de aŭtoj, observi la voston iĝis pli malfacile — sed de tempo al tempo aperis malantaŭe dekliva verda dorso, jam konata ĝisnaŭze. Mi turnis orienten kaj rapide transsaltis al Bogenhausen. Kaj mia marmoto kun mi.[94] Mi haltis sur ronda placo antaŭ katedralo Frauenkirche — bonega specimeno, sendispute, ĝi simple kantas per ĉiuj linioj; sed, dirante sincere, min ĝi tiumomente ne interesis. Ĝustatempe rememorinte, ke mi estas korespondanto kaj, kaptinte de sur la malantaŭa benko «Canon»-on, mi elrampis el la aŭto. La kara amiko bremsis sur transa flanko de la placo. Dum eble dudek minutoj mi vantkuradis ĉirkaŭ la katedralo, rigardante en la objektivon kaj ĉagrenite balancante la kapon — ne, ne konvenas direkto; ne, tranĉiĝas la bildo… Mi klakis kvar fojon kaj tiel, kaj ĉi tiel. La verda dorso obeeme kaj silente, kiel orienta virino, enuis en malforta, truita ombro sub preskaŭ senfoliiĝintaj ulmoj.

Mi ekinteresiĝis, tio estis almenaŭ ia utilo de tiu ĉi ludo. Mi plonĝis en la «BMW»-on kaj malrapide ekruliĝis al Izaro, elsaltante tuj kiam antaŭ la okuloj aperis io pitoreska — kaj tuj komencis turni la fotilon, malleviĝi sur genuon, klaki… Sentante sur la nuko pezajn, eĉ por momento ne degluiĝantajn rigardojn. Kaj mi ankaŭ sukcesis amuzi min — eĉ, sincere dirante, trankviligi, tiu ĉi aroga kaj malkaŝa persekutado tamen premis miajn neekzistantajn nervojn — imagante dolĉan bildon: sidas mi en la mallumigita gastoĉambro kun Stanja knabo sur genuo, la fratinetoj kiel du komfortaj kokinetoj instaliĝis sur la divano, Paŭlinjo, kiel ŝi tion ŝatas, mem enmetas en la projekciilon fotojn, kaj mi komentas, iomete balancante la varman etulon per la kruro: «Nu, Paŭlinjo, nun ĉi tiun… Jen, karulinoj miaj, Frauenkirche, la dekkvina jarcento, gotiko. Jen, buletoj miaj, Teatina preĝejo, la deksepa jarcento. Jen Gliptoteko, tio estas klasikismo. Jen hotelo «Otton», nomita tiel omaĝe al

imperiestro Otton Wittelsbach, ĉi tie mi loĝis… Interese, ĉu? Ĉu mi estas interesa viro?»

Estas vere interese — kiu el ili unua batos mian vizaĝaĉon?

Mi esperas, ke almenaŭ ne Paŭlinjo.

Mi parkiĝis sur duonmalplena haltejo ĉe «Otton», en kiu jam en la flughaveno mi mendis apartamenton. La hotelo staris en luksa loko, sur bordo mem de Izaro, ĉe meandro, kaj mi denove klakumis du fotojn. Somere «Otton», verŝajne, dronis en verdo, sed nun folioj sur kverkoj estis eĉ ne oraj, sed laŭnovembre morte-brunaj, kaj pro ventoblovoj skrapis unu la alian, kiel ladaj. Mia pakaĵo, verŝajne, estis jam en la apartamento — se oni ĝin ne esploras ie; ĉio povas esti, se tiel komenciĝis. Jen ili, miaj karuloj, kien do mi iros sen ili — haltis je dekkvin paŝoj de mi, ĉe gazeta aŭtomato; gazeton ili ekdeziris aĉeti, buletoj miaj…

Mi denove movis la ŝultrojn, ekzerciĝante, kaj ĉirkaŭrigardis. Amuze. Preskaŭ sur tiu ĉi loko antaŭ cent tridek jaroj ĝibis hoteleto, kie loĝis dum lasta deko da jaroj de sia mallonga vivo kompatinda Raschke. Sed, verdire, kial kompatinda? Toksinon de amanito li, vidu, bezonis. Por obtuzigi senton de timo ĉe luktantaj por prava afero batalantoj… Mi opinias, ke tiu batalanto, kiu frapis la ĥemiiston laŭ la nuko, prenis ĉe la pantalono kaj ĵetis trans parapeto de la kajo en glacie malvarman Izaron, estis absolute konvinkita pri praveco de sia afero.

Tamen li estis ne Lapinski, ne Tkaĉov,[95] ne imperiestro Nikolao Pavloviĉ. Kompatindulo, unuvorte.

Kaj la domo, kie loĝis kaj skribis sian taglibron, tiel helpintan al mi, Gerta Büchner, ankaŭ malestas. Oni ĝin delonge malkonstruis. Por ĝardeneto antaŭ «Otton». Kaj la kverkoj jen kiel jam elkreskis.

Mi ekiris al la hotelo, preskaŭ aŭtomate ĵetinte vican rigardon al la paŝtistoj — kaj preskaŭ stumblis; kaj afekta gapo, kiun mi komencis montri por plia versimileco, simple klakfermiĝis per si mem.

La intelektulo estis koncentriĝinte elprenanta el la aŭtomato «Pravda»-n. Kaj sur lia rekta dorso, direktita miaflanken, kvazaŭ neona reklamo flamis: «Ĉu vi vidas? Mi aĉetas "Pravda"-n!» Plue — plie. Li tuj malfermis la gazeton, kaj, kvazaŭ plene absorbita de legado, nenion rimarkante ĉirkaŭe, malrapide ekiris miaflanken. Estis groteska spektaklo: larĝaj, kiel veloj, konataj folioj kun rekonebla de versta distanco tiparo de la titolo, ricevis subite maldikajn prusajn krurojn kaj iris al mi. La intelektulo preskaŭ tuŝis mian ŝultron per papera rando — mi konsternite deflankiĝis; kaj li, plu sorĉite rigardante al la dua gazetstrio, ien inter artikolaj titoloj «Grimacoj de merkato» kaj «Hidroponiko en Tajmiro — estos!», malrapide, streĉite preteriris kaj malproksimiĝis en unu el aleoj de la ĝardeneto. Li evidente montris al mi ian signon — sed kian? Ke mi estas malĉifrita? Sed por kio? Aŭ tio estas vica etapo de psiĥologia premado? Kvazaŭ sekvante en turista malstreĉiteco flugon de pigo, mi movis la rigardon maldekstren, al la ronda dorso de «Opel» — la atleto, kruciginte la manojn sur la stirrado kaj metinte sur ĝin la kapon per nuko al mi, demonstre dormetis. Mi decidiĝis.

La intelektulo, obstine ŝajnigante, ke de la Tajmira hidroponiko dependas tuta lia estonteco, sukcesis foriri je sepdek paŝoj antaŭen kaj preskaŭ trairis la ĝardeneton survoje al aleo sur transa flanko de la ĉirkaŭanta «Otton»-on verda zono. En la ĝardeneto mankis homoj; la nuboj, kiujn mi kun tia plezuro kontemplis du horojn antaŭe, iĝis kontinua bula maso, ŝtopinta la firmamenton — pro tio iĝis krepuske kaj iel malvarme… Aĥ, dio mia, ja ne pro la nuboj al vi estas malvarme, diris mi al mi mem, kaj tiu konjekto

min kuraĝigis. Mi ekiris post la intelektulo. Kaj kiam li, ne ĝisirinte dek paŝojn ĝis Tirpitz-aleo, haltis, mallevis la gazeton kaj turniĝis, rigardante tra la testudaj okulvitroj rekte al mi, mi ĉirkaŭglatigis min per la manplatoj — tute senkulpa gesto, mi kvazaŭ kontrolas, ĉu ne ĉifiĝis la kostumo, ĉu ne estas ie neatenditaj faltoj, sed profesia okulo tuj komprenos, ke mi demonstras maleston de armiloj kaj en la poŝoj, kaj sub la akseloj, kaj kie ajn. Li, evidente hastante, faldis «Pravda»-n — preskaŭ ĉifis, por sukcesi, dum mi iras — kaj ripetis mian movon. Mia animo iomete malpeziĝis. Ja mi jam estis preta al io ajn — ĉu plonĝi en arbustojn, ĉu balanci pendolon[96] sur paca vojeto, superŝutita de seka foliaro… Aliflanke, kion li timu, li ja estas sur sia tero, kaj li ne estas sola — oni facilege povas pafi en mian dorson, aŭ el la samaj arbustoj elsalti kaj ŝpruci en mian vizaĝon iun aĉaĵon; aŭ entute… enblovi iel noblan fajron de malakcepto de simplulaj ĝojoj kaj malestimon al edzinoj-bovinoj…

Verŝajne, mirindan senton de libero kaj sendependeco devas havi homo, por kiu ĉio ĉi vere nenion signifas kompare kun la propra persono kaj zorgeme vartita manio de nepacigebla lukto por ia buĉa idealo. Ŝajne, ĝuste tian staton de libero en pasintaj tempoj oni nomis heroeco. Ne imageblas…

Kaj kiel, verŝajne, abomene kaj triste estas por tia homo, libera, vivanta nur por si mem kaj por la lukto, se almenaŭ unu tago lia pasos sen kvaronumo, sen perforto, sen perfido de iu normalulo por la idealo… Ja tiuj kvaronumoj kaj perfidoj estas la sola afero, per kiu li firmigas sian pozicion en la mondo. Alia spuro ne restas.

Mi aliris proksime al la intelektulo kaj haltis. Klare demandis ruslingve:

— Vi, ŝajne, volas ion diri al mi?

Li kapjesis.

— Jes, — same ruslingve respondis li. — Mi ĝojas, ke vi tiel rapide kaj tiel ĝuste min komprenis.

La lingvon li posedis bonege. Misprononco estis ne pli forta, ol, ekzemple, de Kruus.

— Mi vin aŭskultas, — diris mi.

Li iomete silentis.

— Ĉu mi havas honoron paroli kun korespondanto de gazeto «Pravda» Alekseo Nikodimoviĉ Ĉernyŝov?

— Vere tiel.

Li denove silentetis.

— Sed, eble, kun kolonelo Aleksandro Lvoviĉ Trubeckoj?

— Eble, — indiferente respondis mi, sed mia koro fakte stumblis. Kie do mi tiel eraris?

Li etendis la manon kaj konsole tuŝis mian kubuton.

Kaj subite li ridetis al mi. Sur osteca mallarĝa vizaĝo, preskaŭ duone kaŝita sub la okulvitroj, la rideto montriĝis neatendite milda kaj hela.

— Ne ĉagreniĝu, kolonelo. Vi ne faris profesiajn erarojn. En tio, ke ni malĉifris vin, ne estas eĉ peceto da via kulpo, — li suspiris. — Vi neniel povis scii, same kiel ne povis tion scii ankaŭ tiuj, kiuj vin sendis, ke vilao Alvico delonge vokas nian atentan intereson, kaj la Munĥena nodo de IRU antaŭ multaj jaroj estis ekipita per malgranda aŭtomata aldonaĵo.

Li denove suspiris, kaj en tiu suspiro evidente montriĝis faciliĝo. Ŝajne, vokante kaj atendante min, li same tro nervoziĝis, kaj nun estis poiomete malstreĉiĝanta. Verŝajne, li ĝojis, ke ĉio finiĝis sen miskomprenoj.

— Tuj kiam de ie ajn venas demando, en kiu figuras «Alvico» aŭ «Haushoffer», al respektiva terminalo en Berlino tuj iras informo pri tio, kia demando venis, de kie, kio estas sendita responde. La unuan signalon ni ricevis antaŭ pli ol monato. Kvin semajnoj sufiĉis por kompreni, kio estas tiu Ĉernyŝov, tiom interesiĝanta pri Alvico. Des pli, ke karaktero de viaj demandoj praktike ne lasis ajnajn dubojn pri tio, rilate de kiu enketo ili venas. Interesiĝi pri sektoj de komunistoj-murdistoj povus, plej probable, homo, okupiĝanta pri iu terorisma ago en sfero de moderna komunismo.

Lerte, diable. Vere, supozi, ke ili ĉi tie interesiĝas pri nuna Haushoffer, estis neeble.

Sed kiuj, fakte, estas tiuj ili?

— Se vi deziris nur konversacii, por kio estis tiu observado? — singarde demandis mi. — Mi nervozigis vin, vi — min…

Li iomete kunpremis la lipojn, poste respondis:

— Jes, verŝajne, mi kulpas antaŭ vi. Sed mi simple ne trovis alian manieron komprenigi vin, ke mi scias, kio vi estas, kaj deziras renkonti kun vi, sed pri la renkonto tute ne insistas. Se vi opinius pli konvena por vi eviti tiun konversacion — mi ne trudus ĝin. Mi ĵuras per honoro, ni ne havas ajnan deziron enmiksiĝi vian laboron, aŭ, des pli, obstakli ĝin. Se miaj agoj ŝajnis al vi sentaktaj — mi elkore petas vin min pardoni.

Li iomete klinis la kapon, poste relevis. Preskaŭ sen hezitoj mi etendis al li la manon.

Poste li montris al mi legitimilon kun imperia aglo sur la kovrilo, kaj, jam ne tiom streĉite, diris:

— Mi estas laboranto de kvara sekcio de Departemento de imperia sekureco Heinrich von Kreuwitz. Laŭ rango mi egalas al vi. Laŭ titolo mi estas iomete malpli alta, barono.

— Ĉu Orienta Prusio? — demandis mi.

— Ĉu rimarkeblas? — respondis li per demando, kaj en lia voĉo sonis trankvila fiero. — Jes, vi divenis. Do… Ĉu ni, eble, trinku po kruĉo da biero? Ĉi tie estas tute proksime…

— Pardonu, barono, sed mi tiom longe ne satdormis en Stokholmo, kaj tre laciĝis en la vojo. Mi timas, ke eĉ biero nun estas malutila al mi. Ne opiniu, pro dio, mian rifuzon demonstra.

— Tiuokaze, estas mi, kiu ankoraŭfoje petas pardonon de vi, princo. Tiu maldeca hasto, kun kiu mi provokis nian renkontiĝon, klarigeblas nur per timo, ke vi jam hodiaŭ provos viziti Alvicon, sed mi tute ne volis perdi eblon konversacii kun vi anticipe. Ĉu vi ne estas kontraŭ promeno laŭ la parko?

— Tute ne.

— Mi forprenos de vi ne pli ol duonhoron.

— Mi estas en via dispono, barono.

Ni malrapide ekiris laŭ unu el flankaj vojetoj.

— Vi, sendube, pli ol mi scias pri tio, kio okazis kaj okazas en Alvico, — komencis la barono. Mi interrompis lin:

— Mi donas al vi vorton de komunisto… vorton de nobelo, se vi preferas — mi nenion scias pri tio!

Li iomete maĉis per maldikaj lipoj. Subita ventoblovo de lia flanko surprize alportis al mi delikatan odoron de bona kolonjakvo.

— Kiel vi deziras, sed tiuokaze mi formulu tiel: vi konjektas pri pli multa. En mia dispono estas nur tiu informo, kiun vi ricevis laŭ IRU — sed en la via estas ankaŭ tiu, kiun vi ricevis en la arkivo de Socialisma Internacio, kaj tiu, kiu, nesciate kiel, entute direktis vian enketon al vojo de historiaj esploroj. Mi ja tute ne imagas, kiaj strangaj motivoj vin direktis al tio. Kaj mi demandas vin pri nenio. Kiam kaj pri kio sciigi min, kaj ĉu sciigi entute — dependas nur de vi.

— Mi timas, ke mi ne povos tion decidi, dum ne finos la enketon.

— Mi estis certa, ke vi respondos ĝuste tiel. Por ni, tamen, ŝajnas nedisputebla, ke en vilao Alvico antaŭ cent tridek jaroj estis farita iu malkovro. Siatempe mi skrupulege analizis ĉiujn fakturojn de Klaŭso Haushoffer, ĉiujn mendojn, faritaj de li en diversaj uzinoj de tiama Germanio, sed venis al nenia konkludo. Aŭ li estis konstruanta ian hermetikan bunkron, plej probable, subteran. Aŭ li estis konstruanta laboratorion, kie li povus sintezi batalajn venenaĵojn — jam en tiu okazo li tre superis sian tempon, kvankam, vidas dio, tute ne en tia afero, kiun mi povus admiri. Aŭ… sed mi ne lacigu vin, ĉiuj ĉi supozoj ne kostas eĉ rompitan groŝon, kiel oni diras en via lando. Tiel aŭ alie, iu treege grava rezulto estis atingita, ĉar, se ĝi ne estus atingita, Haushoffer ne liberiĝus de siaj sciencistoj… Ja ankaŭ vi estas konvinkita, princo, ke kaj Raschke, kaj Stupak estis likviditaj laŭ ordono de Haushoffer, kiam ili donis al li ĉion, kion povis, ĉu?

— Jes, — konfesis mi, — mi estas konvinkita.

— La rolo de Stupak, tamen, por mi estas tute malklara, — diris von Kreuwitz. — Raschke, juĝante laŭ ĉio, jam de la fino de la kvindekaj jaroj ĝuis favoron de Haushoffer, plene dependis de lia financa subteno kaj laboris por li.

— Sed tamen ĝuste Stupak estis inspirinto de tiu projekto, kiu iĝis tiom serioza laŭ siaj rezultoj, ke devigis Haushoffer-on murdi la sciencistojn. Pardonu, barono, sed mi malŝatas tiujn eŭfemismojn: «liberiĝi», «likvidi»… Murdisto — murdas, kaj fino.

— Vi pravas.

— Kronologio de la eventoj aspektas jene. Unue Haushoffer trovas Raschke-n, prenas lin sub sian protekton, kaj izolas de la scienca mondo. Kion donas Raschke al Haushoffer? Li, ŝajne, penas sintezi drogon, kiu senigus homon je timo.

— Jes, jes, ĝuste tiu temo altiris la atenton de Haushoffer al Raschke.

— Kaj ĝi same altiris al li Stupak-on. Stupak, obsedita de mania ideo elvoki revolucion per altigo de agresemo de homo…

— Aĥ, jen kiel? — ne detenis sin von Kreuwitz.

— Ĉu vi tion ne sciis?

Li mallonge ridetis:

— De kie? Estu singarda, princo. Se vi ne deziras rakonti al mi ion, pli bone rakontu nenion. Mi tre malmulte scias.

— Bagateloj, barono, bagateloj. Ni estas kolegoj. Kaj, kiel mi komprenas, timas la samon. Stupak esperis je tio, ke Raschke provizos lin per necesa drogo, sed Stupak havis ian sian planon, la ĥemio de Raschke estis nur ĝia parto. Ja ĝuste renkontiĝo de Stupak kun Raschke donis la fajreron! Ĝuste post tio, kiam ili ambaŭ komencis viziti Haushoffer-on, al Alvico ekiris mendoj, pri kiuj vi menciis!

— Jes, verŝajne, tiel, — penseme konsentis von Kreuwitz. — Kaj ĝuste post la murdo de ambaŭ sciencistoj Haushoffer tute serioze komencas paroli pri potenco super la mondo.

— Aĥ, ĉu ankaŭ vian atenton altiris tiu frazo?

— Sendube!

— Kio estas tiu kesteto, kiel vi opinias, barono?

— Mi ne havas eĉ plej etan ideon.

Ni silentis iom. Vento estis plifortiĝanta; folioj skrapis unu la alian sur arboj kaj kun rata susuro rampis laŭ tero.

— Unuvorte, — revenis al la interrompita linio de la konversacio la barono, — kvankam ĉe Haushoffer, juĝante laŭ ĉio, io ne rezultis, aŭ rezultis ne tiel, kiel li kalkulis, ni timas, ke la kreitaĵo de Raschke kaj Stupak, kio ajn ĝi estu, prezentas minacon por la moderna mondo.

— Kolektitaj de mi faktoj, — respondis mi, — kvankam mi ne povas, bedaŭrinde, diri, kian karakteron ili havas, konfirmas viajn timojn.

— Jen kio, — iom paŭzinte, diris von Kreuwitz. — Des pli. Tiuokaze, ni vere faras saman aferon, princo. Sed, kun ĉiuj ĉi abstraktaj — ĉiuokaze, laŭ mia amplekso de informoj — timoj, ni havas nenian pretekston, por skrupule traserĉi

Alvicon aŭ pridemandi loĝantan tie senelire Alberton Haushoffer-on, kiu, sendube, estas malsana… ĉiuokaze, tre stranga homo.

— Ĉu li estas pranepo?

— Imagu — nepo… Antaŭ du jaroj ni, plene malesperiĝinte, decidiĝis al tia malnoblaĵo, kiel sekreta sendo en la vilaon de niaj homoj en aspekto de elektromuntistoj, ŝanĝantaj en la bieno elektrodrataron.

— Ĉu nenio?

— Nenio. Ordinara bieno. Kadukiĝanta.

— Ĉu la subtera bunkro?

— Estas neniaj spuroj. Tio ne signifas, certe, ke ĝi tie malestas. Signifas nur, ke ni trovis neniajn ĝiajn spurojn. La agentoj havis tre malmultan tempon… Sed foje al mi ŝajnas, ke mi, dum multaj jaroj okupiĝanta pri tiu problemo, estas simple maniulo. Paranojulo.

— Mi ne povas tuj dispeli tiujn viajn dubojn, barono, sed, mi ripetas, la materialo, kolektita de ni, viajn delongajn timojn pli konfirmas, ol kontestas.

— Mi dankas. Do… Mi iris al la renkontiĝo kun vi kun unu propono, nun mi havas du. Mi komencu de la unua. Kiel mi komprenas, vi havas necesan pretekston, por penetri en Alvicon, ĉu?

— Ne la plej bonan, sed, se oni malhavas fiskpaperon, oni skribas sur la simpla.

— Pardonu… ha, tio estas proverbo. Mi komprenis. Okaze de bona fluo de eventoj vi, ni esperu, eliros el la pordego de

Alvico multe pli informita, ol enirante tien.

— Mi deziras tion kredi.

— Ĉu mi rajtas peti vin pri afablaĵo konatigi min kun tio, kion vi sukcesos ekscii?

— Barono, mi bonege komprenas viajn sentojn. Sed nun mi povas diri nek jes, nek ne. Ĉio dependos de tio, kion mi ekscios tie.

Von Kreuwitz, rigardante sub siajn piedojn, mallaŭte fajfetis tra la dentoj. Batis per la piedo iun branĉeton.

— Ŝajne, mi komprenis. Al Alvico vin kondukis enketo de unu murdo kaj de unu murdatenco. Kaj la unua, kaj la dua aspektas, kiel politikaj agoj. Vi venis ĉi tien tra biografio de ano de frukomunisma sekto de murdistoj. Vi mem estas komunisto. Vi timas, ke ricevita en Alvico informo faros baton kontraŭ via religio.

— Mi ne nur timas — mi treege maltrankvilas pro tia eblo.

— Bone. Tio estas sankta afero… Ne eblas ion ajn kontraŭdiri. Krom tio, ke, se post la reveno vi opinios necesa konatigi la imperian sekurecon kun la ricevitaj informoj, aŭ almenaŭ kun ia parto de ili, ni estos treege dankaj al vi.

— Mi promesas al vi atenti interesojn de la imperia sekureco laŭ miaj fortoj, barono.

— Dankon. Nun la dua. Mi konfesu, ĝis mi ne konatiĝis kun vi, princo, tiun varianton mi eĉ ne intencis pripensi, ĝi min ne maltrankviligis. Ni supozu, ke vi ne eliros el la pordego de Alvico.

Al li mi ne povis diri: «Ne malbonaŭguru, ne kreu stabilan vibradon…» Mi nur kapjesis:

— Ni supozu.

— Kiaj instrukcioj estas donitaj al viaj homoj por tiu okazo?

— Mi havas ĉi tie neniajn homojn.

Io tremeris en la vizaĝo de von Kreuwitz.

— Ĉu vi iras sen sekurigo? — singarde demandis li.

— Ĵurnalisto Ĉernyŝov, kiel privata persono, serĉante materialon por siaj skizoj, tute povus viziti Alvicon je propra risko, — mi kuntiris la ŝultrojn. — Entrepreni ion pli grandskalan sen skrupula diplomatia preparo estus treege maletike rilate al Germanio kaj al germana krono. Tra mia ataŝeo en Stokholmo mi tion kategorie malpermesis. Oficiala interkonsentado okupus tro longan tempon, dum ĉiu tago, eble, minacas per nova krimo.

Von Kreuwitz glitis laŭ mi per rapida atenta rigardo kaj senemocie ĵetis:

— Vi estas nobelo.

— Ne gravas.

— Sed, en tiu okazo, mia dua propono ricevas eĉ pli grandan sencon. Ni povus opinii vin samtempe kvazaŭ ankaŭ nia sendito. Tiuokaze, se vi ne informos pri vi dum, ni diru, kvin…

— Dek.

— Ĉu ne tro longe?

— Al mi ŝajnas, ke tio estas ne tiu okazo, en kiu necesas hasti, kalkulante horojn.

— Estu laŭ via deziro. Dum dek tagoj, ni, unue, ricevus deziratan pretekston bone traserĉi Alvicon — ja tio estas ne ŝerco, malaperis homo, eĉ alilandano, eĉ ĵurnalisto; kaj due… aŭ… — kaj li subite konfuziĝis, eĉ iomete rozkoloriĝis, — pli ĝuste, unue… eble sukcesus helpi al vi en embarasa situacio.

Mi nevole ridetis — kaj li ridetis per sia neklara hela rideto responde al mi.

— Mi dankas kaj estas flatita, — diris mi. — Se viaj plenrajtoj sufiĉas por fari tiajn interkonsentojn, ni opiniu, ke tio estas nia komuna operacio.

Sur lia vizaĝo respeguliĝis faciligita kontento.

— Tiuokaze, mi faris ĉion, — diris li. — Mi tre ĝojas pro la renkontiĝo.

— Mi same. Kaj mi tre dankas vin.

— Dek tagojn ni kalkulu…

— De la hodiaŭa vespero.

— Bone. Trovi min al vi estos facile kaj persone, kaj telefone. Hotelo «Otton», numero 236.

— Kaj la mia estas 235! — ne sukcesis mi deteni min.

Kun absolute senemocia aspekto von Kreuwitz diris:

— Kia neatendita koincido.

Mi, subridinte, nur balancis la kapon.

— Kaj nun, princo, mi havas honoron adiaŭi. Vi, verŝajne, jam delonge deziras ripozi. Kaj mi devas senprokraste raporti al Berlino pri la rezultoj de la renkontiĝo, tie oni senpacience atendas. Mi tutkore deziras al vi sukceson.

— Mi penos plenumi la deziron, barono.

Ni forte manpremis nin reciproke; poste von Kreuwitz turniĝis kaj, rekta kiel najlo, ekiris al sia verddorsa aŭto kun mallerte ĉifita «Pravda» en la maldekstra mano. Ni kelkfoje iris preter rubujoj, sed al li, eble, ŝajnis maldece forĵeti la gazeton en mia ĉeesto. Sekaj brunaj folioj, superŝutantaj la vojeton, disflugadis el sub liaj piedoj. Mi bedaŭris, ke mi nun ne havas fotilon ĉe la mano.

Kaj jen, buletoj miaj, kontraŭspionisto de Germana Imperio, tre digna kaj afabla homo. Ĉu vere, estas interese?

2

La bieno Alvico troviĝis je tridek kvin verstoj for de Munĥeno, en komforta, izolita valo. Kiam mi alveturis, estis jam preskaŭ nokto. Vento kuris en la valo, kiel en tubo; ĝi ĉifis kaj skuis sekajn balailetojn de herboj, bruis, traŝiriĝante preskaŭ nudajn kronojn de arboj de malnova neprizorgita parko. Kaj la domo mem de la bieno eĉ en densa krepusko de novembra vespero ne povis kaŝi sian kadukecon, maljunecon kaj, ŝajnis, ian nerazitecon. Kvankam iam ĝi estis, verŝajne, luksa.

Maljuna virhundo, lamante per malantaŭa maldekstra piedo, kalviĝinta kaj malgaja, eliris el mallumo al la lumo de aŭtolanternoj kaj silente flaris antaŭan radon. Mi gardeme, por hazarde ne kontuzi ĝin, malfermis la pordeton kaj eliris. Miaj piedoj iomete ŝvelis. Ĝenerale mi laciĝis dum tiuj ĉi monatoj. Pasigis duonhoron ĉe stirrado — kaj jam la muskoloj spasmas. Mi bezonus ripozon. Domaĝe, somero jam finiĝis, sed al maro ni ne trafis. Kaj ien en alian duonglobon veturi estus por ni, plej probable, tro multekoste. Fu, kia maro — ja ŝi baldaŭ naskos! Nur ĉio estu bonsukcesa… La hundo, levante nudajn orelojn, brilante per malsekaj okuloj, flaris mian piedon kaj ekgrumblis. Bruis vento.

— Nu, ne insultu min, ne insultu, — diris mi paceme.

La hundo levis la kapon kaj raŭke bojis unu fojon. Sen ajna kolero — simple, verŝajne, informis la mastron pri mia apero.

Sur dua etaĝo eklumis fenestro. Mi staris senmove, kaj la hundo staris senmove. Tute mallumiĝis, kaj la mallumo elaste premis al la vizaĝo per vento; de tempo al tempo aŭdiĝis osteca frapado de nevideblaj branĉoj. La hela fenestro malfermiĝis, kaj sur kadukan balkonon — mi

neniam decidiĝus ekstari sur ĝin, ĝi povus fali en ajna minuto — eliris longa nigra silueto.

— Kiu estas ĉi tie? — kriis li. Mi sciis la germanan malpli bone, ol von Kreuwitz — la rusan, sed ne estis alia eliro.

— Mi dezirus vidi sinjoron Alberton Haushoffer! — laŭte respondis mi, levinte la vizaĝon kaj alportinte unu manplaton kiel sontubon al la buŝo. — Mi venis el Svedio, por lin vidi. En la bieno ne estas telefono, kaj tial mi…

— Ne estas kaj neniam estos, — respondis la silueto de la balkono. — Atendu, mi tuj malleviĝos. Himmler, tio ne estas fremduloj.

La lasta frazo evidente estis por la hundo. Stranga nomo, pensis mi, kaŝante la manojn en la poŝojn. La manplatoj malvarmiĝis pro vento.

Eklumis lampo super la enirejo, priluminte fendiĝintan ĉizitan pordon kaj kondukantajn al ĝi sulketiĝintajn ŝtupojn, baritajn per kliniĝinta metala balustrado. Ekknaris interne riglilo, kaj unu pordoklapo pene malfermiĝis. La hundo nehaste leviĝis laŭ la ŝtupoj kaj, haltinte, turnis sin al mi. En blanka, morteca lumo de pendiĝinta lampo estis videble, kiel ventoblovoj taŭzas restaĵon de senkoloriĝinta hararo sur ĝia dorso. En la kalvaĵoj malagrable, internece, videblis rozkolora haŭto.

La homo elpaŝis el la pordo.

— Kial vi staras? — demandis li. — Leviĝu ĉi tien. Mi malvarmiĝas.

Mi haste ekiris post la hundo.

La homo estis alta, maldika kaj ĝibeta. Kaj tre maljuna. Kaj tre similis iun, mi neniel sukcesis rememori, kiun. Tralasante min en la domon, li iomete deŝoviĝis, kroĉiĝis al io per la piedo aŭ simple mallerte mispaŝis, kaj preskaŭ falis. Mi sukcesis subteni lin ĉe la kubuto.

— Dankon, — seke diris li. La hundo peteme rigardis al la mastro, la elŝovita lango facile tremetis. — Ĉu vi deziras scii, pri kio ni parolos? — demandis la maljunulo la hundon. — Malnova kutimo, ĉu?

La hundo mallonge, pete jelpetis.

— Venu, — decidis la maljunulo, kaj la hundo tuj transiris la sojlon. — Mi estas Alberto Haushoffer. Kion vi deziras?

En pli mola lumo de la antaŭĉambro mi subite komprenis, kiun similis la posedanto de Alvico, kaj pro tiu malkovro mia dorso malvarmiĝis.

La maljunulo havis vizaĝon de Kislenko.

Ne, ne en tiu senco, ke ili estis similaj. Tute ne similaj. Sed mi ne povis liberiĝi de sento, ke la sama kruela kaj longa malfeliĉo, kies brulvundo ŝajnis al mi sur la renversita vizaĝo de la mortanta teĥnikisto en la fora, restinta en la junio, Tjuratama malsanulejo, lasis siajn spurojn ankaŭ sur la longa vizaĝo de Haushoffer. Nur la maljunulo sukcesis trapasi ĝin, konservinte sanan menson.

Aŭ almenaŭ ĝian parton. Mi rememoris la vortojn de Kreuwitz. Jes, la posedanto de la bieno vere estis stranga homo, tio videblis per unua rigardo. Sed nigra cindro de sufero, eniĝinta ĉiujn liajn porojn, kunpremigis mian koron.

Al tiu homo mi ne povis mensogi.

— Via prononco ne estas sveda, — diris Haushoffer.

— Rusa, — respondis mi.

— Jam tio estas interesa.

La hundo staris ĉe la piedo de la mastro kaj esploreme rigardis min. Kaj la maljunulo rigardis. Ĉiu de sia alto: la hundo de malsupre, la maljunulo de supre.

— Mi estas kolonelo de MŜS de Rusio Trubeckoj, — trankvile diris mi, ial precize sciante, ke de tio, ĉu mi diros nun veron aŭ ne, dependos ĉio. Inklude mian vivon. Kaj eble, ne nur mian. — Mi enketas vicon de misteraj krimoj. Lige kun tio mi havas por vi, sinjoro Haushoffer, kelkajn demandojn. La germania registaro pri mia vizito al vi estas informita.

La hundo denove malfermis la buŝegon, elŝovis la langon kaj brue, ofte ekspiris. La maljunulo tre longe rigardis al mi silente, kaj mi neniel povis kompreni, kion signifas lia rigardo, kaj estis preta al ĉio.

Ĉu sukcesos li ĉi tie, en hejmaj muroj, murdi min tiel, ke mi ne sukcesos ion ajn kompreni?

Plej probable, jes.

Ekdoloris la flanko.

— Ni iru, — diris la maljunulo.

Ni iris profunden de la domo tra kvar ĉambroj, lokitaj unu post la alia, kaj en ĉiu el ili la maljunulo por momento haltis ĉe pordo, estingante lumon. La hundo, klakante per ungegoj laŭ pargeto kaj de tempo al tempo iomete glitante, kuretis apude. En kiu el tiuj ĉambroj forpasinta Klaŭso donacis al la

unujara patro de tiu ĉi maljunulo misteran sceptron de nerealiĝinta reĝeco? Luksa kaduko… kaduka lukso…

Laŭ terure blekanta, skuiĝanta spirala ŝtuparo ni leviĝis sur la duan etaĝon.

— Ĉu vi ne timas iri ĉi tie? — demandis mi.

— Mi jam nenion timas.

— Sed se falos ne vi, sed iu el tiuj, kiuj venas ĉi tien?

— Ĉi tien neniu venas.

— Sed se falos via hundo?

La maljunulo haltis. Tiu penso, evidente, ne venis en lian kapon antaŭe. Li turnis la kapon al la hundo: kompatinda Himmler, jelpetante pro streĉo, kun peno puŝadis la maljunan korpon de ŝtupo al ŝtupo kaj rigardis al la posedanto petege kaj riproĉe.

— Ĉu vi bedaŭrus mian hundon?

— Certe.

— Kiel ĝi rilatas al vi?

— Neniel. Mi simple bedaŭrus.

La maljunulo ekiris plu, grumblinte:

— Ĝi iras ĉi tie unuan fojon dum tri jaroj.

Ni venis en tiun ĉambron kun balkono, el kiu li aperis komence. Tie estis finbrulanta kameno. Ĉe granda ovala tablo peze lokiĝis trivitaj pluŝaj foteloj, ili aĝis ne malpli ol cent jarojn. La maljunulo movis la manon:

— Sidiĝu en iun ajn. Ĉu portovinon, konjakon? Vodkon?

— Glaseton da konjako, se eblas.

La maljunulo turniĝis al mi de malhela ŝranko, kiu kun malfermita klapo ŝajnis senfunda, kaj subite ruze, junule duonfermis la okulojn.

— Por bona homo mi nenion ŝparas, — diris li en la terura, sed tute komprenebla rusa. Verŝajne, tiel mi diris al Iraklo «didad gmadlobt».

La glaseto da konjako vere necesis al mi. Mi laciĝis kaj ial frostotremis. Kaj tre nervoziĝis. Tiu ĉi maljunulo similis al estro de subplanka bando de teroristoj, kiel mi — al azteka imperiestro.

Ni gustumis la konjakon. Milda, rozkolora lumo de staranta sur tablorando eksmoda lampo estis miksiĝanta, sed ne povis finmiksiĝi kun etendiĝanta oranĝkolora lumo de la kameno. Duoblaj ombroj kuŝis sur la muroj, unu estis senmova, alia malagrable pulsis kaj dancis.

— Mi estos kun vi absolute sincera, kaj se mi ion preterlasos, tio estos nur por koncizeco, — diris mi. — La krimoj, kiujn mi enketas, havas vicon da apartigaj trajtoj. Tio estas, unue, nemotiviteco aŭ pseŭdomotiviteco. Due, ili ĉiam estas ligitaj kun abrupta, per nenio klarigebla leviĝo de agresemo de la kriminto, ĝi laŭlitere similas freneziĝon. Trie…

Tre koncize, menciante neniujn nomojn, kaj donante neniujn faktojn, mi eksplikis al la maljunulo kaŭzojn, pro kiuj mi venis. Li longe silentis, turnante en la fingroj la delonge malplenigitan glaseton. Poste balbutis, rigardante en vakuon:

— Do, ili tamen eliradas… Kiel stulte!

Mi silentis, sed interne de mi kvazaŭ turniĝis viandmuelilo. Haushoffer prenis la botelon kaj plenigis sian glaseton ĝis randoj.

— Je via sano, sinjoro Trubeckoj.

— Kaj je vi, sinjoro Ha…

— Ne, ne! Mi ne rilatas al tio. Je vi, — li eltrinkis unuglute. — Vi estas unua honesta laboranto de speciala servo, kiun mi renkontas en mia vivo, — li viŝis la anguletojn de la eklarmintaj okuloj per la eta fingro. — Ja venadas ĉi tien iuj — ripari drataron. Aŭ, anstataŭ la maljunulo, kiu alveturigas nutraĵojn, venas brava oficiro, kiu eĉ la veston de veturigisto ekvidis unuan fojon je kvin minutoj antaŭ tio, kiam venis al mi por maskobalo… «Via veturigisto ekmalsanis, sendis min»… Kaj mem, dum mi dismetas la pakaĵojn, rapide trarigardas la alojn. Ridinde kaj abomene. Kaj ofende. Por homo, kiu dum naŭ jaroj interrilatis kun gestapo, tiuj grimacoj de paradiza polico…

— Kio? — ne komprenis mi.

Li paŭzis, rigardante el sub la frunto.

— Pardonu. Mi kutimis konversacii kun mi mem. Uzante vortojn, konatajn nur al mi mem.

— Kial paradiza?

Li verŝis por si ankoraŭ. Mi faris gluton. Tenante la glaseton ĉe la vizaĝo mem, li diris:

— Certe, paradiza. Ja vi eĉ ne scias, ke vi vivas en paradizo. Vi havas proprajn malfacilaĵojn, proprajn malfeliĉojn, proprajn malsanojn, eĉ proprajn krimulojn — kaj vi eĉ ne imagas, ke ĉio ĉi estas… paradizo.

— Dume mi ne komprenas vin, sinjoro Haushoffer, — singarde diris mi.

— Certe. Sed tamen vi, ŝajne, atingis vian celon. La patro multajn fojojn avertis: se Ivano komencas ion fari, vere forgesinte pri danĝero — jen kiel vi prezentiĝis al mi — li ĉiam atingos sukceson. Ĉiam. Sed Hitler… — li ne findiris, kaj nur neglekte, eĉ malestime, svingis la manplaton en aero. Paŭzis. — Finfine, mi baldaŭ mortos, kaj infanojn mi ne havas. Kaj se tiu aĵo, — penseme aldonis li, — vere estas tiom danĝera… Pri ĝia sorto decidu vi. Mi jam ne kuraĝas.

Mi silentis. Mi simple ne havis, kion diri, mi ne komprenis lin, eĉ kiam komprenis ĉiujn vortojn. Kaj li subite rektiĝis en la fotelo kaj senpasie demandis:

— Ĉu vi amas vian landon?

Tiam rektiĝis mi.

— Mi estas rusa oficiro! — mi timas, mia voĉo estis tro akra. Kun malsana homo oni ne devas tiel paroli. Sed Haushoffer nur amare ekridis.

— Brave! — li glutis konjakon. — Jen tiajn oficiretojn Bela Kun[97] centope dronigis en Krimeo, vivajn…

En Krimeo? Rusajn?

Li evidente deliris.

— Ĉu al vi estus malagrable vidi vian patrujon en, mole dirante, malbela aspekto?

Mi detenis min. Diris:

— Certe, malagrable.

— Mi konsolu vin: ni ankaŭ estas ĝisorele en merdo. Sed ni havis pli da feliĉo: vi nin venkis. Kvankam, se vi nin venkus solaj, tio estus fino. Feliĉe, ekzistis ankaŭ aliancanoj… Tamen en la purgatorio ĉiuj estas egalaj.

— Mi vin ne komprenas, — mallaŭte rememorigis mi. Li rekonsciiĝis — kaj tuj glutis konjakon. Mi demetis duone malplenan glaseton. Li diris:

— Jes, per du vortoj ĉi tion ne eblas rakonti, — li paŭzis, kvazaŭ ion rememorante, kaj poste prononcis en la terura rusa: — Estas pli bone unu fojon vidi, ol sep fojojn aŭdi, — kaj, preninte la botelon ĉe gorĝeto, leviĝis.

La hundo, kuŝinta ĉe liaj piedoj, ekstaris. Klare klakis la ungegoj.

— Kuŝu, Himmler! — kriis la maljunulo. La hundo mallonge jelpetis, kaj poste obeeme kuŝiĝis. Kaj denove — nur ĝemis la vitroj pro vento, kaj de tempo al tempo hurlis ie, turmentante animon, fumtubo. La maljunulo mizere ridetis.

— Kompatinda hundo. Ĝi eĉ ne suspektas, kian aĉan nomon ĝi havas. Sed al mi estas agrable. Kvazaŭ mi finfine estras tiun vampiron, sed ne li min… Ni iru, Trubeckoj, — kaj li tuj ekiris reen al la ŝtuparo. Himmler nelaŭte bojetis, lastan fojon penante rememorigi pri si, sed la maljunulo eĉ ne turniĝis. — Ni iru! — ripetis li.

Laŭ la sama kaduka ŝtuparo ni malleviĝis sub la unuan etaĝon, en subteretaĝon. La maljunulo malŝlosis unu el pezaj pordoj, tuŝis ŝaltilon, kaj ĉeno de malhele-flavaj lampoj eklumis, forkondukante rigardon malproksimen, laŭ tuta longo de senfina, ŝtopita per kaduka meblaro koridoro. Foje necesis eĉ trapuŝiĝi, iri flanke, por ne kroĉiĝi al elstarantaj piedoj de fotelo, renversita sur trivitan sofon, aŭ al rusta ŝlosilo, senforte pendanta el serurtruo de kesto de grandega

komodo, sub kiun, anstataŭ unu el piedoj, estis metitaj libroj de aĝo ne malpli ol cent kvindek jaroj… Ni iris ĝis fina muro. La maljunulo iomete staris senmove; ŝajne, li ankoraŭ hezitis. Poste li skuis la kapon — kaj mi subite komprenis, ke ĝuste nun li fine decidis lasi min viva.

— Ankaŭ mi scipovas esti nobla kaj honesta, — diris li. — Krome, mi opinias, ke ĝuste vin mi atendis dum ĉiuj ĉi jaroj.

Li strange, kvazaŭ dancetante surloke, kelkajn fojojn malritme premis al granda malhela ovalo — spuro de branĉero — ornamanta randon de unu el plankaj tabuloj, limantaj la finan muron. Prem'-prem'… prem'-prem'-prem'-prem'… prem'… prem'-prem'-prem'… La muro kun neatendita facileco moviĝis kaj derampis dekstren. Malfermiĝis malgranda kuba ejo, en kies plafono apenaŭ flagretis duonsfera blanka lampo. La muroj estis, ŝajne, krudferaj; antaŭhistorie sovaĝe etendiĝis per vertikalaj vicoj ŝvelaĵoj de nitoj.

— En la antaŭa jarcento oni ne scipovis multon, kion oni scipovas nun, sed unu aferon ne eblas kontesti. Tion, kion ili scipovis, ili faris fidinde, por jarcentoj. Mi petas, — kaj la maljunulo faris per la mano geston, tralasantan min antaŭen.

Mi eniris la feran kubon.

La maljunulo sekvis min kaj denove faris dancon per unu piedo. La muro preskaŭ sensone reekstaris sur sian lokon, kaj nia peza krudfera lifto malrapide, iomete tremetante, akompanate de obtuza bruo, subite aŭdiĝinta deekstere, ekmoviĝis malsupren.

Ni malleviĝis, eble, sub sepdek aŭ okdek metroj. La lifto abrupte haltis. Dum sekundo nenio okazis, kaj poste unu el

ĝiaj muroj vaste malfermiĝis, kun abomena metala knaro turniĝinte sur angula akso.

Kaj ekstere jam brulis lumo. Vasta subtera halo malkovriĝis antaŭ miaj okuloj; post la subridetanta maljunulo mi paŝis antaŭen kaj trovis min sur mallarĝa metala kornico, ĉirkaŭanta la halon laŭ perimetro sur duono de alto de la planko ĝis la plafono.

Preskaŭ tutan volumenon de la halo okupis staranta meze krudfera monstro — absurde kaj mallerte grandega, same trastebita per vertikalaj linioj de nitoj, ĉirkaŭitaj per disirantaj plektaĵoj de dikaj kaj maldikaj, rektaj kaj artikaj tuboj.

Pleje ĝi similis al nekredeble granda vaporkaldrono. Ĝi tuj rememorigis pri mirakloj de scienco de tempoj de Jules Verne. Ĉi tie, ĉe la lifta muro, la kornico iris je dek metroj de ĝi, sed ĉe aliaj tri flankoj ĝi kontaktis, iĝante pli larĝa, kaj tie ĝin ŝtopis iaj nekredeblaj, prahistoriaj regaparatoj: manometroj, stangoj, radoj, teniloj, prismaj periskopoj, eĉ pli aldonante al la giganto aspekton de ia monstra vapormotoro. Kaj mi iel tuj komprenis, ke — jen ĝi, tiu «kesteto pli granda kaj pli komplika», pri kiu antaŭ la gastoj menciis, ŝvelante pro gloramo kaj fiero, Klaŭso Haushoffer.

La maljunulo kun bondezira scivolemo rigardis al mi.

— Vi bone vin tenas, Trubeckoj, — diris li. — Sed, mi vetas, vi eĉ ne konjektas, kio estas tio.

Min subite brogis konjekto.

— En ĉi tiu aĵo oni faras homojn agresemaj.

— Diable, vi preskaŭ divenis. Sed eĉ vi ne imagas ilian skalon. En ĉi tiu aĵo oni FARIS homojn agresemaj. Por ĉiam.

Ni iru, — kaj li ekiris laŭ kornico, iomete balanciĝanta, iomete zumanta pro paŝoj. Mi sekvis lin.

«Trovu ilin kaj mortigu».

Kiun? Ĉu jen tiun, muelitan de la vivo, duonfrenezan maljunulon? Kiun?

Ni aliris al densa mallonga tubo de unua periskopo. Haushoffer kun rimarkebla peno deŝovis feran ŝirmilon, kaj sur kontraŭan brikan muron verŝiĝis blindiga luma makulo; en radio, trabatinta krepuskan aeron, naĝis, kiel steloj, polveroj. Sur ronĝita vizaĝo de Haushoffer pli akre desegniĝis faltoj, blankaj rebriloj kuŝiĝis sur la antikvajn aparatojn. Duonfermante la okulojn, Haushoffer tiris al si pendantan sur krada disŝovebla konzolo diskan kasedon kun ŝanĝeblaj lumfiltriloj; iomete turnis ĝin, elektante, kaj per la manplato forte frape surmetis unu el la filtriloj sur la periskopon. La furioza radio, impetanta el infera fajrujo de la «kaldrono», estingiĝis.

— Bonvolu, — diris Haushoffer, iomete depaŝinte flanken de la periskopo, levis al la buŝo la botelon kaj faris gluton.

En nigra senfunda abismo pendis ronda, iomete hirtita bulo de fajro. Dum kelkaj sekundoj mi afekciite palpebrumis — la okulo malrapide adaptiĝis al tranĉa lumo — kaj la memoro senorde ĵetiĝis de unu asociaĵo al alia, penante kompreni, al kio tio similas…

— Kaj se pli larĝe — do jen tiel, — diris Haushoffer kaj, mallerte alpreminte la konjakon sub la akselo, per ambaŭ manoj iomete turnis larĝan gradigitan radon, ĉirkaŭintan la korpon de la periskopo.

La bulo fulmorapide ŝrumpis, iĝis guto. Kaj malproksime flanke de ĝi, en densa, nekredeble densa kaj, ŝajne, senlima

mallumo al la okulo subite ŝajnis apenaŭ rimarkeblaj fajreroj. Du… tri…

En plena konfuzego mi rigardis al Haushoffer.

— Tio… tio…

— La Suna sistemo, malgranda kristalo, — raŭke diris Haushoffer kaj denove glutis el la botelgorĝeto.

Interne de mi ĉio ŝiriĝis. Sekundon poste kvazaŭ paralizanta veneno ekfluis laŭ miaj vejnoj, unu mia mano, kuŝinta sur la tubo de la periskopo, senforte deglitis de ĝi kaj ekpendis. Post ankoraŭ momento ĝin sekvis la alia. Mi freneze ekdeziris sidiĝi.

— Do, ĉu li tamen sukcesis?..

— Jes. Stupak kreskigadis tion de la sesdek sesa ĝis la sesdek naŭa. Kaj poste ĉio estis tute simpla. Entute la ideo simplas, kiel a-bo-co. Por prepari necesan por venenigo de almenaŭ unu miliono da homoj kvanton da drogo de Raschke, la tuta ĥemia industrio de tiama Germanio devus labori dum pli ol sepcent jaroj. Sed se tuta planedo Tero havas radiuson dek ok milimetroj, — Haushoffer ŝancelis la gluglintan botelon al la kaldrono, kaj poste, por la movo ne malŝpariĝu vane, en revena ŝancelo alportis la botelon al la buŝo kaj faris gluton, — sufiĉas per ordinara friza disŝprucigilo dispolvigi en la atmosfero unu solan laboratorian guteton, kaj la afero estas farita. Ĉar Stupak pleje revis pri forigo de rusia carismo, do li, nature, ŝprucigis rekte super eŭropa Rusio. Nu, kaj poste ventoj, pluvoj kaj tajdoj disportis laŭ la tuta planedo, certe, laŭ Eŭropo — unuavice… Komenca potenca rezulto de la enŝprucigo, disiginta ilian historion disde la nia, estis Franci-Prusia milito kaj Pariza komunumo, ĝuste ili donis komencan eksplodon de via statistiko… Aĥ jes, ja ĉiuj ĉi nomoj por vi estas

sensencaj sonoj. Nu, ne gravas, mi konatigos vin kun ilia historio.

Li eksilentis, iel tre kompreneme kaj tre malgaje rigardante en mian vizaĝon. Mi penis kolekti pensojn. Jen al vi sekreta sekto. Sed tamen…

— Tamen mi ne komprenas.

— Atendu, Trubeckoj, atendu. Mi simple ne scias, kiel mi rakontu al vi pli koncize kaj pli simple. Ĉu vi deziras? — li subite etendis al mi la botelon. Mi preskaŭ rifuzis, sed neatendite komprenis, ke mi sovaĝe deziras. Mi silente prenis de li la botelon kaj faris grandan gluton. Post momento varmega ondo batis mian stomakon, kiel mara ondego apudbordan ŝtonon, kaj la kruroj preskaŭ tuj ĉesis tremi.

— Tio estis ne simple kreo de alternativa mondo. Pro tia celo ili ne malŝparus fortojn kaj monon. Ili kreis stablon, sur kiu ili intencis refari nian mondon. Sed, kiel tio kutime okazas, post la kreo de la stablo ĉiu ekdeziris torni sur ĝi ion sian.

Li postuleme etendis la manon; mi fordonis al li la botelon, kaj li faris gluton. Kaj mi, komencinte post la unua konsternego rimarki detalojn, ekvidis subite sub la regpanelo tutan monton da malplenaj boteloj.

— Do, kiam Gorbiger en Germanio komencis en la dudekaj jaroj instrui, ke Tero kaj Suno troviĝas interne de glacia sfero, kaj ekzistas neniu kosmo, kaj steloj kun galaksioj estas elpensitaj de judaj astronomoj kun celo trompi popolon kaj riĉiĝi, li estis ne tiom malprava. Verŝajne iajn pecetojn da informo li elpremis el la patro… Por ili, — li denove ŝancelis la botelon en direkto de la kaldrono, kaj la botelo denove alvoke gluglis; li pensis dum momento, sed poste decidis ne trinki ĉi-foje, — la kosmo vere ne ekzistas. Simple tiu infera

aĵo transsendas al ili en respektiva skalo bildon de tio, kio ĉirkaŭas nin ĉi tie. Ho, Trubeckoj, kiel mi ridegis, kiam usona «Pioneer» — tiuj stultuletoj sendis ĝin en profundan kosmon kun mesaĝo, vidu, al aliaj civilizoj! — komencis, kvazaŭ muŝo kontraŭ vitron, batiĝi kontraŭ muron de la kaldrono. Nur ne zumis… Mi devis meti sur min ĉiujn zorgojn pri tio, kion ĝi sendas al Houston… — Haushoffer, rememorinte, ankaŭ ĉi-foje ekridis; sed liaj konveksaj maljunulaj okuloj ploris.

— Ĉu Teron eblas vidi grandskale?

— Certe. Nur filtrilon ŝanĝu. La periskopoj estas moveblaj… sed poste, poste! — senpacience kriis li, vidinte, ke mi penas movi dikan pezan tubon. — Vi ankoraŭ sukcesos satvidi. Aŭskultu, Trubeckoj, ja mi baldaŭ mortos. Ĉu vi volas, mi testamentu al vi Alvicon? Se vi deziros — fordonu al Rusio, aŭ donacu al UNo, aŭ vi mem ludu ĉi tie, kiel mi ludas jam dum duonjarcento. Tio allogas… — mediteme aldonis li.

Mi ne respondis. Li movetis haŭton de la frunto, sulkigante kaj malsulkigante ĝin; la brovoj tiriĝis, kiel sur gumfadenoj. Verŝajne li jam iomete ebriiĝis.

— Ili eĉ kreivan menson havas tute alian, — plendis li. — Ekzemple, gravitilojn ili povus malkovri samtempe kun ni — post la laboroj de Einstein pri kampo. Sed en iliajn kapojn eĉ ne venis ideo fosi en tiu direkto. Kaj mi diros al vi, kial. Tial, ke tiuokaze ĉiuj landoj dum flugoj devas uzi komunan reton, ĝi estas unu por ĉiuj. Eĉ dum konfliktoj en nenies kapo venus penso malutili al ĝi — ĉar li mem suferos ĝuste en sama grado, kiel la malamiko. Sed tie oni konstruas grandegajn muĝantajn flugilhavajn ŝtipojn, pli kaj pli grandajn kaj terurajn, ili forbruligas amason da brulaĵo, de tempo al tempo falas kaj pereigas amason da senkulpaj homoj, trabrulas per ĉiu flugo je-en tiajn, — li dismovis la

manojn kaj preskaŭ faligis la botelon, — mortajn koridorojn en oksigena parto de la atmosfero, ne atingas, krom maloftaj esceptoj, eĉ mil kilometrojn dum horo, — sed ĉiu el ili flugas memstare! Dependante de neniu! Suverene!!

Li etendis al mi la botelon; mi negative balancis la kapon. Li tuj glutis mem.

— Mi povas multe trinki, — sciigis li kaj apogiĝis per libera mano sur la regpanelon, rekte sur iajn muze-aspektajn ciferplatojn — precize, kiel horloĝoj de epoko de Ludoviko XIV. — Ne maltrankvilu pri mi.

Ni silentis iom. Per la okulrando mi rigardis en la periskopon. La guto flamis. Haushoffer iomete turnis la kapon kaj longe rigardis per haltintaj okuloj al brile-nigra, nitita muro de la kaldrono. Mi ne komprenis lian rigardon.

Ŝajne, por ioma tempo li forgesis pri mi.

— Kaj viaj krimoj… Mi timas, Trubeckoj, ke ĉi tie nenion eblas fari, — mallaŭte diris li subite, plu rigardante al la kaldrono. La duone malpleniĝinta botelo oblikve pendis en lia senforte mallevita mano. — Nur forbruligi tiun cimujon al la diablo, je-en ĝi, la rado de ventolado, kial mi ĝin ankoraŭ ne turnis…

Mi silentis. Mi ne volis interrompi fluon de liaj pensoj, kiom ajn ĝi estu senorda. Li sciis respondojn al ĉiuj miaj demandoj, sed mi ne sciis, kiajn demandojn fari.

— Homo estas nur parto de kristala strukturo. Relative negranda kaj plej dinamika. Kiam tia kristaleto komencas speciale forte vibri, preskaŭ certe ĝi vokos resonancan vibradon en izomorfa al ĝi kristalo. Stupak tion teorie antaŭdiris, ĝuste pri tio li kalkulis. En ekstreme stresa stato — ĉefe temas pri stresa pereo — se por la vibranta kristaleto

troviĝas analogo, proksima laŭ vico da bazaj psiĥaj parametroj, la kristaleto, iniciatinta la vibradon, transĵetas ĉiujn siajn trajtojn al tiu, kun kiu ĝi resonancas. Ĉar la enŝprucigo de la drogo de Raschke provizis la homojn en la kaldrono per preskaŭ konstanta estado sur limo de streso, la transĵeto de individuoj devus iri preskaŭ eksklude de ili al ni. Genia plano.

Li subite rememoris pri la botelo. Takte, sed tre netrudeme etendis ĝin al mi. Mi negative turnis la kapon. Kaj li tuj faris grandan gluton.

— Principa skemo estas tia! — deklaris li kaj iomete ŝanceliĝis. — En la kovilo estas kreskigata homaro, troviĝanta, rezulte de totala psiĥoĥemia prilaboro, en stato de seninterrompa lukto de ĉiu kontraŭ ĉiu kaj ĉiuj kontraŭ ĉiuj. Kun ajna preteksto, sur ajna nivelo! Neniaj, eĉ la plej konvinkaj, alvokoj al paco kaj kunlaboro, kiujn eldiras kelkaj neinflueblaj de la prilaboro personoj — ĉiam ekzistas frakcio de homoj, ne influeblaj de iu drogo — restas vanaj, ĉar la medikamenta influo paralizis certajn centrojn en cerboj de la plimulto. La plej sukcesaj el tiuj alvokoj, male, estas tuj uzataj por provokado de novaj konfliktoj. Ekzemple: ni vivu pace. Konsentite! Ĉiujn, kiuj malhelpas al ni vivi pace — al pendumilo! Ĉu vi, kiel mi vidas, ne volas vivi pace? Kaj vi? Al pendumilo! — li eksilentis, malfacile spirante. Sur lia frunto aperis gutoj de ŝvito. Li evidente malkutimiĝis multe paroli. Kaj — evidente volis.

— En tiaj kondiĉoj stresa vibrado de pereantaj kristaloj ĉiam plioftiĝas, kaj, sekve, plioftiĝas transĵeto de kripligitaj individuecoj al ni, ĉi tien. Kaj ĉi tie ili, nature, daŭras sian lukton, ĉar ilia konscio jam estas formita. Lukton kontraŭ jam tute nekompreneble kiu. Almenaŭ kontraŭ iu, kiu similas tiean malamikon, — li haste glutis. — Tamen, eblas kontraŭa efekto. Stupak pri ĝi ne konjektis. Mi trovis ĝin nur

antaŭnelonge, legante iliajn artikolojn… Post ekzemplo de tiea usonano Moudy iĝis mode pridemandi homojn, travivintan klinikan morton, pri iliaj sentoj. Kaj, imagu, multaj rememoris staton de resonanco kun sia ĉi-tiea psiĥoĝemelo. La plej ridinda… — li ekridis kaj tuj glutis, — la plej ridinda estas tio, ke ili pensas, ke renkontas dion! Ili nomas ĝin «lumporta estaĵo», «radia densaĵo de bonkoreco», kaj tiel plu. Ni tiom diferencas de ili, imagu! Ili eĉ imagi ne povas, ke ili por iaj momentoj nur kuniĝas kun si mem, renkontas sin mem, nur normalajn, ne venenitajn! Jen vi — ordinara… rusa oficiro, — patose prononcis li, kun evidenta ironio imitante min, — kun viaj zorgoj, klopodoj kaj malsanoj. Sed se via tiea ĝemelo, mortante, resonancus kun vi, kaj kuracistoj sukcesus revenigi lin al vivo, li estus certa, ke ĉi tie li intervidiĝis preskaŭ kun Kristo mem! En pala krono el rozoj…[98] — kun terura sarkasmo aldonis li en la terura rusa, kaj mi denove, jam pluran fojon, ne komprenis, al kio li aludas. — Oni diras, post tiaj renkontiĝoj homoj tie iĝas pli bonkoraj… elportas ion el ĉi tie, — li suspiris. — Entute ĉio evidentiĝis multe pli komplika, ol opiniis la patroj-fondintoj. Kaj laŭ viaj vortoj, Trubeckoj, laŭ via statistiko, povas okazi neplena subpremo, kaj nekuniĝo, kaj, ĉefe, elpremado fare de normala kristalo de valorsistemo de la nenormala en la subkonscion… Ĉi tie mi malmulton povas diri. Ĝis hodiaŭa vespero mi estis certa, ke mi estas la sola, kiu eliris el tie.

Li malgaje kaj iel konfuzite ridetis.

— Mi estis ekzekutita en la kvardek-kvara, — konfesis li. Tiel sinĝenema knabino povus konfesi pri sia amo. Mi ne interrompis. Li paŭzis. — Himmler decidis, ke la patro estas tro sendependa, tro influas al Hitler… La patron li ne kuraĝis atenci, sed oni prenis min, por bridi la patron, se aperos neceso… Kaj poste la maŝino ekfunkciis per si mem. La patro eĉ ne sciis, li eksciis nur en la kvardek-sesa! Kaj mortigis

sin… Sed ĉi tie li ne aperis. Verŝajne, ne troviĝis analogo. Amuze, ja li estis ankaŭ ĉi tie, li mem ankoraŭ estis en Alvico, naskita en la mil-okcent-sesdek-naŭa Karlo Haushoffer, ĉi tie li mortis je tri jaroj poste, ol tie — sed ne estis analogo por si mem. Kaj eĉ la morton de sia malgranda kristalo li ne sentis. Eble, mortigante sin, la patro estis tro trankvila. Li ĉion jam delonge travivis.

Mi silentis.

— Ili ne dividis la stablon, Trubeckoj! — elkriis li, kaj deŝirinte la manon de la regpanelo, kaptis min ĉe la ŝultro. — Tiel ĉiam okazas al banditoj! Iajn ajn belajn vortojn ili diru! Tio estas kriterio! — li, hastante, glutis el la botelo. — Kiam du homoj luktas por altaj celoj, kaj tiuj celoj estas diversaj… se la celoj vere estas direktitaj al bono, tiuj homoj ĉiam trovos kompromison. Strebo ne malutili ilin devigos! Sed se ili komencas buĉi unu la alian, ĉar ĉiu ĝuste sian celon opinias la sole alta — do, ilia celo estas mensogo, trompo de homoj, kaj vera celo estas, kiel de trogloditoj: depreni fremdan manĝaĵon kaj ŝtopi per ĝi sian ventron, — li paŭzis por restarigi spiron. — Rascke decidis, ke li ricevis idealan eksperimentan standon. Li eĉ ne komprenis, ke tiuj polveroj malsupre estas homoj, ke ili revas kaj suferas same kiel ni. Li volis provi sur tuta planedo jen unu drogon, jen alian… Stupak decidis, ke li ricevis bienon por kreskigo de neflekseblaj revoluciuloj, eĉ je groŝo ne taksantaj kaj vivojn de malamikoj, kaj vivojn de amikoj. Li estis certa, ke pereante tie sur barikadoj, ili venos ĉi tien kaj tiam aranĝos inferon por ekspluatantoj. Nu, kaj la avo… Li decidis, ke la sorto donacis al li ŝancon iĝi reĝo de la mondo. Necesas nur aranĝi masakron. Necesas nur, ke kiel eble plej multe da homoj tie, — li montris al la kaldrono, kaj, perdinte balancon, denove kaptis mian ŝultron; ni ambaŭ iomete ŝanceliĝis, — mortu kun krio «Vivu Haushoffer!» Tiam ili rekonsciiĝos ĉi tie kun la sama krio. Estas tre simple, havante kontakton kun

ĝemelo ĉe jen tiu regpanelo! Jam en la dekkvara jaro la juna generalo, ricevinta iam malgrandan kesteton donace de la patro, famiĝis per siaj militaj kaj politikaj antaŭdiroj. Germanio malvenkis. Sed Haushoffer jam famiĝis kiel granda mago. Li trovis kaj trejnis Hitler-on. Li elpensis por li svastikon, cetere… Ha, vi ja ne scias, kio estas svastiko…

— Budaisma simbolo, — singarde diris mi. — Kiom mi scias, eĉ budaismaj monaĥejoj sur mapoj estas signataj per svastiko.

— Jes, — mediteme diris Haushoffer. — La patro trompis ilin per Tibeto, Ŝambalo… Ja ne povis li diri, de kie li reale ricevas informon! Tio ŝajnis eĉ pli oportuna — ĝis certa tempo riskigi en politika ludo peonon Adolfon, dum li mem tenas ĉiujn fadenojn. Sed denove ĉio malsukcesis. La informo estis, sed la reala potenco elglitis…

Li finfine deŝiriĝis de mia ŝultro kaj, necerte turniĝinte sur kalkanumoj, turnis sin al la kaldrono kaj denove apogiĝis sur la regpanelon. Li ebriiĝis. Sed mi jam sciis la ĉefan: li ne deliris.

— Kaj ja ne nur la informo, — balbutis li, kaj tiam mi kun teruro kaj kompato komprenis, ke li ĝis nun suferas pro la malsukceso de la patro, kaj sekve, ankaŭ de si; kaj se li havus fortojn, se li scius, kiel — li rekomencus ĉion. — Ankaŭ rimedoj de influo ekzistis… nu, almenaŭ la sondiloj, per kiuj oni observas eventojn tie. Dum lasta tempo ili komencis ilin rimarki, tamen… ili atribuas ilin, — li malgaje subridis, — al aliplanedanoj. Ni-fo! — nekompreneble elkriis li kun plena triumfo. — Kaj ĉu vi scias, kial? — li malfeliĉe ekskuis la kapon. — Malsukcesis ili — kial? Tial, ke la drogo de Raschke efikis tro bone. Vi eĉ ne povas imagi, ruso, kiaj nun ili tie estas bastardoj, kiel maldigne kaj fie tiras ĉion nur al si, al si, al si… Eĉ Hitler ne sukcesis vere unuigi ilin, eĉ Stalin, ĉiuj

nur serĉis, kie akapari por si… ha, vi eĉ ne scias, kio estas Stalin, — li per jam nefirma mano ŝovis en la buŝon la gorĝeton de la botelo, sed iomete mistrafis, kaj strieto de konjako ekfluis laŭ lia mentono. — Rusa oficiro! — patose kriis li kaj ekridegis. Kaj poste, ĵetinte la balanciĝantan kapon malantaŭen, denove glutis, ĉi-foje pli sukcese. Viŝis la lipojn per maniko de ĵerzo.

— Kaj tial mi nun nur petolas, — diris li, subridinte kaj palpebruminte al mi kun ebria ruzeco. Li almetis unu manplaton al la buŝo kiel duonon de sontubo, same kiel mi antaŭnelonge ĉe la enirejo, kaj balbutis per tomba voĉo: — Ne moviĝu. Ne timu. Kun vi parolas reprezentanto de galaksia humanoida centro…

La mallevis la manon. Denove konfuzite kaj kulpe rigardis al mi tra floko de maldensaj grizaj haroj, pendiĝinta sub la nazon.

— Kaj foje… — kaj subite kun malamego li piedbatis la amason da malplenaj boteloj, kaj ĝi disruliĝis kun surdiga vitra sonoro, — foje mi tiom ebriiĝaĉas ĉe la regpanelo… Poste eĉ ne povas rememori, kion faris. Nur el gazetaj sensacioj foje sukcesas elkalkuli. Ber-r-rmuda triangulo! — nekompreneble diris li, kvazaŭ sakris. Kaj eksilentis.

Nun li eksilentis por longe. Mi rigardis al lia moliĝinta vizaĝo kun larmaj okuloj, kaj mi kompatis lin, kaj devus foririgi lin dormi. Sed li staris ĝibetiĝinte kaj foje iomete ŝanceliĝante.

— Ruso. Prenu ĝin. Eble, vi ion elpensos. Kaj min tiu kovilo de flamaj luktantoj por netuŝebleco de di-donita potenco, por liberigo de laborista klaso, por afero de Lenin-Stalin, por pureco de arja raso, por sindetermino de malgrandaj, sed fieraj popoloj, por demokratio, por usona revo… jam naŭzas.

En mian kapon, elaste serpentumante, enrampis glacimalvarma penso, pro kiu mia spiro haltis kaj mi denove ekdeziris eksidi.

— Aŭskultu, Alberto, — mi penis paroli trankvile kaj tre klare, — sed ĉu ekzistas garantio, ke ni ne estas en kaldrono?

Li ne moviĝis.

— Vi nomis ilin purgatorio, kaj nin — paradizo. Sed ie do devas esti ankaŭ infero. Aŭ infero estas ili, kaj purgatorio — ni, sed tiam… estas io ankoraŭ pli alte? Kaj entute, kial nur tri ŝtupoj?

Li ne moviĝis. Mi jam komencis pensi, ke li ne aŭdas, ke li ekdormis, starante. Sed li subite abrupte, preskaŭ falinte sur la dorson, levis la gorĝeton, ŝovis en la buŝon, kaj, laŭte glutante, fintrinkis la konjakon — kaj poste, larĝe levinte la manon, kun tuta forto ĵetis la botelon al la kaldrono. Kun sonoro, surdiga en fermita silento de la subtera halo, la botelo eksplodis, kaj vitropecoj, malmole frapante kontraŭ baroj, disflugis en diversajn flankojn.

— Ekzistas abismoj, — raŭke diris Haushoffer, kun teruro fiksrigardante min per sangozaj okuloj, — en kiujn estas pli bone ne rigardi. Ĉu vi komprenis, ruso? Se vi ne volas freneziĝi.

3

La enketo estis finita.

Mi ne trovis ilin kaj ne murdis. Kaj mi ne sciis, kiel preventi novajn krimojn de elirantoj el la infero. Sed decidi sorton de la kaldrono devis ne mi. Mi devis urĝe reveni kaj alarmi…

Sed mi ne revenis.

Mi havis dek tagojn.

Sub gvido de Alberto mi sidis ĉe la periskopoj, ĉe translaciilo de sondiloj, lernante nekomplikan sistemon de regado, kaj rigardis, rigardis en tiun abismon. Mi devis almenaŭ iomete koni ĝin — por havi propran opinion en estontaj disputoj. Ĝi signifos nemulte — ne pli, ol ajna alia. Sed ĝi devas esti.

Mi eksentis naŭzon dum la tria tago.

Sed mi ne povis min deŝiri. Mi timas, ke tieaj loĝantoj notis dum tiuj tagoj abruptan kreskon de aktiveco de aliplanedanoj.

Mi hontas konfesi: mi, ne sciante mem, por kio, serĉis min.

Epilogo

1

Avo Bazilo, en ĉiama sia flikita vesto kun sola butono sur vata, ia gulag-aspekta pantalono, kiel ĉiam, sidis sur benketo antaŭ la lernejo, fumis memfaritan cigaredon kaj aŭskultis pepantan transistoran ricevilon.

— Nu, fino, fek'! — kun infaneca ĝojo salutis li min. — Fino venis al Kaŭkazo!

— Kio okazis? — demandis mi, rigardinte al la horloĝo. Ĝis komenco de la leciono restis ankoraŭ iomete pli ol kvaronhoro; mi eksidis apud la avo, prenis el la poŝo ŝparitan antaŭhieraŭ, ĉifitan kaj disŝutantan tabakajn pecetojn cigaredon, kaj la avo gasteme permesis al mi bruligi ĝin de la sia, por mi ne malŝparu alumeton. Bona animo.

— Do, kio ja, fik', — klarigis li, kiam mi ekfumis. — Irako, ŝajne, al Azerbajĝano kiel humanitaran helpon vendis atoman bombon. La armenaĉoj, klara afero, ekkriis. La diasporo kolektis monon kaj de Kravĉuk[99] aĉetis submarinon kun raketoj. Per helikopteroj transportis ĝin, fek', al Vorotano. Navigi tie ĝi ne povas, malprofunde, sed kuŝas meze de la rivereto kaj lukojn movas, jen tuj, fek', pafos. Ŝevardnadze[100] diris, ke ĉio ĉi, merde, estas intrigoj de Rusio…

Mi penis enspiri la fumon pli profunde, sed tabako ŝutiĝis en la buŝon el tuj malsekiĝinta kaj disfalinta malforta papera cigaredpinto. Mi devis kelkajn fojojn kraĉi.

— Per la fingro korektu, — konsilis la avo, interesite observanta miajn agojn. El la ricevilo ŝutiĝis obtuza rapidparolado: «Saraevo… Bosnio… vica sanga akcio de kolumbia mafio… "ruĝaj kmeroj" rompis interpaciĝon…

novaj pereintoj en Somalio… Angolo… kunpuŝiĝo sur limdifina linio inter Ĉeĥio kaj Slovakio, estas pereintoj… nepacigebla opozicio… vica eksplodo de rasaj popolekscitoj en Florido… batado de turkaj elmigrintoj en Munĥeno… eksplodita aŭtobuso kun israelaj civitanoj… eksplodita ankoraŭ unu superbazaro en Londono…»

Novaĵoj.

Alvenis Dimĉjo, la ŝoforo de la lasta ŝarĝaŭto en Virico.[101]

— Saluton, inteligencio! — diris li.

— Saluton! — ĥore respondis mi kaj la avo.

— Kaj mi hieraŭ aliplanedan flugteleron vidis, — sciigis Dimĉjo, diligente korektante multenombrajn zipojn sur sia jako. — Jen tiel super Oredeĵo ĝi trairis malalte kaj al Peterburgo forfajfis.

— Ne mensogu, fikulo, — severe diris la avo. Liaj okuloj haltis, li eĉ etendis la kolon. — Jen, putino, denove flugas.

Ni turniĝis. Flanke de lensovetaj pozicioj, malrapide irante kontraŭ vento, glitis malgranda bela blanka disko. Eĉ ne disko, sed io simila al duflanke konveksa lenso. Laŭ rando de supera konveksaĵo, proksime unu al alia, iris vico de malhelaj rondoj — ĉu vidlukoj, ĉu simple ornamaĵo.

— Eĥ! — domaĝe diris Dimĉjo. — Se mi povus ĝin per «Stinger»[102] fiki!

— Do, pro kia kaco vi gapas, fek'?

Dimĉjo ĉagrenite grimacis.

— Antaŭ du tagoj mi la mian en Tosno interŝanĝis al du boteloj da «Agdamo».[103] Drinki deziregis — ne povis rezisti!

— Nu, ĉu trinkis? — kun vigla intereso demandis avo Bazilo.

— Unu eltrinkis, sed en la alia, fik', troviĝis akvo! Mi tiun komerciston se renkontos — la testikojn deŝiros!

— Ne renkontos vi lin, — grumblis la maljunulo. — Ili dufoje sur sama loko ne komercas.

La flugtelero foriris malantaŭ arbareton.

La radiricevilo informis: «...pridiskuto de tagordo de la kongreso. Laŭ vico da demandoj evidentiĝis seriozaj malkonsentoj, kaj la deputitoj disiris por tagmanĝo, ne veninte al unueca opinio...»

Eksonis sonorilo kaj mi, deĵetinte la cigaredstumpon, ekstaris.

— Semu racian, bonkoran fervore,[104] — tuj diris Dimĉjo, — semu, vin dankos la blatoj elkore...[104] Sukceson, Aleksandro Petroviĉ.

— Kaj al vi ses futojn sub antaŭaj radoj, — respondis mi per afablaĵo al afablaĵo.

En la lernejo estis malmultaj homoj. Nur etuloj kuradis ie, akre kriante en anguloj — sed pli aĝaj geknaboj estis maloftaj. Estas strange, ke entute ankoraŭ iu frekventas. Ja abundas aferoj. Unuj trapenetras en Puŝkinon, en Tosnon, eĉ en Lubanjon al bazaroj. Aliaj — jam tute spertaj — faras noktajn rajdojn laŭ fremdaj teritorioj en Pulkovo, por ŝteli ion el stokejoj aŭ el deponejoj, aŭ kapti panan ŝarĝaŭton,

finfine. Triaj honeste perlaboras sian panon sur Oredeĵa limo. Mankas tempo por lernado…

El necesejo aŭdiĝis sovaĝa tintado de gitaro kaj ĥora kantado — la knaboj provludis, prepariĝis festi Tagon de sendependeco. Mi iomete stumblis sur ŝtupo, fiksaŭskultante. A ha, mi konas tiun kanton, ĝi estas amatora. Nomiĝas «Smolnyj».[105] Ĝi ne tute aktualas, certe — sed kion eblas postuli de la knaboj, se eĉ la granda literaturo ne moviĝis plu ol insultado de komunistaĉoj? La knaboj honeste, malespere penante superkrii unu alian, sed kvazaŭ speciale ne trafante eĉ unu noton, kantaĉis laŭ motivo de «Ĉe via peronet'» de Malinin:[106]

Ĉe via palacet'
Mi pensis pri marksismo,
Ĉe via palacet'
Mi rememoris ĝin,
Ĉe via palacet'
La rev' pri komunismo
Reekflamiĝis, sed
Vi forfikigis ĝin!

Mi ekiris plu. Necesas ankoraŭ provludi kaj provludi.

Hodiaŭ mia oka «a» klaso konsistis el kvin homoj. Tri knabinoj kaj du knaboj.

Manjo Mjakiŝeva, belulino, la nacia fiero de Virico. Dum lastaj monatoj ŝi paradis en tute kapturniga kompleto — bonega importa pantalono, jaketo, ĉiam butonumita tiel, ke ĝi tegis ŝian korpon; ĉiuj sciis, ke ŝi ne malŝparis eĉ kopekon. Al petolaj demandoj pri deveno de la kompleto Manjo, modeste ridetante, respondadis: «Trovis». Vere, ŝi ĝin trovis en aŭgusto sur plaĝo — iu stultulino-peterburganino, el lastaj frenezaj turistoj, ne sciantaj, kioma jaro nun estas,

decidis bani sin en romantika soleco, komprenu, en mateniĝa nebulo… Manjo komencis almezuri la pantalonon, kaj la stultulinon, kiam tiu komencis tro indigniĝi, ofendiĝinte dronigis; volumeton de krimromanoj de Chase, kuŝintan sub la jaketo, ŝi interŝanĝis en Pavlovsko kontraŭ paro da higienaj tamponoj, kaj la vestaĵojn prenis por si.

Tanjo Kokovceva, la plej gaja homo en la klaso. Mi subrigardis antaŭnelonge, kiel dum lasta kontrollaboro pri algebro ŝi elesploradis ĉe najbaroj, kiom estos kvinoble sep, kaj ne kredis, ke eĉ tridek kvin. Nur informiĝinte ĉe la tria — pli ĝuste, ĉe la kvara, ĉar la tria mem ekdubis kaj, montrinte maloftan en niaj tempoj honeston, ne prenis sur sin respondecon suflori — ŝi, balancante la kapon kun miro, enskribis en la kajeron la rezulton. Sed tri abortojn ŝi eltenis, ŝajne, sen ajna malutilo por la sano. Tre fidinda kamarado.

Stella Jeŝko — mi nenion povas diri pri ŝi, simple nenion. Mi ne aŭdis de ŝi eĉ unu vorton. Laŭ mi, ŝi estas kretenino, infano de alkohola koncipo. El unu klaso al alia ŝin oni transigas, indikante en atestoj egalmezuran, homogenan, se eblas tiel diri, vicon da trioj. Ja ne decus indiki duojn; kien ŝi poste kun duoj trafos? Kvankam, tamen, ankaŭ kun trioj? Ĉu ne estas tutegale?

Nu, kaj fratoj Gusev. Seriozaj batalantoj. Unu el ili — mi jam ne memoras, kiu — en antaŭa jaro venis al leciono kun pistolo «Makarov».

Mi estis malfermonta la buŝon, sed Venĉjo Gusev, komforte duonkuŝanta ĉe unua tablo el maldekstra vico — la brakoj apogiĝis per kubutoj al la malantaŭa tablo, la piedoj, unu super la alia, estis elstarigitaj en trairejon inter la tabloj, la jako estis malbutonumita kaj distirita de potenca brusto — pigre antaŭis min.

— Ni, Aleksandro Petroviĉ, venis diri, ke ni ne plu intencas frekventi viajn lecionojn.

Mi silentis iom. Poste sidiĝis ĉe mian instruistan tablon kaj diris:

— Bone, geknaboj. Donu tiuokaze al mi viajn poent-kajerojn, mi tuj enskribos triojn por la duonsemestro, kaj ni finu kun tio.

— Kia vi estas plaĉulo, — diris Tanjo. — Permesu al mi vin kisi!

— Iomete pli poste, — respondis mi. — Unue ni faru niajn aferojn.

Juĝante laŭ ĉio, ili estis agrable mirigitaj de mia konsentemo. Ŝajne, ili prepariĝis al serioza batalo.

Mi enskribis triojn, kaj indikis ilin ankaŭ en klasa libro. Tanjo, honesta knabino, prenante de mi sian poent-kajeron, kliniĝis, amike alpremiĝis per la busteto al mia ŝultro, kaj ŝmace kisis mian vangon.

— Nur la lipŝminkon viŝu poste, — diris ŝi, revenante al sia loko.

— Dume ĝi restu, — respondis mi. — Al mi tiel pli plaĉas.

Ili komencis nehaste kolekti siajn aĵojn. Koĉjo Gusev ĵetis sur la ŝultron rimenon de sia eluzita cilindra «Pumo».

— Atendu minuton, geknaboj, — diris mi. — Nun, kiam ĉiuj formalaĵoj estas ordigitaj, kaj vi ne povas atendi ian ajn insidon de mi, mi simple volas demandi: kial?

— Aĥ, ja por kio al ni… — komencis Koĉjo, sed Venĉjo interrompis la fraton.

— Atendu, Koĉjo, ĉu vi estas pugo aŭ viro, — diris li. — Ja la instruisto homan konversacion proponas.

Li residiĝis. Tiam eksidis ankaŭ ceteraj.

— Iu el granduloj, kiu ĝuste, vi devas pli bone scii, diris: historio instruas nur pri tio, ke ĝi pri nenio instruas. Ni inklinas opinii tiun aserton vera. Aparte por tiu ĉi feka lando, en kiu instruistoj de historio kaj de ceteraj sciencaj komunismoj de generacio al generacio ricevis salajron eksklude por tio, ke nenion sciis, nenion povis, kaj nur perfortis infanajn cerbojn per sensencaĵo.

— Penson nebuligadis! — konfirmis Koĉjo.

— Ĉu la solan? — demandis mi.

Manjo, la plej inteligenta, komprenis, kaj ekridis.

Mi ĉirkaŭrigardis ilin. Kion mi povis respondi? Li pravis kaj ne pravis. Mi povus diri, ke historio instruas pri multaj veraj aferoj tiujn, kiuj kapablas lerni; ekzemple, pri tio, ke la okazantan nun oni devus ne allasi per ajna prezo, ja tio okazis ankaŭ antaŭe, kaj ĉiam finiĝis same — ĝuste terura malalfabeteco de politikistoj, komparebla, eble, nur kun ilia sintrotakso «Mi ja estas pli saĝa, ol tiuj, kiuj estis antaŭe», malligas iliajn petolemajn manojn. Sed por dekkvinjaruloj la okazanto dum lastaj kvin — sep jaroj estis la sola konata de ili formo de ekzistado, iele ili adaptiĝis al ĝi; se detrui tiun adaptitecon, ili, junaj, pereos. Mi povus skribi sur la nigra tabulo plej elementajn formulojn, priskribantajn dinamikon de socia entropio, kaj ili pruvus, kiel duoble du: ju malplia estas socio, des malpli da variantoj de evoluo ĝi havas kaj des malpliajn, sekve, ĝi havas ŝancojn elvivi — sed la

geknaboj malbone memoras, kiom estas duoble du. Kaj mi demandis nur:

— Kion vi deziras lerni?

— Manbatalon, — tuj komencis kalkuli per fingroj Venĉjo. — Tion ni faras, sed necesas pli. Jen, antaŭnelonge ni unu afganiulon[107] dungis, li nin dresas…

Vi diris. Ne «instruas», ne «trejnas» — «dresas». Ho, historio. Kiu diris «Vi diris»?

— Pafadon, — fleksis duan fingron Venĉjo, — tion ni ankaŭ penas, sed katastrofe mankas municio.

— Eksplodan metion necesas studi, — voĉis Koĉjo.

— Midzadon bone ellerni, — zorgeme diris Kokovceva. Koĉjo subridis kaj degne diris:

— Vi, Tanjo, nur pri fikado pensas.

Ŝi, rapide turninte sin al li, ekbrilis per venka rideto.

— Algebro necesas, bedaŭrinde, — diris Mjakiŝeva, — alie en vendejoj ajna kanajlo trompos — vi ne sukcesos eĉ furzi.

— Jes, eble, — penseme konsentis Venĉjo.

— Kaj ĉu vi opinias, ke tio sufiĉas por vivo? — demandis mi.

— Por vivo ĝuste tio necesas.

— Tio sufiĉas por morto, Venĉjo, — diris mi. — Nur por morto. Unue, eble, ne via. Poste, tutegale, ĉu pli, ĉu malpli frue, — por via. Tio sufiĉas nur por mallongtempa elvivado.

— Scienca komunismo estas ĉio ĉi, Aleksandro Petroviĉ, — respondis Venĉjo. — En la realo ĉio estas simpla. Kiu elvivas — tiu vivas. Alian manieron vivi ankoraŭ neniu elpensis.

Li ekstaris, kaj tuj, kun bruo deŝovante seĝojn, leviĝis ĉiuj. Kiel vera gvidanto, li tralasis ĉiujn ceterajn antaŭen, kaj kiam la ĉambro, iel adaptita por klaso, malpleniĝis, li denove rigardis al mi kaj kuraĝige ridetis.

— Ne ĉagreniĝu, Aleksandro Petroviĉ, — diris li. — Ni persone vin eĉ estimas. Sed via fako nin naŭzas. Antaŭe almenaŭ unufoje dum ĝenerala sekretario ŝanĝiĝis programo, sed nun — entute ĉiu la sian propagandas. Kaj ja al ĉiuj jam delonge estas klare, ke aliajn li insultas, ĉar por si, amata, lokon purigas. Jen, dum Miĉjo[108] kiel oni Stalin-on damnis. Diris al la popolo longe atenditan veron! Kaj kio rezultis? Denove por tiu Stalin homoj pereas. Patro mia somere iris al demonstracio por tiu feka USSR — do, batis oni lin per «demokratigilo»[109] al la kolo mallerte — li tuj mortis, nur sukcesis diri: flagon nian, ruĝan, levu pli alte, ili vidu… Kiu vidu, por kio — diablo lin scias. Eble, al Dio sur ĉieloj li rakontos, sed eĉ tio — apenaŭ.

Li ankoraŭ iomete staris apud la pordo — mirinde, sed li min kompatis! Bonega tamen knabo kreskas.

— Ĝis revido, — diris li.

— Ĝis revido, Venĉjo, — kun simpatio diris mi. — Se en estonta duonsemestro vi ŝanĝos vian opinion — mi, kiel juna pioniro, ĉiam pretas.

— Kion vi diras, Aleksandro Petroviĉ! Vintre ĉi tie tiaj aferoj komenciĝos! — kaj li eliris.

Tio, juĝante laŭ ĉio, estis vero. Metinte la manojn malantaŭ la dorson, mi nehaste aliris fenestron. En griza lumo de

malhela malfrua mateno tra nudaj branĉoj de betuloj el la dua etaĝo klare videblis plumba strio de Oredeĵo kaj laborantaj homoj sur nia bordo. La bildo klare rememorigis pri konataj laŭ kronikfilmoj bildoj de sindonema laboro de sovetiaj malfrontaj virinoj en la kvardek unua jaro.[110] Fosaĵoj, kontraŭtankaj bariloj, pafaj punktoj…

Dum la somero feraj kohortoj de sovĥozo[111] «Lensoveta», fortigitaj per du dekoj da ĉeĉenaj profesiaj murdistoj, kiujn la direktoro de la sovĥozo dungis en tiel nomata Sankt-Peterburgo, promesinte fordoni al regataj de Ĉeĉenio brokantistoj tutan rikolton de sovĥoza brasiko, premis kaj premis niajn gvardianojn, ĝis tiuj ne deiris al la rivero. Granda estas Rusio, sed mankas loko por malofensivo[112] — jen ĝi, la vilaĝo, la hejmoj malantaŭ la dorsoj. Sed estis klare, ke, tuj kiam Oredeĵo kovriĝos per glacio, lensovetanoj penos konkeri la riverlimon.

Unue dolĉe kantanta Gorbaĉov dum unua Karabaĥa puŝo,[113] anstataŭ peni defendi tiujn, kiuj, sendepende de politika orientiĝo, bezonis defendon, komencis ludon, kalkulante, ke tiu osto en gorĝo de du landoj devigos ilin eterne turni sin al Moskvo, kiel al arbitraciulo — kaj per tio demonstris, ke la centro, komencinte perdi sencon kun forigo de milita timigilo, definitive degeneris, kaj «kiu kuraĝos, tiu ĉion manĝos». Poste iĝis klare, ke la ŝtato eĉ en plej eta grado ne respondecas pri siaj impostopagantoj, kaj sekve — politike ne ekzistas, zorgante nur pri si, kiel ajna strata spekulisto, kaj lasante ceterajn savi sin, kiel ili povas; tio nomiĝis longe atendita disponigo de ekonomia memstareco. Poste, dum Boĉjo[114] elpremante Miĉjon, petegis ĉiujn preni tiom da suvereneco, kiom ili povos,[115] fine krevis la ekonomio, kaj evidentiĝis, ke ricevi ion necesan eblas nur ŝanĝinte tion kontraŭ io, necesa al aliaj; kaj por tia natura interŝanĝado minimume necesas ion posedi. Kaj la plej mallonga vojo al plena posedo de tio, kio

estas ĉe viaj manoj, jam estis montrita — sindetermino ĝis plena apartiĝo. Kaj kiam ĉiuj samtempe akaparis, kion sukcesis, kun infanece sadista malica ĝojo penante ankoraŭ pli dolorigi najbarojn kaj demonstri al ili sian neceson: Jen, provu vivi sen niaj terpomoj! kaj jen, veturu sen benzino! kacon en vian buŝon, anstataŭ nia ligno, se vi malbone kondutos! Sebastopolon konstruis ukrainaj kozakoj, kaj fino! — sur ĉiuj niveloj komenciĝis, disvolviĝante de tago al tago ĉiam pli furioze, senfina, pure imperiisma redivido de la mondo.

Historio…

Tremetante kaj eĉ frapante per la dentoj pro humida trapenetranta vento, mi ekiris hejmen. Evidente estis falonta neĝo. Ja ĝi jam falis kelkajn fojojn, kaj denove degelis. Koto, koto, koto…

Kaj hejme mi ne povis trovi varmon. Nur eble ĝistrinki ŝparitajn antaŭhieraŭ cent kvindek gramojn da surogata spekulista vodko.

Malrapide paŝante tien-reen laŭ la ĉambreto kaj rigardante al ŝvelintaj, defalintaj en anguloj tapetoj, mi suĉetis ĝin el glaso. La likvaĵo estis dolĉeta kaj naŭza. Kaj tute ne varmigis.

Tro malplene estis hejme. La filo, unuajara soldato, en antaŭa aŭtuno pereis en Ugliĉo, kiam partio «Carido Dimitro» deklaris ĉefurbigon de la urbo kaj provis aranĝi puĉon; eksa instrukciisto de Jaroslavla urba komitato de komunisma partio Roberto Neĉiporenko, nun prezidento de Jaroslavla regiono, rilatanta treege negative al ĉiuj elmontroj de naciismo kaj separatismo sur sia teritorio, decideme dronigis la puĉon en sango, per unua ondo sendinte al pereo junajn soldatojn. Kaj la edzino foriris jam antaŭ kvar jaroj.

Kiam ĉe ŝi oni trovis triĥomonadojn, ŝi deklaris, ke mi ŝin infektis; dio scias, en tiu somero mi vere fikadis kleran senedzan somerloĝantinon, enuantan ĉi tie duope kun filo, ŝaka miraklinfano, iel tiel okazis, sed fakte, kiam mi vizitis kuraciston, kun granda peno ne vominte pro konversacioj de atendantaj sian vicon gejunuloj, oni nenion trovis ĉe mi — tamen mi obeeme glutadis triĥopolon, pro kiu mi ial terure deziregis dormi, kaj ankaŭ la edzino ŝajne elkuraciĝis, sed post tri monatoj ĉio, krom la somerloĝantino, ripetiĝis; tiam ŝi, dirinte al mi ĉion, kion oni diras en tiaj okazoj, kolektis miajn aĵojn, kaj elpelis el la loĝejo…

Ĝuste tiam malaperis ĉiuj paperoj, rilataj al la lasta scienca laboro, kiun mi penis fari, — hastante, mi ilin ne kunprenis, kaj poste, esperante, ke ĉio iel normaliĝos kaj donante al la edzino tempon resobriĝi, ne hastis veni por forpreni ilin. Al mi, tromemfida stultulo, ŝajnis, ke dum tie konserviĝas io mia, almenaŭ paperujo, almenaŭ raza ŝmirilo, ne ĉiuj fadenoj estas ŝiritaj, kaj kiam mi decidis, ke atendis sufiĉe, evidentiĝis, ke tie jam estas alia viro kaj ĉiuj miaj restaĵoj jam delonge estas forĵetitaj… Kvankam tio estas tro laŭte nomita: scienca laboro. Ne por scienco — por mi mem mi penis respondi al la demando, dum jaroj turmentanta min: kial evoluo de Eŭropo kaj Rusio, pli-malpli egalmezure iranta en direkto de ĝenerala humaniĝo, subite en la sepdekaj jaroj de la antaŭa jarcento abrupte rompiĝis, komencinte doni ĉiam pli kaj pli kriplajn eksplodojn de krueleco, kiuj kroniĝis poste per la milito, kaj pro ĝi — per la Oktobra Revolucio, kaj pro ĝi — per la Tria Imperio, kaj pro ĝi — per la termonuklea kontraŭstarado kaj tiel plu? Eĉ militojn oni nun faras tute alie, eĉ politikaj murdoj iĝis aliaj — ne por io konkreta, sed pro ĝeneralaj, principaj ideoj, ne en vivan homon ni pafas, sed en simbolon de tio aŭ ĉi tio… Kvazaŭ la diablo elĉeniĝis.

Ĉu ĝuste tiam trovis unu la alian, kiel du nudaj elektrodratoj, elpensita, spekulacia perforto el teoriaj marksismaj libroj kaj

praktika, volupta perforto de duonkrimuloj, duonfrenezuloj — trovis kaj komencis disŝuti fajrerojn, bruligante ĉion ĉirkaŭe? Ĉu pro evoluo de demokratioj ĝuste tiam unuafoje en historio iĝis socie gravaj vastaj amasoj de malsupraj tavoloj, kresko de kies graveco evidente antaŭis kreskon de ilia kultureco; sentinte sian novan pezon, ili, malsame de antaŭaj tempoj, ĉesis peni imiti la eliton kaj primokis ĝiajn ĉefajn valorojn kaj zorgeme elsarkis ilin el propra konscio, kaj inter tiuj valoroj estis tiaj dum jarcentoj kultivataj nocioj, kiel honoro kaj estimo al kontraŭulo… Mi ne scias. Da respondoj estis dekoj — kaj neniu. Historio…

En la pordon oni memfide frapis. Ne fintrinkinte, mi metis la glason sur la tablon kaj ekiris por malfermi.

Tie staris du fortikaj viroj en jakoj de metalistoj kaj kun frizaĵoj de pankoj.

Interne de mi ĉio ŝiriĝis. Kaj, tre stulte, — mi ĝislarme domaĝis nefintrinkitan vodkon.

Sed fintrinkos jam ili.

— Sinjoro Trubnikov? — seke kaj tre korekte demandis unu el la metankoj.

— Jes, tio estas mi, — senvive konfirmis mi. La dua metanko ekridis:

— Estis Trubnikov, iĝis Truikov!

La unua ne atentis lin. Deŝovinte min, ili eniris. La unua komencis ion serĉi en siaj poŝoj, la dua kiel mastro ĉirkaŭiris mian ĉambreton. Ekvidis la glason; prenis, kirlis, flaris abomene, kaj per unu movo renversis en sian buŝon. La unua eĉ tion tute ne atentis. Li finfine trovis sian notlibreton kaj foliumis kelkajn paĝojn.

— En la lecionoj vi kelkajn fojojn asertis, ke en plenumo de la oktobra renverso de la mil-naŭcent-deksepa jaro krom judoj, kartveloj kaj latvoj partoprenis ankaŭ kelkaj reprezentantoj de la rusa nacio?

— Jes, — diris mi. — Tio estas historia fakto.

Li ĉagrenigite balancis la kapon. Kraĉis al la fingro kaj foliumis ankoraŭ unu paĝon. Ili foliumiĝis ne flanken, sed supren.

— Vi ankaŭ eldiris dubon pri eblo konstrui justan socian ordon en unu aparta Virico?

Tiel damni bolŝevistojn kaj tiel ripeti la plej frenezajn iliajn idiotaĵojn…

— Eldiris, — kiel Giordano Bruno, konfirmis mi.

Li enŝovis la notlibreton reen en la poŝon kaj faris per la mano senesperan geston: se tiel, nenion eblas fari.

— Vi atencas al ĉefaj sanktaĵoj de la popolo, — diris li kun mola riproĉo. — Vi subfosas ĝian kredon je denaska bonkoreco de rusa nacia karaktero kaj ĝia certeco pri morgaŭo. Vi devos veturi kun ni.

Ni eliris el la domo. El fenestroj oni gapis, kelkaj eĉ platigis nazojn je vitroj. Juna patrino, montrante al mi per la fingro, ion arde klarigis al sia knabeto, tuj forgesinta pri sia ludila lokomotivo: se vi malbone kondutos, al vi okazos samo. Ni aliris la ŝarĝaŭton. Dimĉjo kun plezuro fumis, sidante sur ŝtupeto; ekvidinte nin, li forturniĝis kaj, penante ne rigardi al mi, ekstaris, per fingroklako forĵetis cigaredstumpon kaj ekrampis en la kajuton.

— En la karoserion, — nelaŭte ordonis la unua metanko.

En la karoserio mi lokiĝis kun la dua — tiu, kiu ŝercis. La unua eksidis al Dimĉjo, en la kajuton.

Freneze muĝante pro streĉo, la ŝarĝaŭto ekskuiĝis laŭ vojsulko, ŝprucante fontanojn de koto kaj preskaŭ renversiĝante sur aparte krutaj terbuloj. Ĉe vojturno ni malavare superverŝis onklinon Avdotjan, kiu streĉege trenis laŭ bula kota vojrando plenan je mono ĝardenan ĉareton — juĝante laŭ la direkto, ŝi iris en la panvendejon, tute vane iris. Likva koto per ŝmacaj bovaj platkukoj falis sur senorde faligitajn unu sur alian paketojn da monbiletoj.

— Avdotja! — kriis mi, duon-sontube almetinte unu manplaton al la buŝo. — Pano jam antaŭ horo kaj duono finiĝis!

Ŝi eksvingis la manojn, kaj, kvazaŭ subhakita, sidiĝis sur teron.

Ni veturis preter senŝeliĝinta, kliniĝinta domo de milicio; sidiĝinte sur ŝtupeton antaŭ la enirejo, pri io vigle disputis serĝento en nova, sed jam ĉifita kaj eluzita uniformo de Fortoj de Gardado de Socia Ordo de Rusio, malavare ĉirkaŭŝutita per dukapaj agloj, ŝultrornamoj, trikoloraj flagetoj — kaj maldika popeto el preĝejeto, antaŭnelonge remalfermita post okdek jaroj da bolŝevista reĝimo. Sur tero apud la serĝentaj piedoj staris botelo — ŝajne, de viskio. Sendube, el novembraj donacoj. Iel tre simile ekrigardinte al la pretersaltanta ŝarĝaŭto, kaj poste ankaŭ al mi en la karoserio, la konversaciantoj, tamen, reagis diverse: la serĝento ekridetaĉis, lerte transĵetis glason el la dekstra mano en la maldekstran kaj minacis al mi per la fingro de la dekstra; la popeto, kompate kuntirinte la lipojn, balancis la kapon, kvazaŭ ĉagrenigite, zorgeme metis glason sur la ŝtupon kaj per larĝa gesto faris al mi krucosignon.

Ni alveturis al korto malantaŭ granda porkobreda bieno, kaj mi komprenis, ke espero malestas.

Ni haltis. Mi aliris randon de la karoserio, kaptis la barilon, sed la ŝerculo nelaŭte vokis el malantaŭe:

— Hej!

Mi lasis la barilon kaj rektiĝis, turniĝinte al li. Li, subridinte, batis mian vizaĝon. Per piedoj supren mi elfalis trans la randon de la karoserio kaj por sekundo, verŝajne, perdis konscion pro kontuzo de la nuko.

Mi rekonsciiĝis. Ekmoviĝis, penis turniĝi sur la ventron. Sukcesis. Kraĉante sangon, mi komencis ekstari sur la manojn kaj la piedojn; la manoj glitis en glacimalvarma koto. Mi klare memoras, kiel koto elpremiĝadis inter disigitaj fingroj. Ĉio fluis kaj ŝanceliĝis. Tiam mi ricevis baton sub la ripojn. Per boto, verŝajne. Lumo estingiĝis, kaj aero en la mondo denove por ia momento finiĝis. Kaj kiam mi denove povis spiri kaj vidi, ili jam estis enŝovantaj min en sakon. Ne dirinte eĉ vorton, eĉ ne plu batante, ili dronigis min en fekejo.

Kaj, jam sufokiĝinte en malluma malvasto de la sako, superverŝita de abomena likvaĵo, ekfluinta internen, mi komprenis finfine, kial la mondo, kie mi pasigis preskaŭ duonjarcenton, dum ĉiuj reĝimoj kaj virinoj estis por mi fremda.

2

Ankoraŭ unu senkapigita ansero ekflugis finfine en sian ĉielon.

3

Tristo estis tia…

Tia…

Tia tristo.

Plaŭd'-plaŭd'-plaŭd'. Sed kien plu? Aŭ — jam?

En la buŝo ŝvelis neelteneble abomena miksita gusto de putra vodko kaj likva merdo.

Mi eksidis sur la lito, mallevis la piedojn sur tapiŝon. El la spasme ektreminta stomako io elverŝiĝis en la buŝon; mi apenaŭ retenis, glutis reen.

En la dormoĉambro estis krepuske kaj senkolore. Malantaŭ larĝa venecia fenestro, duonkaŝita de kurtenoj, flagris grize decembra tago.

Mi revenis al «Otton» frumatene. Telegrafis neĉifritan depeŝon al MŜS: «La enketo estas finita. La antaŭtimoj ne konfirmiĝis. Ĉio estas eĉ pli komplika. Serioza problemo por tuta monda komunumo. Mi postulas senprokrastan kunvokon de la Sekureca Konsilio de UNo. Por plirapidigo de la proceduro mi petas klopodi antaŭ la caro pri kunhelpo. Trubeckoj. Hotelo «Otton», MunĤeno, Germana Imperio».

Poste mi sendis analogian mesaĝon al la patriarko.

Poste mi leviĝis al von Kreuwitz kaj, preninte de li vorton de honoro, ke li silentos, ĝis mi ne faros raporton al SK, rakontis pri ĉio.

Von Kreuwitz fajfetadis tra la dentoj, poste kun forta mispenonco diris «Tio estas ter-rura» — kaj, danke preminte

mian manon, tuj foriris, por komunikiĝi kun Berlino kaj proponi subteni la iniciativon de Rusio pri urĝa kunvoko de SK.

Atinginte finfine mian apartamenton, mi prenis duŝon — unue tre varmegan, poste tre malvarman — kaj kuŝiĝis dormi.

En Alvico mi preskaŭ ne dormis, mankis tempo.

Kaj, dum kelkaj momentoj vere estadinte por Trubnikov lumporta estaĵo, mi vekiĝis en malespero kaj tristo.

Homoj, homoj, kion do vi faras…

Oni frapis la pordon, kaj mi eksaltis. Por ia momento ŝajnis, ke tio estas la metankoj.

Pro abrupta movo la stomako denove faris sovaĝan kapriolon.

Mi surĵetis ĥalaton kaj eliris el la dormoĉambro en la gastoĉambron. Diris:

— Bonvolu!

La pordo takte malfermiĝis duone, kaj oficisto de la hotelo, ridetante ĝis la oreloj, diris, ŝovinte en la fendon la kapon kaj pladeton:

— Korespondaĵo al via princa moŝto!

Ĉiuj jam sciis. Mi larĝe subskribis la depeŝojn per vera familinomo, kaj dum tri horoj, kiam mi dormis, pro penoj de, verŝajne, vestibla poŝtistino, la tuta etato estis informita, ke en ilia hotelo loĝas nekonate, en aspekto de korespondanto de «Pravda», rusa princo.

— Dankon. Metu sur la tablon, — diris mi, ekfumante. Sed la fumo min eĉ pli naŭzis. Mi haste estingis la cigaredon. Ne sidiĝante, komencis trarigardi la poŝtaĵon.

Jes, la hotelaj oficistoj havis kaŭzojn ekscitiĝi. La caro mem informis min, ke estas subskribita la ordono pri ordenado de mi per Andreo Unuevokita. Kaj aldonis kelkajn varmajn gratulajn frazojn. Kaj aldonis, ke, tute fidante mian senton de respondeco, li, ne atendante rakonton pri detaloj de la afero, jam interparolis kun la ĉefministro kaj la prezidanto de Dumo, kaj ili triope, komunikiĝinte kun la ĝenerala sekretario de UNo, tiel konvinke konversaciis kun li, ke tiu promesis organizi kunsidon de SK jam postmorgaŭ.

«Mi ĝojas pro vi, — skribis la patriarko, — kaj aliĝas al ĉiuj gratuloj, per kiuj oni vin jam verŝajne superŝutis. Mi senpacience atendas vian elpaŝon en UNo. Mi esperas, ke ĉiuj viaj agoj, inklude estontajn, servos kiel ekzemplo de komunisma etiko. Mi esperas pri baldaŭa persona renkontiĝo».

Kaj poste estis vasta fakso de Liza; ŝi preferis neglekti konvenciojn, kaj sendi la tekston malfermite, anstataŭ ol skribi leteron, kiu irus al Munĥeno dum ne malpli ol tagnokto kaj sendube jam ne trovus min ĉi tie. Mi pensas, la fakso vokis specialan intereson de la hotelaj oficistoj. Sed ni jam nenion timis.

«Saĉjo, kara mia, saluton, kiel mi ĝojas! Finfine venis de vi mesaĝo, ja ni ĉi tie tute elturmentiĝis. Dankon al Ivano Volfoviĉ, li tuj al mi telefonis. Kaj ni ĉi tie same havas okazaĵojn. Stanislava naskis iomete tro frue, ja estas unua nasko, kaj eĉ en tia aĝo (nur ne komprenu kiel aludon, ke ŝi por vi estas tro maljuna), — kvazaŭ pro simpleco enŝovis ŝi, — do, antaŭhieraŭ ŝi naskis du ĝemelojn, knabon kaj knabinon. Ĝoju kaj fieru. Estis sufiĉe malfacile, sed ĉio

bonsukcesis. Kaj kiel mi preĝis por vi ĉiuj! Hieraŭ mi kun Paŭlinjo ilin vizitis. Ili estas tiaj bonaj! Kaj, honestan vorton, tiom similas al vi, ke mi eĉ envias. Saĉjo, ĉu, eble, ankaŭ ni iun nasku? Mi estas preta. Oni konstruas domon sur kvar anguloj, do, estu kvar. Aŭ ĉu vi jam la kvaran havas, nur mi kaj Stanislava ne scias? Mi ŝercas. Vi ja ĉion-ĉion al mi rakontis, ĉu? Paŭlinjo tiel serioze penis varti la etulojn, kaj ludi kun ili, kaj rigardis, kiel Stanislava mamnutras ilin. Sed ni, certe, dume ne diras al ŝi, ke ili estas viaj. Ĉi tie necesos ankoraŭ ion elpensi. Same kiel kun ilia familinomo. Kaj tiu strangulino, ĉu vi scias, kion ŝi elpensis? Ŝi nomis ilin per mia kaj via nomoj. Mi deziras, ŝi diris, ke vi ankaŭ en sekva generacio estu nedisigeblaj. Morgaŭ ili eliras hejmen. Kaj nun, pardonu, mi ne povas skribi plu — mi kuru al ŝi diri, ke vi retroviĝis, ja ŝi same maltrankvilis, kaj eble ankaŭ ŝi deziros skribi al vi du liniojn. Mi vin kisas, Saĉjo. Mi atendas vin. Mankas iu por konversacii, kaj mi vin ĉiam vidas en sonĝoj, mi eĉ vekiĝas pro tio, ke komencas ĝemi. Revenu plej baldaŭ. La edzino. P. S. Vin jam dum semajno atendas letero el Brazilo. Mi metis ĝin meze de la tablo, kaj ĉiun tagon forblovas polvon. Mi esperas, ke tio ne estas bombo?» Kaj tuj, en sekva linio, sed per alia skribmaniero — iomete neegala, evidente la mano ankoraŭ estas malforta: «Saĉjo, amata, saluton. Mi ĉiam sciis, ke al vi ĉio estos bone kaj sukcese, tial foje al mi estis eĉ abomene vidi, kiel vi ĉiuj maltrankvilas kaj sekretas. Tamen, mi vin gratulas — kaj vi gratulu min. Mi tiom dankas vin pro ili. Por tuta vivo. Tia feliĉa mi neniam estis. Nu, eble nur kiam vi min unuafoje brakumis-kisis, sed eĉ tiam malpli, pardonu. Ni vin atendas». Unue ŝi skribis «Mi», poste forstrekis grase, per du strekoj, sed ĝuste tiel, ke estu facile legebla tiu «Mi», kaj supre skribis «Ni». Mi subridis, sentante, ke mi preskaŭ ploras pro troa emocio. Tamen ŝi estas iomete afektema.

Mi legis — kaj la naŭzo trankviliĝis, kaj morta Trubnikov poiomete reviviĝis kaj iĝis mi.

Kion vi faras, homoj. Amikoj… sinjoroj, kamaradoj… fratoj kaj fratinoj… Ho dio, eĉ unu vorto en tiu kesto ne restis ne malhonorigita, ne sanganta!

Kun la letero en la manoj mi aliris la fenestron.

Randita de kajoj, envolvita de ĝardenoj, fluis Izaro. Altis Alpoj malproksime. Kaj delikata lunarketo apenaŭ rimarkeble flagris en pala ĉielo de vintra tago. Baldaŭ aperos steloj.

Bela, senlima, vokanta mondo — kaj vi, ne aŭdante la vokon, mortadas en tiu damnita kesto! Venu al ni! Ja vi ne estas kreaĵoj de infero — vi estas bonkoraj, zorgemaj, kuraĝaj, eĉ honestaj foje, mi vidis, nur vi ĉiuj estas venenitaj, ho dio, de nordamerika prezidento ĝis afgana duŝmano, ĉio ĉe vi estas deŝovita, miscelita; kaj tial ĉio funkcias vane, eĉ malutile. Sed ja ne solaj maniuloj alflugas ĉi tien — jen Haushoffer, jen Trubnikov, jen sennombraj aliaj, pri kiuj ni ne scias ĝuste tial, ke ili ne komencis murdi, sed komencis vivi kun ni, kiel ni. Do, en tio estas nenio neebla!

Mi denove komencis relegi la leteron, kaj pro sindonemaj vortoj, tiaj diversaj ĉe diversaj homoj, en mi pli kaj pli firmiĝis certeco, kiu sola donas fortojn vivi — dieca certeco pri tio, ke ĉiuj ni, ĉiuj, estos kune longe-longe. Ni vivos longe-longe. Eble, kiel ĉiam asertas Liza, — eterne.

Morgaŭ ili eliras el la akuŝejo. La kunsido de SK en la plej bona okazo estos postmorgaŭ. Mi sukcesos tragliti. Mi dezirus hodiaŭ, certe, konversacii ĉe vinglaseto kun von Kreuwitz, li evidentiĝis bonega viro. Sed, kiel oni diras, tie estas pli forta magneto.

La peza tapiŝo obtuzigis paŝojn. Sensone, kiel dia anĝelo, mi aliris al telefono kaj levis la parolilon.

— Fraŭli… pardonu, Fräulein! Kiam vi havas la plej proksiman flugon al Peterburgo?

Mi amas.

Komarovo, decembro de 1992

El la rusa tradukis Jurij Finkel Aprilo de 1999 – 27-dec-2000

1

Malnova rusa mezurunuo de distanco (1066.8 metroj, t.e. proksimume 1 kilometro).

2

Temas pri priskribo de tiu ĉi loko fare de granda rusa poeto Miĥailo Jurjeviĉ Lermontov (1814–1841) en komenco de poemo «Mciri» (en traduko de B. Tornado):

Nemultajn jarojn antaŭ nun,
kie brakumas sin sub sun'
kiel fratinoj kun la bru'
Kura' kaj de Aragvo flu' —
situis monaĥej'. Post mont'
eĉ vidos nun preteriront'
ruinojn de l' preĝeja mur',
de l' volbo kaj de l' garda tur'…

3

Kartvela manĝaĵo el kokaĵo.

4

Kartvela vino.

5

Adamo Mickiewicz (1798–1855), granda pola poeto.

6

Sankta milito ĉe islamanoj.

7

La tradukinto petas pardonon de leganto pro tio, ke li ne sukcesis traduki la kalemburon en Esperanton; sed espereble tio estas pardoninda, ĉar la kalemburo montras ĝuste neregulecon de rusa vortoderivado, kio nature apenaŭ tradukeblas en regulecan Esperanton.

8

Grandan dankon (en la kartvela).

9

Monto en Kaŭkazo, sudoriente de Elbruso; havas glaciriverojn.

10

La plej alta pinto de Pamira montaro.

11

Citaĵo el fama poemo de la granda rusa poeto Aleksandro Puŝkin «Kupra rajdanto».

12

Citaĵo el poemo de M. Ju. Lermontov «Disputo» pri Kaŭkazo.

13

Saluton (en la kartvela).

14

Saluton, sinjoro (en la kartvela) princo (kripligita rusa «knjazj»).

15

Dekoracia planto (latina nomo: pittosporum, t.e. «peĉosemulo»).

16

Aludo al rusa anekdoto pri ĝirafo, kiun ŝercoj atingas prokraste pro longa kolo.

17

Vespera televida novaĵprogramo je 21:00.

18

Dankon pro la helpo (en la kartvela).

Rusia parlamento.

20

Generalo Petro Alekseeviĉ Palen partoprenis murdon de caro Paŭlo I la 11-an de marto 1801.

21

Dmitrij Vladimirovič Karakozov (1840–1866), rusia revoluciulo, kiu malsukcese atencis Aleksandron II la 4-an de aprilo 1866. Estis pendumita.

22

Paŭlo Ivanoviĉ Pestel (1793–1826) estis unu el gvidantoj de t.n. «decembristoj» — nobeloj, kiuj faris kontraŭcaran ribelon decembre de 1825, uzinte kiel pretekston la morton de antaŭa caro Aleksandro Pavloviĉ kaj surtroniĝon de Nikolao Pavloviĉ; la ribelo estis sufokita de Nikolao Pavloviĉ, kaj ties gvidantoj estis pendumitaj (inklude Pestel-on) aŭ ekzilitaj en Siberion.

23

Aleksandro I (1777–1825), rusa imperiestro (1801–1825).

24

Nikolao I (1796–1855), rusa imperiestro (1825–1855), frato de Aleksandro I.

25

Afabla alparolo al caro aŭ reĝo.

26

La vorton «Dio» prononcas kun majusklo veraj kredantoj, kaj kun minusklo — tiuj, por kiuj tio estas nur kutima parolturno. (Rim. de la aŭtoro).

27

Rusa proverbo, signifanta malĝustan konsekvencon de agoj.

28

Arkaika rusa nomo de «A», unua litero de la cirila alfabeto.

29

Arkaika rusa nomo de «B», dua litero de la cirila alfabeto.

30

Arkaika rusa nomo de «V», tria litero de la cirila alfabeto.

31

Arkaika rusa nomo de «D», kvina litero de la cirila alfabeto; krome, la vorto en la rusa signifas «bono».

32

Slanga vorto por komputilo.

33

Krimea monto.

34

Aleksandro Sergeiĉ Puŝkin (1799–1837) — la granda rusa poeto.

35

Famaj skulptaĵoj en Peterburgo.

36

Monumento de fama rusia admiralo Ivano Fjodoroviĉ Kruzenŝtern (1770–1846), sciencisto kaj maresploristo.

37

En Peterburgo domoj estas numerataj ne laŭ stratoj, sed laŭ «linioj»; linio estas unu flanko de strato.

38

Laŭ rusa superstiĉo oni devas trifoje kraĉi trans maldekstra ŝultro, por ke malbona aŭguro ne realiĝu.

39

Otrjad Milicii Osobogo Naznaĉenija — Speciala Milicia Taĉmento (rus.).

40

Laŭ la norma rusa prononco senakcenta «o» proksimiĝas al «a», sed en kelkaj dialektoj (inklude kelkajn volgajn) tio ne okazas kaj «o» klare diferencas disde «a».

41

Rusa proverbo.

42

Kartvela konjako.

43

Bazilo (Vasilij) Ĵukovskij (1783–1852), fama rusa poeto de XIX-a jarcento, amiko de Puŝkin.

Proverbiĝinta citaĵo el fama rusa anekdoto:

«En zoologia ĝardeno vizitanto demandas serviston: "Ĉu tiu ĉi foko povas formanĝi sitelon da fiŝo?" — «Jes». — "Kaj du sitelojn?" — «Jes». — "Kaj tri?" — "Ĝi sendube formanĝos, sed kiu ja al ĝi donos?!"»

45

Rusa proverbo.

46

Fama rusa romanco. Por ĝuste kompreni la aludon, rememoru, ke en pluraj lingvoj unu sama vorto signifas kaj lunon, kaj monaton.

47

Malnova rusa mezurunuo de pezo; proksimume egalas al 16 kilogramoj.

48

Miĥailo Aleksandroviĉ Bakunin (1814–1876), fama rusa revoluciulo kaj publicisto, partoprenanto de la revolucio de 1848–1849 jaroj en Germanio; unu el ideologoj de anarkiismo; partoprenanto de Unua Internacio, kontraŭulo de marksismo.

49

Sergeo Gennadieviĉ Neĉaev (1847–1882), rusa revoluciulo-komplotulo, partoprenanto de studenta movado en Peterburgo en 1868–1869 jaroj, en 1869–1871 estis proksime ligita kun Bakunin, kreis sekretan organizon «Popola revenĝo» (1869); en 1872 estis transdonita de svisaj potencoj al la rusa registaro, mortis en Petropavlovska fortikaĵo (prizono). Liaj revoluciaj ideoj estis aparte kruelaj kaj perfortemaj. Li kaj liaj adeptoj iĝis prototipoj por romano de Dostoevskij «Demonoj».

50

«Kiu estas tio?» (en la pola)

51

Idoj de litova grandprinco Gedimino. Nepo de Gedimino Jagelo iĝis fundinto de pola dinastio de Jagelonoj. En Rusio tio estas princa branĉo, dua laŭ altrangeco post Rurikidoj.

52

Ribela kozaka hetmano Stepano Razin, estro de kamparana milito (1670–1671). Lia armeo estis finvenkita ĉe Simbirsko.

53

Vilaĝo apud Simbirsko.

Ĝardeneto en la centro de Simbirsko kun monumento al Nikolao Miĥajloviĉ Karamzin (1766–1826) — fama rusa verkisto kaj granda historiisto, kiu naskiĝis en Simbirsko.

55

Granda rusa verkisto Ivano Aleksandroviĉ Gonĉarov (1812–1891), kiu same naskiĝis en Simbirsko. Lia plej fama romano estas «Oblomov».

56

Bela bulvardo super kruta Volga deklivo, kurbigita kiel krono aŭ diademo.

57

Famaj tipoj de pistoloj.

Bildo de kriminto, sintezita laŭ priskriboj de atestantoj.

59

Rememoru pri Boĉjo Jelcin…

60

Pasifajo estis mita reĝino de Krito, kiu amis blankan virbovon, senditan de Posejdono. De tiu pasio naskiĝis monstro Minotaŭro.

61

Mafiano el fama romano «La baptopatro».

62

Urbo sur insulo Saĥalino, oriente de Rusio, apud Japanio.

63

En kriminala slango tio signifas murdon.

64

En kriminala slango: parolo.

65

Kutima alparolo de krimuloj al enketanto.

66

Laŭdkanta preĝo.

67

Kaj ankoraŭfoje rememoru pri Boĉjo Jelcin…

69

Rolulo en fama rusa porinfana fabelo, rabisto kaj pirato, kiu manĝas etajn infanojn.

Speco de vinbero.

71

Termino de sekretaj servoj, signifanta speciale elpensitan versimilan historion, per kiu oni kaŝas veron.

72

Nomo de komunista taggazeto (la vorto signifas «vero»).

73

Antikva vikinga ŝipo.

Marko de fotilo.

75

Aleksandro Neva (1220–1263), princo Novgoroda en 1236–1251, grandprinco Vladimira ekde 1252. En la «Neva batalo» en 1240 venkis svedojn, gvidatajn de Birger, tiama reganto (jarlo) de Svedio. Nun Aleksandro Neva estas sanktulo de rusa ortodoksi-kristisma eklezio.

Bonan tagon, Eriko. Mi estas de Miĥailo Sergeiĉ. (angle)

77

Frazo el rusa popola fabelo (tiel caro sendas Ivaĉjon-stultulon plenumi taskon, elpensitan por lin pereigi).

78

T. e. kaŝobservas (en slango de specialaj servoj).

79

Rusa imperio estas granda lando (angle).

Rusoj estas granda popolo… Princo Trubeckoj estas vera komunisto… (angle).

81

Eriko! Ho, Eriko! Mi amas ilin!! Mi amas ilin ambaŭ!! Ĉu vi komprenas? Mi deziras fiki ambaŭ!!! (angle).

Ĉu fiki kaj vodkon kaj bieron? O kej… (angle)

83

Temas pri liberigo de kamparanoj el servuto, komenciĝinta en 1861.

84

Aleksandro II (1818–1881), rusa imperiestro (1855–1881).

85

Alexis Tocqueville (1805–1859), franca historiisto kaj politikisto.

86

Aludo al rusa proverbo: «Ne eblas kaŝi alenon en sako» (t.e. ne eblas kaŝi veron, ĝi tutegale iam malkovriĝos, kiel la aleno nepre trapikos la sakon).

87

Heroo de antikvaj rusaj legendoj.

88

T. e. «sanga sklaviganto», prononcita kun afekta balta misprononco.

89

Fama belega sonorilejo en Moskvo, sur Ruĝa Placo.

Temas pri Krimea milito, kiam Rusio malvenkis al Britio kaj Francio.

91

Sudgermana familio, reginta en Bavario en 1180–1918.

Otto von Bismarck (1815–1898), politikisto kaj diplomato de Prusio kaj Germanio, ministro-prezidento de Prusio (1862–1871), kanceliero de Germania Imperio (1871–1890).

93

T. e. kaŝobservadon (en slango de specialaj servoj).

94

Citaĵo el fama kanzono de van Beethoven kun vortoj de von Goethe.

95

Petro Nikitiĉ Tkaĉov (1844–1885), rusa revoluciulo, publicisto.

96

Termino el slango de specialaj servoj, signifanta rapidajn balancajn movojn de la korpo por eviti trafan pafon de kontraŭulo.

97

Bela Kun (1886–1938), hungara komunisto, partoprenis rusian civitanan militon.

98

Citaĵo el poemo de granda rusa poeto Aleksandro Blok (1880–1921) «Dek du» (1918): «En pala krono el rozoj antaŭ ili iras Jesuo Kristo». (Ili estas dek du revoluciaj ruĝgvardianoj).

99

Tiama prezidento de Ukrainio.

100

Prezidento de Kartvelio.

101

Virico (Vyrica) — vilaĝo apud Peterburgo.

102

Portebla kontraŭavia raketa pafilo.

103

Malmultekosta vino, simila al portovino.

104

Ironia parafrazo de famaj versoj de granda rusa poeto Nikolao Alekseeviĉ Nekrasov (1821–1878):

Semu racian, bonkoran fervore,
Semu, vin dankos pro tio elkore
Rusa popol'!…

105

Tiel nomiĝas palaco de eksa instituto Smolnyj, en kiu dum sovetia epoko lokiĝis Peterburga/Leningrada komitato de komunisma partio.

106

Populara rusa kantisto de 1980–1990-aj jaroj; estas fama lia ŝlagra romanco «Ĉe via peronet'».

107

Tiel oni nomas en Rusio veteranojn de Afgania milito.

108

Gorbaĉov.

109

Tiel ironie oni en Rusio nomas kaŭĉukan polican bastonegon.

110

Unua kaj eble la plej malfacila jaro de la Granda Patruja Milito (1941–1945).

111

Ŝtata agrokultura entrepreno en sovetiaj kaj postsovetiaj tempoj; mallongigo de «sovetskoe ĥozjajstvo» — «soveta mastrumaĵo», distinge de «kolĥozo» («kollektivnoe ĥozjajstvo», t.e. «kolektiva mastrumaĵo») — agrokultura kooperativo.

112

Aludo al fama frazo, dirita en 1941 al soldatoj, pereontaj dum defendado de Moskvo: «Granda estas Rusio, sed mankas loko por malofensivo: malantaŭe estas Moskvo».

113

Temas pri eble unua grava interetna konflikto interne de disfalonta Sovetio: tiu inter Armenio kaj Azerbajĝano pri Karabaĥo.

114

Jelcin.

115

Fifama frazo de Jelcin, kun kiu li alparolis al gvidantoj de federaciaj respublikoj.